

PRACTICA M. C. VICARIAE.

QVA NON SOLVM ORDO LIBELLOS
compilandi, & ciuilitèr procedendi, & etiam super tenore
instrumenti criminaliter præsentati secundum for-
mam ritus, & de periurio breuiter explicatur.

SED FRVCTVVM, INTERESSE, APPELLATIONVM,
nullitatum ethypotecæ materia breuissime elucidatur.

Nuntio Tartaglia Pedimontio Il. P. Authore.

NVNC NOVISSIME REPVRGATA ET
edita, in qua postrema editione continentur omnia addi-
tamenta alias impressa, & præterea multæ aliæ
nouæ ac vtiles diuersorum additiones.

Nicola Salim

NEAPOLI,
Apud Io. Baptistam Cappellum. M. D. LXXX.

PLATE I

BY G. V. V. V.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILL., 1900

PRINTED BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL., 1900

PLATE I

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILL., 1900

CHICAGO, ILL., 1900

MAXIME ILLVSTRI

D. D. VINCENTIO DE FRANCHIS
IVRISCONSVLTO ERVDITISSIMO
AC INTEGERRIMO.

Atq; apud Inuictissimum PHILIPPVM REGEM
Regenti dignissimo.

IO. BAPTISTA CAPPELLI.

QPVS tibi aliquando a Nuntio Tartaglia
dicatum, nunc nonnullorum additionibus,
meaq. tandem industria recognitum, au-
ctum, & expolitum, tibi ipsi denuo dicere
nihil mihi fuit antiquius cum primū typis
meis tradere statui. Non veror quin ipsum
tuo iudicio approbatum, tuoque amplissi-

mo nomine exornatum Iuris studiosis commodi, & utilitatis,
plurimum sit allaturum; tu enim, vt ceteras disciplinas omis-
tam, legalis disciplinæ tenebris, causarum patrocinio, iudicio-
rum tutela, lucubrationum monumentis maximum lumen es-
fudisti, a quo Iurisconsultorum familia ea didicit quæ potissi-
mum, & dicendo & scribendo ad legum interpretationem spe-
ctant; cuius animus tum benignitate, tum integritate omnes
amplectitur: cuius gloria iam tandem in Hispanijs apud Re-
gem Catholicum elucescit. Exiguum munus, amplissimo,
vt soles, animo accipito, meque semper tibi deditissimum fore
scito. Vale Neapoli, &c.

IVRIS STUDIOSO.

ABBS exactum opus quo omnia quæ ad Mag. Cur.
H Vic. praxim pertinent breuissimè collecta, recognis-
ta, atque aucta commodissimè facillimeque percipis.
Eo frueri pro comperto habens me nihil quod ad tuam
utilitatem spectare cognouero esse vnquam prætermisurum.
Vale.

BALDASSARIS BENEDELLI IVRECONSULTI

IN OPERIS LAVDEM

CARMEN.

QVI rerum in terris iustas moderantur habenas,
Fas verti, atq; nefas, sacraque iura vetant.
Se in facinus sed agunt qui insano illudere tentant
Iuditia, vt reddant candida nigra, foro.
Id prohibent opere hoc doctorum scripta virorum,
Punctum re, dictis, ordine qui omne ferunt.

LOCVPLETISSIMVS

EORVM QVAE IN HAC PRAXI

CIVILI CONTINENTVR.

ACTORI considerandum est an ei cōpetat actio nam si non cōm peteret, sententia in eius fauorem esset nulla etiam conuento non excipiente, cap. 1. num. 2. fol. 1.

Actor presentare debet libellū seu petitionem & citare reum, c. eodem. nu. 3. fol. eo. vbi habes formam libelli in iudicio assistentiæ.

Actor debet accusare contumaciã reo non comparente, c. eo. num. 5. fol. cod. à tergo.

Agenti quando deneganda est audientia odio suę personę exceptio partis non est necessaria in addit. pag. 61.

Adieus solutioni nō potest liquidare instrumentum licet possit recipere solutionem in addit. pag. 69. vers. limitatur etiam.

Auctor laudatus debet comparere in foro laudantis pag. 73. in fine.

Auctor laudatus si recusauerit causã defendere teneñ ad interesse in addit. pag. 74.

Auctor laudatus si est persona priuilegiata etiam post conclusum in causa comparendo debet habere beneficium pag. 74.

Auctor laudatus si nō est persona priuilegiata auditur in terminis in qui

bus causa reperitur pag. 74.

Acta compilata cum producente mādatum in quo erat relictum album ad scribendum nomen procuratoris num valeant in addit. pag. 76.

Actor instrumenta mentionata in libello exhibere debet in addit. pag. 76. vers. tenetur.

Administrator quilibet tenetur codicem rationis exhibere in addit. pag. 77. vers. regulare est vbi docet idem esse statuendum in patre & matre filij negotia administrantibus ex auctoritate Soccini in respon. 34. nu. 15. lib. 1. & in resp. 254. nu. 2. lib. 2.

Appellatio pronuntiatu deserta, nisi appellans iustã causam alleget non profectũ appellacionis in addit. pag. 81. in princ.

Appellans causam legitimam impediementi probare debet in addit. ad nu. 2. cap. 6. in princ.

Appellationi interpositæ à pcepto iudicis prohibentis partibus ingressũ prædij propter timorem armorum nō est deferendum in addit. pag. 50.

Appellatio à legibus nō admittitur in addit. pag. 50.

Appellationi interpositæ à decretis prolatis in causis suspicionis iudicium non est deferendum in addit. pag. 51. circa finem.

B.

B ARO pro conseruatione suæ iurisdictionis potest facere bannum ne vasalli adeant iudices nō suos in addit. in princ. pag. 72.

C.

CONTUMACIA incusata, potest contra conuentum exequi pro multa nu. 6. cap. 1. fol. 1. à tergo vbi num. 7. & 8. habes alias vias procedendi contra contumaces.

Creditor cui res obligata est ceteris præfertur, c. 7. nu. 9. pag. 54.

Comparitione conuēti nulliter citati omne vitium citationis purgatur in addit. pag. 63.

Cessionarius an possit liquidare instrumentum secundum ritum mag. cur. Vic. in addit. pag. 69. vers. limitatur circa principium.

Cautela vt cessionarius possit liquidare instrumentum iusta ritum in addit. pag. 70. vers. vt cessionarius circa finem.

Cautela vt debitor euitet penam promissam ex defectu solutionis in addit. pag. 70. vers. quid dicendum.

Cautela ne vasalli adeant regia tribunaia per saltum in addit. pag. 72. vers. sed vt ista difficultas.

Clericus quando possit astringi virtute Regiæ Pragm. ad compromittendum coram laico in addit. pag. 75. ante vers. licet quis.

Conuento non opponente de exhibitione mādati iudex ex officio illud petere debet in addit. pag. 76.

Conuētus excommunicatus a cōtorem reconuenire non pōt in addit. pag.

77. vers. fallit.

Citatio ad audiendam sententiam est necessaria & de substantia etiam in summarijs in addit. pag. 79. in fine.

Citationis ad audiendam sententiam omissio vitiat illam in addit. pag. 79. in fine. I I V I O

Citatione ad audiendam sententiā facta non est locus nouo termino, & causę decisio impediri potest in addit. pag. 79. in fine.

Compensatio fit in eam causam in quā debitor eligit se compensaturum in addit. pag. 82. vers. exceptio in fin.

Contumax non potest haberi pro confessio nisi ter citetur in addit. ad c. primum in princ. pag. 83.

Contumax verus dicitur qui personaliter citatus nō comparet in addit. pag. 83. in princ. vbi docetur quod si in vitima trium citationum non esset personaliter citatus non esset verus contumax etiam si in primis duabus fuisset personaliter citatus vbi limitatur hoc nisi in prima citatione dixisset se nolle venire.

Causa appellationis deserta quando censetur deserta causa nullitatis in addit. pag. 52. vbi habes decis. magna curiæ Vicariæ.

D.

DEBITOR vigore instrumēti carcerari debet, & quando non à nu. 11. vsque ad nu. 51. e. r. pag. 4.

Dotis causa quando potior haberi debeat nu. 36. c. 7. pag. 58. quo loco docetur quo ordine creditores præferri debeant vsq; ad finem.

Doctor de iure cōmunicarcareri non potest

potest & quid hodie seruetur in addit. pag. 67. vers. corrigitur circa principium.

De euiſtione quis tenetur quâuis specialiter se non obligauerit cum sit de natura contractus in addit. pag. 71. vers. de euiſtione.

E.

EXEQVI quâdo possit superibus aratorijs c. 7. nu. 2. c. 52.

Exceptio quæ resultat ex vêtre instrumenti impedit eius liquidatione in addit. pag. 66. vers. fallit etiam.

Exceptio non numeratæ pecuniæ infra quod tempus debeat opponi, & in quibus cõtractibus in addit. pag. 67. vers. aduerte.

Exceptiones quæ ex natura rei tacite colligi possunt nunquam dicuntur sublata per statutum prohibitium in addit. pag. 71. vers. amplio.

Exceptio cõpensationis potest opponi etiam si sententia fecit transitum in rem iudicatam & impedit illius executionem in addit. pag. 82. vers. exceptio.

Exceptio compensationis non impedit executionem sententiæ quando fit de debito cui obstat aliqua exceptio in addit. pag. 82. vers. exceptio.

Exceptio compensationis non impedit executionem sententiæ latae super interdico recuperandæ in addit. pag. 82. vers. exceptio.

Executio fieri nõ potest in armis militum & libris scholarium in addit. incipiente amplia pag. 82.

Exceptio hostici an cõpetat vxori habenti virum in castris quando ipsa

conuenitur & non vir in addit. pag. 83. in fin.

Exceptione hostici an gaudeat vxor sequens maritum in castris ibidem.

Exceptio hostici an habeat locum in seruientibus per substitutum ibid.

Exceptio hostici an competat aduersus mulierem petentem dotem ibid.

Exceptioni hostici an possit renũtari ibidem.

Exceptioni hostici an sit locus post conclusum vel post sententiam ibid.

F.

FRUCTVS qui debeant c. 5. n. 12. Fructus qui, & quõ meliorationes liquidari debent, c. 6. nu. 16. fol. 49.

Fiscus quando præferendus sit ceteris creditoribus nu. 13. c. 7. pag. 57.

Fi ci priuilegio vitur ne qui in eius locum successit nu. 14. c. 7. pag. 58.

Forma excipiendi illius qui non tenetur nisi in quãtum facere potest in addit. pag. 68. vers. forma autem.

Filius pro patre agendo admittit sine mãdato in addit. pag. 76. vers. filius.

Fructus in specie peti debent in addit. ad num. 1. cap. 5. pag. 80.

Fatalia non currunt ex impedimento paupertatis in addit. pag. 81. ad numer. 2. cap. 6. in princip.

I.

IN relatione alguzerij citatis quot testes requirantur cap. 1. nume. 4. fol. 1. à tergo.

Iudex laicus quã in ciuilibus sit iudex cõpetes in clericos c. 2. n. 31. p. 18.

Inter esse ad quam rationem liquidari debet nu. 13. c. 6. pag. 40.

Inter-

Interesse, Interesse quando debeat, & quando fructuū nu. 14.c.6. pag.40.
Iudex potest se informare de stilo curiæ ab aduocatis sine scriptura, & absq; partis citatione ibid. pag. 60.
Iudex debet repellere actorem agentem sine actione etiã parte non opponente addit. pag.60.
Iudex potest repellere actorem calūniosè agentem etiã si conuentus ex forma statuti nihil opponere possit addit pag.60.
Iudex non debet pati iudicia fieri elusoria, & homines litibus atq; sumptibus fatigari in addit. pag.61.
Impedimentum allegans probare debet illud in addit. pag.64. vers. quia is circa medium.
Instrumentum ad commune lucrum & damnnum an possit liquidari seruata forma ritus in addit. pag. 65. vers. an instrumentum.
Instrumentum vtro citroq; obligatorium num possit liquidari in addit. pag.65. vers. quid dicendum.
In absolutioe à iuramento an requiratur partis citatio in addit. pag. 68. vers. quæ absolutio circa principiu.
Iurisdicctio iudicis incompetentis prorogatur per reconuentionem in addit. pag.73.
Iudex debet repellere militem exercentem officium procuratoris in addit. pag. 76.
Iudex non debet concedere dilationē ad producendum mandatum in addit. pag.76.
Iurans in termino etiã si termino elapso deposuerit infra terminum deposuisse dicitur in addit. pag. 79.

vers. Carau.
Interesse nõ debet propter moram qñ quis pōt se tueri exceptione cōpensationis in addit. pag.81. vers. nota.
In legibus pandectarum nõ est inuenire in iuribus ex And. de Iser. pag. 51.
Iudex potest allegari suspectus etiã ab eo qui pro suo interesse subintrat in causa in addit. pag. 51.

L.

LIBELLVS appellatorius à provisione facta domi quod causa remaneat nu. 32. & à provisione facto verbo nu. 33. pag. 18.
Libellus & practica in liquidatione sententię illiquide c.6. nu. 12. p. 40.
Libelli copia est concedenda sumptibus rei quid de iure Regni & in practica seruetur pag. 74. vers. nota.

M.

MAGNÆ Curie Vicarię ritus seruandus est in reliquis curijs Regni c. 1. nu. 1. fol. 1.
Mulier honesta non modo pro debito ciuili sed neq; pro causa criminali carcerari potest de iure cōmuni & quid hodie seruet in addit. pag. 66. vers. in ista quinta ampliatione.
Mulier renuntiando omni legum auxilio num possit carcerari in addit. pag.66. vers. fallit etiã circa fisci.
Mādatum debet produci in principio litis in addit. pag.76.
Minor mulier & rusticus an possint haberi pro confessis ex hoc solo qd fuerint ter citati personaliter, & an opus sit qd expresse dicant se nolle cōparere vt contrahat vera contumacia

macia in addit. pag. 83. circa medium.

Mulieres habentes viros pauperes de-
crepitos & penitus inutiles reputat-
ur viduæ in addit. ad c. 2. pag. 84.
propter quam rationem privilegia
concessa viduis competunt etiã hu-
iusmodi mulieribus vbi habes deci-
sionẽ Sac. Conc. Prædicta sequentis.

N.

NE MO sine actione experiri po-
test addit. pag. 60.

Neapolitanus auctor laudatus i curijs
residentibus extra ciuitatẽ Neapo-
lis non tenetur ibi litigare pag. 73.

Nullitas debet proponi & allegari in
libello i addit. pag. 81. vers. nullitas.

Nullitas in libello nõ allegata nõ pos-
sit allegari in processu causæ ibidẽ.

Nullitatis causa num cõseatur deserta
appellatione deserta in addit. ibidẽ.

O.

OFFICIA actoris & cõuenti an-
te litis contestationẽ c. 3. pa. 19.

Officia actoris & cõuenti post litem
contestatam c. 4. pag. 24.

Oblatio verbalis non sufficit vbi factio
opus est adimplendum cursum vsu-
rarum in addit. pag. 81. vers. ver-
balis oblatio.

Obligacione generali non comprehē-
dunt instrumenta, & res quibus uti-
litati publicæ consulitur in addit.
pag. 82. incipiente amplia.

P.

PRACTICA super tenore instru-
menti c. 1. à nu. x. vsq; ad nu. 5. p. 4.

Practica procedendi criminaliter de-
perituro nu. 5. 1. c. eo. pag. 12.

Practica petentis se declarari heredem
nu. 52. & affecurationis iudicij nu.
53. c. eo. pag. 13. & 14.

Præteritum rei cuius temporis sit liqui-
dandum nu. 15. pag. 49.

Practica vendendi executionem nu. 3.
cum tribus sequentibus c. 7. pag. 53.

Practica si debitor iurasset nõ habere
executionem c. eo. nu. 7. fol. eod.

Practica si offerret stabilia vel nomi-
na debitorum c. eo. nu. 8. pag. ea.

Prior in tempore potior in iure habe-
ri debet c. 7. nu. 10. fol. 55. quam re-
gulam amplia, & limita vt ibidem
vsque ad nu. 12.

Penz rei contumacis in addit. pag. 63.

Personæ quæ gaudent beneficio vt nõ
teneantur nisi in quantum facere
possunt, ex dolo tali beneficio pri-
uantur in addit. pag. 68. vers. fallit
tamen circa medium.

Post viginti annos instrumentũ liqui-
dari nõ potest etiã à persona pri-
uilegiata in addit. pag. 70. in princ.

Pupillus agendo contra viduam an ip-
sam trahere possit pag. 74. in addit.
vers. Regia tribunalia.

Procurator sine speciali mādato cau-
sam non possit compromittere in
addit. pag. 75. in princ.

Processus cõpilatus cum eo cuius mād-
atum non fuit productum est nul-
lus in addit. pag. 75. in fine.

Personæ ascendentes, & descendentes
admittuntur in iudicio sine mādato
in addit. pag. 76. vers. filius.

Personæ quæ admittuntur in iudicio
sine mādato an possint solutionem
reci-

reci-

- recipere, & cogere debitores ad depositandam pecuniam in addit. pag. 76. vers. filius.
- Presentia principalis ubi de facili potest haberi coniunctus sine mandato non admittitur in addit. pag. 76. vers. filius.
- Processus compilatus absque aliqua cautione expensari num valeat in addit. ad nu. 1. cap. 4. pag. 77.
- Probationes factæ sine termino num valeant in addit. capitis quarti, pag. 77. vers. sed quid dicendum.
- Probationes debent necessario concludere alias non relevant in addit. pag. 78. in princ.
- Probatio per coniecturas admittitur ubi à communiter accidentibus est difficilis probatio pag. 78. in princ. vers. aduerte tamen.
- Probationes per coniecturas dicuntur, manifeste in addit. pag. 78. vers. aduerte circa medium.
- Probationes liquide ubi haberi non possunt sufficit quod iudex ex vehemēti opinione informationem habeat in addit. pag. 78. vers. aduerte tamē primo circa finem.
- Producens scripturam videtur fateri contenta in ea in addit. pag. 78. vers. aduerte.
- Protestatio presentantis scripturam presentat quatenus pro se facit non aliter nec alio modo quid operetur ibidem.
- Practica in examinandis testibus in antiquis & in materia confinium in addit. pag. 79. in princ.
- Publicatio processus est de ordine iustitiæ & non de ordine substantiali iudicij in addit. pag. 79. vers. publicatio.
- Processus respectu iudicis semper est publicatus in addit. pag. 79. vers. publicatio.
- Procurator petens restitutionem in integrum debet habere speciale mandatum in addit. pag. 81. vers. procurator ubi docetur vtrū sine speciali mandato incidenter possit peti & quando dicatur peti incidenter.
- Practica quādo quis citatur ut veniat responsurus positionibus tanquam principalis & legalior in addit. pag. 83. vers. quādo aliquis ubi docetur an iste principalis possit petere terminum ad consultū respondendum cum copia positionum.
- Privilegium l. vnicæ C. quādo Imper. & constitutionis Regni statuimus § 3. electionis fori competit etiam pauperi in addit. ad c. 2. pag. 84.
- Pauper venit appellatione miserabilium personarum ibidem.

Q

QVOMODO sit exequendū contra debitorem condemnatū nu. 1. cap. 7. pag. 53.

Quilibet tenetur docere se talem quatenus se asserit in addit. pag. 75. vers. licet quis.

Quilibet agere volens tenetur prestare cautionem expensari in addit. ad nu. 1. cap. quarti in princ. pag. 77.

R.

REVS quando teneatur ad fructus & quando non nu. 1. vsq; ad nu. 11. cap. 5. pag. 33.

Reus

Reus quando tenetur ad interesse nu.
13. & quando ipso iure debeat, nu. 31. c. 5. pag. 33.

Relatio nuntij citantis quomodo esse debeat in addit. pag. 62.

Relatio nuntij est de substantia actus in addit. pag. 63.

Reassumptionis instrumenti requisita in addit. pag. 65. in princ. vers. in cuius instrumenti.

Remissio causæ donec non petitur legitime proceditur in regijs tribunalibus pag. 73. in princ.

Remissio causæ peti non potest post sententiam in addit. pag. 73.

Reus dum remittitur ratione priuilegij debet cauere de se presentando coram illo iudice in addit. pag. 73.

Reconuentio nõ procedit vbi non est proprie iudicium in addit. pag. 73.

Reconuentio nõ habet locum in materia capitulorum Regni ibidem.

Restitutio in integrum non impedit executionem sententiæ quãdo sunt tres sententiæ conformis in addit. pag. 82. in princip.

S.

SA C R V M consil. & mag. cur. Vic. tenent regulariter remittere causas ad iudicem competentem cap. 2. nu. 2. & quando non vsq; ad nu. 31. pag. 15.

Sententia lata quando executioni de mandari debeat c. 6. à princ. vsq; ad nu. 11. pag. 40.

Stilus curiæ habet vim legis in addit. Car. Grim. ad cap. 1. pag. 60.

Sententia lata contra stilum curiæ est ipso iure nulla pag. 60. ibidem.

Scriptura dũ producitur citari debet aduersarius vt habeat effectũ probationis alias habebit effectum simplicis productionis Bal. in l. quãdo in fine de testibus C. Rom. respon. 156. & 119.

Sententia absq; publicatione processus an valeat in addit. pag. 79. vers. publicatio.

Stipendia in generali obligatione nõ veniunt in addit. incipiente amplia pag. 82.

Stipendia non obligantur sine Regio assensu ibidem ex Frec. in 1. lib. fol. 4. nu. 27.

Sententia opus est vt quis habeat pro confesso non enim intelligitur ipso iure in addit. pag. 83.

T.

TERMINVS ad consultè respõdendum est trium dierum. p. 74. vers. terminus.

Tutor habet liberam administrationẽ in addit. pag. 75. circa principium.

Terminus non est de substantia probationis in addit. ad num. 1. cap. 4. pag. 77. in fine.

Testis dictũ an valeat aduersario non citato ad videndũ eius iuramentum in addit. pag. 78. in fine vbi quod sufficit vnica citatio.

Testes in termino iurati termino elapso possũt examinari in addit. pag. 79. vers. Carauit.

V.

VAGABVNDI quomodo citetur c. 7. nu. 9. fol. 3.

Vassallus an teneatur ad penam contẽtam

I N D E X.

tam in banno emanato per Barone
quod non adeant curiam aliquam
omisso medio c.2. nu.1. pag. 14.

Vagabundi qui propriè dicantur in ad-
dit. pag. 64.

Vagabundus si deliquerit vbi cogno-
sci debet de eius causa.

Veditori facienda est denūciatio quā
quā aliunde sciuerit litem motam

secundū receptiorem scribentium
sentētiā Alex. in resp. 181. nu.8.
lib.6. in addit. pag.77. iu fine.

Vti falsis testibus intelligatur ne pro-
ducens eo ipso quod non desistit ab
eorum vsu & an sit opus quod ex-
pressè interrogetur si vult vti, in ad-
dit. ad cap.4. pag.83.

F I N I S.

CAPIT.

CAPITIS PRIMI.

S V M M A R I V M.

- M** 1 **A**GNÆ Curia Ritus seruandus est in omnibus Regni Curijs, numero 1.
- 2 Actor considerandū est, an ei competat actio, alias sententia esset ipso iure nulla. nu. 2.
- 3 Actor præsentare debet libellum seu petitionem, & citare reum. nu. 3. Libellus in assistentia.
- 4 In relatione alguzerij citantis quos testes requirantur. nu. 4.
- 5 Actor tenetur accusare contumaciam reo non comparente. nu. 5.
- 6 Qua inculcata potest contra eum exequi pro multa. nu. 6.
- 7 Vel ex primo & secundo decreto. nu. 7.
- 8 Vel procedere iuris ordine seruato in contumaciam ubi practica;
- 9 Vagabundi quomodo citentur, & quomodo libellus, &c. nu. 9.
- 10 Practica super tenore instrumenti, vsque ad nu. 15.
- 11 Debitor vigore instrumenti carcerari debet. Et quando non, vsque ad numerum 51.
- 51 Practica procedendi criminaliter de periurio. nu. 51.
- 52 Practica petentis se declarari hæredem cum beneficio, &c. nu. 52.
- 53 Et allecuracionia iudicij, nu. 53.

-
- Q** 1 **V**ILIBET ciuilitè rectè agere volēs in ordinarijs iudicijs secundum stilum, & ritum magnæ Curia Vicariæ, qui seruandus est in cæteris curijs Regni huius, Cauensis, super prim. rit. mag. Cur. nu. 1. & ibidè Scaglion. & Carau. nu. 3. 4.
- 2 Primo considerare debet an ei competat actio, alias succumbere debet si constet quod actione careat, licet reus non excipiat, Bart. in l. si vnus. 6. pactus ne peteret, nu. 20. ff. de pac. & ibid. glosa. Quinimmo sententia esset ipso iure nulla si in fauorem actoris cui nulla competit actio, esset prolata, Gabriell. lib. commu. opin. secun. in titu. de sententijs conclusion. octaua.

Quod si clarè liquebit actorem actione non carere, & tunc bonū esset ante institutionem litis partem aduersam bis extra iudiciū monere, & rogare vt de controuersijs (si potest) transigat, æqua persoluat, & ab iniquo se liberet. Melius enim est ante tempus occurrere, quam post causam vulneratā remediū quærere, vulgat. l. fin. C. in quib. cau. restit. integ. nō est necess. l. qui dam Hiberus. ff. de seru. vrb. præd. l. debitores. C. de pign. & hypot. Maxi-

mè quia litis euetus semper est dubius, & incertus l. quod debet. ff. de pecul.
 Et nõ statim mouere litem, vt faciunt quidam luerosi Procuratores & Ad-
 uocati, qui plus sibi quam alijs, quorum causas suscipiunt defendendas, in-
 uigilant, nihil habentes pensi, quid alijs euenjat, dummodò marsupium eo-
 rù infarciant, & si Aduocatus actoris vel procurator partem aduersam infle-
 ctere nõ potest vt à lite tentanda abstineatur, & tunc libellum seu petitionẽ
 3 iudici, præsentet. Est enim in practica de ordine iudicij ante omnia libellũ
 præsentare Maran. fol. 294. nu. 25. Et in assistentia contra tertium possesso-
 rem iuxta forma prag. pri. de assist. bonor. ita formabis libellum. In magna
 curia Vicarię comparet N. N. de ciuitate Capuæ, & dicit annis elapsis cõpa-
 rentem ipsum mutuasle gratis gratia & amore N. N. de eadem ciuitate duc-
 tos centum, quos infra certũ tempus iam elapsum restituere promisit, sub
 obligatione omnium bonorum constituto & precario, publicis cautelis me-
 diantribus, quibus relatio habeat, quos requisitus soluere recusauit. Intẽdens
 proinde dictos ducatos centum recuperare. Instat assistentiam sibi præ-
 stari super infra scriptis bonis, quæ fuerunt in bonis & de bonis dicti N. N.
 sui debitoris, cum refectione omnium damnorum interesse & expensarum,
 quæ possidentur per infra scriptos indebitè possessores & ita dicit & ad præ-
 dicta admitti omni modo meliori, &c.

Scias autem quòd in mag. cur. regulariter proceditur sine libello, præce-
 dente tamen iudicis mandato, vt reus soluat vel relaxet talem rem, vt in rit.
 4 mag. cur. incip. Itẽ si aliquis vel aliqua venerit. Qua citatione expedita ci-
 tandus est reus personaliter vel domi, vt in prag. relatione de ordi. iudiciorũ
 & infra sex menses à die expeditionis illius; vt in rit. mag. cur. incip. Itẽ ser-
 uat dicta curia quod si aliquis impetrat. Reo tandẽ citato debet fieri relatio
 per citantem in dorso dictę citationis vt Const. Reg. Citationis literæ, conti-
 nens diem mensẽ annum & locum. Et si euenierit reum citari extra distri-
 ctum Neapolis, debet esse præsentem duo testes, vt dicta prag. relatione, quo-
 rum nomina & cognomina scribi debet in dicta relatione, alias citatio esset
 nulla, nisi conuentus vel suus procurator compareret apud acta causę, tunc
 enim per talem cõparationem conualidaretur citatio nulla, & ita practica.
 5 Relatione facta si reus non comparet in termino præfixo qui dari debet se-
 cundum distãtiam locorum, vt in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia,
 quod in citatione debent accusari cõtumacię, secundum formam traditã in
 6 dicta mea practica crim. fo. 27. nu. 7. Quibus incusatis reoque contumace
 reputato, potest actor reum multari facere, vt in l. 2. ff. si quis in ius voca. nõ
 ier. & in Const. Reg. Pẽnã nouem vnciarum, & in Const. Rei vendicatione,
 & in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia quòd ab eo tẽpore, secundum
 consuetudinẽ vbi curia regitur, Maran. fol. 287. nu. 9. in fm. Et hæc est prima
 7 pẽnã qua contumaces reputati afficiunt. Est & alia pẽnã, nã si actor nollet
 exequi

Forma libelli
 contra reos
 possessiones

exequi facere promulcata, potest exequi ex primo decreto, & immittitur in possessione bonorum conuerti pro mensura debiti, vt in prag. 3. de ordin. iudic. vel si in rem agat in soluta rem petitam l. Fulcinius, §. item videamus. ff. ex quib. cau. in possess. eatur. Quamissionem facta si infra trimestre tempus à die interpositi decreti reus purgare voluerit suam contumaciam, & recuperare possessionem ab actore, admittitur relictis expensis, ac præstita cautione, vt in dicta Prag. 3. de ord. iudic. Et si adhuc in contumaciam perseuerauerit, & intra dictum trimestre tempus copiam sui facere neglexerit, tunc iterum citandus erit reus ab actore ad videndum secundi decreti interpositionem. Qui si non comparuerit, inculsatis iterum contumacijs per actorem procedi debet ad secundi decreti interpositionem, si vero comparuerit in termino prædicto & infra tres dies vtilis post comparitionem continuo sequentes expensas restituerit, audiri debet ac si à principio comparuisset. Post vero secundi decreti interpositionem, si reus intra mensem continuum comparuerit, & debitum cum omnibus expensis in causa factis infra dictum mensem actori restituerit possessionem recuperare potest ex secundo decreto pro mensura debiti ad iudicatam, Post dictum vero mensem amplius non auditur nisi forte reus legitime docuerit iustum impedimentum, quo casu ad illud tempus per iudicem restitui debet, vt in Prag. reo, de ordin. iudic. per quam corrigitur l. penultima, §. penultimo, C. de præscript. triginta annorum: vbi absentis & contumaci datur annus ad recuperandam possessionem bonorum.

8 Quod si actor neque promulcata, neque ex primo decreto exequi voluerit, sed iuris ordine seruato (quod consulo) ac si reus præsens esset in iudicio, tunc faciet sibi impartiri terminum ad probandum incumbentia contumaciam rei, infra quem suam fundet intentionem vel per testes citatos, vel per scripturas, omniaque alia acta legitime, vt est publicatio (si examinatum fuerit) conclusio, & sententiarum prolatio, illiusque executio, &c. Et sic habes practicam procedendi contra contumaces,

Sed quomodo procedi debet contra vagabundos & alias personas, quæ nec domi, nec personaliter citari possunt? Resp. quod capta informatione de incertitudine loci per curiam, expediri debet citatio per edictum, vt in Const. Reg. citationis, in qua solitum est dari terminum vnius mensis ad comparendum, hoc est decem dies pro primo termino decem pro secundo, & decem pro ultimo, ac peremptorio termino, & citatur per sonum tubæ in palatio magnæ curiæ, quando solebat conuersari Neap. de qua citatione fit relatio in dorso illius, & igitur in palatio ipsius curiæ ibi afixa remansura durante termino, quo elapso remouetur in præsentia duorum testium, de quibus testibus & die remotionis fit relatio, & accusantur contumaciæ vt supra, & datur terminus, & proceditur (vt dixi) in contumacia. Et si casus euenerit in capienda informatione ita formabis libellum, In magna curiæ Vicariæ comparet N. N. de

Forma li.
belli pro
curandis
vagabundis

Ciuitate Neap. & dicit, cōparentem ipsum debere consequi ducatos centū à N. N. de ead. ciuitate ex causa mutui, & quia vagatur, per m̄idum nec scire p̄t certum domiciliū vbi habitat. Proinde cēstito de prædictis instat ipsum per edictum citari, ipsumq; v̄ iuris condēnari cum refectione damnorū interesse & expensarū & c. 4. Sed quæ erit præctica procedendi super tenore instrumenti pro pecuniarijs causis seruata forma ritus mag. curiæ? Respondeo q̄ ante oīa debet creditor reassumi facere instrumentum in forma probante, & si libram auri excedat subscribi faciat nedum à Iudice & Notario, sed etiam à tribus testibus, & si non excedat, à duobus tantū, alias diceretur nullam roboris firmitatē habere, vt in Const. Reg. Instrumentorum robur.

11 Quod instrumentū reassumptum, præsentari debet apud acta mag. curiæ, & deinde expediri debet citatio contra debitorē (quam vocant super tenore instrumenti) citationes enim super tenore instrumenti nō possunt expediri sine illius præsentatione, vt in prag. 9. in prin. de off. iustit. & ita erat decisum

12 per rit. mag. curiæ incip. Itē nota q̄ assignas, in princ. iuncto fine. Citationē autem expedita citari debet debitor, vt in rit. mag. cur. incip. Item q̄ ubi debitores, ibi citentur, vel domi, vel personaliter, vt in d. prag. relatione de ord. iud. & vt ibi. Et vide rit. mag. cur. incip. Item quod quando, quomodo

13 citetur debitor de fuga suspectus, vel fugitiuus. Quo citato debet creditor ipse accusare primā contumaciam, vt in rit. mag. cur. incip. Item q̄ vbi aliquod & non eius procurator prout in ciuili in vltima die termini dati reo debitori ad comparandum, vt in rit. mag. cur. incip. Itē seruat dicta curia incitationē. Qua prima cōtumacia incusata, debet creditor ipse personaliter vltimam contumaciā accusare in vltimo peremptorio, vt in d. rit. incip. q̄ vbi aliquod, i. in prima curia quæ regeē elapso triduo post primam contumaciam, vt in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia in principali causa (vel infra mensē vel duos mēses, vt infra nu. 5 1. i. Curia ipsa sedente liquidare instrumentum, vt in prag. 9. 6. Item vogliamo de off. iusti. Et ascendere palatium. Quamuis creditor volens liquidare instrumentum clericus sit, Catauita super rit. 166. nu. 34. Item carceratus intus carceres ipsius magnæ curiæ, qui adhuc personaliter comparere tenetur coram ipsa curia, & ita practicatur, & se vidisse praticari refert Carau. ibidem nu. 23. & facta liquidatione reuertitur ad carceres. Item quamuis creditor minor sit, quia adhuc personaliter cōparere tenetur, Planē scias q̄ si minor esset maior septennio, & tūc debet venire vna cum tutore, ad cuius instantiā constituto de præambulo & solemnibus, fuit expedita citatio, si verò esset minor septennio ita q̄ sit infans, & tunc si in citatione fuit facta mentio qualiter pupillus erat infans, & debitor non instaret quod veniat pupillus, liquidatur instrumentū tutore solum cōparente, si verò insteterit q̄ veniat pupillus, & tunc quantumcunq; esset infans, in curia etiā si opus esset portari in brachijs, debet aportari. & ita practi-

- Aicari refert Carau. ibidem nu. 24. Item amplia creditorem teneri cōparere personaliter tēpore liquidationis, quamuis sit infirmus, quia adhuc teneſcendū ascendere dictū palatium, nec sufficit q̄ equitādo veniat in supportico, vt ibidem nu. 22. Item amplia quamuis mulier sit creditrix, quæ adhuc comparere tenetur tēpore liquidationis in palatio curiæ. Nisi tamen mulier esset honesta Neaplitana tunc enim ratione honestatis non tenetur curiam ipsam ascendere, sed sufficit quod veniat ad ecclesiam propinquiorem, Foller. ad Maran. fol. 361. nu. 5. secus autem si mulier esset externa, vel Neapolitana inhonesta, quia tūc in tribunali comparere tenetur, Carau. ibid. nu. 24. in fine.
- 14 Sic etiam debitor citatus super tenore instrumenti debet personaliter comparere alias condemnatur, & vt contumax deinde statim capi potest de persona, vt in d. rit. Item quod si qui debitores & carceratur. Nisi tamē debitor de sero comparuisset coram iudice, cui comparitioni se subscribere tenetur Iudex, vt in prag. 13. §. 1. de offi. iust. quo casu purgatur contumacia. (Beneficium est, quod reus tenetur sequenti curia facere insistentiam, & a tōre in stante fiet liquidatio, a tōre vero non comparente licentiat debitor, vt in rit. mag. cur. incip. Item quod plerumq; contingit) vel nisi fuerit allegata absentia debitoris, tunc enim reus non condemnatur, sed datur dilatio ad cōparandum, qua finita si non comparet, iterum vocatur curia sedente pro tribunali, absq; noua requisitione & condemnatur: Carau. in rit. 166. nu. 15. in fine, & in rit. 266. in princ. Sed an si reus tempore liquidationis cōparuerit, sit carceribus mancipandus, Respond. quod regulariter sic, d. rit. Item quod si qui debitores, à quibus non liberatur nisi soluto prius debito creditori, & p̄na Rēgio fisco, quæ licet de iure sit tr. trium pro qualibet vntia Carau. super rit. 133. nu. 2. hodie tamen pro p̄na soluuntur duo, & sic de tertia parte fit gratia, sed in paruis quantitatibus fit gratia de medietate. Quæ non euatur quamuis eodē die quo carceratur debitor creditori soluerit Carau. rit. 169. nu. 8. in fin. Est igitur carcerandus debitor virtute instrumenti liquidati, secundum formam ritus. Quamuis in vim exequutionis offerat omnia
- 17 bona sua mobilia & stabilia Carau. in d. rit. 166. nu. 54. cum sequen. Secūdo amplia quamuis debitor asserat se satisfecisse, vel instrumentum esse falsum, nullum, simulatum vel alterius defectus, vt in d. rit. Item quod si qui debitorum ibi, quantūcunq; asserant satisfecisse. Nisi tamen solutio vel alia exceptio in promptu probaretur per publicum instrumentum vel aliam scripturam authenticam, per testes, vt in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia quod si aliquis vel aliqua interrogatur, & in rit. incip. Item in casu p̄missō, sed an si in instrumento fuerit appositum pactum q̄ solutio non possit probari per testes, relucēte parte, si reus habeat testes in p̄p̄rio debeat carcerari, videat Marsil. in rub. C. de probatio. nu. 33. & Salic. relati per Apostill.
- 18 ad Frecc. fol. 109. à terg. quod nō licet ibi contrariū teneat Freccia. Tertio amplia

- amplia quamuis debitori per iudicem fuisset iniunctum, ne creditori soluat.
- 19 Frecc. fol. 83. nu. 18. Quarto amplia quamuis per Baronem, vel per principalem remissio causæ petatur, quia hoc casu non habet locum, vt dixi infra
- 20 cap. proximo nu. 24. Quinto amplia quamuis, contra mulierem instrumentum præsentetur, vt in d. rit. Item quod si qui debitores in princ. Beneuerû est quod si mulier debitor esset Neapolitana & honesta sit ei mandatum, vt eligat sibi domum vbi intendit stare carcerata, donec de debito satisfecerit, & ea non eligente electio fit per curiam, & sub pœna mandatur ipsi mulieri quod accedat ad locum electû, qui sibi pro carcere assignat, si vero mulier esset extera aut Neapolitana inhonesta locus carceris deputatur ad arbitriû Iudicis, Carau. super dict. rit. 166. nu. 4. in fin; allegat Gram. decis. 33. nu. 12.
- 21 Item amplia quamuis tertius dicat debitorem illum esse prius sibi obligatû
- 22 ad seruitia personalia, Frecc. fol. 81. nu. 5. sed an si creditor vigore cõtractus petijt assistentiã contra debitorem (& sic ciuilitè agendo) in qua causâ fuit processum ad litis contestationem & publicationem, possit creditor agere criminaliter, via ritus, cõtra eundem? Videas Marant. fol. 509. disputat. 6. per totum. vbi quod sic vbi refert ita fuisse decisum per Sac. Regium consilium, & vide Frecc. fol. 79. quest. 9. per tot. vbi idem tenet.
- 23 Est igitur carcerandus debitor vigore instrumenti liquidati per magnam curiam, Nisi tamen à liquidatione prædicta ad Sac. Reg. consilium, fuerit appellatum eamq; appellationem curia sedente tempore liquidationis præsentauerit debitor, dictantem tamen, verbum fieri simpliciter, vt in prag. 9. §. item vogliamo, el secûdo, de offic. mag. iust. tunc enim præstita cautione de parendo mandatis nõ carceratur debitor, sed super sedetur pendente verbo
- 24 faciendo. Secus autem si regia decretatio dictaret quod magna curia prouideat vel referat, quia tunc posset magna curia ipsa procedere ad carcerationem, vel ad relationem, & super sedere, Carau. super d. rit. 166. nu. 11.
- 25 Sed an possit appellari ab accusatione obligationis penes acta magnæ curiæ Vicariæ ad impediendam executionem? Respon. quod sic, sicut in liquidatione instrumenti, & ita obtinui verbum fieri, & cum casus contigerit ita formabis libellum in ambabus causis, Sac. Regiæ Maiestati.
- 26 Humiliter supplicat N. N. dicens per vestram magnâ curiam Vicariæ fuisset inculsatam obligationem ducatorum centum, ad instâtiã N. N. vel fuisse citatum super tenore instrumenti pro ducatis centum; Et quia dicta obligatio est illiquida, vel instrumentum illiquidum, pactionata, & pactionatum,
- 27 propter quod non potest agi via executiua, sed via ordinaria. Supplicat pro pte rea vt grauatus (cû Reuerentia) Maiesta. V. verbum fieri, in vestro Sacro consilio, vt eius indemnitas prouideri possit, vt Deus, &c. Secundo car-
- 28 cerandus est debitor, &c. Nisi citatus super tenore instrumenti in quo cum iuramento renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, infra biennium
- habita

Forma sup
plicat ad
Sacra Curia

habita à iuramento habilitatione exciperet pecuniam non fuisse numeratam
 29 Carau. super dict. rit. 166. nu. 41. cum seq. Tertio limita: Nisi instrumentum non esset, descriptum & subscriptum per notarium, Iudicem, & duos vel tres testes, vt supra. Sed quid si instrumentum quod presentatur liquidandum in magna curia esset subscriptum per testes illiteratos, facto per eos signo crucis in partibus an possit liquidari? dic secundum Carauit. in d. rit. 166. nu. 9. in fin. quod aut est certum ibi adesse testes alios litteratos, & non potest liquidari, aut certum non adesse, & liquidatur, aut est dubium, & tunc superfedetur, & ita in practica seruari refert, donec auditis partibus aliter
 30 prouidebitur. Quarto limita: nisi debitor allegasset instrumentum fuisse confectum insimul cum patre, dum erat in eius potestate, vt ex lectura instrumenti, & nunc esse sui iuris per emancipationem vel mortem nec quod bona paterna possidet propter quod non tenetur nisi in quantum facere potest, tunc enim potest Iudex procedere ad liquidationem, verum pro debito & pena superfedere in exequendo personaliter, donec aliter fuerit prouisum super dicto beneficio, & ubi in promptu non appareret de emancipatione vel morte, posset iudex procedere ad liquidationem & carcerationem Carau. rit. 166. nu. 79. ubi in fine subdit predicta vera esse nisi esset renunciatum huic beneficio, tunc enim non esset impedienda carceratio, nisi filius familias obtinisset ab
 31 solutionem à iuramento, vt ibi. Hac etiam ratione non possent carcerari alie personae quae non tenentur ultra quam facere possunt, Bernard. Pand. deliq. instrum. Par. 5. quest. 30. habita prius absolutione à iuramento, Capell. Tholos. decis. 238. sicut in filios familias diximus, vt scilicet si parentes à liberis conueniantur l. sunt qui, ff. de re iudica. §. pen. Instit. de actionib. l. licet. ff. de obseq. à liber. & c. Vel si patronus patrona, horum uero liberi conueniantur vel parentes à libertis. d. ll. concord. tex. in l. patronus. ff. de re iudic. Parique modo si maritus ab vxore vel e contra vxor. à marito conueniantur. dict. l. patronus, & l. non tantum, ff. eod. tit. Nisi tamen actione rerum amotarum agatur. l. si rerum. ff. de re iudic. l. si mulier. §. final. ff. rerum amotarum. Idemque dicas in milite conuenio l. miles in prin. l. item miles. ff. de re iudic. Hae enim personae ultra quam facere possunt non tenentur. Prout & non tenetur quis ex causa promissae dotis, §. si de dote: Instit. de actionib. concordat tex. in d. l. patronus, in l. sicut, cum l. sequen. ff. de re iudic. in l. rei iudicata, §. fin. cum duabus ll. sequen. eod. titu. Nisi tamen (primo limita) pater vxoris ex dotis promissione soluto matrimonio conueniantur d. l. sicut, ibi. Sed an si cum socero. Secundo limita: nisi non vxor neque socer, sed extraneus dotem promiserit l. si prior, ff. soluto matrimonio. Tertio limita: nisi mulier vel socer in escandi mariti causa ampliore dotem promiserit, d. l. si de dote. ibi, quid enim. ff. de iur. dot.

dot. Sed an quis actione pro socio teneatur inquantum facere potest? Respon.
 quod sic. §. penul. Instit. de actionibus, d. l. sunt qui, nisi non vniuersorum bo-
 norum socij essent l. verum est. ff. pro socio, vel nisi causa cognita iudici aliter
 videatur l. sed hoc: §. fin. ff. de re iudic. vel nisi reus socium se negauerit, vel
 ex dolo socij agatur, vt ibidem. Præterea donator ultra quam facere potest
 non tenet l. qui ex donatione. ff. de donat. l. diuus Pius. ff. de reg. iuris l. inter
 eos. §. is quoque. ff. de re iudicata. §. sed & si quis, in fine: Instit. de actionibus
 l. cum causa. ff. de re iudic. si extraneus, in principio ibi. hoc enim diuus Pius
 ff. de iure dotium. Et hoc quamuis causa donationis in aliam actionem sit
 translata: puta in actionem de constituta pecunia vel iudicati l. qui id quod,
 in princ. ff. de donationibus: l. Nefennius. §. final. ff. de re iudic. limita, autem
 nisi donator à donatario delegatus alij promiserit ab eoq; conueniatur d. l.
 Nefennius, in princ. ibi. si te donaturum l. qui id quod. §. si cum primus. ff. de
 donationib. vel nisi hæres vel fideiussor conueniatur d. l. Nefennius. §. & sicut
 32 hæres. ff. de re iudicata. Planè scias quòd si dolo rei cõuerti factum sit quo
 minus facere possit, tunc enim in solidum tenetur l. si quis dolo. ff. de re iudi-
 cata l. verum est. ff. pro soc. (& sic carcerarij possent.) Prout etiam tenetur si
 tempore quo conuenitur quis facere possit, dict. §. tempus, vel si reus dolo
 fecit quo minus adquirat quod acquirere poterat: l. nemo, in fine. ff. pro so-
 cio, & sic habes casus in quibus quis non tenetur nisi in quantum facere po-
 test, quos nota ad euitandum carcerationem virtute ritus, prout in filio fa-
 33 milias diximus. Quinto carcerandus est debitor vigore instrumenti, nisi
 instrumentum quod liquidatur sit infra vntiam, tunc enim via ritus nõ esset
 procedendum, vt in rit. mag. cur. incip. Item quæcunq; instrumenta. Marat.
 fol. 364. nu. 25. Frecc. fol. 116. nu. 1. vbi etiam si instrumentum esset in vntia,
 34 Apostilla ibi: quia non præsentatur. Nisi ex residuo ultra vntiam quòd debe-
 batur liquidetur, Carau. rit. 187. Sexto limita, nisi allegetur instrumentum
 non fuisse stipulatum de facie ad faciem & pone exemplum si debitor qui se
 obligauit stipulatus fuit nomine alterius Afflic. decil. 64. Frecc. fo. 94. à terg.
 vel quia ille cui facta fuit promissio de soluendo, stipulatus fuit procuratorio
 nomine alterius, tunc enim viso instrumento, & altero ex præfatis reperto,
 instrumentum non posset liquidari, seruat tamen in practica hoc vltimo
 casu ad euitandum istam oppositionem quod compareant ambo, id est, tam
 stipulator nomine alterius quam principalis, & ita practicaui in notario sti-
 pulante alieno nomine. Beneuerum est, qd si ille qui stipulatus fuit solutione
 sibi fieri nomine alterius, fuerit etiã stipulatus proprio, & principali nomi-
 ne: tunc posset liquidari instrumentum, Carau. d. rit. 166. nu. 19. sequitur
 34 Frecc. fol. 94. quæst. 4. Septimo limita, nisi instrumentum quod liquidari
 pretendit confectum sit extra regnum, tunc enim non posset via rit. procedi,
 nisi habita prius aliqua summaria, & extra iudiciali informatione qualiter
 ille

ille qui scripsit instrumentum est publicus notarius, vt in rit. mag. cur. incip. Item seruatur in dicta curia quod instrumenta. Pro qua summaria informatione sufficerent litteræ testimoniales ciuitatis vel officialis illius, sigillatæ authetico sigillo, & ita quotidie seruari in practica in omnibus curijs Regni

35 refert Carau. ibid. Octauo limita, nisi instrumentum non esset confectum à notario à Rege creato, vt in Const. Reg. Instrumentorum, & in constit. In locis demanij. Et ideo instrumentum à notario Apostolico confectum non

36 posset criminaliter liquidari, Frecc. fol. 4. à terg. nu. 2. & 3. Nono limita, nisi creditor fuisset præuentus & citatus ad instantiam debitoris ad cassandū instrumentum, vt in rit. mag. cur. incip. Item quòd quando contingerit, præstita prius per ipsum debitorum cautione de soluendo debitum & penam seruata forma Regiæ prag. 1. de præuen. mode. quæ requiritur quâuis debitor præueniens esset manifestè idoneus & soluendo, Carau. super rit. 189. nu. 9. circa medium, & videas Frecc. fol. 59. nu. 1. & sequen. quæst. 9. part. Ac citato creditore in causa præuentionis per diem ante expeditam citationē super tenore instrumenti, vt in rit. mag. cur. incip. Quod vbi facta est præsentia

37 tio. Decimo limita, nisi instrumentum non esset de per se liquidum absq; alia probatione ad probandam liquiditatem, vt in rit. mag. cur. incip. Nota, tunc enim liquidari non posset, etiam si in illo instrumento inliquido appositum esset pactum vt pro liquido præsentari possit, Frecc. fol. 47. à terg. 3. q. per totum. Et dicitur instrumentum liquidū quotiescunq; nulla egeret probatione extrinsecus faciēda, vt in d. rit. incip. Nota. Qua propter si vir petat dotem sibi promissam pro matrimonio contrahendo, quia egeret probatione qualiter matrimonium est contractum, vt in l. tali. ff. de iure dot. instrumentum non esset liquidum, eodemq; modo instrumentum non esset liquidum, si restitutio dotis soluto matrimonio petatur, quia egeret probatione qualiter factus est casus restitutionis per mortē, Carau. super d. rit. 167. nu. 5. Frecc. fol. 99. à terg. 2. q. per totum. Scias autem quod quotiescunq; instrumentū de perse non esset liquidum, sed iunctum cum alio sic bene posset liquidari, vt in d. rit. Nota dummodo tamen exhibeatur in forma probante vel in alia

38 scriptura publica fidem faciente, vt ibidem tenet Carau. nu. 1. Vndecimo limita: instrumentum nō posse liquidari in casibus notatis in prag. 1. ad Senatuscons. Velleia, & in prag. 4. Card. Granuel. Duodecimo limita: nisi à die natiuitatis actionis elapsum esset tempus viginti annor. vt in d. rit. Nota.

40 Quod sublimita; vt per Carau. ibidem. Decimo tertio limita, nisi instrumentum, confectum à notario vaxallo alicuius Baronis per ipsum Baronem præsentetur, quia nullam fidem facit nec in iudicio nec extra vt capit Reg. Ladislaus ex quo contractus Baronum confici debet per notarios demaniales quod hodie non seruatur, & ita obtentum fuisse in contradictorio iudicio refert Frecc. fol. 4. à ter. nu. 3. in fin. similiq; modo non obseruatur Cō-

- & in rit. incip. q̄ quando creditor præsentat, & ita seruat in præctica Carau. sol. 364. nu. 24. Idemq; seruat in hærede hæredis, Cauen. super ritû 286. circa fin. nu. 13. cû hæres hæredis testatoris sit hæres vulgatis iuribus.
- 45 Decimo octauo limita, nisi ad instantiam cæSSIONARIJ liquidatur instrumentum, Carau. rit. 186. nu. 1. & sequ. vel legatarij, cui nomen debitoris legatû est, Carau. in ritû. 178. nu. 8. cum sequen. vel hæredis venientis ab intestato, ex latere transuersali, Carau. super rit. 181. nu. 4. vbi etiam dicit quod ad
- 46 instantiam fratris solui fieri liquidatio facta præambulo. Decimonono limita: nisi creditum solui promissum sit extra ciuitatem Neap. tunc enim instrumentum liquidari non posset in magna curia, nisi creditor ipse portaret actum publicû qualiter illo die fuit in illo loco paratus recipere solutione cuius forma hæc erit si casus contigerit. In curia magnifici Capitanei terræ Pedimontij comparet N. N. de Ciuitate Casertæ & dicit N. N. mediante publico instrumento hodie præsentato sibi debere in hac terra ducatos centû, pro quibus recipiendis accedit, & quia ignorat si debitor venit, propterea rogat vos magnificum Capitaneum, & totam curiam quatenus dignemini, dictum debitorem per proclama per totam terram perquiri facere ex vestro officio, contra quem, si non reperiatur protestatur quod per ipsum nõ stetit recipere debitum statuta die in loco destinato, & ita dicit & ad prædicta admitti omni meliori modo. Qua perquisitione facta more solito de ordine officialis fieri faciat publicum instrumentû à notario curiæ, vel alio publico notario, tam de petitione prædicta, quàm de perquisitione, quod instrumentum postea poterit tẽpore liquidationis præsentari. Vel poterit creditor ante tempus solutionis constituere suum procuratorẽ cuiem loci solutioni destinati, qui in eo loco statuta die exigat tale debitum, & demum fieri faciat mādatum à curia dicto debitori quatenus die destinata soluat dicto tali eius procuratori, eiusdemmet loci quod sibi mediante instrumento publico teneatur, quem ad hoc constituit procuratorem, & si nõ soluerit poterit creditor ad demonstrandum quod per eum non stetit statuta die accipere debitû, exhibere in curia authenticam copiam procurationis factæ in personã talis, ac mandati facti debitori cum notificatione dictæ procurationis, & talis copia sufficeret, ita Carau. super rit. 167. nu. 30. quem fideliter retuli, in hac materia ob solemnità & in signia eius dicta, quotidiana (Salua pace aliorum interpretum.) Vigesimo carcèrandus &c. nisi instrumentû affectus præsentetur, in quo renunciatum, non esset paciẽtiæ non præstitæ per debitorem Carau. ibidem. nu. 20. vbi etiam idem tenet si instrumentum alicuius fundi præsentetur in quo esset promissa euictio per venditorem & precium per emptorem, cum contractus dicatur vtro citroque obligatorius. l. Iulianus. 9. offerri, vbi Bart. ff. de actionibus empti. Et idem si non esset expressè promissa euictio cum ex natura contractus veniat euictio. l. exempto, in prin-

48 *Cipio. ff. de actionibus empti.* Similique modo non posset liquidari instrumentum venditionis frumenti, vel alterius rei mobilis, quod confessus fuit recepisse, si non esset renunciatum exceptioni rei non traditæ. *Pand. deliquid. in-*

49 *strumen. part. 5. decimasexta declarat.* Nolo omittere quod omnes exceptiones in promptu probatæ vel per testes, vel publica instrumenta impediunt carcerationem, vt in d. rit. Item quod si qui debitores, quæ ita intelligit ibi *Carau. nu. 57. licet Pand. in dicta quinta parte: Declarat prima, in fin. voluerit contrarium, & ideo dic secundum eum quod exceptio nouationis & delegationis in promptu probata impedit carcerationem, vt in Declar. decima ter. parte quinta. Item exceptio nouæ conuentionis. Declar. decima quarta. Doli matulæ in promptu probata, Declar. vigesima secunda. Itæ exceptio cessionis bonorum, trigesima prima Declaratione. Concurrentia trigesima secunda Declarat. Moratoria Principis, trigesima quarta declarat. Et priuilegium*

50 *Brundusij, Declar. trigesima tertia.* Sed an instrumentum in parte liquidum, & in parte non possit præsentari, dic secundum *Carau. rit. 167. nu. 29.* quod aut pars illiquida impedit solutionem, & sic partem liquidam, & non potest præsentari, aut non impedit solutionem, vt puta si dicit instrumentum quod facta solutione creditor teneatur facere hoc vel illud, & tunc potest præsentari: Verum si instrumentum diceret quod tempore solutionis teneatur creditor facere aliquid, non impeditur liquidatio & executio instrumenti, sed dicitur quod exequatur, & fiat depositum & illud nõ liberetur nisi adimpleta promissione per creditorem, & ita seruari in practica refert ibidem, sed

51 quomodo procedatur criminaliter de periurio in magna curia Vicarij successiue videndum etiam esse opere precium esse duxi. Quare debes scire quod præsentato instrumento in magna curia, siue in carta pergamena, siue bambacina, reoque citato personaliter vel domi vt supra, accusari debet prima contumacia per creditorem, & non per procuratorem in vltima die termini dati ad comparandum, & elapso triduo, prima curia sedente pro tribunali, debet accusari vltima contumacia simpliciter per creditorem personaliter comparentem prout supra diximus super tenore instrumenti. (Planè scias quod si creditor nõllet in dicta prima curia elapso triduo accusare vltimam contumaciam, & debitor esse citatus intus ciuitatem Neap. quod eo casu posset quancumque voluerit creditor curia sedente intra mensem dictam vltimam contumaciam inculcare, & si debitor extra ciuitatem esset citatus intra duos menses, vt in rit. mag. cur. incip. Item nota qd si feci te citare, & ita seruatæ etiam super tenore instrumenti, quo termino elapso citatio esset circūducta, & sic deberet debitor de nouo citari.) Quiquidem debitor si in vltimo peremptorio comparuerit, proceditur ad cōtestationem litis hoc modo videlicet. Desert iuramentum debitori presente creditore de facie ad faciem coram iudice, ipsum interrogando si instrumentum est verum, & si tenetur ad summam

summam in instrumento contentā, & si confitetur instrumentū esse verum, & teneri sit præceptū, q̄ soluat debitum & penam & non discedat à Palatio, si verò negat datur terminus in causa ad probandum incumbentia, præstita prius cautione per ipsum debitorem de stando iuri, & se præsentando tēpore publicationis, ac reſectis expensis & soluta p̄na Fisco ad rationem grani vnus pro quolibet ducato, quibus adimpletis procedit in causa, ad vltiora iuxta ea quæ dicam, infra cap. 4. per totum. Verum tēpore publicationis debitor tenet se præsentare, & sit citatio ad præsentandū tam contra principalē quam fideiussorem & si non comparet accusatur p̄na fideiussionis, & si cōparet tenetur præstare fideiussionem de stando iuri & soluendo iudicatum, quam si non præstiterit detrudetur in carceribus & ipso carcerato procedit ad vltiora in causa, & ita practicatur debitore comparente in vltimo peremptorio. Cæterum si non comparet reputatur contumax, & elapso mense exequitur contra ipsum realiter & personaliter tam pro capitali & expensis, quàm etiā pro p̄na vt supra, & si comparet intra dictum mensem admittit purgata contumacia. i. soluta p̄na prædicta Fisco, parti expensis, ac præstita cautione, vt supra, & sic habes practicam de periurio. Quæ autem sit practica petentis se declarari hæredem, & in assecuratione iudicij vidēdum restat.

52 Et quo ad primam ita formabis libellum. In magna curia Vicar. comparet. *Forma qua quis petit se declarari hæredem.*
 N. N. de Neap. & dicit q̄ in vltimis constitutus N. N. ipsum hæredem instituit vniuersalem super omnibus eius bonis, creditis, actionibus & recolligentijs. Intendensque proinde dictam hæreditatem adire, cum beneficio tamē legis & inuentarij, ne in futurum teneatur vltra vires hæreditarias. In stat propterea ad prædicta admitti omni modo meliori. Qua petitione oblata fit decretum q̄ capiatur summaria informatio de expositis, idest comparentem institutum esse hæredem, & assertum testatorem esse mortuū & ecclesiasticæ sepulturæ traditum. *Adde, q̄ in vltimis*
 Eoque constituto fit decretum præambuli, & declaratur hæres cum potestate accusandi &c. (Planē scias q̄ ad probandum quem esse mortuum requiruntur duo testes ad minus de visu, & de auditu septem, si de visu constare non posset) quo decreto lato debet expediri citatio super aditione hæreditatis, & citari debent omnes creditores personaliter, vel domi si certi existerent, & si incerti, per bannum & proclama per loca solita, q̄ tali die & hora compareant prope Ianuam Diui Thomæ, ad vidēdum confectionem inuentarij, hæreditatisque aditionem, in qua die & hora præsentibus locupletibus, idest qui viderūt testatorem mortuū & ecclesiasticæ sepulturæ traditū annotant bona testatoris & aditur hæreditas, de quibus omnibus conficitur publicū instrumentum. Et ita seruat quando quis petit se hæredem declarari ex testamento. Cæterum quando ab intestato tūc non solum requiritur probari T. esse mortuum &c. Sed etiā se esse propinquiorem in gradu. Quo constituto fit decretum præambuli, &c.

Et hoc quando suis hæres intendit ab intestato succedere cum beneficio legis. Cæterum si extraneus esset, tunc debet expediri citatio per edictum, & citari omnes interesse prætendentes super hæreditate. T. ab intestato decedentis, accusari contumacia, & alia facere secundū ea quæ dixi supra, & deinde fit decretum, quod capiatur summaria informatio de incumbensibus, qua capta, & constituto de allegatis, fit decretum præambuli, & omnia alia quæ, &c. desuper notauimus. In asssecuratione verò iudicij ita formabis libellum. In magna curia Vic. comparet N. N. de Neap. & dicit comparentem ipsum consequi debere, à N. N. ducatos centum, & cum inter sit sua de prædictis d. 100. securum cautumq; se reddere, cum sit de fuga suspectus nihilq; possideat in hac ciuitate. Instat proinde dictum T. de persona capi, captumq; carcerari vel quòd præstet cautionem de stando iuri, & ad prædicta admitti omni modo meliori. Quo libello oblato fit decretum q̄ capiat summaria informatio, & constituto, de credito & fugæ suspiciōe, expediuntur literæ executoriales quòd capiatur de persona, & ducatur ante præsentiam Iudicis subscribentis, ibique ducto, si habet fideiussores de stando iuri pro petitis d. 100. liberatur, sin autem, carceribus mancipat, & ita seruatur in magna curia Vic.

C A P I T I S S E C V N D I.

S V M M A R I V M.

- 1 VASSALLVS an teneat ad pœnam contentam in banno emanato per Baronem quod non adeant curiam aliquam omisso medio, nu. 1.
- 2 Sac. consilium, vel mag. curia Vicariæ regulariter remittere tenetur causam ad iudicem competentem, nu. 1. & quando non, vsque ad nu. 31.
- 31 Iudex sæcularis, quado in ciuilibus sit Iudex cõpetens in clericos, n. 31.
- 32 Libellus appellatorius à prouisione facta domi q̄ causa remaneat, &c. nume. 32.
- 33 Et à prouisione factò verbo, num. 33.

VERVM quia sæpè sæpius rei conuenti in iudicio comparent, & copiam sui facere non contēnunt, tam in Sacro Regio Consilio, quàm etiam in magna curia Vicariæ, & allegant fori declinatoriam. Ideo quando causa sit remittenda in ciuilibus, videamus quæ materia frequentissime versatur in his Regijs tribunalibus. Sed antequam illam attingamus quæro, an Baro emanans bannum q̄ nullus vassallus adeat curiam aliquam omisso medio si fuerit contrauentum per vassallum, adeundo curiam Regiam teneatur ad pœnam banni? dic q̄ non, Foller. in pract. crimin. fol. 112. nu. 162. Non enim pœnam meretur qui vadit ad Superiorem. l. quis sit. ff. ædili. edicto. Et in quodam qui detinebatur carceratus pro causa prædicta obtinui à magna curia

curia Vicariæ liberari, si non detinebatur pro alia causa. Boss. in titu. de carcerat. fideiuss. num. 46. Quod nota.

- 2 Hoc cognito scias, quod licet Sac. Reg. consiliū, & magna curia Vicarię sint iudices cōpetentes in Regno, tamen quoties remissio causę petita fuerit, remittere tenentur ad iudicem competentē, vt in prag. 3. 9. nos autem de offic. Sac. Reg. consil. Est enim trita regula iuris, actorem sequi debere rei forū: l. 2. C. de iuris. omn. iud. l. 3. in princ. C. vbi in rem actio. concor. tex. in l. 3. C. vbi de hæred. agat. in l. 3. C. vbi caus. stat. Quamquidem regulam pluribus modis limita (& sic remissioni locum non esse.) Et primo limita, nisi reconueniatur is, in Sac. cōsi. vel magna curia Vicarię, qui fori declinatoriā opponit ab eo contra quem actio est proposita. Quo casu ibid. in reconuentionis causa se defendere debet. l. qui non cogitur. ff. de iudic. l. cum Papinianus C. de senten. & interlocu. omn. iudic. Et hoc quāuis clericus sit is qui reconuenitur, & hanc esse magis communem opinionem, refert Marant. fol. 115. nu. 73. Scaglione super rit. 67. mag. cur. & ibid. Cauens & Carau. nu. 3. per illum ritum, vel quamuis alius priuilegiatus sit, vidua vel pupillus, &c. vt in d. rit. qui incip. Item quod si clericus. Secundo limita, nisi is qui fori præscriptionem opponit nō principaliter conueniatur, sed ad defendendū reum iudicium suscipere cogatur, veluti si venditor in authorem laudetur. l. venditor. ff. de iud. l. 1. C. vbi in rem act. Hic enim propter connexitatem iudicij forum declinare non potest Marant. fol. 296. nu. 10. Nisi tamen clericus sit in authorem laudatus, qui ex sua persona potest forū declinare, & ita hodie in practica seruari refert ibid. Foller. ex decis. Boer. 69. nume. 17. ex deci. Gram. 2. 1. ex deci. Capic. 197. vbi etiam habetur an Fiscus possit declinare forum. Intelligas autem reconuentum & authorem laudatum nō declinare forum, si ante litis contestationem causa reconuentionis fuerit proposita, &
- 4 author laudatus fuerit, vt dicam infra cap. proximo, nu. 25. Tertio limita, nisi is qui fori declinatoriam opponit reo conuenito successerit: l. is qui Romæ. ff. de iudic. Hæres enim ibi se defendere debet, vbi defunctus debebat. l. hæres absens. ff. de iud. Quarto limita, nisi plures sint rei diuersi fori tunc enim actor sequi non debet rei forum, sed omnes apud eundem iudicem vocari possunt incertis tñ casibus, qui not. in l. 2. ff. de quib. reb. ad eund. iudic.
- 6 Quinto limita, nisi quæstio cui Iudex non competit, competenti quæstioni incidat, quo casu contentia causarum non essent diuidenda. l. nulli, l. 3. C. de iudic. l. 1. C. de ordin. iudic. l. 1. C. de off. rectōr. Prouin. Sexto limita, nisi reus fori præscriptioni renunciaue rit. l. si quis in conscribendo. C. de pac. l. si quis in conscribendo. C. de episc. & cler. tunc enim remitti non debet: Nisi tamen clericus sit, hic enim nec tacitè nec expressè renuntiare potest. c. si diligenti. de foro compet. vel nisi remissio causę ad instantiam Baronis petat,
- 8 vt dixi in dicta pract. crimin. Septimo limita, nisi reus pendente lite alterius

- rius fori esse cæperit. l. si quis posteaquam. ff. de iudic. l. cum quædam puella. ff. de iuris. omn. iud. Octavo limita actorem sequi non debere rei forum, in functionibus fiscalibus, & debitis publicis. l. 2. §. fin. C. vbi quis decur. cõdit. cõuen. ibi. Nono limita, nisi tempore contractus reus qui conuenitur Neap. domicilium habebat, tunc enim causa non deberet remitti, licet post contractum factum, alio se contulerit reus d. l. 2. C. de iuris. omn. iud. Decimo limita: nisi Neap. contractum sit negocium, vt in administratione tutelæ, & similibus. l. absens. §. 1. l. interdum. §. fin. l. argentariũ. l. 2. §. omnes autem. ff. vbi quis ager. l. 1. & 2. C. vbi de ratiocin. l. neq; femina. ff. de procur. Quo casu ibidem se defendere debet. Quamuis non reus, sed seruus eius sit, qui contraxit cuius nomine conuenitur d. l. hæres absens. §. apud Labeonem l. non alias. §. legati. ff. eo. tit. Vel quãuis quasi contractus sit celebratus. l. om
- 12 nem. ff. eod. tit. d. §. legati. **Vndecimo limita, nisi is qui conuenitur incola**
- 13 **fit Neap. l. incola. ff. ad municip. Duodecimo limita, nisi res quæ vindicã**
- 14 **fit vbi iudicium agitur, quia ibi conueniri potest, & hic actor sequi non de**
- 15 **beret rei forum. l. fin. C. vbi in rem actio. Decimotertio limita: nisi ad satisfi-**
- 16 **dandum vel cauendum iudicio si sti agatur. l. de eo autem ibi: licet nisi, & l. 2.**
- 17 **§. quod si cõsulerit. ff. vbi quis, ager. Decimoquarto limita: nisi reus Neap.**
- 18 **soluturum se constiterit. d. l. hæres absens. §. fin. Decimoquinto limita, nisi**
- ante litem contestatam fori præscriptio non fuerit opposita, l. 4. ff. de iuris. omn. iud. l. sed & si susciperet. ff. de iudic. l. si quis Aduocatus. C. de excep. Fori enim præscriptiones in principio litis à litigatoribus opponendas ll. de creuerit auctoritas, l. præscriptiones. C. de excep. l. exceptione. C. de proba. tunc enim locus remissioni non esset, nisi tamen iudex nõ posset de causa cognoscere, quo casu posset quandocunq; opponi, vt si causa spiritualis incidere coram laico, coram quo causa cognosci incepit, nec fuit iurisdictio declinata, quia potest quandocunq; remitti ad Episcopum, secundũ Paul. de Cast. consil. 42. Quid autem si hæc exceptio cum alijs proponatur an videatur in iudicem consensisse? videas Bar. in l. quidam consulebat. ff. de re iudic. Et videas tex. in l. non videtur. ff. de iudi. ¶ petens simpliciter copiam libelli non censetur in iudicem consensisse. Decimo sexto limita, nisi litigantes in nõ competentem iudicem consenserint, l. 1. ff. de iudic. l. 4. C. vbi cau. fisc. l. 1. C. de iuris. omn. iud. quo casu, causa non debet remitti, quamuis iudex non consentiat. l. 2. §. conueniri. ff. de iudic. & hoc inter ipsas partes tantum, secus autem si remissio causæ ad instantiam Baronis petatur, quia per consensum vaxalli, nec etiam per expressam renunciationem potest ipsi Baroni præiudicari, Carau. sũper rit. 205. nu. 6. vbi quod ita practicatur quotidie. Decimo septimo limita, nisi vidua pupillus, &c. agant. l. vnic. C. quando imper. Hæ enim persone fori habent electionem, vt in Const. Reg. statuimus, la seconda. Et ideo Sac. Reg. consi. vel mag. cur. remittere non tenentur causam.

- Nisi Baro haberet speciale priuilegiū cognoscēdi, inter has miserabiles per-
 sonas, vt dixi in dict. pract. crimin. vbi etiam habetur viduam quę forū mag-
 cur. elegit non posse variare forum & petere causam remitti ad Baronem,
 vt fol. 36. nume. 1. Vel nisi (sub limita) contra alias miserabiles personas
 agant, tunc enim conquassantur priuilegia, vt in rit. mag. cur. incip. Item si
 pupillus vel vidua. Vel nisi vidua quę forum elegit, luxuriosam vitam duxe-
 rit secundum ea quę notantur in d. pract. crim. quam omnino videas. De-
 cimo octauo limita, nisi quis in mag. cur. citatus fuerit ad recognoscendum
 apocam, qui non potest forum declinare; nisi prius apoca recognita, Carau.
 19 super rit. 54. nu. 2. & ita seruatur. Decimonono limita, nisi Clericus agat.
 Hic enim potest forū eligere sicut alij priuilegiati, vt est rit. mag. cur. Vic.
 incip. Item quōd si clericus in maioribus, pro bonis tamen ecclesiasticis nō
 autē proprijs, vt dicit rit. incip. Item si clerici & ibid. Carau. Qui dicit hoc
 21 esse in viridi obseruantia. Vigesimo limita, nisi curialis agat, qui similiter
 fori electionē habet, vt est rit. mag. cur. incip. Item quōd omnes curiales,
 22 quod tamen intellige, vt per Carau. ibidem in fin. Vigesimo primo limita,
 nisi mulier alicuius priuilegiati agat, quę eodem priuilegio vtitur, quo eius
 vir l. mulieres. C. de incol. & vbi quis, &c. lib. Scias autem quod hoc casu iu-
 diciali non debet intentari ad instantiam mulieris, sed viri alias si ad instan-
 tiā mulieris, causa non esset remittenda, & ita fuit decisum in Sacro Regio
 consi. in Aula Illust. domi. Cadena, quę causa est in banca, de Clara, inter
 23 Aureliam d Vrsō, & Hieronymum de Cristofaro, & alios. Vigesimo secū-
 do limita, nisi ciues Neapolitani agant, qui in omni causa habent electionē,
 (etiam cōtra viduas, pupillos, aliasq; miserabiles personas, & si fuerint etiā
 authores laudati:) vt in rit. mag. cur. incip. Iohanna I I. lo secundo vbi vi-
 24 deas Carau. qui dicantur ciues Neap. Vigesimo tertio limita, nisi quis su-
 per tenore instrumenti fuerit citatus seruata forma ritus, tunc enim causa
 non esset remittenda, nedum ad instantiam debitoris, sed nec etiam ad instā-
 tiam Baronis, & ita seruatur in Regno, Carau. super rit. 166. nu. 75. ex tex.
 25 in prag. 1. de instrum. liquid. Vigesimo quarto limita, nisi super cessione bo-
 norum iudicium fundetur, quo casu cū dicatur miserabile refugium, vt in
 prag. 3. de cessione bon. non debet causa remitti seruata forma Const. Reg. sta-
 tuimus, la seconda; Carcerati enim dicuntur miserabiles persone, & sic eo-
 rum causa, vt tenet domin. Innoc. Vital. Cauen. meus preceptor, in consil.
 tuo crimin. polito in mea pract. crim. fol. 148. nu. 16. circa medium vbi di-
 dit quamlibet causam carceratorum piam dici. Quod nota si aliquis carce-
 26 ratus agat, non esset locum remissioni. Similique modo non esse locum re-
 missioni in causa vertente super quinquennali dilacione siue concurrentia
 creditorum cum etiam dicatur pia & miserabile refugium, vt in l. fin. C. qui
 27 bon. cede. poss. Vigesimo sexto limita, nisi causa esset feudalis, vt in rit. ma-

gnæ curiæ incip. Item quòd curiæ ipsæ & quælibet ipsarum, cui concor. rit. 28 incip. Item curia cognoscit de quacunque. Vigefimoseptimo limita, nisi
 29 vniuersitas agat, quæ æquiparatur viduis & pupillis, vt infra dicam. Vigefimo octauo limita, nisi pauper agat per viam perhorrescentiæ, vt in dict.
 30 Const. Reg. statuimus, la secunda. Vltimo limita, nisi Furiosus agat. Hic enim infanti æquiparatur. l. infans. ff. de sicar. concor. ea quæ dixi in practica criminali, fol. 109. nu. 17. Et sic habes quando magna curia tenetur remittere causam in ciuilibus & quando non. Quando autem in criminalibus videas in dicta practica criminali, vbi tam in personis ecclesiasticis, quàm
 31 laicalibus. Quando autem in ciuilibus iudex competens sit sæcularis in clericis, videas glo. in rit. mag. cur. incip. Item quòd si qua mulier in verbo. Se
 32 cunda regula. Sed quia magna curia solet remittere causam Baroni quæ remitti non debet, & aliquando solet prouidere quòd causa remaneat, & eam non remittere debet. Ideo si te grauatur senseris à prouisione facta domi per dominum causæ commissariū, ita formabis libellum appellationis quam primum notitiam habes de prouisione facta. Sac. Regiæ Maiestati.

Humiliter supp. pro parte N. N. dicentis quod dum in causa in vestra magna curia vertente, inter ipsum actorem ex vna, & N. N. conuentum ex altera, de & super vt in actis, fuisset petita illius causæ remissio ad suum iudicem cõpetentem vt iuris, fuit domi prouisum per dominum T. causæ commissariū, quod causa remaneat à quo decreto vt grauatus cum Reuerentia, appellat ad Maiestatem V. Quam supplicat dignetur eidem vestræ magnæ curiæ mandare, quod cum interuentu aliorum dominorum iudicum, ius & iustitiam faciat, vt Deus, &c. & obtinebis quod cum interuentu, & si facto verbo similiter te grauando dicta magna curia confirmauit dictum decretum quod stet in decisis, & sic quod causa remaneat, statim quod tibi notificatur iterum appellabis ad idem Sac. Consiliū, & in supplicatione, vt supra exponas qualiter facto verbo per dictam mag. cur. fuit prouisum causam remanere. Ideo supplicas verbum fieri, & ita obtinebis. Quo facto non est amplius locus appellationi, sed procedi
 33 ad vltiora in causa. Si vero domi per dominum causæ commissariū fuerit remissa causa quæ remitti non debet, & tunc in supplicatione exprimas qualiter fuit remissa causa, quæ de iure remitti non debet. Ideo supplicas quod cum interuentu. Et si facto verbo decretum remissionis fuit per dictam mag. cur. confirmatum, & grauatum senseris, iterum appellabis ad idem Sac. consil. declarando qualiter facto verbo, &c. Et ideo supplicas verbum fieri, & ita
 34 obtinebis. Scias etiam quod si per aliquem ex regijs cõsiliarijs causæ commissariū fuerit similiter domi prouisum quod causa remaneat quæ remanere nõ debet in Sac. consil. vel econtra, quòd adhuc poteris appellare ad idem Sac. consilium, & ita formabis libellum. Sac. Regiæ Maiestati.

Humiliter supp. N. N. dicens quod dum pro parte ipsius supplicantis fuisset
 petitum

petitum quod causa inter ipsum conuentum ex vna vertente, & N. N. actorem ex altera in vestro Sac. consil. remittatur prout de iure remitti debet ad suum iudicem competentem, fuit domi prouisum per dominum N. N. Regium consiliarium, & causam commissarium quod causa remaneat (vel si fuerit remissa quae remitti non debet, dicas qualiter fuit remissa) supplicansem ipsum grauando cum Reuerentia supplicat propterea de praedictis verbum fieri, vt Deus &c. Quo facto non poteris amplius appellare.

C A P I T I S T E R T I I.

S V M M A R I V M.

I O F F I C I A actoris, & rei ante litis contestationem, vsque ad numerum 26.

- 1 Q U O T I E S verò locus remissioni esse non possit, seu quoties reus votus fuerit coram iudice competente, & tunc procurator rei copiam libelli siue mandati petere potest sumptibus actoris, cum termino ad consultum respondendum, ad finem cedendi vel contendendi, quae consignari debet per actorem, vt in prag. comparente, de ord. iudic. & ita in magna curia seruatur, caeterum in Sac. consil. non datur sumptibus actoris, sed petentis. Prout ita etiam in foro ecclesiastico seruatur, ita Arnon. in sua practica cap. 31.
- 2 Q U A copia consignata, eaque percuntata, consideret primo procurator rei personam actoris. Primo enim de personis & postea de iure personarum esse tractandum, iura sanxerunt, vt in l. 2. in prin. ff. de statu homi. l. quidam referunt. ff. de iure cod. Et si viderit quod tam actor quam reus consanguinei vel affines assistant vsque ad quartum gradum causam ipsam compromitti petere potest. Causae enim inter coniunctos compromitti debent, dicit tex. in prag. 1.
- 3 d e a r b i t r i s, quam ampliabis & limitabis, vt per Maran. fol. 331. Sin autem consanguinei vel affines non existerent, & tunc consideret procurator rei, an actor sit excommunicatus, & si excommunicatus existeret, statim excipere potest quod in causa non procedatur, quia excommunicatus, quae exceptio impedit cursum termini, vt in rit. mag. cur. incip. Item in quibuscunque
- 4 c a u s i s & hoc si de ea incontinenti per legitima documenta docuerit. Quod si excommunicatus non esset, consideret, an actor veniat nomine alieno, an nomine proprio, & si nomine alieno, vt procuratorio, & tunc excipiat exhiberi mandatum, arg. tex. in l. 1. ff. de procur. Quilibet enim tenetur se docere talem quale asserit. l. non ignorat. C. qui accusa. non poss. parte opponente. Tenetur igitur procur. ante omnia exhibere mandatum. Nisi tamen filius pro patre agat. l. exigendi, §. sed & ha. ff. de procur. praestita cautione de rato, Foller. ad Marant. fol. 321. nu. 62. vel econtra si parens liberorum causam agat, aut quis alius fratris, aut ad finis, aut libertus causam patroni d. l.

- 6 sed & hæ. Vel maritus causam vxoris l. maritus. C. eod. si autem tutorio nomine agat actor, & tunc excipiat reus & solemnia exhiberi petat, de quibus in l. legitimos. ff. de legit. tutel. & facit tex. in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia, quod cum aliquis. Possunt enim hæc solēnia exhiberi post dationem termini, vt ibi dicit rit. nec propter hoc de iure Reg. impeditur datio
- 7 termini & ita seruatur. Se vero proprio nomine quis agat, & tunc si vt hæres simpliciter alicuius, petat & excipiat quod dearet si est hæres ab intestato vel ex testamento, & si ex testamento, replicet exhiberi testamentum, quod exhibere tenetur, argu. tex. l. 2. C. de eden. vbi ad inuestigandam
- 8 veritatem tam acta publica ciuilia, quam criminalia exhiberi debent. Et si vt cessionarius actor agat, excipiat exhiberi cessionem, quilibet enim tenetur docere se talem qualem asserit, vt supra. Planè scias quod cum multoties fiat cessio Neapolitanis in fraudem & ad finem trahendi; exhibita cessione poteris excipere esse in fraudē. Qua propter dandus est terminus ad docendum de fraudē, in quo poteris instare pro depositione tam cedentis, quam
- 9 cessionarij, & ita practicaui. * Similiq; modo donatario. agente, poteris excipere quod exhibeatur donatio ad finem cedēdi, & ita seruatur. Sed quid
- 10 si quis agat per viam perhorrescentiæ, seruata forma Const. Reg. statuimus, an possit aliqua exceptio dilatoria proponi cōtra personam suam? Respon. quod sic. Poteris enim excipere perhorrescētiam figurari, qua de re datur ter. ad probandum de perhorrescentia, & bebent examinari testes hoc casu de impotentia & inhabilitate rei conuēti, & de potentia, & facultate actoris, & ita obtinui causam remanere. Pariq; modo si actrix vt vidua agat,
- 11 poteris excipere qd doceat de viduitate, super qua dādus est terminus ad docendum de ea. Hac etiam ratione vidi practitari quando actor eligit forū
- 12 magnæ curiæ vel Sac. Regil consilij, dicendo dse esse ciuem Neap. quia poteris excipere ciuilitatem figurari, & propterea debet de ea doceri, & ita seruatur & hæc dixisse sufficiat circa exceptiones dilatorias coocernentes personam actoris, videamus de alijs concernentibus causam propter quas quis
- 13 sibi debere petat. Et ideo percuntato libello cōsideret si actor in libello, quid sibi deberi petat virtute alicuius scripturæ publicæ, tunc enim excipiat exhiberi scripturas petat in libello mentionatas, quibus non exhibitis ad vltiora procedi non potest. Debet enim fieri editio instrumentorum in libello mentionatorum ante litem contestatā per actorem, alias reus respon-
- 14 dere non teneretur, Innoc. & Doctor. in cap. 1. de probat. Et non solum actor tenetur exhibere instrumenta in libello mentionata, sed etiam alia instrumenta in dictis instrumentis exhibitis relata ita Foller. & Maran. f. 375.
- 15 nu. 7. sic etiam actor tenetur exhibere libros quorum virtute sibi deberi petit. l. 5. & seq. C. de eden. l. procur. & l. seq. C. eod. Est igitur faciēda editio librorum, Bald. in l. 1. 3. col. C. de eden. non solum ab argentario, vt

rio, vt in l. 4. in princ. & in l. Argentarius. ff. de eden. Nummulario, l. quædam. §. nummularius. ff. de eden. Sed etiam à Nauta, Caupone, Stabulario, Gabellario, Publicano. Bald. in l. 2. C. de cond. ex leg. Item etiam à Stationario, Bar. in d. l. quædam. §. nummularios, Ab hærede mercatoris, Bart. & Bald. in d. l. 1. C. de eden. Et à tutore, Bart. post gl. in l. fi. §. 1. ff. de lib. lega. & in l. cum seruus. ff. de cond. & demon. Et vide Bar. in l. non solû. §. sed vt probari. ff. de oper. noui nuntia, q̄ actor tenetur edere Tagliolam: cuius vigore quid sibi deberi petit. Eadem ratione actor tenet edere libros aromaticos. Sed an tenetur edere lizettas hoc pro, & contra vidi practicari, sed generaliter quod non. Sed an actor petens legatum ab hærede teneatur totû testamentum exhibere, respond. quod non. l. 2. ff. de eden. Et vide tex. in l. 1. §. penul. ff. cod. tit. an tota stipulatio sit, edenda, vbi quod sic, dicit tamen Bar. & Bal. in l. fi. C. de preci. Imper. offer. Bar. in l. Argentarius. §. 1. ff. de eden. Id. Bar. & Bal. in fin. l. 2. C. quemad. testa. aper. quod editio instrumenti debet fieri de particula tantum de qua est quæstio. Nisi tamen instrumentum falsum allegetur, tunc enim debet fieri, de toto editio & non de particula tantum Abb. in c. cum contingat, de fide instrum. Nisi inuentariû sit quod falsum allegatur quo casu non debet totû edi. Bar. in l. tutor qui repertorium, ver. nihil. ff. de admini. tuto. cuius contrarium tenet Angel. in l. 1. ff. de alim.

16 pupil. præstan. & ibi. Bald. sed vide Alex. in l. 1. §. 1. ff. de edend. Tertio consideret procurator rei conuenti. an libellus sit rectè conceptus, qui cum sit fundamentum causæ, debet continere nomen iudicis coram quo, nomen certû actoris, & rei conuenti. Est enim iudicium actus trium personarû, scilicet iudicis actoris & rei cap. forus, de verb. sign. Itè debet continere rem, quæ petitur, & si quantitatem, debet illâ continere, si vero speciem siue rem, si quidem mobilem, debet continere signa, & colorem, vel pondus. l. si rem, ff. de rei vendi. l. 1. ff. de posit. si vero immobilem duos saltem confines l. forma. ff. de censib. Item debet continere facti qualitatem, quia ex facto ius oritur. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. Et sic causam ex qua quid deberi sibi actor petat, & ideo si libellus hæc omnia non contineret poteris excipere libellum esse ineptè conceptum, & propterea instari potest si res immobilis petatur quòd designet eam per fines & confines si res mobilem quantitatem eius, vel colorem, alias ad vteriora procedi nõ posset, vdi etiam practicari in quodam qui centum aquodâ mutui causa petijt, & pro parte rei fuit petitum quod declaret, si mutuum hoc fuit factum mediantè scriptura, an vero sine scriptura, sed quid si omnia hæc fuerint rectè concepta, vt quia actor exhibuit scripturas, rectèque concepit libellû, an sit aliqua alia exceptio proponenda respond. quod aut actor habet iustam causam litigandi aut non, si habet iustâ causam litigandi & tunc consulat procurator rei, vt actori satisfiat, si vero non habet iustâ causam litigandi tunc excipiat

excipiat, quia caret actione quod legitime & caueat, id est constituat procuratorem in causa, & caueat de expensis, & ita seruetur quibus non adimple-
 18 tis non posset ad termini, datione procedi. Aliquando etiam citantur procuratores rei, quo casu possunt peti intimari principales, vel sibi concedi terminum ad denuntiandum, qui dari debet, & ita practicitur quo durante non potest procedi ad vltiora, eoq; elapso potest petere copiam libelli, & omnia alia opponere vt supra. Consideret etiam procurator rei, an lis intentata per actorem in vno iudicio, sit etiam in alio iuentata, & si intentata esset, statim pendentiã, litis alleget, & interim non potest procedi ad vltiora, sed dandus est terminus, ad docendum de ea. Et quod exceptio hæc litis pendentiæ sit opponenda ante litis contestationem, tu habes Bal. in l. peremptorias, in fin. C. quæ sent. rescin. non poss. & in Auth. sed nouo iure. C. de ser. fugit. Calcan. cons. 102. Ioan. de Imo. in l. cum procurator. §. si dominus. ff. de noui oper. nunciat. Et vide Soccin. cons. 94. lib. 3. nu. 6. quod intentato iudicio, l. diffamari, non inducitur litis pendentiã, ita etiam firmavit Soccin. in c. 2. de mut. petit. & hæc dixisse sufficiat circa ea quæ ante litis contestationem, id est, termini dationem tenetur adimplere actor, ad petitionem, & exceptionem rei conuenti, videamus de ijs modo quæ adimplere tenetur reus
 20 ad petitionem actoris. Et in primis scias quod reus citatus vt hæres alicuius, quod non aliter est in iudicio admittendus, nisi prius facta declaratione si est hæres. Idem etiam non aliter admittitur reus citatus ad recognoscendum apocam, nisi prius apoca recognita. Item etiam non aliter admittitur reus in iudicio citatus ad relaxandum vel virtute assistentiæ, nisi prius declaret si tenet, & possidet, & ita seruetur, & vide prag. si reus, de ord. iudic. Beneuerum est, quod ex æquitate admittitur reus, constituendo procuratorem cum speciali mandato recognoscendi, & declarandi, qui si non declarauerit, fit decretum quod infra biduum recognoscat & declaret, alias prouidebitur quo biduo elapso, sit aliud decretum, quod infra aliud biduum recognoscat, vel declaret, alias compellatur, vel apoca habeatur pro re cognita, & vt deterius, & ita obtinui, & contra reum non declarantem proceditur, captis pi-
 21 gnoribus dicto biduo elapso, & ita sui astrictus. Sed an reus teneatur edere instrumenta actori: Respond. quod non l. 1. l. 4. l. fi. C. de eden. l. 2. ff. eod. l. 6. C. de testib. Nisi tamen iudici aliter videat d. l. 1. ibid. ex causa. C. de eden. Et pone exemplum si reus negocia actoris gesserit. l. 4. ff. de fide instr. l. 6. §. prohibet, in fin. ff. de eden. Item pone exemplum si reus instrumentis apud iudicem vti velit. l. 1. §. edenda: ff. de eden. Et vide Alex. in d. l. 2. ff. de eden. quod hæres conuentus legatario actori testamentum, quando prothocollo Notarij peruenerunt ad hæredem edere debet, vel quãdo testamentum originale scriptum manu testatoris esset apud hæredem vt ibid.

22 Præterea reus instrumenta sua Fisco edere tenetur, vt in l. 3. ff. de eden. & in l. 2.

- in l. 2. §. 1. Nisi tamen instrumenta ad causam de qua agitur non pertineant d. l. 3. ff. de eden. vel nisi non de nummaria, sed capitali causa agatur, d. l. 2. §. non item diui. ff. de iure fisci, & ex his Regia Camera Summarie quotidie citat possessores ad demonstrandum iura feudorum & titulos, licet alias reus non teneatur, exhibere instrumenta ad fundandam intentionem actoris,
- 23 vulgaris iuribus. Scias insuper quod si reus conuentus aliquid conueniat bet ab actore, statim ante litis contestationem illum reconueniat. Est enim communis opinio, reconuentionem fieri debere ante litis contestationem, vel statim dato termino in causa, vt per Maran. fol. 103. nu. 5. ad hoc vt pari passu in causa conuentionis & reconuentionis procedi possit, alias secus, & actor posset petere causam reconuentionis remitti ad iudicem suum competentem, vt refert ibid. Foller. nu. 6. In qua reconuentione sic formabis libellum, seu petitionem. In magna curia Vicarie, & apud aëta presentis cause comparet N. N. & aduersus petitionem oblatam contra comparentem ipsum, pro parte N. N. dicit ipsum carere actione, & proinde teneri cauere de expensis, ac legitimare eius personam, & nihilominus per viam reconuentionis ac principalis petitionis, instat actorem ipsum condemnari ad infra scriptas pecuniarum, & rerum quantitates, sibi debitas, damnis expensis & interesse. Similique modo si reali actione conueniatur reus habens causam ab aliquo, puta emptionis, quo casu statim ante litis contestationem, exhibere tenetur instrumentum emptionis, & laudare venditorem in auctorem eumque citari facere ad suscipiendum iudicium, & interim super sedendum erit in dando terminum in causa, si tamen venditor esset absens à loco iudicij, secus si presens, vt in prag. 2. de dila. Alias si ante litem contestatam non fuerit laudatus venditor in auctorem, sed post, posset petere causam ipsam remitti ad suum iudicem competentem, prout supra diximus in reconuentione vt tenet ibid. Foller. ex Maran. Soccin. in cap. literis extra de mutuis petit.
- 26 Et hoc in casu ita formabis libellum. In mag. cur. Vic. reuenter exponit pro parte N. N. de ciuitate Auersæ dicentis, super infra scripta domo seu territorio fuisse sibi motam litem ad instantiam N. N. de ciuitate Neap. Et quia habet causam à N. N. qui promisit euictionem in ampla forma publicis cautelis mediantibus, quas in promptu exhibet, ipsumque teneri potiorrem ac victorem facere, iudiciumque suscipere expensasque omnes ministrare. Propterea denunciando eidem venditori, presens iudicium vt iuris, quatenus tamen contra se aliqua veniret proferenda sententia, quod non credit. Instat vnico actu si multaneoque processum dictum N. venditorem condemnari, nedum ad precium dictæ domus, sed etiam ad omnia damna expensas & interesse omni modo meliori, &c. Sed Quid erit faciendum si iudex processerit ad dationem termini; scripturis per actorem non exhibitis, vel non ad ampletis ea que adimplenda sunt ante litis contestationem? Respon-
- quod

Forma libelli in reconuentione.

Forma libelli quando quis laudatur in auctione.

quod poteris appellari ad idem Sac. Reg. confil. & ita formabis libellum,
Sac. Regiæ Maiestati.

Supplicat humiliter N. N. de Neap. & dicit quod dum in vestra magna curia Vica. fuisset conuentus ad instantiam N. N. ex causis vt in actis fuit in statum pro exhibitione scripturarum & librorum, &c. ad finem cedēdi, vel contendēdi, prout de iure requiritur. Quia nondum facta, fuit per dominum T. causæ commissarium domi prouidentem processum ad vltiora, & datus terminus in causa, in graue eius damnum præiudicium, & interesse sensiens se propterea nimis grauatum (cum reuerentia) supplicat Maiestati V. digneur mādare quod cum interuentu aliorum dominorum iudicum prouideat, vt eius indemnitati prouideri possit omni modo meliori, vt Deus, &c. & ita obtinebis. Et interim supersedetur in procedendo ad vltiora, circa dictam prouisionem domi factam. Et si non obstante dicta Regia decretatione, dominus Iudex ad vltiora procedet, poteris iterū habere recursum ad idem Sac. Reg. consilium exponendo qualiter, non obstante prouisione facienda cum interuentu seruata forma Regiæ decretationis super exhibitione librorum, vel scripturarum procedit, & vti grauatus supplicas, q̄ seruata forma alterius Regiæ decretationis de iustitia prouideat & ita obtinebis.

C A P I T I S Q V A R T I .

S V M M A R I V M .

I O F F I C I A actoris, & rei post litem contestatam, vsque ad finem.

- Q** V I A reorū est fugere ideo legitimata persona (vt supra) præstita cautione expensarum per actorem in casu succumbentiæ, vt in Auth. generaliter. C. de episc. & cler. & in §. ad excludendas, in Auth. de litig. ac scripturis exhibitis, debet procurator actoris petere terminum impartiri ad probandum incumbentiæ. Parte enim petente, & instante, vt in Constit. Reg. Causas alias, dandus est terminus in causa, vt in rit. mag. cur. incip. In primis detur terminus, & ita practica seruat omnium curiarum, vel iuris qui dicitur viginti dierum, scrib. in l. 1. ff. si quis eaut. vel iudicis arbitrio, Carauit. super rit. 73. nu. 1. & rit. 123. nu. 2. licet Prag. Post prædictas, de ord. iudic. voluerit, q̄ ipso iure terminus intelligitur datus dierū quindecim, factis responsionibus &c. tamen non seruatur. Infra quem terminum actor suam fundare debet intentionem, vt in l. verius in fin. ff. de probat. in l. 2. in l. frustra. C. eod. cōcord. tex. in l. 2. C. commod. in l. cum te minorē. C. de probat. Et reus suam exceptionem, l. in exceptionibus, l. quinquaginta. ff. de probat. Sed iuxta hoc quæro cui incumbat onus proband. Respon. quod regulariter

gulariter affirmanti incumbit & ideo si quis voluntatem mutatam dicit probare hoc debere. Vulpianus ait, in l. eum. ff. de probat. & creditor qui pecuniam numeratam petit, implere cogitur, ita etiam debitor qui solutam affirmat eius rei probationem præstare debet. l. 1. C. de probat. l. fin. C. de solut. quinquaginta ibi nam si creditum. ff. de probat. & qui dolo dicit aliquod falsum (licet in exceptione) docere debet dolum admissum l. quoties. §. qui dolo. ff. de eod. & l. patronus, eod. tit. Et quòd affirmanti incumbat onus probandi, tu habes tex. vbi alia exempla in l. ante omnia, & in l. 4. & in l. 1. & in l. eum de lege. ff. de proba. Quàuis affirmans probare non possit, l. 2. l. actor. de proba. l. 1. §. interrogatorijs. ff. de interrogato. actio. Affirmanti igitur in cõbit onus probandi: nisi is qui negat antea confessus fuerit in scriptis, quãnis non solemniter vel per errorem, tunc enim neganti incumbit probatio, exemplo, l. §. fin. ff. de quadrien. præscr. Nisi tamen quis indebitum promiserit, vel cauerit generaliter non adiecta causa ex qua debeatur, tunc enim si postea debitum negauerit, non ipsi neganti, sed affirmanti probatio incùbit, l. eum de indebito. §. fin. ff. de proba. l. generaliter, ibi eamq; causam. C. de non numer. pecu. Prout etiã si non numeratæ pecuniæ exceptio obijciat: l. 3. l. adseruatio. C. eod. tit. & hæc de prima limitatione. Secundo limita, nisi quis indebitum condicat, hic enim quãuis id quod solutum est debitum esse neget, tñ ei probatio incumbit, l. eum de indebito. ff. de probat. nisi tamen is cui indebitum solutum esse dicitur, solutionem negauerit fueritq; cõiunctus, tunc enim eum probare oportet debitum fuisse id quod accepit, vt ibidem, nisi non totum, sed pars tantum dicatur indebita, nam tunc actori non reo incùbit probatio, vt ibid. §. sed hoc ita: Tertio limita: nisi præsumptio sit pro affirmante, d. l. eum de indebito. §. fin. vero ab initio, concor. l. si pactum. ff. eod. tit. vt puta si iure factum negetur, tunc enim negati incumbit probatio, ab ea parte. l. in exceptionibus. §. sed & si procuratori. ff. de probat. quia iure factum præsumitur. §. fin. Inst. de fideiussor, vel si filius in patris potestate se esse neget, nam & huic neganti incumbit probatio. l. si filius. ff. de probat. vel si falsum dicatur instrumētum, quia tunc non solum affirmanti, sed etiam neganti incumbit onus probandi. l. vbi falsi. l. fin. C. de fal. l. pen. C. de probat.

5 Similiq; modo (vt vides) reus tenetur suam probare exceptionem. Nisi tamen præsumptio sit pro reo excipiente. l. si pactum. ff. eod. vel nisi exceptio sit negatiua, tunc enim eius probatio affirmanti incùbit, l. adseruatio. C. de non nume. pecu. l. ante oia. ff. de probat. l. quoties. §. si. l. non est. ff. de cod. Debet igitur reus suam exceptionem fundare, & ideo si scriptum sit promississe aliquem, præsumitur stipulatio facta vtiliter nisi contrarium probetur, l. sciendum. ff. de verb. oblig. §. hn. Inst. de fideiuss. §. si scriptū. Inst. de inutil. stip. l. 1. C. de contrahen. stipul. l. Titia. §. idem respondit. ff. de verb. oblig. Pariterq; si scriptum sit stipulationem esse factum præsumitur pro iusti. quòd

fit facta, & inter præsentés, nisi contrarium probetur. §. fin. Inst. de fideiuss. s. item verborum. Inst. de inutil. stipul. l. optimam. C. de cōtrah. stipu. Succes-
 6

cessiue. *Quæro*, quomodo reus suam fundabit exceptionem (non dico per scripturas, quæ possunt quodocunq; præsentari ante sententiam, Carau. rit. 238. licet rit. ille voluerit totum contrarium, vt ibi, facit tex. in prag. 53. de offic. Sac. Reg. consil.) Respondeo, quòd dato termino in causa eoque sibi notificato, potest petere depositionē principalis) quoties autem oblata non fuisset) qui omnino deponere debet, vt in rit. mag. cur. incip. Itē quod infra

ipsum terminū alias nūquam terminus datus currere incipiet, Carau. in rit. 69. num. 5. in fin. Oblata autem depositione principalis per procuratorem

aëtoris, potest petere & excipere procurator rei conuēti an aëtor sit præ-

sens in iudicio, an vero absens, & in quo loco (quoties declaratum non fuisset in depositione oblata) & si declaratum fuerit principale esse præsen-

tem, tunc petat terminum ad percuntandum aëta ad finem capitulandi arti-

culos, & positiones super quibus deponere debet aëtor, quod erit biduum, non connumerato die notificationis ipsius, & caueat ne capitulet articulos

super quibus nō tenetur deponere, vt in articulo criminoso. In negatiua quæ probari non potest, in articulo incerto & generali, & in tangente factū alie-

num. In articulo iuris, & duplici, in his enim deponere non tenetur, Carau. rit. 79. nu. 2. & in quam pluribus alijs casibus, de quibus per Marant. fol. 30 r. nu. 4. cum seq. Quibus articulis capitulatis, ac præsentatis aëtuario

causæ debet aëtor deponere per verbum credo vel non credo, & sine præsen-

tia Aduocati vel procuratoris, vt in prag. Quinta die, de ord. iudic. & in rit. mag. cur. incip. Item quòd infra ipsum terminum, quod verbum credit releuat ab onere probandi d. prag. 5. die, eo quia qui credit quòd alia pars dicit

in articulo, dicitur credere nullam probationem fieri debere super eo, & propterea litigari non potest in ea, ita Carau. super dict. rit. qui est 70. nu. 5. Qua depositione habita debet procurator aëtoris illā notificari facere procuratori rei conuēti, qui procurator potest petere terminum ad percuntandum eam, an sit formiter facta depositio, & si reus fuerit releuatus ab onere

7 probandi, qui dari debet. Sed & si per procuratorem aëtoris oblata esset depositio principalis in partibus, potest similiter petere procurator rei terminum ad percuntandum aëta & capitulandos articulos vt supra, & infra eundem terminum faciat expediri literas commissionales suis sumptibus di-

rectas officiali illius terræ vbi aëtor reperitur, easque consignari faciat per vnum ex seruientibus curiæ procuratori aëtoris vna cum articulis, qui quidem procurator tenetur procurare dictā depositionem suis sumptibus. Qua

habita eaq; in aëtis præsentata, tenetur eā notificari facere procuratori rei conuēti, qui respondere potest & petere terminum ad eam percuntādum, si eius principalis fuerit releuatus ab onere probandi, & si non fuerit releua-

tus &

tus &

tus &

tus &

tus &

tus &

tus &

tus &

tus &

tus &

be partio

stis qd

petenda

et sup. p. ai

peti pot. et

pot. conu.

rit. in ca.

et p. uia de

de p. uia de

ph. u. i. c.

no. p. d. c.

220 n. 7

rus & factum proprium calumniosè negauerit, vt est matrimonium, filiationem, consanguinitatem, affinitatem, notariatù de quibus verisimiliter notitiã habere potest, puniri debet iudicis arbitrio. Pro qua pœna potest haberi recursus, contra Aduocatum & procuratorem, si probauerit eorum confilio, talem negationè fecisse. Quòd semper præsimitur si præsentes fuerint in responsionibus principalis, vt in dict. prag. Quinta die. Beneuerum est quòd dicta pœna euitatur si infra tres dies post negationè principalis eam reuocauerit, & per confessionem se negauerit, vt ibidem in fin. & sic habes practicam quando depositio principalis offertur tam in iudicio, quàm in partibus, quàm notabis, etiam quando actor voluerit quod reus ipse deponat vt principalis. Sed quæ erit practica quando actor vel reus noluerit vt principalis deponere? dicit tex. in dict. rit. mag. cur. incip. Item quòd infra ipsum terminum, quòd illa pars per quam steterit respondere, tenetur pœna tarenorum quindecim ipsi curiæ applicanda; qua soluta, Iudex eius arbitrio dabit alium terminum, infra quem partes habeant respondere, & si non responderint, articuli, super quibus erat respòdendum habentur pro confessatis, vel negatis (prout recusanti deterius fuerit) nisi infra ipsum terminum de consensu partium curia pro tribunali sedente fuerit rønunciatum. Quæquidem pœna vt supra & practica in hoc ritu statuta non seruatur. Est & alia practica posita in rit. incip. Item seruatur ipsa curia quòd si quis citatur & ibidem Carau. vbi habetur quod quando principalis citatus ad deponendum non vult respòdere, citatur tribus citationibus, in vltima quarum inserit tenor articulo rum, super quibus examinandus est, & adhuc renuente deponere habet pro confessio super eis, à quo decreto non datur appellatio. Quam etiam practicam non vidi seruari, sed seruatur quod si quis fuerit requisitus vt deponat vt principalis & recusauerit fit decretum quod infra tot dies deponat alias compellatur, quibus elapsis mulctatur, & citato ad reluendum procedit ad uenditionè exequutionis pro multa peractæ. Sed quid faciendum si ex depositione principalis habita, reus non fuerit releuatus, vt quia actor dixit nõ credo vt ponitur. Respond. quod debet Iudex prouidere quod terminus curat ab hodie, & ita seruari in practica refert Carau. super rit. 69. nu. 5. in fin. Qua prouisione facta, debet actor illã notificari facere reo siue eius procuratori, in cuius notificatione consideret, an testes sui principalis sint præsentes, an absentes à limine iudicij, & si præsentes existerent testes, tunc in illius termini dorsu respondeat, quod detur lista examinatorum suspectorum, ad finem vt de non suspecto fieri possit electio, pro ut fieri debet, vt in prag. responsionibus. de ord. iudic. cuius virtute in magna curia, & Sac. Reg. consilio fit decretum quod infra biduum detur lista, & intimetur. Qua electione examinatoris facta ac procuratori rei conuenti notificata per seruentem statim expedienda est citatio ad testes, qua expedita, citandi sunt non solũ ipsi

- sed etiam & procurator actoris ad videndum eorum iuramenta, iuxta tex.l. si quando. C. de testib. Qui procurator actoris potest petere requiri tēpore receptionis, & protestari contra testes, & dicenda per eos quatenus contra suum principalem deposuerint, & nō alter nec alio modo. Quo requisitio tenetur examinare examinatore electus, cui soluit pro quolibet teste pro eius salario grana decem, vt in prag. responsonibus, de ord. iudic. (quam raro seruāt in graue eorum animarum detrimentum.) Et aduertant ne examine clericos sine licentia in scriptis habita à suo Prælato, vt in rit. mag. cur. incip. Item quōd clerici tam in minoribus, quæ reponi debet in actis. Dixi quatenus contra suum principalem deposuerint, nā sine hac clausula fuisset facta dicta protestatio contra testes, & testes isti aliquid dixerint in fauorē protestantis, non posset ipse vti illorum dictis, vt per Marant. fol. 385. nu. 4. quia per dictā protestationem cēsetur, declarare, se nolle eis fidem adhibere, quod est menti tenēdum. Et sic habes practicam probandi exceptionem quando testes sunt præsentēs in iudicio quam etiam seruare debet actor ad suā intentionem fundandam. Si vero testes rei essent absentes, & tunc procurator rei tēpore notificationis termini, nominet testes in partibus vbi ad sunt, pro quibus examinandis instet etiam dari listam officialium & locorū suspectorum. Quia electione facta statim dictus rei procurator expediri faciat literas cōmissionales protestibus examinandis, quibus expeditis, notificari faciat eidem procuratori actoris, qui respondere solet, & requiri suū principalem quem ad hūc actum substituit, ipsiq; notificatis procuret testiū examinationem in partibus ab officiali electo requisito prius principali testibusq; citatis, vt & supra diximus. In quo examine non possunt recipi in quolibet articulo vltra septem testes, sub pena, vt in prag. Card. 31. nisi causa esset antiqua, vel continuā, vt in prag. 1. de testi. refrenatione. In qualibetq; causa non possunt recipi vltra testes numero quadraginta, aut ex causa quin
- 11 quaginta, vt in prag. vt litigantium, de offic. Sac. Reg. consilij. Plane scias quod si nominatio non fuerit facta infra quinque dies à die notificationis termini cōputandos non est amplius admittenda, vt in prag. post prædictas, de
- 12 ord. iudic. Item scias quod faciens nominationem & ea non vtens tenetur ad penam vnciarum duarum, vt ibid. & in prag. si post interlocutorias, & in prag. quoniam in termino, de offic. Sac. consil. & in prag. 32. Card. Granu. quam nō euitabis etiam si examinaueris, & testes nihil deposuissent ad causam, vel dixissent nihil scire de contentis in articulo, vt in d. prag. Cardin. Nisi nominationi factæ eod. vel seq. die renunciaueris apud acta, vt in prag.
- 13 60. de offic. Sac. consil. tunc enim penam euitabis. Scias insuper quod nominans testes extra Regnum tenetur illos specificare, id est cum nominibus & cognominibus nominare, & ita seruatur in practica, & facere depositū vnciarum duarum pro pena si non examinabit, vt in prag. 31. de offic. Sac.

Reg. conf. ac etiam facere depositum necessarium pro examinatione testiu,
 vt in rit. mag. cur. incip. Item nisi essent testes. Et hæc nisi pars, quæ fe- ^{quomodo}
 cerit nominationem extra regnum dicat, quod ea vult vti ac si esset intra ^{curia-}
 regnum, & examinari facere intra illos tres menses, qui dantur in regno ^{ni. rit. d.}
 14 juxta formam dictæ prag. & post prædictas, tunc euitabit depositum. ^{positi}
 Vltimo scias q̄ licet regulariter audientia testium cõmitti debeat in ciuilibus, ^{nomi-}
 vn in Constat. Reg. In pecuniarijs, & in rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa ^{natiua}
 curia quãdo committit, tamen limitabis hanc regulam: nisi causa esset feu- ^{in gra}
 dalis, vel nisi causa esset ardua, vt per Carau. rit. 158. nu. 3. tunc enim cõmit- ^{Regula}
 titur examen examinatori Sac. Reg. consil. vel mag. cur. vbi causa agitur.
 Tertio limitabis, nisi testes essent infra dietã, idest viginti miliaria, vt in rit. ^{positi}
 mag. cur. incip. Item q̄ curiæ & altera ipsarum, quo etiã casu non commit- ^{nomi-}
 titur, nisi pro senibus, valetudinarijs, & mulieribus honestis, sed debet acce- ^{natiua}
 dere actuarius vel scriba, cui solui debet salarium pro diebus ^{in gra}
vnus scuti pro qualibet dieta, suis expensis vel carlenorum octo expensis ^{Regula}
partibus, Carau. an. d. rit. 141. nu. 1. propè medium, vbi in fine subdit, se vi-
 disse etiam infra vnã dietã audientiam committi. Et sic habes practicã
 15 tam ad fundandã intentionem actoris, quam etiam ad probandã exce-
 ptionem rei conuenti. Terminò autem dato, vt supra, elapso, si nomina-
 tio non fuerit facta, nec expeditæ literæ commissionales, fit publicatio &
 notificatur parti, si vero fuerit facta nominatio & literæ expeditæ & confi-
 gnatæ, & tunc in publicatione debet precedere instantia, & intimatur parti
aduersæ, quæ si nihil replicat fit publicatio per iudicem cū terminò tot die-
rum ad accipiendũ copiam processus si voluerint partes, si vero aliquid re-
plicat iustam causam allegando quare fieri non debeat. Iudex de his cogno-
 scere debet, & si reperit non militare, prouidetur quòd oppositis non obstã-
 tibus fiat publicatio, cum terminò ad accipiendum copiam processus si vero
 aliqua iusta causa fuerit allegata: supersedere debet, & ita hodie seruat in
 practica, Carauit. rit. 72. nume. 1. licet prag. cursu dilationum voluerit,
 quod elapso terminò intelligatur facta publicatio ipso iure, nisi infra qua-
 tuor dies &c. vt ibi, quod non seruatur. Prout nec etiam seruatur dispositio
 rit. incip. Item quòd elapso terminò, qui fuit correctus per dispositio-
 nem dictæ pragmaticæ. Sed iuxta hoc quæro quæ nam impediunt publi-
 cationem fieri? Respond. quod sicut publicatio debet fieri elapso termi-
 no, impediretur si non esset elapsus. Et ideo si quis insteterit pro depositio- ^{Quæ in}
 ne principalis quæ adhuc non fuit oblata, terminus non solum non est el- ^{prodiant}
 apsus, sed nec currere incipit, vt supra. Vel pro exhibitione scripturarum: ^{publica}
 Vel pro declaratione si tenet & possidet, & si est hæres. Vel si apoca non ^{tionem.}
 esset recognita. Item currere non incipit, facta instantia pro electione exa-
 minatoris, si adhuc non esset facta, Vel si fuit facta, non stetit per partẽ exa-
 minare,

minare, sed per ipsum examinatore[m] electum, quo casu solet fides presentari in actis. Tertio si testes in termino essent citati, tunc enim post terminu[m] recipi possunt per tres dies vel iudicis arbitrio, vt in rit. mag. cur. incip. Item quod in quibuscunq[ue] causis. Hodie autem ex communi obseruantia omniu[m] curiarum Regni practicatur, quod si elapso termino remanent examinandi testes citati infra terminum, fit publicatio cum termino tot dierum, vt iudici melius placuerit, cum reseruatione infra eundem terminum examinandi testes citatos, vbi ibi per Carau. nu. 4. sic etiam fit publicatio cum reseruatione quandocunq[ue] examen venerit literis commissionalibus consignatis, ac

36 elapso termino nominationis facta. Sed quantum durat hoc tempus nominationis, successiue no[n] est pretereundum. Quae de re scias quod si terminus decem dierum fuerit per iudicem datus ad probandum incumbentia, a die lapsus dictorum decem dierum computandorum a die electionis officialis, & habitae depositionis principalis (quoties petita fuerit) pro qualibet die, id est vigintimiliaribus statuti sunt dies quinque & si nominatio fuerit facta in loco distante a ciuitate Neap. per centum milliaria terminus no[n] alias dicetur elapsus nominationis, nisi elapsis alijs viginti quinq[ue] diebus, addendo pro qualibet die, quinque dies, ita tex. in prag. post praedictas. Scias etiam quod si feriae absorberent totum terminum a iudice datum vel maiore[m] partem, tunc enim feriae non computarentur in dilatione & termino, vt puta si in fabbato palmarum fuisset data dilatio dieru[m] quindecim, talis enim terminus

17 inciperet currere post octauam Paschae. Maran. fol. 336. nu. 17. in fin. Publicatione autem facta in causa si partes vel aliqua ipsarum voluerit petere terminum ad repulsam testium, petere debent infra decem dies numerandos a die assignatae copiae processus dictae causae, & casu quo processus esset cartosus, possent petere maiorem terminum ad hoc, vt eo viso valeant deliberare si repulsa opus erit, & econuerso si esset paruus processus. Posset iudex eisdem statuere minorem terminum, vt in rit. magn. cur. incip. Item quae facta publicatione in causa, qui rit. corrigitur per prag. cursu dilationum, de ord. iudic. vbi habetur quod facta publicatione processus & habita ipsius copia sunt statuti octo dies ad percunctandum processum per Aduocatum, quibus elapsis die sequenti est petenda repulsa, & petita intelligitur concessa, alias ulterius non debet audiri. Quae etiam prag. in practica non multu[m] practicatur, si quidem terminus ad percunctandum processum, hodie datur duorum dierum vel quatuor, arbitrio iudicis iuxta quantitatem processus, quo elapso si non fuerit petita repulsa, prout peti potest, vt in d. rit. mag. cur. incip. Item quod facta publicatione, & in d. prag. cursu dilationum. (Vel eod. die quo fuerit facta conclusio & intimata) & est concedenda cum medieta-te primi termini, vt in d. prag. cursu dilationum, infra quem precisè & peremptorie debent testes examinari, alias ulterius non essent recipiendi, nisi

ex iust.

17 in nu. qd
curate in
cipit mag.
et in vobis
ferijs - 17

iusta causa, vt in fin. d. ritus. Item quod facta publicatione. Nec in ea debent admitti dilationes, cum simus in odiosis, & terminus currat de momento, ad
 18 momentum. Et ideo non debet committi audienti testium, vt in rit. incip. Item curia ipsa, etiam profenibus & valetudinarijs. Scias autem quod si quis petierit repulsam & ea non usus fuerit, vel si quis in termino repulsæ præsentauerit articulos impertinentes, punitur pena de qua, in d. prag. 71. Card. Granu. cum presentari non possint, vt in prag. contingit, de ord. iudic. Itæ aduertas, quod quando facis articulos in repulsâ; debes ponere & articulare quod non animo iniuriandi, sed tuæ causæ defendendæ &c. Carau. rit. 73. nu. 10. alias teneris actione iniuriarum, vbi nu. 8. etiam refert quod in Regno de ea repulsâ fit magnus casus, quæ inimicitiam testis tantum tangit, dummodo tamen, in specie allegetur & probetur, & de alijs non multum
 19 curatur. Scias etiam quod examinatis testibus in causa repulsæ fieri debet publicatio, cum termino dierum duorum ad percuntandum acta & debet parti intimari, quæ, si non petierit repulsam repulsæ (prout peti. potest, & conceditur, vt in rit. mag. cur. incip. Item quod elapso termino & in dict. prag. cursu dilationum, cum medietate termini in repulsâ dati) procedetur ad vltiora & si petierit, termino elapso testibusq; examinatis fieri debet publicatio in repulsâ repulsæ petita, cum termino dierum duorum ad percuntandum acta, & intimari, quo elapso fieri debet conclusio, vt in rit. mag. cur. incip. Item facta, publicatione dictæ, & in prag. 13. de ord. iudic. & intima-
 20 tur. Qua facta, citandus est reus ad sententiam, idest, ad dicendum quicquid dicere voluerit in causa in iure & in factis, in scriptis & ore tenus, in qua citatione poterit peti terminu ad percuntandum (quoties non esset oblatum) quo termino elapso procedi debet ad expeditionem causæ. Nisi tamen. (Primo limita,) fuerint de nouo presentate scripturæ per aliquam ex partibus, & fuerit petitus terminus ad eas impugnandum, prout peti potest, & est concedendus iudicis arbitrio, saluo iure pupillorum & cæterorum priuilegiatorum, vt in d. prag. cursu dilationum. Secundo limita, nisi fuerit instatum pro declaratione circa usum testium & scripturarum, tunc enim superfederi debet in causa, donec dicta declaratio fuerit formiter facta. Hoc modo simpliciter videlicet N. N. procurator, declarat quod vult vti omnibus articulis, omnibus testibus, omnibus eorum depositionibus, omnibus scripturis, omnibus actis, omnibusq; relationibus in presenti causa factis, & ita dicit, & declarat. Nec dicas omni modo meliori, &c. quia non esset formiter facta, & pars poterit instare quod fiat formiter. Qua declaratione facta per constitutum procuratorem, ratificari debet per principalem, & ita praticatur. Et si pars declarare renuerit compelletur per trina decreta, & habetur facta prout deterius, etiam si fuerint testes examinati in prima instantia. Tertio limita, nisi primum beneficium fuerit petitum, prout peti potest,
 vt rit.

*Declaratio
formiter
facta quod
instatur
est ita
in inst.*

- vt rit. magnæ curiæ incip. Item quod in causis, & in prag. 57. de off. Sac. cōs. & in prag. 31. Card. Granu. Nisi causa esset introducta, idest, nisi cōmissarius incepisset facere relationem de ea, Afflic. in Const. Reg. obscuritatem, nu. 13. secus autem si causa non esset introducta, id. Afflic. dec. 114. licet rit. incip. Item quod in quibuscunq; causis, voluerit contrarium cum non seruetur) per minorem mulierem, fiscum, Carau. super d. rit. nu. 2. qui est rit. 71. aliasque miserabiles personas, vt in prag. prædicta cursu dilationum, in
- 22 fin. non solum quando principaliter agunt, sed etiam accessorie vt auctores laudati, Afflic. decis. 15. relatus per Carau. in d. rit. nu. 2. per Marant. fol. 128. nu. 101. Item etiam si maior lite pendente successerit minori, vel mulieri lite pendente, Afflic. decis. 211. sed non econtra, quia minor cum maiori succedit, non vitur iure suo, Afflic. in d. Const. Reg. obscuritatem, nu. 17. tunc enim dandus esset terminus, in dicto beneficio, idest, medietas primi termini, vt in d. rit. incip. Item quod in causis, vel iudicis arbitrio, Afflic. decis. 124. Infra quem suam fundabit intentionem, iuxta ea quæ defuper in primo termino. Quo termino elapso fieri debet publicatio in primo beneficio cum termino, ad percuntandum acta, & intimatur, & si non fuerit petitum secundum beneficium, prout peti potest, procedi debet ad expeditionem causæ. Nisi reus similiter esset persona priuilegiata, & petijisset primum & secundum beneficium, prout peti potest, ex quo nota q̄ in vna eademq; causa possunt peti quatuor beneficia Afflic. in d. Const. Reg. obscuritatem, nu. 14. Nolo tamen omittere, quod si quis petierit primum vel secundum beneficium, & postea eo vsus non fuerit, tenetur ad penam vntiarū duarum, vt in prag. 32. Card. nisi eod. die renunciauerit, vel seq. vt de nominatione supra diximus. Vel si vsus fuerit, & impertinens esset examen & nihil releuaret, per quam prag. corrigitur prag. 1. de dilatio. & ita compilat
- 24 processus in mag. curia, & in Sac. Regio consilio. Benueverum est, quod elapso termino in Sac. Reg. consil. non statim fit publicatio, vt seruat mag. cur. sed citatur reus siue pars appellata vel appellans, ad publicandū, in qua potest instari pro termino ad percuntandū (quoties oblati nō esset) & deinde fit publicatio, nisi aliquid replicatū fuerit, vt supra diximus, & facta publicatione, nō statim fit conclusio, elapso termino ad percuntandū acta, sed citatur ad concludendū, & postea fit conclusio. Præterea sententia mag. curiæ debet parti intimari, & sententia Sac. Reg. cōsilij non intimatur cum ab ea non detur appellatio. Sed reclamatio, & in ea cōpilatur processus vt supra.

CAPITIS QVINTI.

S V M M A R I V M.

- 1 REVS quando tenetur ad fructus & quando non, vsque ad nu. 11.
- 12 Et qui fructus debeantur, nume. 12.

13 Reus quando tenetur ad interesse, numero 13.

31 Et quando ipso iure debeat, numero 31.

COMPILATO processu debet Iudex cōdemnare vel absoluerē reum vt iura volunt & mandāt, alias, vltra q̄ tenetur in foro conscientie, facit litem suam, Bart. in l. 1. C. quomodo & quando iud. & tenetur ad dāna parti. l. fn. & ibi glo. & Doctor. ff. de var. & extraord. cogni. Facit tex. in l. 4. §. si iudex. ff. de act. & oblig. & Insti. de obli. quæ ex qua. deli. nasc. Considerando an actori competat actio, & si competat, an aduersus reum conuentum competat, & si tam respectu actoris quam rei competat, an cōpetat ex causa in iudicio deducta, & alijs de quibus (Deo dante) dicemus in tractatu nostro. De ratione iudicandi tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tam de iure cōmuni, quam Canonico, & Regni huius. Sed iuxta hoc quæro

1 quando reus tenetur ad fructus? Resp. quod regulariter. Quādo sunt petiti, l. domum, l. si fundum, C. de rei vendic. facit tex. in §. & si in rem, §. & si hæreditas, Insti. de offic. iudic. Quamuis res quæ vsui, non fructui est petatur, l. cum in rem, ff. de rei vendic. Vt si nauis petatur, l. si nauis, ff. eod. Vel argentum, vestimentum, vel alia similis res, l. videamus, ff. de vsur. Vel si vsufructus petatur, vt ibidem. Item quamuis res aliena nō actoris ei per errorem sit adiudicata, l. ex diuerso, §. 1. ff. de rei vendic. Item quamuis post rem petitam vsucaperit reus, fructusque ex ea percepit, l. si post acceptam, cum duabus. ll. seq. l. si à bonæ fidei ibi, vt tamen interim, ff. eod. Item quāuis post litē contestatam, reus rem possidere cæperit, l. sin autem, §. item

2 litis, ff. de rei vendic. Planè scias quōd pluribus modis non tenetur. Et primo si personali actione agatur, l. videamus, §. si actionem, ff. de vsuris, quo casu ad fructus non tenetur, & hoc quamuis cum fundū quis stipulatus esset, eos fructus qui tempore stipulationis pendebant, tanquam partem fundi petat, l. si filius familias, §. fin. ff. de verb. oblig. Item quamuis post moram factam fructus sint percepti, d. §. si actionem, quibus casibus fructus non debentur. Non igitur in actione personali reus tenetur ad fructus, nisi fructus post rem in iudicium deductam percipiātur, d. §. si actionem, concor. l. cum fundus, in princ. ff. si cer. pet. l. 2. ff. de vsur. l. partum, §. 1. & §. in his quidem, ff. eod. titu. Vel nisi per actionem personalem, naturalē possessionem reuocet, cum ciuilitè possideat, d. l. videamus, §. si possessionem, ff. de vsur. Vel si fundus ob rē datus condicatur, vel repetatur. Vel dos repetatur nuptijs non secutis, d. l. videamus, in prin. Vel nisi indebitū condicatur. Vel res mortis causa donata, repetatur, d. l. videamus, §. Item si indebitum, dicto titulo, ff. de vsuris. Vel nisi Fauiana aut Pauliana actione agatur, vt ibid. §. in Fauiana. Vel nisi quod vi matufue causa agatur, vt ibidem, §. item siui.

Vel ex empto. Vel pro socio, ibidem, §. ex causa. Vel nisi interdicto undeui, vt ibidem, §. in Fauiana. Vel quod vi aut clam ibidem, §. in interdicto. Vel nisi bonæfidei actione agatur, §. penu. ibidem. Vel nisi ex iure, quo verbum restituas continet, d. §. Fauiana. Vel nisi actione qua quis rem dari, vacuâq; possessionem tradi, stipulatus est, agatur, l. 4. ff. de vsur. quo casu fructus etiã debentur, nisi tantum vacuam possessionem sit stipulatus, non etiam rem dari, l. 3. §. 1. ff. de actio. empt. Secundo reus non tenetur ad fructus, si bonæfidei possessor sit. Hic enim de fructibus restituendis non tenetur, l. qui scit, §. in alieno, ff. de vsur. concor. §. si quis à non domino, Instit. de rerú diuisione, facit tex. in l. bonæfidei emptor, in princip. & in fin. & in l. quæsitum, ibi quia & si. ff. de acquir. rer. domi. Et hoc quamuis nondum eos perceperit, d. l. bonæfidei, ibi, denique, concor. d. l. qui scit, §. præterea, ff. de vsur. Item quamuis talis sit, quæ longo tempore vsu capi non possit, d. l. bonæfidei, in princ. ibi, nec interest, concor. §. penul. ibi. nam e contrario, eiusdem legis. Item quamuis non sua diligentia, & opera fructus perceperit, sed aliunde, d. l. bonæfidei, in princip. Non igitur bonæfidei possessor tenetur ad fructus, nisi tamen adhuc fructus pænes possessorem extant, l. certum est, C. de rei vendic. l. fructus pendentes, ff. eod. tit. Secundo nisi post litem contestatam fructus perceperit, d. l. certum, ibi, post litem cui concor. §. & si hæreditas, in fin. Instit. de offic. iud. l. 2. C. de fructib. & lit. expen. l. partum, ff. de vsur. quo casu etiam tenetur bonæfidei possessor, quamuis bis eiusdem rei nomine ab eodem conueniatur post primam non potest secundam litem motam fructus perceperit, l. Fiscus, ff. de iure fisci: Tertio bonæfidei possessor non tenetur ad fructus, nisi hæres sit eius, qui mala fide possidebat. In hunc enim par habenda, fortuna est, dicit tex. in d. l. 2. C. de fruct. & lit. expen. ibi hæredis. Quarto nisi fructus sint naturales, non industriales, hoc est quos bonæfidei possessor suis operibus non percipit, nec sua impensa, l. fructus, ff. de vsur. Quinto nisi bonæfidei possessor ex fructib' locupletior factus sit, l. 1. ibi, nec non etiam fructus, C. de petit. hæred. Sexto nisi mala fide, sciens rem alienã acceperit ac possederit, d. §. si quis à non domino, in fin. d. l. qui scit, in prin. ff. de vsu. l. quæsitum est; ibi, quia & si. ff. de acquir. rer. domi. tunc enim licet bonæfidei possessor sit, tenetur ad fructus. Quamuis auctor malefidei possessoris, bona fide possederit (quod tantum in hærede locum habet) d. l. qui scit, ibi, nec refert, ff. de vsu. Quibus casibus vt supra bonæfidei possessor nõ excusatur, nisi initium possessionis iustum fuerit, d. l. qui scit, §. bonæfidei emptor, ff. de vsur. cui repugnare videtur tex. in d. l. bonæfidei, §. in contrarium, ff. de acquir. rer. domi. Tertio non est condõnandus ad fructus, si nuda proprietates, petatur, d. l. videamus, §. 1. ibi quid præterea, ff. de vsur. facit tex. in l. si petitor, ff. de rei vendic. tunc enim fructus non debentur, nisi vsufructus medio tempore ad proprietatem fuerit reuersus, d. l. videamus, ibi, quid

quid igitur si nuda proprietas cui concor. tex. in l. fructus, in fin. ff. de rei vendic. Vel nisi quid proprietati per alluionem, vel alio modo accesserit, vt ibid. ibi, idem est. Quarto reus non tenetur ad fructus, si fructus non per ceperit, l. si eius fundi, ff. de rei vendi. tunc enim non tenetur nisi à solo fructus separati fuerint, vt ibid. ibi. Paulus: Vel nisi actor percipere potuisset, l. si nauis, l. fructus, §. fin. ff. eod. Quibus casibus tenetur, nisi bonæ fidei possessor sit reus. Hic enim nec de ijs quos percipere potuisset tenetur, §. illorū autem. Instit. de offic. iudic. Nisi post litem contestatam: Ex hoc enim tempore bonæ fidei possessor, quia malæ fidei esse incipit, etiam de percipiendis tenetur, l. 2. C. de fruct. & lit. expen. l. 1. in fin. C. de petit. hered. Quinto condemnandus est reus ad fructus, nisi res sterilis sit, ex qua fructus percipi non possunt, exemplo hominis valetudinarij, l. penu. ff. de rei vendic. l. 6. §. 1. ff. de oper. liber. Sexto non tenetur reus ad fructus. Si res quæ petitur petierit, vt ex ea amplius fructus percipi non possint, quo casu nec æstimatio fructuum præstanda, l. penul. ff. de rei vendic. nisi vsque ac tempus mortis, vt ibidem, & in l. Iulianus, §. quod si dolo, & in l. vtique autem, ff. eod. tit. Vel nisi dolo, vel culpa rei conuenti res perierit, d. l. fructus, in prin. Vel nisi mora à reo facta res perierit, d. l. Iulianus, §. 1. Septimo non tenetur reus ad fructus, si seruus petitus impubes sit, l. 6. §. 1. ff. de oper. seruor. Planè si excesserit infantiam seruus, non excusatur possessor, l. cum de fructibus, ff. de rei vendic. Octauo non tenetur reus, si actor in causa principali actione careat, tunc enim nec ad fructus condemnandus est, l. eos, C. de vsur. in princip. Nono condemnandus est reus ad fructus, nisi post rem iudicatā fructus percepti sint, vel percipi potuerunt. Hi enim in actione de qua iudicatum est non veniunt, l. 3. §. in his quidem ibi, certè post rem. ff. de vsur. Bene tamen ad executoris officium pertinent fructus postea percepti, vt est

10 tex. in l. qui restituere, in princ. ff. de rei vendic. Vltimo tenetur reus ad fructus, nisi ex artificio serui sumptibus possessoris seruus dicit, fructus sint percepti, l. improbè, cum l. seq. ff. de rei vendic. Et si vis scire, qui fructus debeantur videas tex. in l. penul. ff. de vsufu. leg. in l. 3. ff. de oper. seruor. in l. videamus, §. præterea, ff. de vsur. in l. 5. C. de rei vendic. in l. generatim, §. ante matrimonium, ff. de vsuris, in l. equis, l. in fructu, eod. tit. in l. venationem, ff. de vsuris, in l. qui fundum, §. cum fundum, ff. de contrahen. emptio. Partus autem ancillæ, licet in fructu non sit, l. in pecudum, ff. de vsuris. Nihil hominis quod est in restituendis fructibus, id. in partu obseruaf, l. 1. C. de rei vendic. l. Iulianus, §. id Iulianus ait, ff. de rei vendic. l. præterea, §. itaque

12 cod. tit. Sed an in restitutione fructuum sint deducendæ expensæ factæ per possessorem? Respond. quod sic regulariter, l. quod in fructus, ff. de vsuris, l. 4. in fin. ff. de oper. seruo. l. 1. C. de fruct. & lit. expen. l. si à patre, §. fin. de petit. heredit. l. 4. l. cum hereditatis, §. postquam, C. eod. l. heres,

in princ. l. si quid. §. sicut autem, ff. eod. l. si autem, §. in re petita, l. sumptus. ibi, verum exceptione, ff. de rei vendic. l. si quis sciens, in fin. C. eod. tit. l. emptor, ff. eod. l. 4. §. si minor, ff. de doli mal. excep. l. in rem, §. in omnibus, ff. de rei vendic. facit tex. in §. ex diuerso, in §. qua ratione. ibi, ceterum sicut, in §. vnde, in §. litteræ, ibi, sed si à Titio in l. cum vir, ff. de doli mal. excep. in l. si in area, C. de rei vendic. in l. si quis sciens, in fin. cod. tit. in l. sicut is in princ. & in §. litteræ, ff. de acqui. rerum domin. (Et ex his etiam apparet in restitutione possessionis, deducendas esse impensas, & meliorationes.) Et hoc quamuis malafidei possessor sumptus fecerit, l. si à patre, §. fin. cum duabus ll. sequen. ff. de petit. hæredi. & vt infra dicam. Item quamuis sumptus inutiliter facti sint, nullis perceptis fructibus, l. quod si sumptu, ff. de peti. hæred. Tertio quamuis hæreditas sit restituta sumptibus non deductis, l. hæreditas. ibi, aut actione, ff. eod. titu. Quarto quãuis filio à patre possessore hæreditatem petente, pater eos sumptus quos in honorem filij fecit, deducere velit, l. fin. eod. tit. Quinto amplia quamuis pro parte tantum hæreditas euincatur, l. forori, §. fin. ff. de petit. hæred. Sunt igitur deducendæ expensæ. Nisi malafidei possessor sit, qui illas fecit, l. adeo quidem, §. ex diuerso, ff. de acquir. rerum domin. l. domum, C. de rei vendic. l. secunda, ibi quod si ante, C. de seruit. l. Iulianus libro, §. primo, ff. de rei vendic. l. quinta, C. de edific. priuat. concord. §. ex diuerso, Instit. de rerum diuisio: Hic enim non deducet, nisi necessarias impensas fecerit, d. l. domum. ibi, necessarios, quo casu deducendæ sunt, nisi fur impensas necessarias fecerit, hic enim nec necessarias quidem retinet, l. prima, C. de infantib. exposi. Vtiles autem impensas malafidei possessor retinere potest, si eas actor tolli nõ concedat, d. l. domum, sibi, si autem utiles. Secundo sunt deducendæ expensæ: nisi possessor seruum quem possidet erudiuit, huius enim artificij nomine, nihil potest deducere, l. si autem, §. fin. ff. de rei vendic. Nisi tamen actor seruum vendere voluerit, l. nisi si venalem, ff. de rei vendic. Vel nisi infantem expositum substituerit & erudit possessor, l. 1. C. de infantib. exposit. Vel nisi ante denunciatum sit actori, vt impensas solueret, l. aut si ante, ff. de rei vendi. quibus casibus deducet, Quemadmodum quarto deducet si possessor fructus percepit ex artificio, quod seruum docuit, tunc enim si fructus illos actor petat, possessor impensas artificij potest compensare, l. cæterum, in fin. cum l. sequen. ff. de rei vendic. Tertio sunt deducendæ expensæ nisi actor pauper sit, vt si sumptus reddere cogatur, re sua sit cariturus, l. in fundo alieno, ff. de rei vendic. tunc enim ad restituendas impensas compelli nõ debet. Nisi tamen dominus rem receptam, mox sit venditurus, d. l. in fundo, §. si. quia tunc rehciendæ essent impensæ. Quarto sunt deducendæ impensæ. Nisi actor tolli concedat opus illud, in quod reus fecit impensas, l. si autem, §. in re petita, ibi, id est etiam, ff. de rei vend. Quinto limita, nisi possessor

fessor rem restituit non opposita exceptione impensarum, l. sumptus. ff. de rei vend. l. Paulus respondit, ff. de doli mal. excep. l. si in area, ff. de condict. indeb. Beneuerum est quod si sciente, & patiente domino sint factæ alterius rei actione instituta, per replicationem sumptus recuperantur, & pone exemplum in l. 5. §. si donauit. ff. de dol. mal. excep. Sexto limita, nisi possessor ex fructibus tantum perceperit, quantum impendit, quo casu admittitur cõpensatio, l. sumptus in prædium. ibi, scilicet si fructus, ff. de rei vend. concor. tex. in l. emptor ibi scilicet, eod. tit. Octauo limita, nisi res impensis possessoris nõ sit melior facta, d. l. sumptus, i fin. ibi. meliore prædio facta. Nono limita, nisi donationis causa impensas fecerit, l. qui alienus, ff. de donat. Decimo limita, nisi non necessarij neque vtiles sumptus sint facti, sed voluptarij, l. vtiles, ff. de petit. hæred. (vbi habetur qui dicantur vtiles) tunc enim non sunt compensandi, nisi tamen bonæ fidei possessor voluptarias impensas fecerit, d. l. vtiles, §. videamus. Vel nisi actor non vult pati ea quæ voluptarie possessor impendit, tollere vt ibid. ibi, vt tamen potestate. Vel nisi ex voluntate defuncti voluptariæ impensæ sint factæ, l. hæreditas, ff. de petit. hære. Et hæc dixisse sufficiat circa fructuum petitionem, videamus modo circa interesse ad quod si reus non fecit quod facere debebat condemnandus est, l. cum stipulatus sum mihi, §. cum venderet, l. si fundum, certo die, l. si quis stipulatus sit, §. fin. l. stipulationes non diuiduntur, in princ. ibi, Celsus tamen, l. si pænã, in si. l. quoties quis alium, l. ita quis promiserat, §. ea lege, ff. de verb. oblig. l. fin. ff. si quis in ius voca. non ierit, concor. tex. in l. si quis ab alio, §. fin.

13 ff. de re iudic. Et ad quod reus ratione contumaciæ & moræ facta in non soluendo sortem tenetur (licet quid vsurarum nomine siue interesse non fuerit promissum) l. cum quidam, §. quid enim ibi. vsuræ enim, & §. ex locato, ff. de vsur. concor. tex. in l. Lucius Titius, ff. de po. l. in bonæ fidei, C. de vsur. l. 2. C. de positi. l. quæro, in prin. ff. locat. l. pupilli, §. fin. cum l. seq. ff. de

14 neg. gest. Et hoc etiam iure canonico, glo. in l. 2. in verb. tradita est, C. de vsur. vbi bona additio. Sed an quis semper ratione more teneatur ad inter-

15 esse. Respond. quod non. Et ideo primo limita, nisi non sit interpellatus debitor vt soluat, l. mora, in princ. ff. de vsuris, quo casu non debetur, nisi nõ fuerit qui interpellari poterit, l. 2. ff. de nautic. sanor. l. sed & si Reipubl. in fin. ff. de vsur. Vel nisi creditor, minor annis fuerit, l. 3. C. in quib. casu b. resti. in integ. non est necess. Vel nisi certum tempus solutioni fuerit cõstitutum, l. magnam, C. de contrah. & com. stip. Vel nisi non ex mora, sed ex stipulatum vsuræ siue interesse petatur, l. pecuniæ, §. vsurarum, ff. de vsur. Vel nisi Fisco, alijsq; personis quid debeatur quibus ipso iure currunt vsuræ

16 de quibus infra nu. 30. Secundo limita, nisi pænalis sit actio, quo casu mora nõ constituitur, l. 1. C. fiscalib. vsur. Nisi in contractu descendat, l. fin. C.

17 de magist. conuen. Tertio limita, nisi ex administratione reliquatus sit debitor,

- 18 bitor. l. cōstitutionibus. ff. ad municip. Quarto limita, nisi debitor postquā
 19 interpellatus est potestatem sui faciat, & omīssa est repetendi debiti instan-
 20 tia. d. l. mora. §. & non sufficit, ff. de vsur. Quinto limita, nisi debitor ex
 21 iusta causa dilationem petat, l. sciendum, cum l. seq. ff. eod. Sexto limita,
 nisi debitor interpellatus ad iudicium prouocet, l. si quis solutioni, l. penu. ff.
 eod. qui sine dolo. ff. de regul. iur. quo etiam casu interpellatio non cōstituit
 reum in mora. Nisi dolo malo ad iudiciū prouocet, d. l. qui sine. Vel nisi in-
 iuste ad iudicium prouocet, d. l. si quis solutioni. ibi, vtique. Septimo limi-
 ta, nisi interpellatus ab esse Reipub. causa cēperit, vel in vinculis hostiumue
 potestate esse, l. sed & si. ff. de vsur. Octauo limita, nisi nemo sit cui soluaē,
 23 l. pecuniæ, ibi, nec inutilis, l. cum quidam, §. pupillo. ff. eod. Nonno limita,
 nisi fors propter exceptionem peti non possit, l. lecta, §. fin. ff. si cer. petat. l.
 si pupillo. ff. de verb. oblig. l. sciendum, §. fin. ff. de vsur. l. Sceuola, ff. de pact.
 l. eos, C. de vsur. l. nulla. ff. de reg. iur. Non enim in mora est is à quo pro-
 pter exceptionem pecunia peti non potest, nisi dies vsurarum venerit, ante-
 quam exceptio contra sortem competere cēperit d. l. eos. Vel nisi in parte
 tantum obitet exceptio, hoc enim casu, in altera parte, mora contingit, l. qui
 24 solidum in princ. ff. de leg. 2. Decimo limita, nisi Fiscus moram fecerit, l.
 25 cum quidam, §. Fiscus, ff. de vsur. Vndecimo debentur vsuræ ex mora, nisi
 tamen non opportuno loco interpellatus sit debitor d. l. mora. in princ. Et
 vide Bar. in l. cum filius, §. fin. ff. de verb. oblig. an interpellatio facta in in-
 26 congruo loco ad locum congruum constituat debitore in mora. Duodeci-
 mo limita, nisi non reus conuentus, sed alius interpellatus moram fecerit,
 & pone exemplum in interpellatione facta seruo debitoris, d. l. mora. §. non
 sufficit. Item pone exemplum in patre, & filio moram faciente, d. l. mora. §.
 quid ergo. Item pone exemplū in duabus reis promittendi, quo etiam casu
 alterius mora, alteri non nocet, d. l. mora. §. sed si duo, cui concor. tex. in l. in
 condemnatione, ibi, vnicuique ff. de reg. iur. Item pone exemplum in fideiusso
 re interpellato morā faciente, d. l. mora. §. si fideiussor. huius enim mora, non
 nocet, secus autem si principalis debitor interpellatus fuerit, tunc enim in-
 terpellatio facta debitori, fideiussori quoque nocet, l. si quis solutioni, §. 1.
 27 ff. de vsur. Decimotertio limita, nisi interpellatus qui moram fecit, nō suo,
 sed alieno nomine teneatur exemplo patris d. l. mora. §. quid ergo, & §. fin.
 vbi exemplo etiam fideiussoris quamquam ibi, dicatur, vt ilia cōtione teneri.
 28 Decimoquarto limita, nisi non creditor, sed alius, debitorem interpella-
 uit, tunc enim ipso iure non debetur interesse ex mora. Nisi interpellās cre-
 ditoris nomine interpellauerit, d. l. si quis solutioni. §. mora. ff. de vsur. con-
 29 cor. tex. in l. cum patrifamilias, ff. eod. Quid autem si creditor dixerit de-
 bitori, ego egerem illa pecunia an per hoc videatur interpellasse debitorem
 ita quod constituat eum in mora? vide Bar. in l. si quis milū bona. §. sed quid
 si man-

30 si mandauit, ff. de acquir. hæred. & in l. etiam hoc modo, ff. de leg. pri. Et vide tex. in d. l. mora. in prin. ff. de vfuris: quod relinquitur arbitrio iudicis, moram esse commissam. Et hæc dixisse sufficiat circa hunc articulum. Recolo me dixisse vfuras (quæ loco interesse succedunt) deberi sine interpellatio

31 ne ex mora, quando ipso iure debentur. Igitur quibus debeantur sciendū est. Et in primis debentur Fisco sine interpellatione (licet disciplinaturis, vfuras ipso iure deberi non admittat, vt in l. pignoribus, C. de vfur. in l. Titius, ibi, respondi. ff. de prescript. verb. in l. cum quidam, §. ex locato. ff. de vfuris) d. l. cum quidam, §. Fiscus. Item vfuræ ipso iure debentur ei qui à Fisco comparauit, l. Herennius, ff. eod. Item lite contestata ipso iure vfuras currere, voluit tex. in l. lite, ff. de vfur. nisi in illis quatuordecim casibus proximè notatis. Præterea ipso iure currunt vfuræ, si longo tempore præstitæ fuerint, l. cum de in rem verso. ff. eod. Item pignore dato, ipso iure currunt l. cum debitor. ff. ex quib. cau. pig. Debentur etiam ipso iure vfuræ sententia iudicis, l. r. C. de senten. quæ sine cer. quantit. profer. cui contra dicit tex. in l. r. §. nec tamen, ff. de vfur. sed approbatur per tex. l. in bonæ fidei. in fin. C. de vfur. Tutor etiam ipso iure vfuras debet donec tutela restituatur, l. r. §. circa tutelæ, ff. de vfur. Item sententia lata, si intra quatuor menses, iudicatū non fiat, ipso quidē iuræ vfuræ currere incipiunt, l. r. cum duob. ll. seq. C. de vfur. rei iudic. Socius etiam vel alius qui ideo condemnandus est, quod pecunias communes in suos vfus conuertit ipso iure vfuras debet. Prout & negociorum gestor, eius cuius negocia gerit, si pecuniam inuaserit, vel in suos vfus conuerterit, l. r. ff. de vfur. concor. tex. in l. qui lites, §. sed quis vfuras, ff. de nego. gesto. Præterea emptor post ré traditā ad vfuras precij ipso iure tenetur, l. 2. C. de vfur. l. Iulianus, §. ex vendito. ff. de act. emp. concor. tex. in l. curabit, C. de act. emp. l. initio, C. de pac. inter emp. & vend. l. liberalitatis, §. cum vfuræ, ff. de vfur. Quamuis precaria tradita sit possessio: d. l. Iulianus, §. possessionem. Vnum vdo vt scias q̄ licet vfuræ siue interesse debeat in omnibus casib⁹ vt supra, tamen hoc fallit pluribus modis. Primo si creditor diu vfuras non petijset, l. cum quidam, §. Diuus Pius, ff. de vfur. & ibidē gl. declarat. Secundo fallit si compensationis exceptio sortis petitioni obstaret l. cum alter alteri, cum l. seq. ff. de compensatio. l. 4. & 5. C. eod. l. eius, C. de solu. Tertio fallit si nouatio facta fuisset, l. nouatione, l. emptor, ff. de nouat. l. 3. ibi, si enim nouatur, C. de vfur. rei iudic. Quarto fallit si debitor sortem obtulisset, & per creditorem stetisset, quo minus fors ei soluta fuisset, l. creditori. C. de vfur. l. debitor. ff. eod. m, quo quidem casu ex eo die ratio vfurarū habenda non est: nisi non totum debitum oblatum, fuisset, l. tutor, §. r. ff. de vfur. tunc enim non liberatur offerens. Nisi inter contrahentes id actū fuisset, vt in partem soluatur, d. §. r. ibi, si non hoc, exemplo, l. lecta, ff. si cert. peta. Vel nisi debitum non esse liquidum, tūc enim partis oblatio exonerat,

ab eius

ab eius partis vsuris, l. quidam existimauerūt, ff. eodem, tit. Sed an sufficiat verbalis oblatio vt non currant vsuræ? Resp. quod non, l. acceptam, C. de vsur. l. obsignatione, C. de solu. Nisi tamen vsuræ nondum cæperint currere, quo casu ne currant verbalis oblatio sufficit, l. si per te, C. de vsur. & ita intelligo communiter dictum per Doctores. in l. qui Romæ, ff. de verb. obli. dicentes, sufficere verbalem oblationem, ne currant vsuræ. Cæterum si vis vt oblatio hæc nõ liberet debitorem ab vsuris, vide pulcram cautelam Bart. in l. creditor, in fin. ff. de distra. & pigno. dicentis, quod quando debitor dicit ego sum paratus soluere, & creditor dicat, & ego sum paratus recipere, tunc enim illo non actualiter soluente, talis oblatio non sufficeret, & sic pro verbis verba reportet, & non excusaretur à futuris vsuris. Quam cautelam refert & sequitur pro valde notabil. Gerar. sing. 92. Incip. an & quando sola oblatio.

C A P I T I S S E X T I.

S V M M A R I V M.

- 1 S E N T E N T I A lata exequi debet alias frustra & c. num. 1.
- 2 Nisi tamen ab ea fuerit appellatum, & quando non obstante appellatione exequi potest, nume. 2.
- 3 Item nisi restitutio in integrum aduersus sententiam per Rempublicam, vel per minorem, & c. num. 3.
- 4 Vel nisi discussio inuentarij fuit opposita, num. 4.
- 5 Vel nisi in duplum ob euersionem condemnatus, & c. num. 5.
- 6 Vel nisi nouatio, vel noua conuentio allegetur, num. 6.
- 7 Vel exceptio quod quis non tenetur ultra quam & c. num. 7.
- 8 Vel compensationis, num. 8.
- 9 Vel nisi de nullitate fuerit dictum.
- 10 Vel meliorationes non fuerint soluta, num. 10.
- 11 Vel nisi illiquida sit sententia.
- 12 Libellus & practica in liquidatione, num. 12.
- 13 Interesse ad quam rationem liquidari debet, num. 13.
- 14 Interesse, interesse quando debetur & quando fructuum, num. 14.
- 15 Precium rei cuius temporis sit liquidandum si res, & c. num. 15.
- 16 Qui fructus & quomodo meliorationes liquidari debent, num. 16.

-
- 1 S E N T E N T I A lata debet executioni demandari debet iuxta ipsius seriem continentiam & tenorem alias frustra proferretur sententia, si suum non sortiretur effectum. Est igitur exequenda sententia iuxta ipsius seriem continentiam, & tenorem; nisi tamen. (Primo limita) per procuratorem

ratores (prout tenetur, vt in l. inuitus, ff. de procur.) fuerit appellatū. Appellatione enim pendente nil innouandum esse, voluit tex. in l. vnic. ff. nil innoua. appel. penden. l. 3. C. quando prouoca. non est necess. cap. non solum, de appella. lib. 6. Nisi tamen (sublimita Primo) appellationem interpositā, intra legitimum tempus non inchoauerit appellans, aut appellationem non exercuerit, vel deseruerit, l. cum anterioribus, §. illud etiam, l. §. fin. C. de tempo. & repa. appel. l. 2. §. fin. C. quando prouoca. non est necess. l. si contra, l. quoniam nonnulli. C. de appel. Non enim sufficit appellationem instituere eamq; inchoare, & introducere, nisi appellans appellationis causam profequatur, & finiat, d. §. illud etiam. Et ideo scias, quod lata sententia, per dominum causæ commissar. infra decem dies à die notificationis illius appellari debet, vt in Authen. hodie, C. de appellatio. &c. (licet olim debebat appellari intra biduum, in propria causa, & intra triduum in aliena, vt in l. eos, §. penul. C. de appella. l. 1. §. in propria, ff. quando appellan. vbi etiam habetur, quæ dicebatur propria, & quæ aliena causa, & concord. l. 2. eod. titu. & l. qui suspectum, & l. 3. ff. quādo appellan.) Qua appellatione interposita debet libellum appellationis interpositæ, ad iudicem ad quem præsentare, cuius tenor talis est, cum appellatur à sententia mag. cur. ad Sac. Reg. consil. Sac. Regiæ Maiestati,

Supplicat humiliter N. N. dicens diffinitiuā sententia mediante fuisse cō-^{not. app. As} demnatam ad dandum & soluendum N. N. ducatos 200. vna cum interesse: ^{ad finem} (Vel ad relaxandum quandam domum in actis deductam, vna cum fructibus) à qua sententia vti grauatus, cum Reuer. appellauit ad M. V. prout per præsentem appellat. Et intendens dictā causam appellationis in vestro Sac. consil. profequi, vt eius in demnitate prouideri possit, supplicat M. V. dignetur dictam causam appellationis committere vni ex dominis cōsiliarijs, qui in prædictis, quolibetq; prædictorum ius & iustitiam faciat, omni modo meliori, vt Deus &c. Et commissa causa, expediri debent prouisiones inhibitoriales pro actis transmittendis à iudice à quo ad iudicem ad quem, & acta trāsmitteri & præsentari infra dies quinquaginta à diē notificationis sententię numerandos, vt in Const. Reg. appellationum tempora. Qua copia præsentata habet annum pars appellans ad profequendam, & finiendam appellationem connumerandum à die interpositæ appellationis, vt in d. §. illud etiam. (Qui annus dicitur primum fatale) quo elapso confirmatur sententia, nisi tamen ex iusta, & inuitabili causa ad sinem produci nō potuisset, quo casu datur biennium, d. §. illud etiam, (& hoc dicitur secundum fatale) quod si labatur, confirmatur sententia. Quamuis ex causa in euitabili ad sinem produci non potuisset, d. §. illud etiam ibi, nisi ipse appellator. Quod nota circa fatalia, quæ etiam de iure Regni nostri sunt seruanda in Sac. Reg. consil. circa reclamaciones, vt in prag. 54. de offic. Sac. consil. Planè scias quòd non

F ipso

ipſo tempore decurſo confirmatur ſententia à qua eſt appellatum, ſed iudex debet de actis iudicare, & ita ſententiã dictam, vel abſente appellatore confirmare, vel etiam (ſi videbitur) infirmare, vt in §. in omnibus, in Auth. de ijs qui ingred. ad app. & in Auth. ei qui. C. de tempo. repara. app. Sed quid faciendum ſi pars quæ obtinuit literas inhibitoriales à iudice ad quem (quarum vigore, iudex à quo non poteſt ad vltiora procedere ex quauis cauſa,) copiam actorum non præſentauerit intra ſupradictos dies 30. Reſpondeo quod debet comparere coram dicto iudice ad quem; pars appellata & præſentare copiam ſententiæ cum inſertione appellationis interpoſitiæ, literarumque inhibitorialium, & inſtare appellationem interpoſitam deſertam declarari, & ſi caſus euenerit, ita formabis libellum in Sac. conſil. In Sac. Regio conſilio, & coram domino T. Regio conſiliario & cauſæ commiſſario comparet N. N. dicens quod dum per mag. cur. Vicariæ, fuiſſet definitiua ſententia mediante condemnatus N. N. addandum & ſoluendum ipſi comparenti ducatos 200. vnà cum intereſſe (vel ad relaxandum vnà cum fructibus quandam domum) ex cauſis vt in actis, fuit pro parte dicti T. appellatum ad idem Sac. Regium conſil. per quod fuit inhibicum in forma. Et quia dictus, T. non aliter procurauit dictam copiam præſentare, & fruſtra profferretur ſententia ſi ſuum non fortireretur effectum. Inſtat proinde appellationem ipſam deſertam declarari, reſcribique iudici à quo, vt ſuam exequatur ſententiam, litteris inhibitorialibus nõ obſtantibus, omni modo meliori. Quo libello præſentato citãdus eſt reus ad dicendum cauſam quare appellatio nõ debeat declarari deſerta, & ſi iuſtam cauſam non allegat, declaratur appellatio deſerta factõ verbo, & reſcribitur, iudici à quo vt ſuſ exequatur ſententiam. Nolo omittere quod ſi copia proceſſus præſentetur poſt prædictos dies quinquaginta, quod ex æquitate reuidetur cauſa ex eiſdem actis, & ita præctica ſeruat Sac. Reg. conſil. & mag. cur. Vicariæ. Secundo ſublimita quod appellatione pendente, &c. Niſi non competens iudex appellatus ſit, & pone exemplum in l. 1. §. ſi quis in appellatione, ff. de appell. tunc enim non eſſet ſuperſedendum. Tertio ſublimita, niſi nõ iuſto tempore fuerit appellatum, l. 2. in princ. C. de his qui prop. mat. id eſt intra dictos decem dies quo caſu non retardatur exequutiõ. Quamuis miles fuerit qui iuſto tempore non appellauerit, l. qui ſuſpectum, §. militibus, ff. de appell. Item quamuis metu iudicis non appellauerit, l. 1. 2. C. de his prop. met. Quarto ſublimita, niſi alius appellauit nõ ipſe qui iudicati a ctione conuenitur, tunc enim appellatio non releuat. l. ſi qui ſeparatim, ff. de appell. in princ. Niſi tamen cauſa communis ſit, l. 1. l. 2. C. ſi vn. ex plurib. d. l. ſi qui ſeparatim, §. ſed cum aduerſus, tunc enim eſſet ſuperſedendum, niſi diuerſæ fuerint cauſæ deſenſionis, d. l. ſi qui ſeparatim, §. quod eſt reſcriptum. Quinto ſublimita, niſi in alia cauſa & ab alia ſententiã ſit appellatum, l. cum

in vna,

*Forma libelli
qui preſentatur
appell. deſertam
deſertam.*

in vna, in princ. ff. eodem. Sexto sublimita, nisi à sententia Baronum ad magnam curiam Vicariæ d. 12. infra appelletur, tunc enim appellatio non retardaret executionem, vt in rit. mag. cur. incip. Item in causis duarum vntiarum, cum cautione. Nisi tamen de nullitate fuerit dictum argu. rex. prag. 2. de appell. Vel nisi criminaliter fuerit condemnatus appellans, vt puta pro furto, & ad soluendum parti querulanti ducatos 12. furto subtractos, vt per Carauit. in d. rit. vbi intelligit illum ritum procedere in dictis ducatis duodecim in principale. Et ideo si sententia Baronis condemnaret aliquem ad due. duodecim vna cum expensis, quibus connumeratis excedere summam dictarum duarum vntiarum, non impediretur executio pendente appellatione, & ita seruari in practica refert, & sic econtra, si etiam cum expensis sententia Baronis non excederet summam dictarum duarum vntiarum, quia non esset exequendum, nisi pro capitale, & non pro expensis pendente appellatione. Septimo sublimita, nisi à sententia Reg. audientiarum appellet, non excedente summam, de qua in prag. 7. §. noi vogliamo, de off. Sac. Reg. consil. Nisi de nullitate fuerit dictum, vel nisi in capitibus proximè dictis, quando appellatur à sententia Baronum, &c. Octauo sublimita, nisi à sententia magnæ curiæ ad ipsum Sac. cons. appellet, non excedente summam ducator. 150. quo etiam casu non obstante appellatione exequi debet cum cautione, vt in prag. 3. de offic. Sac. cons. nisi de nullitate fuerit dictum, vt supra diximus in sententia Baronum. Nono sublimita, nisi à sententia Sac. Reg. consilij reclametur, quia ea non obstante cum cautione exequitur, Afflic. decij. 231. Quinimo in causa reclamationis nõ potest procedi nisi habita prius reali executione. Planè scias quod si per sententiam Baronis, vel Regiarum audientiarum, vel magnæ curiæ Vicariæ excedentem summam (vt supra) esset prestita assistentia, quod eo casu non retardatur executio, cum cautione, vt in pract. 2. de appell. nisi de nullitate ipsius dictum fuerit, quia tunc superferetur etiam si fuerit sententia Sac. Reg. cons. Decimo sublimita, nisi à sententia arbitri appelletur, l. 1. C. de recep. arbit. l. non distinguemus, §. cum quidam, in fin. ff. eod. cui stari debet siue æqua, siue iniqua sit sententia. l. diè proferre, §. stari. ff. eod. tit. Nisi tamen lege cogente arbiter sit sumptus, exemplo. l. cum specialis, in fin. C. de iudic. & exemplo. l. arbitro. ff. qui sat. cog. cui concor. l. 2. ff. à quib. appell. non lic. & videas tex. in prag. 2. de arbit. Vndecimo, nisi à sententia procerum Sacri Palatii appelletur, l. iubemus, §. fin. & l. seq. C. de appell. Duodecimo, nisi à sententia syndicatus contra officialē ob male gestum officium appelletur, quia nõ obstante appellatione exequitur cum cautione, l. 3. C. quor. appell. non recip. facit tex. in prag. 1. de syndi. official. Decimotertio sublimita, nisi ab executione appellet, vt in l. 4. in princ. ff. de appell. & vt ibi. & vide Gabriel. lib. 2. com. opin. in tit. de appe. conclus. 4. Decimoquarto, nisi res dilationē non recipiat, l. fin. ff. de appe. recip.

Decimoquinto nisi testamentum aperiatur appelletur, d.l. fin. cui coneor.
 l. quifquis, C. quor. app. Decimosexto, nisi contra id quod perpetuo edicto
 decretum est appelletur, d.l. fin. in fin. Decimosextimo sublimita, nisi in cau-
 sa Fiscii vel fiscalium functionum appelletur, l. 4. l. & publicarum, C. quor.
 app. non recip. Decimo octauo à decimis & tributis, c. tua nobis, de decimis
 Fede. de Sen. consil. incip. Laicus de prædio. Doctör. in l. abstinentium, C.
 quor. app. Decimonono nisi victor appellët ab expensis litis, à quibus victus
 fuit absolutus, l. fin. C. quando prouoc. non est necess. & vt ibi. Vigesimo, nisi
 non à diffinitiuâ, sed ab interlocutoria sententiâ fuerit appellatum, l. ante, C.
 quor. app. l. eos, §. super his, C. de app. l. 4. ff. de app. recip. tunc enim appel-
 latio non permittitur nisi interlocutoria vim haberet diffinitiuæ sententiæ,
 & ita hodie est in vsu, & in ore aduocatorum. Vel nisi à comminata tortura
 appelletur, l. 2. ff. de appel. Vel nisi fideiussores idonei, vel non idonei pro-
 nunciati sint, l. arbitrio, ff. qui satis, l. 2. ff. à quib. appel. non lic. & hoc de iure
 ciuili secus de iure canonico, per quod admittitur appellatio ab interlocuto-
 ria. Vigesimo primo sublimita, nisi iureiurando delato iuratum sit, vel non sit
 & exinde sententia lata, quo etiam casu denegatur appellatio ad impediend-
 am exequutionem contra pronunciatum argu. tex. l. nam postea, §. 1. & l.
 remittit, ff. de iureiuran. Nisi deferente iudice in litem sit iuratum, l. credi-
 tor, §. 1. ff. de appel. secus autem si à parte, nisi pupillus fuerit, l. iurisuran-
 di, ff. de iureiur. Vigesimo secundo sublimita, nisi iudex ita datus sit ne ab eo
 appelletur, l. 1. §. fin. & vt ibi. ff. à quib. appel. nõ lic. Vigesimo tertio, nisi ap-
 pellans antea professus sit se non prouocaturum, d. l. 1. §. si quis. Vigesimo
 quarto, nisi contumax appellet, l. & post edictum, §. si. ff. de iudic. l. ex consen-
 su, §. si. ff. de appel. l. 1. & 4. C. quor. app. quo casu non est admittendus, nisi
 tamen absens postquam statim pronunciatum est, ad sit, l. si citatus in prin. ff.
 de in integ. resti. Vigesimo quinto, nisi appellans antea dilationem ad soluẽ-
 dum petierit, vel alio modo sententiæ adqueiuit, l. 5. C. de re iudic. l. tale pa-
 ctum, §. 1. ff. de pact. tunc enim censetur renunciaisse appellationi Gabriel.
 lib. 2. com. opin. in tit. de appel. conclus. 3. vbi ampliãt & limitat. Vigesimo-
 sexto sublimita, quod appellatione pendente, & c. nisi in causa momentaneæ
 possessionis fuerit appellatũ, l. vnic. C. si de momen. possess. Vigesimo septi-
 mo sublimita, nisi appellans sine hærede decesserit, l. vnic. in princ. C. si pẽ-
 den. app. mors. interue. Vigesimo octauo sublimita, nisi bis antea fuerit ap-
 pellatum, l. vnic. C. ne lic. ter. prouoca. in vna & c. Post enim tres sententias
 conformes statim fit executio, etiam si non fuerint omnino conformes, nõ
 saltem in eo quod sunt conformes, mittuntur executioni. Socc. Iun. conf. 452
 lib. 1. Dec. conf. 385. Aimon. conf. 83. Alex. conf. 77. 2. lib. & vide Gabriel.
 d. lib. 2. com. opin. in tit. de appel. an à sententia. Principis appelletur cõclu-
 sio. 1. Et conclus. 2. an appellator redeundo iudici à quo censeatur renun-
 ciasse

cialle appellationi. Ceteros autem casus in quibus non obstante appellatione potest exequi videas per Maran. in sua pract. Secundo exequenda est sententia nisi restitutio in integrum aduersus illam per Rēpublicam vel minorem fuerit petita, vt de Repub. est tex. in l. 1. C. de off. eius. Hoc enim remediū vice appellationis cōpetit, nisi tamen pro libertate sit iudicatū, l. illud sciendum, ff. de appel. Et de minore est tex. in l. preses, ff. de appel. & in l. 1. & 2. C. si aduer. rem iud. Quæ iura in minore statuta ampliabis procedere, quamuis à præfecto prætorio sententia sit, d. l. præfecti, ff. de minorib. Et sublimitabis nisi à Principe sententia sit, d. l. minor autem magistratus, §. 1. ff. de minorib. Vel nisi contra alium qui minorem in iudicio defendit sententia sit, d. l. cum, ff. eod. tit. quo etiam casu non suspēditur, nisi mādatu minoris alius defensionem suscepit, l. cum mandatu, §. si autem ipse, ff. eod. tit. Vel nisi ex necessitate condēnatus, minoris defensionem suscepit, l. fin. C. si aduers. rem iudic. Tertio exequenda est sententia iuxta ipsius seriem & tenorem, nisi tñ discussio inuentarij opponatur, tunc enim supersedetur durante discussione, & datur terminus super ea. Nō enim iste tenetur ultra vires hæreditarias, l. fin. §. & si præfatam, C. de iure delibe. si tamen legitimè fuerit confectū, vt in d. l. fin. alias in solidum tenetur, §. si vero, eiusdem legis. Quarto nisi in duplum ob euictionem condemnatus, rem euictam cum eo quod interest offerat, l. fideiussor euictionis, ff. de doli mal. excep. tunc enim sententia non esset exequenda. Quinto nisi nouatio facta sit, & ei cui quis condēnatus est, sit cautum, l. 4. §. si ex cōuentione, ff. de re iudic. c. l. 2. C. de executi rei iudic. Vel nisi noua conuentio allegetur, vt dictis iuribus. Planè scias quod de iure Regni nostri, allegans nouam conuentionem ad impediendam executionem sententiæ, & eam non probans punitur in duabus vntijs. Et ante sententiam quandocunq; post publicationem in vna vntia, vt prag. Cardin. Granuel. 31. Sexto exequenda est sententia iuxta sui seriem, &c. Nisi exceptio quod quis non tenetur ultra quādam facere potest allegetur; tunc enim deducto ne egeat exequi debet, de quo videas, quæ dixi supra in principio. cap. num. 30. & 31. Septimo limita, nisi exceptio compensationis allegetur, l. secunda, C. de compen. si tamen in promptu probetur. Octauo exequenda est sententia, nisi de nullitate fuerit dictum, quo casu dandus est terminus ad docendum de ea & ita practicatur. Sed cum in Regno nostro dicentes de nullitate sententiæ Sac. Reg. consil. aliorumq; regionum tribunalium huius Ciuitatis Neap. eamq; non probantes puniantur p̄na de qua in d. prag. 31. Cardin. & in prag. 5. de offic. Sac. Reg. consil. §. quæ præsentia. Ideo quando sententia dicatur, nulla, videamus. Et primo dicitur nulla sententia, si à non competente iudice lata fuerit, l. fin. C. si à non competen. iud. l. extra territorium, ff. de iurisdic. om. iudic. l. ex cōsensu, §. 1. de appell. l. 1. C. de p̄n. iud. qui mal. iudic. l. 2. C. à non comp. iudic. l. nulli, C. de sen.

l. si vt proponis, C. de execu. rei iud. Secūdo si nō omnes iudicauerint, l. duo
 ex tribus, ff. de re iud. l. tribus, ff. de recep. arbi. l. 4. C. quando prouoc. nō est
 neces. l. 2. ff. de decre. ab ord. sac. Nisi omnes presentes fuerint, tunc n. quam-
 uis non oēs consentiant, nihilominus maioris partis consensus valet, d. l. duo
 ex tribus, ibi, sed si adfit, concor. l. Pomponius, cum l. seq. ff. de re iud. Et hac
 ratione sententię magnę curię firmantur à duobus ex tribus iudicibus ibi re-
 sidentibus, & aliter non intimantur. In Sac. autem cons. sententia firmatur
 solummodo manu relatoris. Et in causis minus duc. 200. possunt consiliarij
 duo determinare, & duc. 200. tres debent esse ad minus, vt in prag. 41. §. pre-
 terea, & seq. de eo offic. Sac. consil. Tertio dicitur nulla, si contra fiscum sit
 iudicatum, l. vnic. C. de sent. contra fisc. lib. Non enim possunt ferri senten-
 tię contra fiscum ipso in audito, vt in prag. 36. in offi. Sac. cons. Quarto di-
 citur nulla, si contra Rempubicam in defensam, l. 2. C. de iure Recip. lib. 2.
 Quinto si contra minorem annis sit iudicatum, l. acta, §. fin. ff. de re iud. l. 1.
 C. quan. perso. leg. stan. in iudic. nisi tamen autoritas tutoris interuenerit,
 tunc enim non diceretur nulla, nisi non cauerit &c. vt in l. in dubium, C. de
 tuto. qui satis non dedit. Sexto, si contra furiosum esset lata, l. furioso, ff. de re
 iudic. Septimo si contra defunctū, l. 2. ff. quę sent. sine app. l. sententijs, §. fin.
 ff. de re iudic. Octauo si contra absentem, l. de vno quoq; ff. eod. l. si prolusor-
 rio, §. fin. ff. de appel. l. ea quę, C. quō & quando iud. l. si fiscus, ff. de iure fi-
 sci, l. 3. §. diuus Hadrianus, eod. tit. quo etiam casu non valet, nisi absens ci-
 tatus venire noluit, d. l. de vnoquoq; §. qui apud, concor. l. consentaneum, C.
 quō & quando iud. d. l. si prolusorio, §. fin. ibi, nisi aduersarius, tunc enim nō
 esset nulla, nisi absens adesse non potuisset, vt puta morbo impeditus &c. l. si
 prator, in fin. ff. de iudic. l. cum non voluntatis, C. quō & quando iud. l. quę-
 sitū est, ff. de re iudic. Vel nisi feriatis diebus absens vocatus sit, l. 4. C. quō &
 quando iud. l. 1. §. 1. ff. de fer. Nono dicitur nulla, si de alia re, de qua iudex
 est datus, iudicatum sit, l. 1. l. 3. C. si à non competente iud. Nisi ad condem-
 nandum iudex datus, absoluerit, l. 3. ff. de re iud. l. nemo, ff. de reg. iur. l. cum
 fideicommissum, ff. de confess. vbi distinguitur. Decimo, si de alia re, quam pe-
 tita est sit lata, l. quamuis, C. de fideicō. liber. cui concor. videtur tex. l. de qua
 re, ff. de re iud. Vndecimo si iudex terminos ac fines suę iurisdictionis in fe-
 renda sententia excesserit, l. fin. l. de iurisd. om. iud. l. certa ratione, C. quādo
 prouo. non est nece. Duodecimo si sententia incerta sit & summa nō expres-
 sa, l. 3. l. 4. C. de sent. quę si cer. quāt. profer. quo etiam casu nō valet, nisi sum-
 ma non expressa aliunde constet, vt in d. l. 3. & in l. 2. eod. tit. eōpor. tex. in l.
 in sententijs, & in l. 5. §. si, ff. de re iud. Decimotertio dicitur nulla, si neq; ab-
 solutionem neq; condemnationem contineat, l. 1. C. de sent. & interloc. om. n.
 iud. exēplo, l. ex stipulatione, eod. tit. Planē si alio verbo eandē vim habente,
 iudex vsus fuerit, valeret sententiā, vt in d. l. in sententijs. Decimoquarto si nō
 procur.

procur. sed dominus litis sit condénatus, l. 1. C. de sent. Decimoquinto, si im-
 possibile quid contineat sententia, l. 3. ff. quæ sent. sine appel. Decimosexto si
 contra ll. vel constitutiones sit iudicatum, l. si expressim. ff. de appel. l. 1. §. item
 cum, ff. quæ sent. sine appel. 2. l. 5. C. quando prouo. quo etiam casu non me-
 retur executione, nisi in casu, l. cum prolati, ff. de re iud. & pone exemplum
 in l. præses, ff. eod. tit. Decimoséptimo dicitur nulla, si nullo iure nitatur, ex-
 plo, d. l. ex stipulatione, C. de sent. & interloc. Decimo octauo si vsuras solui
 iustum sit, donec iudicatum solueretur, l. 1. §. nec tamen, ff. de vsur. l. 1. C. de
 sent. quæ sine cert. quæ. l. in bonæ fidei, in fin. C. de vsur. Decimonono si ius-
 iurandum iudex præstari iussit, non adiecto in quem finem sit præstandum l. cū
 iudex, C. de sent. & interlocut. om. iud. Vigésimo si sub conditione snia sit la-
 ta, l. 1. §. biduū, ibi, sanè quidem, ff. quado appel. Vigésimoprimo si falsus pro-
 curator interuenerit. l. 1. C. quib. res iud. non noc. l. licet, C. de procur. Vige-
 simosecundo si procurator, fines mandati excedat, l. si procurator ad vnam,
 C. eod. Vigésimotertio, si Aduocatus causæ præuaricatus fuerit, l. 1. C. de ad-
 uoc. diuer. iud. Vigésimoquarto si ex falsis instrumentis, l. 1. l. 2. l. si. C. si ex fal.
 instru. Et vide Socci. in c. super eo, de crimi. fal. vbi dicit hanc esse cōmunem
 opinionem sequitur Vantius de nullit. process. fol. 235. nu. 132. vbi limitat.
 Vigésimoquinto si ex falso testimonio, l. diuus Hadrianus, ff. de re iudic. quo
 etiam casu non erit exequenda sententia, si tamen proberetur iudicem secutum
 fuisset falsi testimonij fidem, vel instrumenti, l. 3. C. si ex fal. iustru. Vigésimo
 sexto, si iudex pecunia corruptus, sententiam dixit, l. venales, C. quando pro-
 uoc. non est neces. Vigésimoséptimo si contra solitum iudiciorum ordinē sit
 pronunciatum, l. prolata, C. de sent. & interloc. om. iud. & pone exemplum
 in l. 1. C. comm. epistol. in l. 4. in l. programma, in l. 2. in l. iudex, in l. fin. cod.
 tit. in l. 2. C. de iure fisc. lib. 10. Et vide omnino Carau. super rit. mag. cur.
 72. nu. 7. Vigésimo octauo dicitur nulla sententia si nō publicè sit lata, id est
sine lecta lata, leam sententiam, C. de sent. & interloc. om. aud. Et vide Vant.
Nullit. fol. 224. nu. 88. vbi sententia tenet & valet licet non contineat illa
verba lata & lecta & c. & esse communem opinionem. Vigésimonono dicitur
nulla, si alibi sententia sit dicta, quam vbi se cogniturum dixit iudex, l. si ve
proponis, C. quō & quando iud. Trigésimo, si diebus feriatis sententia lata sit,
l. 1. §. 1. l. sanè, l. 4. ff. de fer. l. 2. eod. quo. casu etiam non valet, nisi partes
ipsæ consentiant, d. l. sanè, cui concord. l. 1. §. 1. eod. tit. Trigésimoprimo dicitur
nulla, si cum iudex ad tempus datus esset, vel certo tempore litem diri-
mere iussus, non intra illud tempus pronuntiauerit, l. cum non eo, C. quando
prouo. non est nece. Quid autem si consensu partium tempus sit prorogatum?
videas tex. in l. 2. §. si iudex, ff. de iud. Trigésimosecundo, si postquam fuit di-
cta aliquid statuitur, hoc. n. vim rei iudicatæ non habet, l. post sententiam, C.
de sent. & interlocut. Trigésimotertio, sententia executionem nō meretur,
 si is

si is contra quem iudicatum est, ob vim sibi factam appellare nõ potuit, l. 2. in fin. C. de his qui prop. met. in fin. Trigesimo quarto, si tutore pupilli nomine condænato, postea hæreditate abstinerit adoleuerit, vel mortuus fuerit, l. si. ff. si quis caut. Trigesimo quinto, si postea pronuciatum sit iudicatum non esse, l. 1. in prin. ff. quæ sent. sine app. rescin. Trigesimo sexto si cõdemnatus aliquo modo sit liberatus, l. 4. §. soluisse, ff. de re iudic. & hoc quamuis intra tempus datum ad soluendum sit liberatus, l. intra dies, ff. de re iud. Trigesimo septimo, si actor rem ad quam restituendam quis ei fuesit condænatus receperit, l. 1. C. de re iudi. Et hæc de octaua sublimitatione. Sed an exceptio meliorationum impediatur sententiæ executionem? dic, quod aut in sententia, sit mētio quod deductis meliorationibus, & impeditur donec soluantur, aut non fuit facta mentio, sed post, sententiam opponuntur, & tunc non impeditur præstita cautione. Vltimo, exequenda est sentētia, nisi quis condemnatus fuisset ad interesse liquidandum, precium liquidandum, vel fructus liquidandos (prout quotidie fit) tempore executionis sententiæ, tunc super liquidatione fieri debet instātia & ita formabis libellum. In magna curia Vic. & apud acta præsentis causæ comparet N. N. & dicit, quod postquam per eandem magnā curiam N. N. definitiua sententia mediante, fuit sibi condemnatus ad precium liquidandum, seu fructus, vel interesse liquidandum (vt in actis) intendit dictum precium, seu fructus, vel interesse liquidari facere. Instat proinde ad vteriora procedi, &c. omni modo meliori. Qua instantia facta procuratoriq; partis aduersæ intimata, dandus est terminus in liquidatione, infra quem actor suam fundare debet intentionem & reus suam exceptionem, in quo termino producuntur articuli, exceptiones, positiones, testes, scripturæ, datur lista suspectorum locorum, officialiũ, examinatoriũ, sit nominatio. petitur depositio principalis citantur testes, coguntur multa indicta & pignoribus captis, sit publicatio, & conclusio. Qua facta instatur pro cõmissione calculi, committitur, & datur lista suspectorũ, eligitur calculator, monentur partes ad videndum relationem. Qua facta intimatur parti, offertur biduum pro illa percuntanda, & si de læsione, vel errore calculi fuerit dictum, prouidetur quod reuideatur, & datur lista suspectorũ infra biduum, quo elapso sit electio & procuret infra tot dies, alias prouidēbitur, quibus elapsis, nõ facta reuisione, prouidetur quod infra alios dies procuret alias &c. qua reuisione facta. Citatur pars ad videndũ discussionem calculi, & liquidatur interesse, siue fructus, vel precium, facto verbo in banca. Scias autem quod si illa pars quæ primo obtinuit calculũ in sui fauorem, in reuisione postea facta fuerit grauatus, potest dicere de errore, & eo casu similiter cõmittitur & reuidetur, & quod pars grauata de reuisione proeuret, in qua reuisione si pars aduersa fuerit grauata, possit similiter dicere de errore, & cõmittitur calculus & non vterius, cum tertio pro-

For. libell.
 l. sig. bar.
 d. g. h. n. a. z.

- 13 uocari non possit. Sed iuxta hoc quæro ad quam rationem liquidari debet in teresse passum. Resp. aut est promissum seruata forma Regiæ prag. primæ, de cõsib. vel infra quantitatem ibi taxatam, & ad eam rationem taxari & liquidari debet. Aut non est promissum interesse & tunc quia de facto & non de iure quæritur, l. nam ita, ff. de reg. iur. permittitur iudicis arbitrio liquidandum, qui tam damnus, quod actor passus est quam lucrum quod amisit æstimare tenet, l. quantum, ff. rem ra. hab. l. 2. §. fin. ff. de eo quod cer. lo. l. vnic. §. & hoc non solum, C. de sent. quæ pro eo quod inter. l. si fundus, ibi, in quo etiam, ff. loc. secundum morem regionis, ubi contractus est, ita tamen ut lex non offendant, l. 2. in prin. l. & in contraria, §. eas aut, ff. de vsur. l. eos, §. ceteros aut, ibi, nec liceat, C. cod. 1. decem pro quolibet cente, Planè scias quod in Sac. Reg. cons. liquidatur interesse dotis non soluetur tempore debito, ad rationem duc. septem pro quolibet centenario, inter
- 14 esse vero antephati, ad rationem quinq;. Sed an interesse, interesse sit liquidandum? quod non, l. si. C. de vsur. l. si non sortem, §. supra duplum, ff. de cond. indebi. Nisi tamen fors cum vltis ab vno debita, postea ad alium debitorem perueniat, quæsam debere ceperit, tunc. n. totum sortis vice fungitur, l. qui negotiationem, §. ex duobus, ff. de admin. tuto. Quemadmodum nec fructuum interesse debet, l. neque eorum, ff. de vsur. nisi petitione hæreditatis, ij fructus qui ante actionem illatam hæreditatem auxerunt, petantur, ut in l. hæres furiosus, §. si. ff. de peti. hære
- 15 di. Successiue quæro cuius temporis liquidatio est facienda vel cuius loci si quis condempnatus fuerit ad precium liquidandum, cum eadem res alio tempore, alio loco pluris æstimetur, quæ alio Resp. secundum textum in l. 4. ff. de cond. tritic. quod reguliter inspicere debet tempus, item locus quo petitur, vt. stanti liquidet quanti tunc, vel eo loco valet, cui concor. l. vinum, ff. si cer. vt. Nisi tamen (Primo limita) locus, vel tempus quo dari debuit in contractu sit adiectum, tunc. n. eius loci vel temporis liquidatio est facienda, quo res fuit soluenda, d. ll. quibus cõcor. l. quoties, c. l. seq. ff. de ver. obl. l. 3. §. si. ff. de act. emp. l. si calendis, ff. de re iudi. l. cum quis in die, ff. de act. & obl. Secundo limita, nisi locus quo solui debuit sit adiectus, tunc. n. tanti æstimanda lis est, quanti valet eo tempore, quo ad eum locum perueniri potuisset, l. idem erit, ff. de ver. obl. Tertio limita, nisi non res, sed eius æstimatio in obligationem sit deducta: quia tunc tanti liquidanda res est, quanti eo tempore quo stipulatio est contracta, res valeret, l. fundus, ff. de nou. Quarto limita, nisi fideiussor rem debitam pro reo soluisset, postea mandati actione æstimationem rei a reo petat, quia tunc tempus solutionis, non quo mandati agere consideratur, l. homoem, ff. manda. l. si is qui negocia, §. si. ff. eod. tit. Quinto limita, nisi condicione triticaria agatur, hoc. n. casu tempus ferendæ sententiæ spectatur, l. 3. ff. de cond. tritic. Sexto limita, nisi bonæ fidei actione agatur, quo casu simili
- 16 ter tempus ferendæ sententiæ spectatur, l. 3. §. in hac actione, ff. manda. Qui autem fructus liquidari debeant videas supra ca. proximo. nu. 71. Sed quomodo sint liquidanda, meliorationes? Resp. quod in minori summa. Et ideo si quis quingentos au-

Trans. sic
deur. 217

Vide Bal.
contrari
cum un
sistentem
in l. 2. C.
de usur.

reos impendit in aliqua domo, & tēpore executionis sententiæ, non fuerint appretiatæ nisi in ducentis aureis, ducenti debentur. Et si quis ducentos impendit, & quingentis fuerint appretiatæ meliorationes, ducenti debentur, & ita seruat.

ADDITIO IVLII CAESARIS COMI.

His quæ de appellationibus hoc loco docentur coniungendum erit appellationi nihil omnino tribuendum esse primū cūm prætor, vt armorum ansam præripiat, prædij aditum de eo contententibus interdixerit vt scribit Paris à puteo, vt reliquos prætermittam, in cap. 2. nu. 2. in tit. de negligentia in libro quem de sindicatū inscripsit, propterea quod appellationis remedium ad iniurias emendandas est adinuentū vt ait Iureconf. in principio l. primæ de appellat. ac ea prohibitio, quæ potius ad ius, legumq; æquitatem quam ad iudicem referri cōstat ex §. sed si inter duos vers. æquissimū, l. si vltus fructus de vsufr. quem locum Paris vitiosè citat, neminem lædit, §. si quis in honoribus, l. iniuriarum de iniur. coniunctis ijs quæ ibi docentur. Quod his rationibus, quas nulla iusta excusatione superiori loco ipse prætermisit, potest non omnino infelicitè confirmari, scilicet quod quāquam hæc prætoris siue potius legū prohibitio aliqua ratione iniqua videri possit, quod tamen huius disputationis tātūm gratia dictum sit, nihilominus exploratissimum est à legibus appellatē non esse atudiendum vt docuit gl. 3. vers. tu die tertio, l. si qua pœna de verb. & rerum significat. glo. verbi priuatos circa finem cap. cupiētes de elect. in posterioribus decretalibus, Nellus à S. Gem. in libro de testibus nu. 70. prope finem, atq; Beluisus in praxi crim. in tit. de quæst. nu. 111. vers. 3. effectus, cuius rationem existimo esse eam, quæ est apud Iurisconf. in l. prospexit qui, & à quibus quo loci scriptū reliquit legibus etiam per quam duris omnino esse parendū, quod hanc habet rationem, quia cūm de legibus constituendis agitur disputatio ipsarum permittitur, non vbi fuerint constitutæ l. humanum. C. de legibus, Andr. Iser. in Const. Reg. disputare, & ratio huius rationis est nam vt Arist. Polit. 2. c. 6. in fine existimauit ferenda sunt aliqua legumlatorum errata ne eorum auctoritas minuatur, non enim tantum prodesse poterit emendatio quantū non parendi consuetudo nocere: quamobrem duodecim tabularū leges repetitas consultationes, vt pote eas quæ tutæ minime viderentur omnino vterunt cap. 2. de legum promulgatione quarum tabularum auctoritas grauior est, quam vt locupletiori testimonio indigeamus vt ostendit Christoph. Hegen. ex veterum sententia cap. 1. libelli quem de compendiaria ratione ius civile addiscendi conscripsit. Præterea si hæc ita statuta non essent, atq; proinde passim liceret legum auctoritate contempta semel sancita in dubiū

reuocare

reuocare nihil sane inueniretur eorum, quæ ad reip. administrationem, felicitatemque pertinent, quod hominum improborum versutijis perturbari non facile posset, quamobrem vniuersa regendæ reip. ratio nullo negotio euerteretur. Quanta vero animi equitate hæc ferre debeamus ostenderunt de pãdectarum legibus agentes And. Iser. in Const. Reg. si damna circa finem quo in loco ex grauissimorum virorum sententia affirmavit tantum abesse vt illis iuris prudentiam responsis iniustitiz nota inuri possit, vt ex ipsis nullum omnino lib. tertij elegant. vbi ait perlegi proximè quinquaginta Digestorum libros, & relegi cum libenter, cum vero quadam cum admiratione: primum quod nescias vtrum diligentia ne, an grauitas **PRVDENTIA**, an **AEQVITAS**, **SCIENTIA RERVM**, an orationis dignitas præstet, & maiori laude digna videatur: deinde quod hæc ipsa ita in vnoquoque illorum sunt egregia vt vehementer dubites quem cui præferendum putes. cuius testimonio libentissimè vsus sum cum ipse idem alicubi Jurisconsultis iniquior fuisse videatur. Quando autem leges debeant abrogari docuit Arist. ethic. 5. cap. penultimo, legendus etiam erit Claudius Cant. in libello cui titulum fecit ratio studiorum iuris cap. neque ea. Præterea id quod decretum fuerit in causa suspicionis Iudicum appellatione conuelli omnino prohibuit Ioannes à Zunica cum regnum hoc Regis loco administraret, quam constitutionem declarant ea, quæ scribuntur in Decis. Senatus Neap. 408. in recentioribus. Non prætermittam quod in causa tertiariarum ferri inter Regiù Fisco, & Marchionem Gròtula propria laude clariorem quam laterè Regis cum iudices ei suspicionis iure ipsorum collegam recusanti copia fecissent docendi de causis ad eam rem pertinentibus, Fisco id quod decretum erat nullum dicenti permiserunt vt sua quoque iura asserre potuissent, quod responsum extat apud Tagliauiam regium à mandatis scribam. Quibus coniunge non modo illum cuius causa præcipuè agitur, verum etiam cum, qui quoniam sua inter sit causam postea aggressus est, Iudicem suspectum defugientem esse admittendum vt referunt Afflic. in Decis. 15. Senatus Neap. atque Annus in allegat. 76. nu. 2. & in libello quem rerum singularium inscripsit nu. 500. quod cum in causa tertiariarum, cuius superius memini receptum fuerit referendum duxi.

ADDITIO IC. THOMAE ALPHANI V. I. D.

VALERIVS de leone de Baronia Sancti Cipriani petijt condemnari in curia Baronie prædictæ Philippum & alios de leone ad certam summam, qui conuenti condemnati appellauerunt ad mag. cur. Vic. & non profecuta appellatione prædicta per spatium 12. annorum fuit instatum per dictum

Dec. mag. cur. Vic. auctorem pro executione dictę sententię stante desertione appellatiōis prædictę ob non prosecutionem illius spatio tanti temporis, per dictos conuentos fuit dictum de nullitate sententię prædictę ac discutendas esse nullitates prædictas, & pēdente ipsa discussione nō posse tractari de desertione ac executione sententię. Fuit replicatum per auctorem nequaquā posse tractari de dictis nullitatibus; cum nedum fuerit deserta d. causa appellatiōis, verum etiam causa nullitatis prædictę, & hoc fundabatur quia tempore appellatiōis non fuit dictum expresse de nullitate, sed incidenter & in consequentiā appellatiōis cum eo ipso quod appellatur ministerio iuris censetur tacite dictum etiam de nullitate, & quādo fuisse dictum principaliter, & expresse de nullitate tunc deserta causa appellatiōis nō censetur deserta causa nullitatis sed quando dicitur de nullitate incidenter, & in consequentiā appellatiōis & non expresse vt in casu nostro tunc deserta causa principali appellatiōis est deserta etiam causa nullitatis dixit Bal. in l. tale pactū, §. qui prouocauit num. 12. ff. de pact. Guido Papę in consil. 48. Afflicti. in constit. appellatiōum tempora nu. 95. & in constit. vsurariorum, nu. 18. Rota in dec. 48. de appellat. in nouis, & sic fuit iudicatum per mag. cur. in anno 80. in Banca de felice cui decisioni pars acquieuit cum plene fuerit audita, & negotium plene discussum in prædicta magna curia.

C A P I T I S S E P T I M I.

S V M M A R I V M.

- 1 Q V O M O D O sit exequendum contra debitorem condēnatum, nu. 1.
- 2 B o b i a r a t o r i j quando possunt exequi, nu. 2.
- 3 P r a c t i c a vendendi executionem factam, nu. 3. 4. 5. & 6.
- 4 P r a c t i c a si debitor iurasset non habere executionem, nu. 7.
- 5 P r a c t i c a si offerret stabilia vel nomina debitorum, nu. 8.
- 6 C r e d i t o r, cui res obligata est cæteris præfertur, nu. 9.
- 7 P r i o r tempore potior in iure haberi debet, nu. 10.
- 8 Q u a m regulam amplia, & limita, vsq; ad nu. 12.
- 9 F i s c u s quando præferri debet cæteris creditoribus, nu. 13.
- 10 F i s c i p r i u i l e g i o v t i t u r, qui in eius locum successit, nu. 14.
- 11 R e s p u b l i c a post Fiscum, cæteris præfertur creditoribus, nu. 15.
- 12 D o t i s causa quando potior haberi debet, nu. 16.
- 13 Q u a n d o t u t e l æ a c t i o, nu. 17. & quando furiosus & prodigus, nu. 18.
- 14 Q u a n d o d e p o s i t a n t e s i n b a n c o, & num. 19. & quando qui in funus, &c. nume. 20.
- 15 Q u a n d o q u i r e m v i n d i c a t, nu. 21. & quando qui in rem conseruandam, nume. 22.

- 23 Quando qui in nauem instruendam extruendam, vel emendam, nu. 23.
 24 Quando qui redemptori nauis vel ædium reficiendarum &c. nu. 24.
 25 Quando is cuius pecunia res est comparata, nu. 25.
 26 Et quando qui prius egit, & debitum accepit, nu. 26.
 27 Quando ij, quorum pecunia ad priuilegiatos creditores &c. nu. 27.
 28 Heres creditoris idẽ priuilegium habere debet q̄ & defunctus, &c. n. 28.
 29 Plures creditores idem priuilegium habentes concurrunt, nu. 29.
 30 Et si nulli existerent pro rata concurrunt, nu. 30.
 31 Legatarij autem posteriori locò habentur. Nisi &c. nu. 31.

- 1 **Q**UOTIES vero nil impedimenti esset quin sententia debite executioni demandetur, expediri debent literæ exequoriales contra debitorem, (si tamen sententię non paruerit) & exequi cõtra eius bona, seruata forma, l. à diuo Pio. §. in uẽditiõne & ibi communiter per Docto. ff. de re iudi. præterquam in bobus aratorijs, & in ijs quæ ad culturam agri pertinent, l. executores, l. seq. C. quæ res pig. concor. tex. in cap. Reg. Constit. & in c. Pridem, & dicit tex. in prag. 48. de offic. Sac. cõf. q̄ literæ exequoriales ipsius Sac. consil. expresse debent continere, ne exequatur super baccinis;
 2 Planè scias, q̄ si illi tibi essent in specie creditor obligati. Vel si debitor nõ haberet alia bona (& sic in defectum, ne creditor suo careret, q̄ ijs casibus
 3 potest exequi, vt per Maran. fol. 776. nu. 31: Quæ executione facta citari debet debitor ipse ad reluendum dictam executionem &c. Requiritur. n. in subhastatione pignoris citatio debitoris, glo. & Docto. in l. fin. C. de iu. domi. impct. & in l. 4. C. de distrac. pig. in l. si conuenerit, ff. de pig. act. Docto. in l. ordo, C. de execu. rei iudi. Et infra tot dies. Quibus elapsis, (debitore non
 4 reluente) accusantur contumaciz, vt supra diximus, in 1. cap. & in ultimo peremptorio curia ipsa sedente, prouidetur q̄ bona exequuta vendant, seruata forma, l. miles, §. penul. ff. de re iudi. l. cum proponas, §. si. C. de bon. auth. iud. possi. Et vendi debet legitimis subhastationibus præcedentibus. (Nisi tñ
 5 aliquis tanquã exequutum in bonis alienis, comparuisset, tunc. n. superfederẽ debet in ultimo incantu, & dari terminus ad docendum de allegatis, in quo termino potes vti depositione principalls, & ita in facti contingentia formabis libellum, In mag. cur. Vic. & apud acta causæ comparet N. N. & dicit ad instantiam N. N. vt creditoris N. N. sui debitoris, fuisse exequum. in infra scriptis eius bonis, tanquam dicti T. sui debitoris. Intendens proinde, illa recuperare. Instat vt exequuta in bonis alienis sibi restitui, omni modo meliori) alias subhastatio ipsa esset nulla Bald. in d. l. ordo) id est tribus, secundum consuetudinem loci, Iodoc. in tract. suo de subhastat. cap. 2. nu. 3. & in hac ciuitate Neapolis fit vna subhastatio singulis tribus diebus. Et
 6 candela accensa in ultimo incantu plus offerenti liberari debet, Bar. in l. si rē
 pora

*Tota libel
 q̄ sciant
 exequuti
 in bonis
 alienis.*

portat, 2. q. C. de iur. hast. fisc. De qua venditione confici debet publicū instrumētum) si tamen de lēSIONE non fuerit dictum) l. cum apud veteres, §. si autem, ibi, attestatōne, C. de bon. auth. iud. poss. Et q̄ subhastatiō requirat scripturam, videas Bar. in l. 1. in fin. ver. sed nunquid in hac venditione, C. de fid. instr. & iur. hast. fisc. lib. 10. Bal. in l. contractus, C. de fide instr. & precij solutiōnem per emptorē. Qui si recusauerit soluere, fit de cretum q̄ faciat depositum, infra tot dies faciat depositum, si non depositauerit fit aliud decretum q̄ infra alios dies faciat depositum, alia compellitur ad capturam personę. Et depositō facta, si quid superest debitori restitui debet, l. si non expedierit, in princ. ff. de reb. iudic. auth. possi. l. in fraudem, §. si plus, ff. de iur. fist. si vero minus, exequetur pro residuo. Et si dictum fuerit de lēSIONE fit de cretum q̄ bona ipsa iterum substahētur, & q̄ debitor procuret, aliās prima venditiō firma remaneat. Quo procurante, si secundus offerens aufugit non liberatur primus, Bar. in l. licitatio in princ. ff. de publi. & in d. l. si tempora. Sed quæro, tu scis q̄ cuilibet possessori competit ius offerendi. Bal. in l. 1. in fin. C. si vnus ex pluri. hær. cre. etiam post sententiā & tēpore executionis, Bal. in l. 2. 1. q. & ibidem Paul. C. de rescin. vendit. iustum pretium, secundū tempus initi contractus, l. si voluntate, C. eod. rit. an venditiō pignoris facta per creditorem non solemniter in fraudē debitoris valeat, si emptor sit paratus supplere iustum pretium? videas Glo. in l. penul. ver. possessionem, C. si ex vend. pig. agat. Et sic habes practicā exequendi & vendendi executionem debitorē reluctante parere sententię. Sed quæ erit practica si debitor iurasset non habere executionem. Resp. q̄ aut debitor est præsens in ciuitate Neap. & tunc per bina decreta compellitur ad capturam personę. Aut vero absens & tunc per vnicum decretum q̄ consignet executionem explicitam, compellitur ad capturam personę, & ita practicatur. Si vero debitor non reluctauerit parere sententię, sed offerret in vim executionis bona stabilia, & tūc prouidetur q̄ infra tot dies doceat de titulo aliās prouidebitur, quibus elapsis fit aliud decretum q̄ precisē & perēptoriē, aliās capiatur de persona. Et si nomina debitorum fuerint oblata, non aliter admittuntur nisi exhibitis scripturis in promptu, & prestita cautionē de faciendo debitum verum exigile, & non exactum. Et similiter si essent oblata bona mobilia in vim executionis tenet prestare cautionem de faciendo executionem verā. Venditis bonis, pretium redactum debet inter creditores distribui, verū eo non sufficente solet fieri graduatio. Ideo pro complemento, qui potiores in pignore habeātur videamus. Qua de re scias q̄ regulariter is cui res pignori obligata est, hic in ea re ceteris creditoribus præferri debet, l. eos, C. qui potio. l. pro debito, §. vnde si quidem, C. de bon. auth. iud. possi. Et hoc quāuis pignus prætorium sit non conuentionale, l. 4. C. qui potio. Item qui ius alius creditor priuilegium habeat secundum glo. in l. Antiochenum, ff. de priui.

priu. cred. Nisi tamen (Primo limita) cum hæres rem hereditariam obligasset, creditor hereditarius separationem impetrauerit; l. 1. §. sciendum; ff. de separ. Secundo limita, nisi alius damni infecti nomine in possessione missus sit, l. 1. §. qui, ff. de dam. infec. Tertio limita, nisi alius feruum pignori obligatum ab hostibus redemerit, hic enim hypothecario præferitur creditor, l. 1. in bello, §. si pignori, ff. de capit. & postli. reuer. Quarto, si creditor præ-
 10. ferri debet, nisi & alij prius res ead. pigno. fuerit obligata. Prior enim tẽ-
 pore potior in iure esse debet, l. potior, in princ. ff. qui pot. in pig. l. 2. l. 3. l. 4.
 11. C. eod. l. 2. C. de priu. fis. l. 3. C. vt in posses. legal. diuersis, C. qui potio. Et
 hoc quamuis ante diem prioris debiti credentem, res alij etiam pignori sit
 obligata, l. qui Balineum, d. l. potior est, ff. qui potio. facit tex. in l. 2. C. eod.
 Item quamuis is qui posteriore loco pignus accepit, priore loco credidit,
 l. creditor, §. si primus, ff. eod. Tertio amplia quamuis cum in diem de hypo-
 teca conuenisset, ante diem venientem, alij hypoteca obligata sit, d. §. si pri-
 mus, ibi; unde si in diem. Quarto amplia quamuis prior creditor à non do-
 mino pignus acceperit, posterior autem ab eodem iam domino factò, idem
 acceperit pignus, q̄ dic vt notatur in l. 3. §. r. ff. qui pot. in pig. Quinto amplia
 quamuis priori tacite, posteriori expresse res pignori fuerit obligata: ex em-
 plo, l. etiam, ff. qui potio. Sexto quamuis Reipublicæ, res posteriore loco sit
 obligata, l. 3. C. de remis. pig. Septimo amplia quàmuis posterior ex causa iudicata,
 rem obligatam habere ceperit, l. si iure, ff. qui pot. Octauo, quamuis
 priori generaliter, posteriori specialiter res sit obligata, l. 2. ff. eod. l. si gene-
 raliter, C. eod. quia adhuc potior haberi debet. Nisi priori cui generaliter
 omnia bona sunt obligata, etiam quædam sint obligata ex quibus illi satisfi-
 fieri possit, tunc enim ad alia alijs specialiter obligata, non erit potior, l. 2. C.
 de pign. & hypo. Vel nisi ex generali hypoteca quibusdam exceptis con-
 uenit, vt excepta non aliter essent pignori obligata; quam si ex ceteris cre-
 ditori, satisfieri non possit, tunc enim in exceptis alij obligatis postea prior
 creditor non admittitur conditione deficiente, l. 2. ff. qui pot. Nono amplia
 quamuis posterior de pignore vendendo conuenit prior non, l. creditor,
 §. si ff. eod. Decimo quamuis posteriori pignus datum sit, vt ibidem ibi, nã sit
 pignore. Vndecimo quàmuis posteriori, consensu eius qui priore potior erat,
 res fuerit obligata, l. Paulus, in princ. ff. quib. mod. pig. soluit. Duodecimo
 amplia quamuis à non domino res vtriq; creditori sit obligata, l. si non do-
 minus, ff. qui pot. Decimo tertio quamuis prior post secundum debitum suum
 pignus nouauit, l. 3. l. creditor, §. Papinianus, ff. eod. titu. Decimo quarto
 amplia, quamuis posterior creditor pignus possideat, d. l. creditor, in princ.
 quia adhuc præferri debet. Nisi eadem res duobus simul, non diuersis tem-
 poribus sint obligata, quo casu possessor potior erit, l. si debitor, ff. de pig.
 & hypo. Vel nisi, eadem res à diuersis non dominis pignori sit obligata, d. l.
 creditor

creditor, in fin. ff. qui pot. Decimoquinto amplia, quamuis posterior, pignus à debitore emerit, l. qui à debitore, ff. qui potio. l. 3. ff. de distrac. pig. Decimosexto amplia quamuis posterior creditor, eum qui priore creditore potior erat, in iudicio viceris, l. Claudius, ff. qui pot. Septimo amplia quamuis fisco posteriore loco, res experit esse obligata, l. si pignus, ff. eod. titu.

12. Prior igitur tempore potior in iurâ esse debet. Nisi tamen (sublimita Primo) res posterioris creditoris pecunia sit cõparata. Hic enim potior esse debet, l. idemque, ff. qui pot. l. 3. ff. de reb. eor. qui sub. tutel. licet, C. qui pot. (Quamuis fisco vel Imperatori ob non solutas pensiones is debitor teneatur, l. si. §. fin. ff. eod.) Nisi tamen non nominatim ipsi cuius pecunia res empta est, sit obligata, l. licet, C. qui pot. l. quamuis, C. de pign. & hypo. Vel nisi non in totum alicuius pecunia res sit comparata, tunc enim cum alijs antiquioribus creditoribus concurrit, l. idemque, §. q. si res, ff. qui pot. in pig. Secundo sublimita, nisi ead. res duobus vel pluribus eodem tempore res sit obligata, tunc enim equalis omnium causa esse debet, l. aliena res, §. 1. ff. de pig. act. Nisi tamen vnius debiti dies primum venerit quam alterius, l. in sulam, ff. qui pot. Vel nisi alter ex his rem possideat. Hic enim per exceptionem alterum potentè remouet, vt in l. si debitor, ff. de pig. & hypo. & vt ibi distinguas. Tertio sublimita, nisi eod. die duobus res ead. sit obligata, tunc enim vnus quisq; pro parte aget. l. si fundus, §. si duo, in fin. ff. de pig. Quarto, nisi priusquam debitor à creditore pecuniam accepisset, rem alij etiã obligauerit, l. potior est, qui concor. l. 1. in fin. ff. qui pot. Quo casu non esset præferendus prior, posteriori, Nisi tamen prior creditor partem pecuniz prius numerarit, quia tunc, quamuis posterior creditor pecuniam dederit, & hypothecam accepit, antequam prior reliquã numeraret. nihilominus prior potior est, d. l. 1. Quinto sublimita, nisi prior creditor qui sine hypotheca credidit, post secundum demum creditorem, pignus accepit, d. l. creditor, §. si primus, ff. qui pot. Sexto sublimita, nisi prior post secundum aliam pecuniam credidit, d. l. creditor, §. si idem bis, §. vt Papinianus, ibi, vt primum tantum, l. quærebatur, ff. qui potio. Septimo, nisi creditor prior partem pro diuiso, alter partem eadem pro diuiso pignori à socio accepit, l. 3. §. si. ff. eod. Octauo, nisi priori & posteriori res sub ead. conditione fuerit obligata, tunc enim existente conditione in pignore concurrunt, l. idemque, §. si. ff. eo. Nono sublimita, nisi cõuenisset vt. in ducta pignori essent obligata, rem aliquam postea alij pignori obligauerit deinde induxerit, d. l. potior, §. si colonus. Decimo sublimita, nisi ex causa damni infecti rem habere experit obligata, & in eius possessione sit missus, l. is qui pignore, ff. de dam. infect. Vndecimo, nisi posterioris pecunia pignus ab ante idre debito sit liberatum, d. l. creditor, §. à Tertio, d. l. Claudius, ibi. Pland cū tertius concor. tex. in l. si. §. si. & in l. qui à debitore, in l. huius enim, ff. qui pot. in l. 3. ff. de distrac. pig. in l. 3. C. de his qui in prior.

in prior. cred. Duodecimo sublimita, nisi posterior, pignus ab hostibus redemerit, l. in bello, §. si pignori, ff. de cap. & postl. reuer. Decimotertio, si ab alio posterior rem pignori acceperit, eiusq; possessione nactus sit, vt in casu notat in l. si nō dominus, ibi, quamuis, ff. qui pot. in pig. Decimoquarto, nisi posterior, creditor publicum sui pignoris instrumentum habeat prior autē priuatam scripturam tantum. Quod dic. vt not. in l. scripturas, C. qui pot. Decimoquinto sublimita, nisi posterior non à priore, sed ab alio pignus petat, hoc enim casu illi, q; alius potior in pignore sit, obstare non debet, d. l. creditor, in princ. & §. si simpliciter, ff. eod. Nisi tamen alius possessor à priore creditore rem emerit, d. §. si simpliciter, ibi, & qui ab eo emit. Decimosexto, nisi posterior creditor pignora sua distrahi permittat, vt pecunia, ei qui priore creditore potior erat, soluta, in eius locum succedat, d. l. creditor, §. penul. Decimosextimo sublimita, nisi voluntate prioris creditoris res vendita sit à debitore, l. sicut, §. illud videamus, ibi. quod si is fundus, ff. quib. modis pig. Decimo octauo, nisi prioris creditoris debitum sit cōpensatum, l. 4. ff. qui pot. Vel solutum, vt ibidē cui concor. tex. in d. l. creditor, §. si tecum, & §. si quoniam, tunc enim posterior esset admittēdus, nisi pignus in posterioris creditoris persona ex alia causa nō subsistat, exemplo. l. qui balienum, §. Titia. ff. qui pot. Decimonono sublimita, nisi prior creditor pignus persecutus, litis æstimationem perceperit, d. l. creditor, §. si quoniam. Vigesimo sublimita, nisi posterior creditor prioris debitum offerat tunc enim admitteretur posterior. l. 1. l. prior, C. qui pot. l. secūsus creditor, l. diuersis, C. de pig. & hypo. Et hoc quamuis Reipublicę priore loco res fuerit obligata, l. vlt. C. de his qui in prio. Item quamuis is cui offeratur oblatum accipere nolit, l. potior, §. fin. ff. qui pot. l. 1. C. eod. Item quamuis debitor priori creditori pignus vendiderit, l. 1. C. si antiq. cred. Item quamuis id q; sine pignore priori creditori debetur, offeratur, l. vnic. in fi. C. etiam ob chyro. pecun. l. vir vxori, §. si mulier, ff. ad Velleian. Quibus casibus esset admittendus posterior creditor, nō obstante dicta regula, cū omnibus cautum esse oporteat. Nisi (intelligas Primo) creditori, qui offert debitū potiori debitor, de cuius bonis agitur, & tractatur non fuerit obligatus, l. cum tibi, C. qui potio. Secundo nisi prior creditor pignus vendiderit, l. 3. ff. de distrac. pig. l. 1. in prin. l. 3. C. si antiq. cre. l. si insolūtū, l. si à creditore, C. de act. & obli. quo casu non cōpeteret ius offerendi, nisi tñ fideiussori vendidit, l. 2. ff. de distrac. pig. l. Paulus, ff. de fideiuss. l. 1. C. de do. mal. l. si secūsus creditor, l. cū posterior, ff. de distrac. pig. l. si mā dato, §. 1. ff. mand. Tertio intelligas, nisi non totum quod debet priori creditori offeratur, l. si rem alienā, §. omnis, ff. de pig. act. l. 2. ibi, nā si vel modicum, C. debit. vendi. l. 2. in fi. C. de fideiuss. Quarto nisi nō vsuræ etiam debiti seu precij, quo potior creditor rem liberauit vel redemit offerat, l. 2. l. 3. ff. de distrac. pig. Secundo scias q; fiscus oibus creditoribus preferri debet, l.

- aufertur, §. fiscus, ff. de iur. fisci. l. 3. C. de pr. fisci. Nisi tamen creditor, rem suam vindicet, l. 1. C. eod. tit. Vel nisi actione qua ab alio iure successionis est consecutus, experiat, l. 3. §. si posteriori, ff. de iur. fisci. Tertio nisi pena fiscus persequatur, l. in summa, ff. eod. l. vnic. C. pan. fisco. cred. praefert. quo etiam casu non praefertur. Nisi creditor per exceptionem possit submereri, l. quod placuit, ff. de iur. fisci. & ponas exemplum, vt in l. Starius, §. Cornelio, ff. eod. tit. Quarto praefertur fiscus, nisi alij creditori, res debitoris pignori sint obligatae, l. si pignus, ff. qui pot. quo casu non praefert, nisi postquam debitor fisco fuit obligatus, res suas alteri obligauit, l. 2. C. de priuileg. fisci. tunc enim potior erit creditori fiscus. Nisi prioris pignoris nouatio sit facta, postquam fisci debitor esse
- 14 capit, l. si. ff. qui pot. Hoc etiam priuilegium quo fiscus utitur, vt praefertur omnibus creditoribus, habet is qui in fisci locum successit, l. si. C. de priuileg. fisci. in
- 15 fraudem, §. q. pro ff. de iur. fisci. habita cessione, vt infra n. 28. Respublica quoque post fiscum ceteris praefertur creditoribus, l. pen. in si. ff. de priuileg. cred. l. 2. C. de debitorum. Nisi bona debitoris, alij sint pignori obligatae, tunc. n. Reipublica praefertur,
- 16 l. 3. C. de remiss. pig. Mulier etiam dotem repetens ceteris praefertur creditoribus, l. dotis tuae, C. de iure dot. quauis hypothecarij sint creditores, l. assiduus, C. qui potio. in pig. Quod hodie de consuetudine non obseruat, nisi in tacita hypotheca, & non expressa, vt ibi per Doct. & in rub. & l. 1. ff. sol. mat. Pupillus et tutelae actione agens ceteris praefertur creditoribus in bonis tutoris, quauis post pubertatem rationibus a tutore acceptis, reliquationem eius secutus vsuras accepit, l. si pupillus, ff. de adm. tuto. Item quamuis non contra tutorem, sed contra eum qui pro tutore negocia gessit, agat, l. si. ff. de tutel. & rat. distrah. l. 4. §. 1. ff. de priuileg. cred. Item quamuis non tutor, sed eius defensor sit condemnatus, l. defensor, ff. de tutel. & rat. distr. Planè si non pupillus, sed eius haeres agat, vel alius non habet hoc priuilegium, l. 4. §. ipse autem, facit tex. in l. ex pluribus, ff. de adm. tut. Prout etiam si subsidiaria actione aduersus magistratum qui tutorem
- 18 dedit agat, l. 1. §. priuilegium, ff. de magistr. conue. Furiosus quoque, prodigus, & ceteri qui curatores habent, idem priuilegium habent in bonis curatoris, quod pupillus in bonis tutoris, l. 4. §. si. cum duab. l. seq. ff. de priuileg. cred. l. in curatoris, ff. de cura. furio. Nisi tamen bonis curator datus sit, vel absenti, l. idem priuilegium, ff. de priuileg. cred. Vel nisi ventri curator sit datus, l. si ventri, in prin.
- 19 ff. eod. tit. Sic etiam qui in banco pecuniam posuerit, ex hac causa agens ceteris praefertur creditoribus, d. l. si ventri, §. in bonis, l. si hominem, §. quoties, l. seq. ff. de positi. Quod intellige nisi tantum vsuras acceperit, d. §. in bonis, d. §. quoties. Secundo intellige nisi creditores sint priuilegiati, d. §. in bonis, ibi, post priuilegia, & vt ibidem, ibi si tantum, id est nisi is qui deposuit, vindicet proprios numeros. Tertio intellige nisi & alij sint depositarij, d. l. si hominem, §. si. Quarto nisi summo
- 20 primum causa sit quae etiam depositarijs praefertur, d. l. q. priuilegium, ff. de positi. Qui etiam in funus credidit, vel impedidit ceteris praefertur creditoribus, l. pen. ff. de reliq.

- reli. & sump. fun. insuper qui re vindicat is in ea re si modo extat, potior est
 21 vt diximus supra in depositante & infra nu. 30. Præterea qui in rem conser-
 uandâ, vel reficiendam credidit, & hic potior haberi debet, l. 1. ff. de cels. bon.
 d. l. si ventri, §. 1. concor. l. creditor, ff. si cer. pct. l. 1. ff. ex quib. cau. pig. con-
 22 trahat. l. 1. cum l. seq. ff. qui potior: Eodemq; modo qui in nauem extruend-
 dam vel emendam credidit, cæteris præfertur, creditoribus, l. qui in nauē, l.
 33 quod quis, ff. de priuil. cred. Vel qui redemptori nauis, vel ædium reficienda-
 rum domino mandante pecuniâ soluit, vel ministravit, d. l. si ventri, §. 1. ff. de
 24 priuil. cred. l. 1. in fi. ff. ex quib. cau. pig. Insuper potior erit is cuius pecunia
 25 res est comparata, vt supra nu. 12. Præterea qui prius egit & debitum accē-
 pit, cæteris creditoribus postea agentibus præfertur, l. inter eos, ff. de re iud.
 l. si. §. & si præfatam, C. de iur. deli. Limita primo nisi ex causa donationis
 prius agatur; donatore soluendo non existēte, tunc enim deducitur æs alien-
 num cæterorum, d. l. inter eos, ibi, & quidem: Nisi & alijs causa donationis
 debeat, quo casu istorum æs alienū non deducitur, sed prius agentis, seu oc-
 cupantis melior est conditio, vt ibidē, ibi: Et inter eos, facit tex. in l. quoties,
 ff. de reg. iur. Secundo limita, nisi legatarij vel posteriores creditores prius
 egerint suumq; sint consecuti, quia tunc potiores creditores, illis quod acce-
 perunt possunt auocare, d. l. si. §. sin vero creditores, vsq; ad §. in computatio
 27 ne. Legatarij autem posteriore loco habentur & cæteris postponuntur, cre-
ditoribus, l. 4. in fin. ff. de separa. l. primo gradu, ff. quæ in fraud. d. l. si. §. sin
vero creditores, C. de iur. delib. l. quoties, ff. de separa. l. is cui, §. postquam
ff. vt in poss. lega. Nisi tamen libertates relicte sint. Hæ enim peti possunt
quamuis hæreditas non sit soluendo, d. l. primo gradu, ibi. Scœvola. Vel nisi
non defuncti qui legauit, sed hæredis à quo legatum est bona uolent, vel
soluendo non sint, tunc enim legatarij cum cæteris admittuntur, l. 1. C. de
 28 bon. auth. iud. possi. l. si fideicommissorum, §. si. ff. vt in poss. leg. Hi quoq;
 quorum pecunia ad priuilegiatos creditores peruenit, iidem habent priui-
 legiū, quod ij, quibus succedunt, d. l. si vero, §. eorum ratio, l. 2. ff. de cels.
 bon. l. si. C. de priuil. fisc. l. creditor, §. si simpliciter, ff. qui pot. in pig. Nisi
 tamen actio non fuerit cessa. l. 3. C. de priuil. fisc. Vel ni nō statim, sed post
 aliquod interuallum pecunia ad creditorem priuilegiarium peruenerit, d. §.
 29 eorum ratio, ibi. Peruenisse. Hæredem autem creditoris, idem priuilegiū
 habere, quod defunctus habebat, voluit tex. in l. si & iure, ff. qui pot. in pig.
 30 Et si plures essent creditores idem priuilegium habentes, concurrunt, nec
 31 potiores sunt tempore priores, l. priuilegia, ff. de priuileg. cred. Sed & si
 nulli essent creditores priuilegiarij, tunc omnes ex equo pro rata admit-
 tuntur, l. priuilegia, ff. de priuileg. cred. l. pro debito, C. de bon. auth.
 iud. possi.

F I N I S.

Nuntius Tartag. ll. Profefs.

H 2 ADDI-

HOc loco accusandus erit Tar. simulq; vnico verbo ostendendú quod non minus grauiter, quam imprudenter errauerit eorum quorum vtitur testimonio num.2. fidem secutus, cum affirmauerit boues ad culturam comparatos nominatim creditoribus obligatos pignoris iure in causam iudicati capi posse: hoc enim manifestissimè prohibetur prag.48.de off. S. C. cuius hic ipse etiam meminit. lege ea quæ sunt apud Annium in libro quem rerum singularem inscripsit nume.66.

ADDITIO CAROLI GRIMALDI V. I. D.
AD CAPVT PRIMVM.

EA ratione quia stilus curiæ habet vim legis Afflic.decis.135. num.3. & 253. nu.4. & 78. in si.Paris. conf.43.nu.17.vol.1. decis. rotæ Ien.206. nu.2. in si. facit ius c. ex literis de constit. Paris. d. conf.44. nu.19. & ideo seruandus est Paris. conf.14.n.9. vol.4. Cor. cõf.285. littera a vol.3. & cõf.290. littera l volu.1. d. Ioës Vinc. de Anna fing. suo, 492. volu. secundo vbi multa addidit Fabius de Anna eiusdem Filius qui à tanto Patre non de generauit, & stilus iste non solum in causis ciuilibus sed etiam in criminalibus seruandus est Iacob Nouell. in reg.198. nu.1. hinc fit quod sententia lata contra stilum curiæ est ipso iure nulla ac si contra legem lata fuisset. Guïd. Papa decis.292.nu.2. & ideo author dixit quod tenentur agere secundum stilum mag. cur. de quo stilo potest iudex per aduocatos se informare sine scriptura & partis citatione, vt per Alex. conf.14. nu.2. volu.8. qui ita firmabat per doct. Bar. in l.3. §. si. ff. de testi. & d. decis. rotæ Ienuæ 202. nu.2. dummodo talis informatio non tendat ad derogationem legis vel statuti, nã eo casu informat parte citata, & mediante scriptura, vt per Sen. Luc. dec. 36. n.15.

Indubitati iuris est neminem sine actione experiri posse iuxta tex. in l. si pulli, §. videamus in verbo non habuerit circa medium, ff. de neg. gest. Bar. ibi nu.7. & idem Bar. in l. vbi pactum nu.8. & post eum scribentes C. de trãfact. na. cõf.202. nu.8. vol.1. latè Aym. crauett. conf.191.n.1. quia qui caret actione obtinere non potest, l. quoties, §. Item si tẽporali, ff. de adm. tu. to. vbi Bar. & doct. in l. si titius, ff. de verb. oblig. Ant. Cioff. conf.13. nu.21.

Ampliatu reg. hæc quod Iudex videns actorem sine actione agere potest ex eius officio etiam parte conuenta, non opponente repellere ipsam actorem, vt hic dicit author cui addo Alex. notabiliter in conf.166. nu.4. vol.6. & in conf.136. nu.17. vol.2. Card. zabarell. in conf.29. nu.6. Anchar. consil. 216. nu.6. in si. etiam quando calumniosè, agit secundum Roma. in conf.42. nu.4. quod procedit etiam, quãdo ex forma statuti reus conuentus nihil op-

ponere

ponere potest Roma consil. 67. nu. 5. circa fi.

Imo reus nec pati potest se conueniri ab actore sine actione vt per Alex. in d. consil. 166. nu. 4. & in d. consil. 133. nu. 11. de quo tamen dicto dubitandum videtur quoniam si reus sciuit actorem sine actione agere, & tacuit sibi preiudicium facit. Ideo distinguendum, Aut reus sciuit actorem agere sine actione, & tacuit, aut ignorauerit, vel opponere non potuit, forte impeditus, aut quia absens. primo casu de se ipso conueniri debet non autem de Iudice: secundo autem casu iudex ex officio opponere tenetur, & actorem repellere vt post. Bart. & Paul. de Castr. scriptum reliquit Cur. sen. in d. l. vbi pactum n. 3. 2. verum Iacobo de S. Georg. in d. l. vbi pactum, nu. 15. C. de transact. vult in vtroque casu, iudicem teneri repellere actorem sine actione agentem, ratio videtur esse quia Iudex non debet pati iudicia eludi, & homines litibus, & impensis frustrari vt in terminis predictorum omnium considerat Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. quest. lib. 1. q. 16. nu. 4. & premissa locum habere in ritu magn. cur. Vic. apertè decidit Frezz. de present. Instr. par. 7. quest. nume. 4. cum sequentibus.

Ampliatur predicta conclusio quòd nisi Iudex agerem, sine actione repellat, tenetur in Sindicatu parti ad interesse secundum Iacob de S. Georgio in d. l. vbi pactum nu. 15. specul. in tit. de disput. & alleg. 9. fin. n. 11. vers. quid si nolit, ratio est quia in casibus premissis Iudex necessitatur repellere actorem vt post Bart. in d. l. vbi pactum cur. sen. nu. 3. 2.

Sed predicta tamen limitanda sunt, quando Iudici constat actorem agere sine actione, vt iudici in eodem tribunali, & ipso iure, & ex officio potest pro parte supplere vt post Salic. Cur. Sen. in d. l. vbi pactum. nu. 30. C. de transact. Ang. de perus. in l. 1. circa fi. ff. de except. Iacob de S. Georgio in l. exigiendi nume. 6. C. de procurat.

Amplianda etiam sunt premissa in Iudice qui arbitrium cognoscendi, & terminandi lites habet, quoniam arbitrium quod habet, dicitur habere si modo actor ius habeat, quo experiatur, alias esset habere arbitrium sine effectu, cum deficiat, substantia, hoc est actio vt notabiliter Iacob Menoch. in d. tract. de arb. Iud. q. lib. 1. q. 16. nu. 4. circa fi.

Amplia maximè si reus conuentus excipiat agenti actionem non competere Roma. in consil. 224. num. 5. Aymon. crauett. consil. 192. num. 5. vbi late Deci. consil. 275. incipiente in causa quæ luca nume. 3.

Amplia etiam quòd oppositio partis necessaria non sit, quando agenti denegatur audientia ipso iure vtputa odio personæ quia agens bannitus est Aym. crauett. dicto consil. 191. nu. 1. & Deci. dicto consil. 275. nu. 3.

Distinguendum est in isto art. aut reus opposuit exceptionem Carentie actionis, & de ea docuit, & ad condemnationem procedi non potest Bart. in d. l. Titius nu. 1. circa. ff. de verb. oblig. aut nō fuit per reum oppositum,

& fuis

& fuit lata sententia in fauorem agentis & iterum distingue, aut ab ista sententia reus condemnatus apparuit aut non, & sic sententia fecit transitum in rem iudicatam, primo casu sententia est nulla, & à Iudice appellationis reuocanda, & annullanda in 2. Vero casu sententia valida manet per tex. in c. Abbate. sanæ, §. quoniam & si, de re iudic. in 6. & acta non minus valida sunt quia iudicium sine actione indistinctè valet, ac si debitè petitum fuisset, d. §. quoniam, & ibi glos. in verbo tenuit Bar. in d. l. sit titius nu. 1. circa fi. fræc. in d. c. abbate sanæ §. pro parte nu. 4. & ibi gem. in §. sed ad hæc nu. 4.

Ampliat, quòd si post rem iudicatam, iudex videat aëtori, proq; sententiam tulit, non competijse aëtionem sententiam reuocare nequit, d. §. quoniam. Amplia quid post rem iudicatam exceptio non competentiz actionis opponi non potest Ias. post Alex. in l. nam & postea, §. si damnetur in 3. ff. de iur. iur. glos. in d. §. quoniam in verbo tenuit.

Amplia, quòd solum virtute istius rei iudicatæ tãquam indebitum repeti nõ potest l. cum putarem §. qui ex alle. ff. fam. herci limita tamen si in sententia fuerit seruatus ordo iuris, glos. in d. §. quoniam in verbo tenuit iudicium aliàs si sententia esset nulla poterit repeti tanquam indebitè solum.

Lex enim commendat lites dirimi per communes amicos l. congruentius C. de patr. potest: Deci. consil. 232. in pri. Ancha. consil. 159. vers. primo hoc collegitur d. Io. Vinc. de Anna alleg. 72. col. 1. volu. 2.

Consti. hic per authorem allegata loquitur de relatione nuntij executionis citationis extra districtum facienda, ideo non incongruum erit hic addere quod relatio ipsius nuntij, vt executionem ipsius citationis probet, debet esse certa clara, & aperta non autem incerta dubia, & obscura, alias citationis executionem non probaret Bar. in l. 4. §. præter nu. 13. & 14. ff. de dam. infect. Alex. conf. 2. nu. 9. vol. 3. abba. in c. causam nu. 8. extra de dol. & contu. idem abba, conf. 84. nu. 2. par. 2. Deci. in c. quoniam contra nu. 85. extra de probat. latè Gram. in consilio ciuili 152. nu. 16. & 17. Mara. in suo specul. in 6. par. de citat. in verbo rectè concipiatur nu. 127. Et procedit ista conc. tam in ciuili quàm in criminali causa ne propter obscuritatem relationis de executione citationis tollatur defensio rei citati, vt declara. Foller. in pract. crimin. in verbo fiat relatio nuntij, nu. 14. Iudex enim ex relatione dubia, & obscura non dicitur certus de modo executionis citationis per ipsum, nuntium relatæ, diffuse Sebast. Vant. in suo tract. de nullitate ex defectu citat nu. 137. 138. & 139. Et tunc relatio nuntij incerta, & obscura dicitur, quando in executione citationis est vel à Iudice, vel à lege data, & præscripta nuncio certa forma, pro vt in d. constitutione citationis literæ, & nuntius post executam citationem si in calce illius, simpliciter retulerit citasse reum eo modo, & forma pro vt sibi iniunctum fuit, vel retulerit, legitimè executum fuisse relatio nullius est momenti. Nuntius enim

enim tenet specificè, & nominatim exprimere actus quos fecit, & quicquid ex illis fecerit Alex. conf. 137. nu. 9. vol. 2. & 201. nu. 2. eodem vol. 2. Bar. in d. l. 4. d. 6. prætor nu. 12. & seq. ff. de dam. infect. Bellamer. decif. 200. And. de Iser. in d. const. citationis literæ nu. 4. quia in d. cōstitutione citationis literæ, & in pragmatica, ab auctore allegata est data forma nuntio in executione faciendā quia in dictis iuribus dicitur quod reus citari debeat personaliter, vel ad domum solitæ habitationis, quæ verba à iure recipiunt interpretationem ut nuntius debeat perquirere ut citādum personaliter in ciuitate inueniat, & ipso inuento citet personaliter, & si nō inuenitur facta perquisitione, quod tunc talem primam citationem ad domum solitæ habitationis faciat, ut per Alex. qui multa allegat in conf. 2. nu. 1. vol. 3. & cor. conf. 52. Litera d. vol. 4. interpretando hanc citationē dum enim citat domi debent adesse duo testes, de quibus nūtius debet in sua relatione mentionē facere ut in d. pragmatica, qui debent intelligere citationē ex doct. Bald. in l. diffamari, nu. 5. C. de ing. manu, ad hoc, ut valeat citato referre, ut notitiam habeat hodie enim nuntij in regno, nunquam faciunt diligentiam in perquirendo personam citādā, sed de directo vadunt ad domum, & referunt se citasse reum, absque alia perquisitione, & hoc ex generali consuetudine, ut testatur Maran. in suo specul. in 6. part. in rub. de citatione in verbo rectè concipitur, nu. 126. relatio enim nuntij est de substantia actus, adeo quid sententia data, sine relatione est ipso iure nulla Bart. in l. multum, nume. 4. ff. de condit. & demonstrat. Iaf. in l. 1. nu. 72. ff. de off. eius.

Per comparisonem rei nulliter citati omne vitium, citationis purgatur, ut per Alex. Iaf. & deci. in l. fi. C. de in ius vocand. asserentes hanc esse communem opinionem Ludou. Romanus in conf. 410. nu. 2. Soarez. in suo thesauro recent. sent. in verbo citatio non rite facta, nu. 67. vbi multa, cumulat Balin tract. prescrip. vlt. part. col. 40. Fran. a ret. conf. 30. col. si. vers. præterea dato quod non posset apparere ratio est quia per comparisonem citati dicitur constare citationem ad notitiam citati deuenisse, quod etiam probatur si constat quod post citationem reus constituerit procuratorem in illa causa vel super dicta causa consuluerit amicū suum, & validatur, executio citationis nulliter factæ & perpetuatur iurisdicctio Egid. Bellamer. decif. 364. Boer. decif. 281. nu. 17. in fi. latissime omnes refert Sebast. vant. in d. tratt. de nullit. in rub. quib. mod. senten. null. rept. poss. nu. 122. 123. 124. Fel. in c. gratum col. 2. versic. 2. nota de officio, & potest. Iudic. deleg.

Penæ autem rei contumacis plures sunt, quarum viginquatuor congerit Venus in suo specul. aduocat. in 6. par. in rubrica de contumacia in verbo aduertatur circa contumaciā à numero 9. vsque ad numer. 37. nota tamen quod ad aliquam dictarum penarum non condemnatur reus citatus, si est citatus cum clausula, quatenus sua putauerit interesse quia non arctat
compa-

comparere, & non dicitur contumax, & sic puniri non potest, quia dicitur actor non autem reus, Afflic. in decis. 2. nu. 8. & 9. & decis. 24. nu. 7.

Sed si actor fuerit contumax quia in termino citationis factæ per eum nõ comparuerit & reus accuset eius cõtumatiam euanescit citatio, & edictum circumducitur, reus absolvitur ab obseruatione iudicij, & actor condemnatur ad expensas, quas refundere tenetur antequam actor iterum agat late Maran. in 6. par. d. rub. de contum. & in d. verbo, & aduertatur num. 37. at in causa criminali, si accusator fuerit contumax vltra condemnationem expensarum patitur, pænã sextæ partis bonorum mobilium, vt per Maran. ibidem eodem nume. 37.

Ista conclusio ampliatur etiam in eo, qui fuit missus in possessionem vigore hypoticæ, nã refectis expensis, vt author dicit, tenetur missus in possessionem illam restituere, nisi haberet pactum, vt liceret propria auctoritate possidere Bal. in auth. & qui nu. 26. C. de bon. auth. iud. possid. limitatur tamen in eo qui est missus in possessionem vigore debiti liquidi, nam eo casu, non tenetur possessionem restituere nisi plene de debito fuerit satisfactus, ita Bal. in l. si is qui §. si antiphona, ff. de pigno. & per eundẽ in cons. 40. ibi missionem passus volu. 4. & cons. 283. volu. 5. Crem. sing. 92.

Quia is, qui allegat impedimentum, probare debet, & probato restituitur Deci. consil. 454. num. 6. per tex. in l. qui cõmatus ff. de re milit. Cor. cons. 109. litera 9. volu. 2. Afflic. decis. 29. dummodo non sit impedimentum procuratum, & affectatum, nam tunc non excusat. l. §. simili modo, & ibi Bart. ff. si quis cautio clem. 2. §. illis, de pen. & in tali casu proceditur vti contra contumacem, vt dicit glos. in d. §. illis in verbo procurarint.

Et isti proprie vagabundi dicuntur, cum non habeant sedem permanentem, vt citari possit de quibus per tex. in l. eius qui la 2. §. si. ff. ad municip. Bal. in l. 1. vers. tamen in vagabundo C. vbi de crim. agi. oportet. Suarez in suo thesaur. recept. sent. in verbo vagabundi nu. 2. Io. de plat. in l. per vniuersam circa si. C. de colon. tricenis. lib. 11. Senatus Lucensis, decis. 16. nu. 20. cum enim iudex intendit procedere contra aliquem, vt vagabundum eidem constare debet, citandum esse vagabundum, & hoc per summariam informationem, etiam per famam, vel vulgi opinionem habitam, absq; alia citatione, & sic q̄ constet iudici incertum esse quò citandus se transfulerit, Bart. in extrauag. ad reprimendum in verbo per edictum publicum, nu. 6. quo constituto deuenitur ad practicam authoris, quæ fuit originaria Bal. in l. vt perfectius nu. 4. C. de ann. except. Maran. in verbo rectè concipi citatio nu. 83. Si tamen vagabundus habet domum in ciuitate, etiam quod in eo nemo habitet edictum debet affigi, in hostio dictæ domus, vt inquit Bald. in d. l. vt perfectius & illum refert. Maran. in loco præallegato, & vide ad hoc Inno. in c. si aduersarius nu. 6. de eo qui mitt. in poss. causi. rei ser. & distinctione S. ball.

Sebast. vant. in tract. de nulli. in rubrica ex defectu citat, nu. 122. & an vagabundus si deliquerit, sit remittendus ad iudicem loci delicti, vel vbiq; possit puniri, vt pretendit glos. si. in l. 1. C. vbi decri. agi oport. quæ quomodo procedat, vide Couar. pract. quest. cap. 11. nu. 7. & quid in vxore, an teneatur, sequi virum vagabundum vide per eundem in cap. 7. de contractus coniugalis effectu nu. 3.

In cuius instra. reassumptio erunt obseruanda requisita enumerata per Afflic. in decis. 6. nu. 3. ex doctrina Io. And. in circum p. tabellio de fid. instr. & ibi Abb. nu. 1. Not. enim qui instrumentum in regno reassumitur oportet vt sit not. à rege creatus Frezz. in tract. de presen. instr. par. 1. nu. nam si esset ab alio reassumptum, vt puta à Not. Apost. non valeret, quia in regno eius officium exercere non potest Afflic. in Const. Reg. baialos. & in Cost. Reg. instrumentorum robur. nu. 17. Cappy. in c. Imper. scriba de probi. feud. alie. per Feder. col. mih. 22. Boer. decis. 242. nu. 3. vbi multa cumulat, Couar. in c. 19. pract. q. Vrill. in addi. ad Afflic. decis. 245. And. Iser. in 8. ad iustitiam expediendam nu. 68. Feli. in d. c. cum patabellio nu. 17. etiam si iudex regius interuenerit in instrumento confecto per Notarium Apostolicum Cappy. decis. 201. cum non possint etiam departium voluntate eorum officium exerceri Bal. in l. repetita in fi. C. de fid. instr. sed si per eam fuerit reassumptum non probat, ita d. Io. Vin. de Anna in sing. 46. & ibid. Fabius de Anna aliqua addidia, & infra dicitur auctor. nu. 35. eod. cap.

An instrumentum ad commune lucrum, & damnum possit presentari seruata formis ritus vide ad hoc Mara. in suo specul. in 6. par. de instr. product. nu. 3. vbi distinguit tres casus, in quibus permittitur presentatio.

Quid dicendum si actor agat pro liquidatione instrumenti vltro citroq; obligatorij, an debeat admitti simpliciter, ad liquidationem faciendam, & sine dabbio nisi ipse actor, qui pro liquidatione instra. doceat de omnimodo adimplimento, pro parte sua audiri, & admitti non debet per tex. in l. Iulianus, 6. offerri pretium, vbi Bart. & communiter scribes, ff. de actio. empr. nam quando duo sunt contrahentes, & vniciq; eorum ex forma contractus incubit onus aliquid adimplendi, tunc ille debet pro parte sua, docere adimpluisse, qui vult agere ex illo contractu, Alex. cons. 49. nu. 3. vol. 2. Deci. cons. 119. nu. 1. qui de comuni opin. testatur. Aymo. crapere. cons. 246. nu. 3. vbi latissime, & postremo Rolan. à Valle. in cons. 33. nu. 272. & cum pluribus seq. vol. 1. & in terminis propositæ questionis de instrum. locutionis, & conductionis quod dicitur vltro citroq; obligatorij Alex. in prax. leg. ris. consilij, & decis. pedam. Similiter per eor. Mari. Prezz. in tract. de presen. instr. par. 7. q. 9. per totum, vbi expressè dicit instrumentum locutionis non posse presentari iuxta formam ritus & quid de instr. dotis an sit liquidum, & presentari possit secundum formam ritus. Loffredus. cons. 18. & alij

quos refert. Do. de An. fing. 248. & an instrumentum sine causa possit exequi via ritus Alex. cons. 3. col. 3. vol. 2. d. de Anna fing. 250. vol. 2.

Fallit etiam quando ex ventre instrumenti cuius liquidatio petitur, resultaret aliqua exceptio pro reo contra agentem, eo casu licet reus non opponat, virtute dicti instrumenti procedi non potest quia stâte exceptione pro reo ex ipso resultante actor dicitur se ipsum excludere Bart. in l. eum qui ita. §. qui ita stipulatur nu. 4. ff. de verb. oblig. vbi dicit, quod si actor producit scripturam ex qua resultat actio pro se, & exceptio pro reo non est opus quod reus opponat quia actor dicitur opponere illam pro reo Alex. in l. si duo patroni. nu. 3. & 4. ff. de iur. iur. & post Bar. in l. lecta num. 21. Cagnol. nu. 156. cum seq. Rinio. Senior ibidem nu. 16. qui de cōmuni opinione testatur Aymo cravetti. consil. 151. nu. 19.

Amplia quod si pars non opponat tenetur ipse iudex opponere ex officio glos. notab. in l. 1. in verbo in consilio C. qui, & aduersus quos glos. in l. 2. verbo aspectu. ff. de feriis Aymo. d. consil. 151. nu. 10. ratio est quia cum ex instrumento in iudicium per actorem, producto constat de exceptione rei dicitur constare de exceptione rei vt iudici, & propterea reo non opponente iudex opponere, & supplere tenetur pro reo. Ang. de burgos in cap. peruenit nu. 6. de empt. & vendit. & pater in iuribus allegatis alias iudex tenetur in sindicatu, vt latè dixi supra in 2. addi. hoc eodem cap.

Vide ad hoc Deci. in cap. 2. nu. 20. extra de probat. vbi ponit multas ampliationes, & limitationes ad conclusionem istam.

In ista quinta ampliatione corrigitur ius commune quia mulier honesta, pro debito ciuili carcerari non potest, siue debitum sit publicum, siue priuatum, Immo nec pro crimine auth. nouo iure C. de custod. reo & habetur in l. nemo carcerem C. de exacto tribut. lib. 10. & refert. & sequitur Ias. in l. si. nu. 5. C. de iur. emphi Bar. in tract. de carcerib. vbi dicit quod iudex carcerari faciens mulierem honestam pro debito ciuili tenetur p̄na capitis, hodie vero in regno virtute ritus mulier honesta pro debito ciuili p̄na accusari, & carcerari potest, vt docet hic author. noster, & latè Carau. in dict. rit. 166. nume. 1. vsque ad nu. 4.

Fallit etiam si in instrumento mulier cum iuramento, promittit, & se obligat cum pacto quod possit Capi. & carcerari renuntiando omni legum auxilio, & iuris & facti defensionibus, tunc mulier pro vt masculus carcerari potest Bar. in l. si quis sub conditione nu. 17. & seq. ff. de testam. tut. & idē Bar. in d. tract. de carceribus nu. 4. Ias. in l. ad egregias adde q̄ ita lex prima. ff. de iur. iur. contrarium tamen tenet Iacob. menoch. de arb. iud. quest. q. 88. nu. 12. vbi Bart. & eum sequentes reprehendit & contrarium verum esse comprobatur, verum tamen Feder. de sen. in cons. 60. tenet valere pactum, & ita vbique seruari dixit Paul. de castr. in l. Titio centum, §. titio centum

entum n. ff. de condi. & demostr. intelligendo tamen quod captura, & carceratio sit iudicis ministerio, non autem propria creditoris autoritate, quia fieri non potest, etiam per pactum ut tenet glos. & Bald. in auth. imo, C. de act. & oblig. & ita procedunt iura supra allegata quæ ideo per Menochium oppugnebantur, cum illa intelligeret, simpliciter, pactum enim illud operatur ut captura fieri possit ex sola instrumenti inspectione absq; citatione ut dicit Maran. in 6. par. de citat. primo membro nu. 11. secus enim virtute ritus qui ad hoc non se extendit Maran. in 6. par. de instr. produ. n. 4.

Corrigitur etiam ius commune in doctore, qui licet regulariter de iure communi pro debito civili carcerari non possit per tex. cum glos. in l. medicos, C. de professo, & medi. lib. 10. hodie ex vniuersali consuetudine omnium curiarum huius regni, doctor pro debito civili capi, & carcerari potest, ut per Carau. in d. ritu 166. num. 30. vbi dicit qd multitudo doctorum adeo in hoc regno excreuit, quod doctores ipsi in contemptum inciderunt, intelligo enim de doctoribus, qui consequto gradu doctoratus recedunt à via honestatis, & ad vitam immoderatam conuolant immemores receptæ dignitatis de qua per Io. de Plat. in l. magistros in fi. C. de profess. & medi. lib. x. ac salutis æternæ, ambulando in tenebris ignorantiz, & ideo doctores appellari non merentur post ponuntur enim bonis scholaribus glos. in l. 1. C. de anno civili lib. 11. latè Bologn. in auth. habita nu. 123. C. ne fil. pro patr.

Intelligendum est dictum auctoris debitore carcerari, posse virtute instr. liquidi iuxta formam ritus si requisita concurrunt de quibus latè Frezz. in d. tratt. de present. Instru. in 1. par. in prohe. nu. 1. quorum vno deficiente debitor, carcerari non potest, ut latè ibi per eum.

Aduerte quod ista exceptio in contractu mutui infra biennium potest opponi, in alijs vero contractibus infra 30. dies, ut per Afflic. decis. 103. nu. 2. vbi multa cumulatque exceptio ut locum non habeat tres dantur cautelæ prima ut debitor fateatur in iudicio pecuniam recepisse, ut dicit Ias. in l. si conuenerit nu. 19. ff. de iuris om. iud. & in l. pacta nouissima nu. 9. ff. de pact. secunda quod debitor iuret pecuniam in veritate recepisse Bal. in l. ex institutione nu. 4. de procu. & licet. Deci. in cap. quoniam contra deprobat. Videatur dubitare de dicto Bal. tamen Aymo. in consuetudine. Aluern. in art. 3. in verbo, le exceptioni, defendit doctrinam Bald. veram esse tertia quod pecunia numeretur coram notario, & testibus, de qua numeratione. Notarius in instrumento mentionem faciat, tunc enim tollitur exceptio, & hodie admodum practicator ista cautela glos. & ibi Bart. & doct. in l. si ex cautione in verbo probare C. de non num. pecu. talem enim exceptionem erarij & exactores publici opponere non possunt: hi qui fisco, & ibi Io. de Plat. C. de conue. fisci deb. lib. x. facit l. 4. C. de iur. fisci lib. x. l. in contractibus. sed quoniam, & ibi Bal. C. de non num. pecu. decis. Rotz. Ianuz 16. nu. 3.

Emancipatione per scripturam l. emancipatione, & ibi glos. Bal. & doct. C. de fid. instr. aut per testes qui per annos xx. vixisset seorsum à patre quo casu nõ requiretur scriptura vt per Afflic. decis. 183. nu. 3. vbi multa cumulat: De morte, vt quia testamentum fuit publicatum Bart. in l. fin. nu. 11. C. de edict. diu. Adr. toll. nam testamentum heredi non fuisset consignatum nisi testator mortuus fuisset: vel quia parentes fecerunt luctum, & sumpserunt vestes viduales, l. quoties & ibi Bart. C. de nauis. lib. 11. probatur multis alijs modis de quibus per Bar. in d. l. quoties, & l. 3. C. de murilog. lib. 11.

Quæ absolutio seu relaxatio concedi potest sine vlla partis citatione Afflic. decis. 220. nu. 10. d. Io. Vinc. de Anna sing. 20. vol. 2. Verum si antequam petijt absolutionem à iuramento contra ipsum venerit concedenda non est: Alex. conf. 17. nu. 3. vol. 3. periurium enim commisit Paris. conf. 43. nu. 16. & conf. 10. nu. 94. & conf. 54. nu. 15. vol. 1. sint ergo cauti qui volunt petere absolutionem à iuramento, vt antequam veniat dies solutionis petant absolutionem postea autem non conceditur Rola. à Vall. conf. 34. nu. 2. vol. 1. & per eundem conf. 26. nu. 3. vol. 3. in qua absolutione si per creditore fuerit dictum de nullitate potest iudex laicus de hoc cognoscere incidenter vt sollempniter concludit Petr. de ancha. conf. 382. col. 4. & Feli. in c. 1. de iur. iur. col. 7. vers. possit etiam secularis cognoscere.

Fallit tamen si personæ hic enumeratæ essent in dolo tunc nõ gauderent dicto Priuilegio, vt non condemnarentur nisi in quantum facere posset per text. hic allegatum in l. pen. in ff. de iur. dot. tex. & ibi glos. in l. cum post in verbo quidam cum esset, ff. de admitt. glos. in §. item si dote in verbo facultas insti. de actio. & ibi Jas. nu. 9. Ang. nu. 3. vers. tertio fallit Faber. nu. 6. Illud autem non prætermittam, quod mulier & dotem promittentes dicuntur esse in dolo quando supra eorum facultates scienter dotem promiserunt d. l. pe. ff. de iur. dot. glos. in d. l. cum post in verbo quidam cum esset, ff. de admitt. Faber. in præall. loco.

Equa autem excipiendi illius qui non tenetur nisi in quantum facere potest est, videlicet, quod excipiendo dicat non plus promississe nisi in quantum facere poterat vt dicit Steph. Aufr. in addi. ad decis. Tholos. 259. nu. 7. aduertendum tamen est quod si iste personæ tempore quo conueniuntur plus facere non possunt, ne egeant, quod non propterea liberantur, sed obligantur præstare cautionem de soluendo. Si ad pinguiorem fortunam de uenerint glos. in d. 6. item si de dote in verbo facultates & ibi Ang. nu. 11. si vero fideiussorem non habent, debent obligare sub hypotheca omnium honorum præsentium, & futurorum, vt ibi per Ang. post glos. & in addi. ad decis. Tholos. 259. nu. 6. tenentur autem in quantum facere possunt, deducto ne egeant, in qua deductione modus attendendus est circa duo videlicet, circa quantitatem rei, & temporis, in quantitate rei inspicuntur facultates, &

tes, & conditio personæ nam si est persona, quæ possit operari, vel quæ habet officium, vel artificium debet sibi computari, & fiet deductio operarum: respectu autem personarum aliter deducendum est inter doctorem militem, vel nobilem, aut rusticum, quia doctor qui est nobilis sanguine, plus debet expendere quam rusticus, qui non debet uti pane albo, pullis, vel alijs cibis delicatis, sed debet uti pane grosso, caseo, cepis, & fabis, vt post Fabr. & Ang. & alios Ias. in d. 6. item si de dote numero 7. 8. quo vero ad deductionem temporis debet attendi quantitas temporis, & fieri debet, vnica deputatio, & deductio pro toto tempore quo viuere posset deducto tempore ætatis in qua conuentus reperitur iux. tex. in l. hæreditatum, & ibi glos. & scriben. ff. ad l. falcid. Faber. Ang. & post. omnes alios Ias. in d. 6. Item si de dote, nume. 7. & 8.

Dolos iste percipi poterit ex coniecturis, & ex qualitate facti, l. 1. ff. de dol. except. Afflic. decis. 69. nu. 8. & per ea quæ dixit extra iudicium Bar. in l. fulcinus, §. quod autem, ff. exequi caus. in poss. eat. Alex. cons. 127. nu. 15. volu. 4. & alijs modis de quibus per doctores in d. l. 1.

Limitatur etiam in cessionario, qui non potest liquidare instrumentum iuxta ritum eadem ratione, quia non fuit stipulatum de facie ad faciem, Franc. scag. in ritu 163. num. 21.

Limitatur etiam si instrumentum quis fuerit adiectus solutioni, vt puta quia debitor promiserit soluere creditori vel titio, tunc titius non posset liquidare instrumentum, quia adiectus solutioni potest accipere solutionem sed non agere, vt sibi soluat, l. sed & filio familias, §. si. ff. de const. pecun. §. plane insti. de inutili stipulat, & ibi glos. in verbo scio glos. in l. soluendo in verbo exigere in si. ff. de negot. gest. Cor. consil. 289. littera c, in si. volumi. 3.

De cuius practica testatur Afflic. decis. 251. & sequitur, Boer. decis. 154. num. 4. & puto ea ratione quia per subscriptionem in qua quis se asserit notarium non probat se notarium Io. de plat. in l. generali colon. fin. in si. C. de tabul. & scrib. lib. 10. & Afflic. decis. 245. nu. 5. ideo debet habere testimoniale, ac sigillum authenticum quia tunc fides adhibetur, c. 2. extra de fid. instr. Guid. Papa decis. 481. Bart. in l. si procuratorem nu. 5. ff. de procurat. Couar. pract. quæst. c. 22. nu. 9. & Afflic. d. decis. 251. tradit non nullas cautelas ad probandum quem esse notarium, §. quid ergo dicendum in instrumento antiquissimo centum annorum dummodo habeat sua requisita an probet illum fuisse notarium absq; alia probatione, & dicitur quod sic quia ex sola antiquitate oritur presumpcio de quo vide Deci. consil. 42. per totum & Ancha. consil. 213. nu. 3. in notarijs regni nõ currunt istæ difficultates quia omnes noti sint, cum reperiantur in matricula vbi describuntur cum creantur virtute regie pragmatice incip. officium notariatus titulo de notarijs.

Ista duodecima limitatio ampliatur etiam in clerico, qui post. 20. annos à die natiuitatis actionis non potest liquidare instrumentum via ritus, quia non auditur, Carauit. in rit. 167. nu. 2. ritus enim non prescribit actionem sed modum agendi via exequutiua sublimitatur tamen non habere locum in instrumento census respectu tertiarum, etiam post viginti annos, cum liquidari possit vt dicit Frezz. in tratt. de subfeud. in 2. lib. 8. pluribus autem modis nu. 37. fol. 112. & ita fuisse seruatam per Sac. Reg. conf.

Citatio omitti non debet, quia continet defensionem procedentem à iure gentium, & diuino iuxta tex. in cap. 3. ingenes. ibi adam vbi es, & c. Deus omnipotens secunda quæst. prima, & ideo citatio requiritur regulariter in omni actu in quo vertitur partis interesse l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita diuus, ff. de adopt. & signanter requiritur in liquidatione instrumenti Bal. in l. 3. nu. 12. C. de exeq. rei iudi. & Dominus de Anna sing. 256. vodu. 2. merito dicit hic author quod talis instrumenti præsentatio esset nulla, quæ vt valida sit duo debet habere requisita, primum quod fiat autoritate iudicis secundum quod fiat ad instantiam partis Bart. in l. ad peremptorium numero primo, ff. de iudi. l. 4. 8. hoc autem iudicium, ff. de dam. infect. Abba. in cap. primo, nu. 4. & 33. extra de iudi. c. ex parte Il secundo versiculo cum que autoritate iudicis extra de rescript.

Afflict. in Const. Regni, eos qui scienter nu. 5. hanc quæstionem disputando ad partes comprobant multis rationibus.

Filius creditoris post illius mortem potest instrumentum liquidare contra debitorem obseruata prius practica hic per authorem posita, vt tenet Frezz. in tract. de præsen. instr. 8. par. q. 1. nu. 15. & Alex. cõf. 18. uu. 13. vol. 5.

Vt cessionarius possit liquidare instrumentum contra debitorem iuxta ritum, cautela est, vt cessionarius constituatur à creditore procurator ad exigendum à debitore creditoris, cedentis, virtute suæ obligationis, nec non ad quietandum, & ipsam obligationem cassandum, & casu quo debitor, fuerit retinens pænam ipsius obligationis accusandum, & accusatam exequi faciendam, & dicto credito exacto penes se retinendum pro totidè ab eo receptis ponens eum in ius, & locum suum, constituens eum, procuratorem velut in rem propriam, nec non ei cedens omne ius, omnemque actionem, hanc cautelam tradit Carauit. in rit. 286. nu. 7. quam dicit notandam in practica, & vide Bar. in l. 1. nu. 22. ff. de act. & oblig. idem dici potest delegatario cum eadem ratio iudicatur in cessionario pro, vt in legatario vbi est eadem ratio idem ius statuendum est l. illud quæsitum, ff. ad l. aqu. cum concor. in glos.

Quid dicendum si debitor statuta die accesserit ad locum destinatæ solutionis, & coram publicis personis protestatus fuit se esse paratum soluere suo creditori vel alteri pro eo si haberet an per hoc erit à pæna liberatus, licet

licet pecuniam, non deposuerit seruata forma doct. Bart. in l. si reus paratus, ff. de procura. & dicit quod à pena liberatur, quamuis pecuniam non deposuerit Alex. cons. 92. nu. 11. volu. 1. Rola à Vall. cons. 87. nu. 17. & 18. volu. 1. Deci. consil. 566. non enim est necessarium pecuniam deponere, illud autem fit ad maiorem cautelam vt dicit Deci. d. consil. & per hoc non erit procedendum ad liquidationem instrumenti cum contrariorum eadem sit disciplina l. & si contra in fi. & ibi glos. inde ita, & hic ff. de vulg. & pupill. sed an poterit liquidari instrumentum si neque debitor, neque creditor statuta die fuerit ad locum destinate solutionis & dicitur quod non, cum in pari culpa melior est conditio rei l. si seruum §. sequitur, ff. de verb. oblig. Deci. cons. 566. in fi.

De euictione, quis tenetur quamuis specialiter se non obligauerit cum veniat de natura contractus, l. non dubitatur, C. de euict. Deci. cons. 483. nu. 15. etiam in datione in solutum quam facit Iudex Afflict. decis. 7. nu. 4. quæ reg. fallit in eo qui coactè vendit, nam eo casu non tenetur de euictione l. qui hæres versiculo hi demum, ff. fam. herci fallit etiam in venditione facta illicito emptori quia tunc de euictione non tenetur etiam si stipulatus fuisset, l. quemadmodum, C. de agri. & censi lib. 11. Bal. in c. 1. nu. 3. de allod. in istis enim contractibus cum nullum oriri possit impedimentum ex causa euictionis, non dubitatur quin possit procedi ad liquidationem, & incarcerationem debitoris; & an actio euictionis detur contra dominum insecundantem de re aliena vide de Ioan. Vinc. de Anna sing. 175. volu. 2. & vide Afflict. in c. 1. §. rursus si fidelis, nu. 10. qui ex caus. feud. am. Vbi enumerat quadraginta casus in quibus emptor non potest agere de euictione & Couar. Var. resolut. cap. 8. per totum lib. 2.

Limitatur etiam si creditor ageret contra fideiussorem principaliter obligatum qui offerret solutionem dummodo à personali creditore sibi crederentur actiones contra personalem debitorem tunc creditor audiri non debet nec fideiussor incarcerationandus, nisi prius celsis iuribus per creditorem contra personalem debitorem etiam stante statuto quæ contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, Roma. cons. 472. per totum Hipol. sing. 7. deci. consil. 104. cum per quodcumque statutum nunquam dicitur sublata, ista exceptio, vt dixit hipol. in preallegato loco, duplici ratione primo quia ista exceptio est de natura contractus cuius vigore agitur, 2. quia ista exceptio nullam requirit facti probationem sed in promptu, ex sola iuris allegatione demonstratur vt dicit ritus mag. cur. tex. est apertus in l. 2. & ibi glos. & scrib. C. de fideiuss. Nigosa, in tract. de pign. in §. par. 3. membro nu. 33. & 35.

Amplio hanc conclusionem authoris in omnibus alijs exceptionibus quæ ex natura rei tacitè colligi possunt, licet in instrumento expresse non sint deci. consil. 507. nu. 6. ratio est quia exceptio quæ negotio inest non est necesse

in iura
debet
cedi

esse eam proponere siquidem producto instrumento statim patebit post. Innoc. in c. pastoralis de except. Feli. in cap. ex parte l. 2. num. 12. vers. 20. fallit extra de off. & potest. iud. deleg. Cassiad. in decis. x. nu. x. de rescript.

Dummodo non sint creditores post moratorium, quia ad creditores futuros non ostenditur l. aurelius, §. titius scio, ff. de lib. leg. quid papa decis. 109. & ideo non impeditur ex rita causa carceratio.

Nota quod capta informatione de suspitione non statim deuenitur ad capturam nisi fuerit interpositum decretum per iudicem quod capiatur vti suspectus de fuga, & tunc dicitur; Vere suspectus cum per iudicem declaratur Bar. in l. si quis autem, §. habeat autem nu. 4. ff. de nou. oper. nunt. & non ante licet suspitiones appareant quæ, & quales sint istæ suspitiones vide gloss. in l. si fideiussor. §. fin. in verbo officium & ibi Alex. ff. qui satisdat. cog. qui carceratus detineri potest quousque satisdet d. l. si fideiussor. §. si satisdatum, & l. 4. §. si debitorem, ff. de his que in fraud. cred. sed quid, si iudex qui commisit capturam debitoris fugitiui mortuus sit, an hoc obstat procedi poterit ad capturam, & dicitur quod sic vt. per Bart. in l. fund. num. 4. in h. ff. de acqu. poss.

ADDITIO CAROLI GRIMALDI V. I. D.

A D C A P V T S E C V N D Y M.

ADVERTE quod Baro vti iudex ordinarius suorum Vassallorum vt dicit Andr. in c. 1. §. hereditatem nu. 12. de pac. ten. potest pro conseruatione sue iurisdictionis facere bannum, & prohibere Vassallos ne adeant eorum iudice non suo per saltum sed gradatim Paris. de sind. titu. de excessibus. Baro, §. an baro teneat, Frezz. in suo tract. de subfeud. lib. 1. auth. 10. & licet per doctores dubitetur an Baro possit in specie prohibere ne adeant regia tribunalia vt dicit Casy. deci. 10. tamē Dominus Io. Vinc. de Anna sing. 62. volu. 2. dicit fecisse iudicari in fauorem baronorum licet Foller. in sua practica crim. in rubrica audiantur excusatores fol. 112. nu. 16. & in alia practica sua censuali, in rubrica summisionis cuiusque foro fol. 196. nu. 4. dicit vidisse carcerari multos barones, & officiales baronum prohibentes regia tribunalia in bannis, sed nescio qua ratione prohibitum sit hoc baronibus habentibus merum, & mixtum imperium, bene verum credo quod ab eis pena non exigitur cum adeundo superiorem, non delinquant, vt dicit hic author. Sed vt ista difficultas tollatur adest remedium nam barones solent supplicare Illustris, & Eccl. Dño Proregi vt mandet Vassallis ne adeant regia tribunalia in instantijs Baronibus concessibus, & eo casu Illustrissimus Prorex per viam prouisionis mandat vniuersitatibus, & Vassallis vt sup. & sic remouetur difficultas, verū si non obstante regia prohibitione adeunt

non.

non propter hoc puniuntur, nam esset præcludere viam iustitiæ & dare largas habenas baronibus quod Christianissimus, & inuictissimus Rex noster non permittit, in quo eius sapientissimi officiales maximè animaduertunt, ne Vassalli grauentur.

Magna curia Vicariæ, & Sacrum consilium sunt iudices competentes totius regni ex regia Bar. in l. more & Alex. in l. prætor. ff. de iuris om. iud. & ideo legitimè procedunt in causis donec remissio non petatur, & procedit tam in causis ciuilibus, quam criminalibus, verùm remissio est petenda ante sententiam, ac ante condemnationem, nam facta condemnatione causa remittenda non est vt per tex. & docto. in l. relegatorum, §. interdicere, & ibi glos. ff. de interd. & releg. vide Bald. in l. executionem, nu. 27. C. de execut. rei iud. Saly. in l. 1. nu. 2. C. vbi decr. agi oportet. & reus dum remittitur ad alium iudicem ratione priuilegij debet cauere de se presentando coram iudice cui remittitur infra certum tempus vt per tex. & glos. in l. 2. §. si dubitetur, & ibi castr. nu. 6. ff. de iudic. Ad numerum tertium, cap. secundi.

Et non est mirum cum per reconuentionem prorogetur iurisdicctio iudicis incompetentis vt per Afflic. decis. 27. quæ reconuentio cum sit species exceptionis l. Papinianus, §. si filius, ff. de mina. potest à conuento opponi, & allegari, non solum coram iudice ordinario, sed etiam coram arbitro, dummodo sit arbitrer iuris Bald. in cap. 1. de contr. feud. apud. par. ter. Dominus Io. Vinc. de Anna sing. 429. & ibi Dominus Fabius. Ampliatio etiã coram iudice prorogato glos. in leg. est receptum in verbo ius, ff. de iuris, omn. iud. & ibi Bart. in fin. quæ reconuentio non procedit vbi non est propriè iudicium vt in l. fin. C. qui admitti, Dominus Io. Vinc. de Anna sing. 432. limito etiam in causa appellationis vt per Sali. & doct. in auth. & consequenter, C. de sent. & interloc. omn. iudic. Guid. Papa decis. 436. nu. 102. idem de Anna sing. 430. bene tamen admittitur compensatio, vt ibidem per Guid. Papa limito vltimo in materia Capitulorum Regni, vt dicit Dominus Ioan. Vinc. de Anna sing. 432. Illud tamen non omittam quod verba prolata in reconuentione probant contra reconuenientem leg. cum precum C. de lib. caus. Rom. cons. 285. versiculo quo ad septimum decis. Rotæ Ienue 147. nu. 1. non recedendo ergo à reconuentione clerici dico, quod in quatuor casibus coram laico fieri non permittitur de quibus mentionem fecit Fel. in c. at si clerici num. 10. de iudi. cui me remitto. Ad numerum quintum & sequenti cap. secundi.

Author laudatus debet comparere in foro laudantis, vt dicit hic Author proq. vide cumulata per Do. Io. Vinc. & Fabium de Anna sing. 45. volu. 2. quæ reg. licet limitetur in clerico, vt Author noster fatetur: limitatur etiã in persona priuilegiata, vt pura in Neapolitano, qui vt priuilegiatus licet sit laudatus in curijs extra Neapolim, non tenetur ibi litigare, sed remittitur

ad tribunalia Neapolitana, & ita fuisse decifum, testatur ihidem Dominus Ioan. Vinc. de Anna verum si author laudatus denegauerit causam defendere eo casu non defendendo tenetur ad interesse, l. Si tibi locauero, ff. loca. Dominus Io. Vinc. de Anna allegat. 2 r. nume. 10. volu. 1. illud tamen non omittam, quod si iste author laudatus sit persona priuilegiata, & comparuerit post conclusum in causa, poterit petere primum beneficium, & ei concedendum est, & sua allegare iura, vt per Afflic. decif. 15. quamuis reg. sit Bart. in l. si perluxorio, ff. de appellat. q̄ author laudatus auditur in terminis, in quibus causa reperitur, cum in persona priuilegiata reg. illa locum non habeat. Ad numerum 18. prædicti capituli secundi.

Regia tribunalia pupillorum ac viduarum causas remittere non debēt facta de eis electione cum sint à iure communi priuilegiati, l. 1. C. qua Imper. Inter pupill. & viduar. quamuis barones eas remittere petierint, quibus de negatur audientia, nisi petierint virtute suorum priuilegiorum, in quibus sit clausula abdicatiua, & priuatiua, cum specifica mentione pupillorum, viduarum, ac miserabilium personarum derogando depositioni d. l. Vnicæ vt dicit gram. decif. 20. num. 4. 5. & 6. Sed quid dicendum, si pupillus voluerit agere contra viduam, an ipsam trahere possit, & esset dicendum, q̄ non quia à iure equale habent priuilegium, hic fit quod paria priuilegia cōquassantur, l. Sed, & milites, ff. de excusa. tuto. cum vulg. attamen, in contrarium, est veritas quia priuilegium pupilli est naturale, & priuilegium viduæ accidentale vt dicit Bal. in l. qui habet, ff. de tutel. & ideo proferri debet vt per Afflic. in Const. Reg. statuimus la seconda nu. 24. lib. 1. & Couar. pract. quæst. c. 7. nu. 4. disputat hanc conclusionem ad partes pupillus.

ADDITIO CAROLI GRIMALDI V. I. D.

Ad numerum primum Cap. tertij.

NO T A q̄ de iure communi copia libelli est cōcedenda sumptibus rei Bald. in auth. offeratur in pri. C. de delit. contest. Ang. in l. 1. §. edere, ff. de eden. Sed per pragmaticam comparente reo fuit decifum contrarium, vt consignetur sumptibus auctoris, & diuersimode practicatur secundum stylum, & consuetudinem loci hinc videmus q̄ in tribunalibus mag. cur. Vica. & Sac. Reg. consil. diuersis modis practicatur, vt testatur hic auctor noster licet pragmatica in utroque foro debuisset, obseruari.

Terminus ad consulte respondendum est terminus deliberatiuus vt dicit Aym. in sua practica cap. 29. & est trium dierum vt per dictam pragmaticam incip. comparente reoq; artauit dilationem viginti dierum concessam à iure communi, vt in d. auth. offeratur, licet aliquando prorogetur iudicis arbitrio, vt per Aym. in loco præallegato. Ad nu. 4. prædicti cap. tertij.

Marani

Maran. hic allegatus in suo Specul. 4. par. dist. 14. nu. 4. virtute pragmaticæ odia licium, Ampliat compromissum fieri posse per procuratorem nomine Domini, quamuis spatiale mandatum non habeat, equiparando procuratorem ad lites tutori, vel curatori, qui stante statuto de compromittendo potest compromittere pro cuius comprobatione multa adducit, quam conclusionem reassumit deci. in l. transactionis num. 3. & 4. cum seq. c. de transact. & illam reprobatur, & respondit ad fundamentum, nam tutor dum compromittit vigore statuti dicitur compromittere ex causa necessaria quæ etiam, dixit Ang. in l. si plures, nu. 1. ff. de pact. & ibi Iacob. de S. Giorg. nu. 2. & 5. tum, etiam quia liberam habet administrationem quæ secus est in procuratore simplici, qui habet limitatam potestatem, ut ibi per deci. in d. l. transactionis nu. 6. & sequitur Marcus Antonius blanc. in tract. de comprom. q. 3. nu. 5. & 6. verliculo nec obstat, verum distinguit, aut querimus an procurator possit conueniri ad hunc actum quod pronuntietur esse compromittendum & huic actui procurator simplex interuenire potest aut, querimus, num procurator possit venire ad elutionem arbitratorum & tunc sine dubio dicendum est quod non quia arbitri qui eliguntur per partes eliguntur tãquam amici, & personarum in quibus habetur affectio vnde ad talem electionem procurator venire non potest cum ignoret affectiones, animi sui principalis ut per Marcum Antonium blanc. in prealleg. q. 3. nu. 5. ea enim quæ latent in animo per procuratorem non habentem spatiale mandatum explicari non possunt. Alex. conf. 26. nu. 12. volu. 6. Roland. à Valle, conf. 19. nu. 2. lib. 3. Guid. Papa decis. 69. nu. 3. & ita intelligenda sunt, quæ hic Author dicit, & non solum instari potest quod compromittantur non solum causæ Christianorum, sed etiam Iudæorum si hic viuerent cor. conf. 65. vol. 2. & licet peti non possit compromissum fieri inter clericos coniunctos virtute istius pragmaticæ tamen si clericus agit contra laicum eius coniunctum coram iudice laico. Clericus astringitur vigore pragmaticæ compromittere ut per cor. conf. 114. volu. 2. qui disputat hanc conclusionem. Ad numerum quintum predicti cap.

Licet quis teneatur se docere talem qualem asserit ex reg. tex. in l. nõ ignorat C. de his qui accusa. non poss. Illud proædit in eo qui se procuratorem dicit, ac etiam in causis criminalibus dum intendit quis prosequi suam vel suorum iniuriam in quibus terminis intelligitur proprie tex. in d. l. nõ ignorat sed in causis ciuilibus exceptio filiationis vel aliæ similes non impediunt cursum causæ ut per constitutionem reg. incipiente exceptio filiationis, & ibi And. & Afflic. in termino enim causæ principalis hoc demonstratur.

Sed quid dicendum si processum fuit in causa & sententiatum, & tamen mandatum non productum, an processus & sententia erit nulla, & dicitur quod sic quia in iudicijs principaliter consideratur habitus personæ l. quidam

referunt, ff. de iur. codicill. & ideo leges differunt quod mandatū seu procura debet produci in principio litis alias iudicium nullum, l. licet C. de pro cu. hinc fit quod reo non opponente pro exhibitione mandati tunc iudex ex officio illud petere debet alias illum repellere si in promptu non exhibuerit glos. in l. filius fam. §. veteravi in verbo pretermisum est, ff. de pro cu. vbi iudex potest repellere militem exercentem officium procuratoris, quamvis per partem non fuit oppositum ergo multo magis poterit petere procuratori mandatum vt dicit Bald. in l. 1. in fi. c. vt que defunt aduocat, & hoc ea ratione ne iudicium sit elusorium quod esset sine dubio, si ita fuisset processum vt per decis. Rotæ 145. in nouis & hanc esse cōmu. opin. testatur Sebast. vant. in suo tract. nulli titulo de nullitat. ex defectu in habilitat. seu mandati fol. 119. & vt mandatum producat non est ei concedenda dilatio Bald. in l. si. colu. 4. vers. item procuratori actoris, ff. deetrijs. Sed quid si fuisset productum mandatum in quo nullus fuisset nominatus licet album fuisset in eo relictum ad ponendum, & scribendū, & cum producente fuisset processum num valeat processus, & sententia vide Boer. decis. 274.

Filius pro patre agendo admittit sine mandato quia hoc habet à lege d. l. exigendi, & non solum filius sed etiam quelibet persona coniuncta dummodo sit de ascendentibus vel descendentibus vt dicit Innoc. in c. non nulli. nu. 8. extra de rescript. & Aymo. in suo epitoma 96. & licet possit coniuncta persona sine mandato agere, non tamen potest solutionem recipere, sed potest cogere debitorem ad depositandam pecuniam, vt per Cotta. in suis memorat. in ver. coniuncta persona, vbi multa cumulat, bene verum est, quod si principalis est in loco propinquo, & de facili haberi potest sua presentia eo casu coniunctus non admittitur Hypol. sing. 228. in fi. Ad numerum decimum quintum prædicti cap.

Tenetur enim actor exhibere instrumenta mentionata in libello & hoc vt reus deliberare possit vt per Inno. in c. 1. nu. 3. de probat. Mara. in suo Specu. in 10. actu nu. 8. fol. mihi 129. & Bal. in l. fi. in fi. C. de precip. Imp. offer. & non solum instrum. mentionata in instrumentis productis edenda sunt, sed etiam alia instr. Auth. si quis in aliquo documento C. de eden. Deci. cōf. 302. nu. 3. Alex. conf. 3. nu. 1. vol. 2. sed si scriptura cui relatio facta est non apparet, scriptura referens dicitur virtute carere l. in testamento quidam, ff. de condi. & demonst. & Alex. in præallegato loco. sed quid dicendum si notarius dicit in instrumento T. Dñs vel procurator, vt apparet per instr. manu mei notarij an faciat probationem adeo quod non sit necesse producere instr. & dicitur q̄ non ista verba enuntiatiua non probant Deci. conf. 522. nu. 3. ergo si fuerit dictum per notarium T. Dñs talis rei, vel T. procurator vt apparet per instrumētum originale nobis presentatum ac lectum coram mei notario iudice ac testibus p̄ntia stipulatum per T. not. sub tali die, mēse,

& anno

& anno probat, & fidem facit, adeo quod non est necesse producere dictum instrumentum & dicitur quod non probat, nec fidem facit, nisi origina le producat, & ita fuisse decisum per Sac. Cōs. testatur Afflic. decis. 273. & non sine causa cum auth. indistincte loquitur, & indistincte debet intelligi vulgata sunt iura. Ad numerum 20. prædicti capitis.

Licet quis tam de iure cōmuni per tex. in d. l. cogi, quam etiam de iure regni virtute Const. & Capitula vt refert Do. Io. Vinc. de Anna alleg. 63. non teneatur dicere titulum suę possessionis, tamen quando conuenitur petitione hereditatis interrogari potest, an heres sit, & respondere tenetur, vt per tex. in d. l. cogi. & ibi doctores qui vna cum glosa fatentur, hoc speciale esse in petitione hereditatis & ibi Bart. nu. 1. & 2. & Mara. in suo specul. in 7. mēbro, in verbo & quodocunq; fiunt nu. 4. & 5. que regula ampliatur etiam contra heredem obligati, nam interrogabitur si est heres, & pro qua parte l. 1. ff. de interrog. act. latæ Papi in sua practica in form. interrog. fiend. in act. real. in glos quamuis nu. 4.

Ista practica sumpta est à tex. & doct. in cap. 2. extra de confess. in c. Ad numerum 21. prædicti cap.

Regulare est in quolibet administratore & eo qui alterius negotia gessit tenet reddere rationem, & codicem rationis exhibere l. ait pretor. ff. de neg. gest. l. 1. C. vbi de ratio. agi oport. Soggi. conf. 213. nu. 2. cum sequi. vol. 2. & conf. 73. nu. 1. & 2. vol. 1. & quæ conclusio ampliatur in patre, & matre, quę filij negotia gessit Soggi. conf. 34. nu. 1. & vol. 1. & in conf. 254. nu. 2. vol. 2.

Fallit si reus conuentus sit excommunicatus quia in tali casu reconuenire non potest actore non vide glos in c. Intelleximus in verbo conueniri vbi allegat multa concordantia extra de iudicijs. Ad num. 26. prædicti cap.

Aduerte quod denuntiatio facienda est venditori quamuis aliunde sciuerit litem motam secundum magis commu. opin. Alex. conf. 181. nu. 8. vol. 6.

ADDITIO CAROLI GRIMALDI V. I. D.

Ad numerum primum Capitis quarti.

QUILIBET agere volens ex reg. tex. in d. auth. generaliter tenetur prestare cautionem expensarum quid dicendum si fuit processum in causa, & nulla cautione prestita an per hoc acta sint nulla dic quod nõ pro quo vide Alex. conf. 37. vol. 2. per cotum. Ad numerum tertium.

Sed quid dicendum si factæ fuerint probationes sine termino an valeant, & dicitur quod sic cum terminus non sit de substantia probationis l. in crimine, ff. de adult. Bald. in l. si clericus, col. 4. in fi. C. de Episco. aud. Deci. in cap. licet causam col. 9. vers. quid autem si quis probauit de probat. & in c.

Ecclesijs

Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, colu. 11. de Const. Afflic. decis. 55. Alex. consil. 105. num. 2. volu. 1. cum enim deuenitur ad probationes debent attendere, vt necessario concludant alias non releuant, c. in presentia de probat. Cor. consil. 194. litera b. volu. 2. in eis enim stat tota virtus causæ vt dicit Bald. in l. clericus, col. 3. de Episco. aud. Circa medium. Ad nu. 6. predicti cap.

Aduerte tamen, an materia probationum quod in his, in quibus à communiter accidentibus, difficilis est probatio, admittitur, probatio per coniecturas, l. filium diffinimus, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. l. si vicinus, C. de nupt. l. consensu, §. super plagis, C. de repud. l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re mili. C. veniens, il secundo, in fi. de testi. c. Michael, de filijs præb. in talibus enim. lex. contenta, est probationibus, quæ haberi possunt, quamuis plene non sint, hæc est theoria Feder. de Sen. in consil. 118. Incipiente nulli dubium est, idem voluit Bart. & Scriben. in l. si quis ex argentarijs, §. pen. ff. de eden. & ibi dicit quod probationes per coniecturas dicuntur manifeste, l. licet, ff. de leg. 1. l. si quis locuplex, ff. de manu test. & not. in l. si quando C. vnde vi, & specul. in titu. de fur. vers. pe. & Bart. in l. 1. in fi. ff. de verb. oblig. quod in omnibus in quibus non possunt clare haberi liquide probationes, sufficit, quod iudex ex vehementi opinione informationem habeat arg. d. §. à barbaris. ita concludit Alex. in pluribus consilijs suis, maxime in consil. 24. versic. sed præmissis non obstantibus, & consil. 69. viâ facti volu. 2.

*g. producit
quod
videtur
facere
certa in
ca*
Aduerte circa productionem scripturarum, quod ille qui producit scripturam videtur fateri contenta in ea, vt habetur per glos. & doctores in l. 1. §. edictiones, ff. de eden. Bal. in l. cum pretium, C. de liberal. caus. allegat. tex. in l. si aduersarius, C. de fid. instr. & quid si protestatus fuerit in presentatione quod presentabat quatenus pro eo faciebat non aliter, nec alio modo de quo vide Imol. & Anton. de Butr. in cap. cum olim de centi, Bar. & Paul. in l. Iulianus, §. si deposit Bald. in l. 1. col. 5. in fi. C. de confess. Paul. in d. §. edictiones Bald. Paul. & moder. in l. 1. C. vt quæ defunt aduocant bene verum est quod ad hoc vt scriptura vel instrumentum habeat effectum probationis oportet, vt producat aduersario citatio alias habebit effectum simplicis productionis Bald. in l. quando in fi. C. de testi. Roma. conf. 156. & 519. Ad numerum nonum predicti cap.

De electione examinantis facienda vide quæ dixit Ang. in l. obseruandis, ff. de iudi.

*cit. ad
sententiam
nata
p. v. v. v.
Hæc*
Ordo iuris est, quod citetur aduersarius, ad videndum iuramenta testium, quod si fuerit omissum eius dictum non valet, d. l. si quando C. de testi. c. 2. extra eod. Roma. conf. 192. ea ratione, quia iuris ordo non fuit seruatus, l. prolatam, C. de sent. & interlocu. omn. iud. l. vt debitum, ff. de hæredi. & Moder. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de consil. & vnica citatio ad hoc sufficit,

sufficit, ita Bart. in l. consentaneum, C. quo & quando iudic. & per eundem in l. si finita, §. Iulianus, ff. de dam. infect. Io. And. Ant. de Butr. & Panor. in cap. consuevit de officio deleg. & est communis opinio secundum Fely. in preallegato c. 2. Ad numerum decimum prædicti cap.

Vide Aym. in sua præctica iudici: cap. 45. ubi ponit obseruantiam Regni, in examinandis testibus in factis antiquis, & in materia confinium, & penam examinatori contrafacienti. Ad numerum 14. prædicti cap.

Antiquitus denegabatur audientia testium committi extra ciuitatem, vel prouintiam aut in alijs longinquis partibus, l. 3. §. fin. ff. de testi. de iure autem nouissimo indistinctè quando testes sunt alibi examinandi, committitur iudici ubi testes degunt, vt valeat illos examinare quorum dicta, ac attestaciones, clausæ & sigillatæ debet iudici deleganti transmittere, §. quoniam Auth. de testi. sicut hodie confirmatum est per constitutiones reg. vt in const. incip. in pecuniarijs litibus. Ad numerum 15. prædicti cap.

Publicatio processus est de ordine iustitiæ, & non de ordine substantiali iudicij, & ideo sententia sine publicatione processus valet, cum respectu iudicis semper sit publicatus, partes enim debet instare pro publicatione, & vide ad hoc allegata, per Sebast. Vanti in suo tract. nulli, tit. de nullitate, ex defectu, process. num. 40.

Carau. in ritu 69. nu. 6. dicit quod si testes in termino dato iurauerint, licet infra terminum non fuerint examinati, vsu respectum esse, vt etiam elapso termino examinentur iuxta dispositionem iuris communis de qua late Fely. in c. licet causam nu. 11. de probat. & Bart. in l. si quando nu. 11. C. de testi. assignans. rationem quia infra terminum deposuisse dicuntur cum infra terminum iurauerint. Ad numerum 18. prædicti cap.

Facta dicta protestatione, licet testis agere non possit actione iniuriarum, nihilominus qui repulsam non probauit, tenetur ad penam tarenorum decem iuxta pragmaticam 2. de test. refren. & repu!. fallit tamen si semiple ne probauit vel saltim per famam qui obicit crimen in repulsam late Mara. in 6. par. 13. actu. nu. 5. Ad num. 20. prædicti cap.

Citatio ad audiendam sententiam est necessaria, & de substantia etiam in summarijs, vt dicit Capy. in decis. 1. num. 33. & Afflict. in decis. 346. in fi. imo illius omissio vitiat, sententiam, qua citatione facta, non potest deinde trattari de nouo termino vel impedire illius decisionem Anton. de Butr. & tex. in cap. cum in veteri de elect. & Alex. in ad li. ad Bart. in l. ille aut ille, in versic. Incipiente debet committi, ff. deleg. 3. nisi in casu limitato, ibidem per authorem.

Ad numerum primum Cap. quinti.

FRUCTVS enim in specie peti debent l. 4. vbi glos. in verbo exceptione C. de post. in quo distinguitur quod aut conuentus ante oblationem libelli fructus percepit aut post libelli oblationem, primo casu restituere non tenetur nisi in specie petiti fuerint, secundo casu quamuis petiti non fuerint ad huc restituere debet ita est tex. in l. Partum, ff. de vsur. l. eos vbi glos. in verbo superuacuum C. eod. verum si iudex vtitur verbo restituere intelligitur etiam de fructibus pro quo vide notata per Bald. in rub. C. de fruct. & lit. expens. Ad numerum tertium predicti cap.

Mentionem facit hic author noster de fructibus naturalibus, & industrialibus, & vt nihil antiquitatis penitus ignoretur, §. 1. Insti. de testam. dico quod primi fructus in mundo fuerunt fructus naturales, qui solo verbo Dei. sine cultura, cuiusque & cura, sed sponte, & nullo cogente nascebantur, vt Moyses Genes. primo testatur his verbis. Vidit Deus quod esset valde bonum, & ait germinet terra herbam virentem, & facientem semen lignumque pomiferum faciens fructum, iuxta genus suum cuius semen in semetipso sit super terram, & factum ita, & protulit terra herbam virentem, facientem semen. Iuxta genus suum lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque semen secundum speciem suam, sed postquam neglecto Dei precepto primus parens de arbore vetito, comedit tunc demum fructus suos, vt antea solebat terra sua sponte producere desijt, vt Moyses Genes. cap. 3. refert Dominum Deum ipsi Adam sic comitatum fuisse quia audisti vocem vxoris tue & comedisti de ligno de quo preceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tue. Spinæ, & tribulos germinabit tibi? & comedes herbas terræ: In sudore vultus tui, vesceris pane, hic l. C. Duas species fructuum posuit in l. fructus la prima, ff. de vsur. qui aut sunt naturales, aut industriales, naturales qui non ex facto hominum, sed natura ipsa proueniunt: Industriales, qui ex facto & operis hominum proueniunt: Doctores, & in specie Bald. in l. 1. C. de fruct. & lit. expens. Adduxit tertiam speciem quæ dicitur fructuum civilium qui percipiuntur ex lotatione & alijs similibus & sic intelliges, quæ dicit hic author. Ad numerum 12. predicti cap.

Ampljando dictum authoris regulam generalem factum quod omnis possessor siue sit bonæ fidei, siue malæ fidei, ac etiam predo, deducit expensas factas causa recolligendorum fructuum ac conseruandorum tex. est. in l. si à patre. §. fructus, ff. de petit. hered. & l. fundus qui. ff. fam. hercis, Bart. in l. infundo nu. 5. ff. de rei vendic. & Iacob. Menoch. in reuend. 15. recuperand. poss. nu. 500. vbi ampliat, & limitat hanc regulam hinc fit quod pro impensis

impensis prædictis datur retentio cuiusq; possessori Cy. in l. domum nu. 3. vers. Aut factę sunt. C. de reuend. & tex. in d. §. fructus.

Ad numerum trigessimum prędicti cap.

Nota quod propter moram interesse non debetur quando quis tuetur exceptione compensationis tex. & ibi glos. in l. si constat in verbo ipso iure; C. de compensa. & ibi Cy. Alber. Ang. Bald. & Sali. glos. in l. si quid l. à fideiussore in verbo eligere, ff. de cōpensat. tex. cum glos. & ibi Bar. & doct. omnes in l. qui inuicem, ff. de condi. indebit.

Verbalis oblatio non sufficit, vbi factō opus est ad hoc ne currat vsurę l. si. *verbalis oblatio*
ad si. ff. ad filla glos. l. c. quamquā in vers. denegat de vsur. in 6. Socc. cōf. 1 59. nu. 2. lib. 2.

ADDITIO CAROLI GRIMALDI V. I. D.

Ad numerum secundum Cap. sexti.

NO T A quod appellans nisi iuxta causam alleget, non prosequuta appellatione, appellatio declaratur deserta, quid dicendum si facta appellatione partes ipse compromittunt causam, quo compromisso durante fatalia iam decurrerunt, num poterit appellans post compromissum etiam contra appellantem prolatum ad prosequendam appellationē redire, & dicitur quid sic nam medio tempore fatalia ob impedimentum compromissi non dicuntur decursa tex. est, & ibi glos. in clem. quandiu in verbo cōpromissum, de appellat. & in c. significātibus in verbo compromissi de officio deleg. & in l. si quis rem. in verbo, peragenda ff. de arbitr. sicut non decurrit ex impedimento paupertatis, vt per Bart. in l. si procuratorem, §. si ignorantes, ff. mand. Bald. in l. nō exigimus, §. si quis in iudicio ff. si quis caut. in l. nummis, ff. de in lit. iura. in l. continuus, §. Illud. ff. de verb. oblig. in l. si. C. de cond. inser. causam vero legitimam impedimenti appellans probare debet l. ex ratione de C. appellat. l. si. §. Illud. C. de tempo. appell. l. qui comeatus, ff. de re mili. cum simil.

Nullitas debet proponi, & allegari in libello ita Bar. in l. si expressim, ff. de appel. sed quid dicendum si in libello non fuisset allegata, num possit allegari in processu causę, dic quod sic. pro quo vide allegata per Papiens. in sua practica in tit. de form. appel. à sent. diffi. in glos. fuisse, & esse nullā nu. 2. fol. 202. sed si appellatio est deserta, num, & ipsa nullitas allegata dicatur etiam deserta vide Bart. in d. l. si expressim nu. 11. cum simil.

Procurator dum intendit petere restitutionem in integrum oportet, vt ad hoc, habeat spetiale mandatum ita tex. in l. illud, §. si talis ff. de mino. Bart. in l. indebitam ff. de cond. in deb. Ant. de Butr. conf. 44. circa medium Panor. conf. 87. col. 1. lib. 1. Alex. & Iaf. in l. quories C. de iudic. sed quid dicendum si incidēter de ea agatur an procurator sine spetiali mandato possit eā

L. petere,

petere, dic quid sic, vt per Bart. & Ias. in l. cum prætor in pri. ff. de nou. oper. nunt. & exēplificari potest in eo qui infra terminum appellat. petierit, quo casu dicitur incidere agere super ea, & consequenter admittitur, ita glos. sing. vbi Abba. in c. suscitata in verbo postulatuit de in integ. rest. Couar. vat. resolut. lib. 5. cap. 6 nu. 1. Carrot in reg. cum quid in prima ampliati. nu. 2. fol. mihi. 5. de reg. iur. in 6. quæ restitutio dum petitur impedit executionē sententiæ ex reg. tex. in l. vnica C. de in integ. rest. Guid. Papa decis. 215. nu. 7. quæ non habet locum si tres sententiæ sunt conformes vide ad hoc cumulata per Couar. præct. quæst. cap. 25. nu. 7. lib. 1. talit etiam in materia retractus, vt per decis. Senat. lucenf. 52. nu. 8. & 9. Ad numerum 8.

Exceptio compensationis potest opponi etiam si sententia fecit transitum in rem iudicatam, & impedit illius executionem vt in d. l. 2. primo respō. C. de compens. Bart. in l. si cum dos nu. 1. ff. rer. amo. l. si cum militi 9. cum in tra ff. de compens. dum modo nō sit de debito cui obstat aliqua exceptio, l. quæcunq; ff. de compensat. vel nisi agatur interdicto recuperandæ glos. sing. in c. si. in glos. mag. in verbo item recōpensatio de ordi. cogni. l. si. & ibi glos. in verbo possessionem, & doct. in fi. cod. tit. quæ compensatio fit in eam causam in quam debitor elegerit se cōpensaturum l. si quid, & ibi not. & l. quod labeo ff. de compefat. & Alex. cōf. 85. nu. 3. vol. 3. hinc inferitur ad dubium quotidianum, quod si mercatores in aliqua pagina suorum librorū scribunt creditum eorum, & sic ea quæ recipiunt nec scribunt fuisse sibi solutū animo dissoluendi magis vnā obligationem quam aliam, tunc locus est compensationi, & in potestate debitoris soluentis est eligere in quam causam velit compensare nō autem est in potestate mercatoris in quam causam velit illud cedere vt refert Alex. d. conf. 85. nu. 3. & Ant. cioff. conf. 63. nu. 2.

ADDITIO CAROLI GRIMALDI V. I. D.

Amplia hanc conclusionē procedere in ar. militum, & eorū equis ac in libris scholaris secundum glos. in l. nepos proculo in verbo dignitate. ff. de verb. sign. Rebuff. in tract. de priuileg. schol. in 19. priuileg. ratio est in glos. quia in verbi obligatione nunquam comprehenduntur instrumēta, & res per quas vtilitati publicæ consulitur per tex. in l. obligatione cum sequ. ff. de pign. prout late declarat Nigosa in tract. de pign. in secunda par. membr. 2. nu. 36. cum sequ. vt stipendia quæ in verbi obligatione non veniūt, stipendia C. de exeq. rei iud. l. commodis. ff. de re iudic. quæ stipendia nō obligantur sine regio assensu, vt per Frecc. in primo lib. fol. 4. nu. 27. ratio est illa quam ponit ibi Frecc. in præallegato loco. Afflic. in decis. 190. testat fuisse decisum, contra hunc tex. & post longam discussionem cui opinioni se subscribit Gram. in prima quæst. in fi. suarum decis. & Ursillus in sua addi. 190. ad Afflic. Ceph. conf. 448. nu. 29. & 30. volu. 3.

ADDI-

ADDITIO FRANCISCI RISTALDI V. I D.

Ad numerum sextum, & seq. capitis primi.

CONTUMAX non potest haberi pro cōfesso nisi ter citetur vt probatur in l. senatus in §. quod si tribus ff. de iure fisl. consentaneū & l. tres denuntiationes. C. quō & quando iud. Bal. in l. receptitia C. de const. pec. Alex. in l. contumacia nu. 15. ff. de re iud. & notandum est quod in vitima citatione debet citari personaliter verus. n. cōtumax dicitur qui personaliter citatus non compar et vt notat glōf. 2. in l. 1. C. quorum appell. non recip. & glo. penul. in lex consensu, §. si. & Alex. in l. 1. §. hoc iudicium nu. 10. ff. si quis ius dic. non obtemp. quare si in vlt. citat. nō esset personaliter citatus nō esset verus contumax etiam si in primis duabus fuisset personaliter citatus Bart. in l. fin. in fin. & alij Doct. ff. de rest. in integ. & in l. properandum, §. si autem reus C. de iudic. & hoc nisi citatus in prima citatione diceret se nolle venire secundum glo. in d. l. tres denuntiationes & Alex. in d. l. contumacia nu. 4. vbi ponit, vbi sufficit vna citatio & vbi requirūtur plures & nota etiam quod minor mulier & rusticus non possunt haberi pro confessis vt in terminis ritus mag. cur. item seruat ipsa curia quod si quis citatur de mā dato d. c. ex hoc solo quod fuerint ter citati personaliter sed opus est quod dicant expresse se nolle comparere ad hoc vt dicant veri contumaces aliter per dictas citationes licet personales nunquā contraheretur vera contumacia ita Ang. Paul. Cast. Alex. & alij in l. vbi. ff. de eden. & nota quod ad hoc vt aliquis habeat pro confesso est opus sententia nam nō intelligitur ipso iure ita notat Bart. Alex. in l. eius 2. notab. ff. de iure hf. & ita si moritur contumax ante sententiam cōtumacia non transit aduersus heredem vt contra eū possit exequi in bonis ita Bar. in d. l. eius in principio & expresse in l. fin. §. quod si actor nu. 4. & nu. 6. c. de iuram. cal.

Quādo aliquis ter citatur vt veniat responsurus positionibus tamquā principalis, & legalior sub pēna si non compar et in qualibet citatione condemnatur ad pēnam, & in vltima citatione que erit tertia non apponitur pēna sed dicitur quod si non comparuerit ad deponendum habeatur pro confesso ita Afflic. in const. partes in iudicio in 2. lib. col. 2. in fin. vbi docet etiam an iste principalis possit petere terminum ad consule respondendum cum copia positionum.

Ad caput quartum.

An propter confessionem testis qui asseruit se dixisse falsum ad instantiam producentis inducatur indicium cōtra producentem vel aliter probari debeat falsitas & an vti intelligatur quis teste falso eo ipso quod non desistit ab vsu vel sit opus quod expresse interrogetur si vult vti Alexan. in const. l. 124 lib. 6. Capic. Dec. 67. in fin.

An exceptio hostici competat vxori habenti virum in castris quando ipsa conuenitur

conuenitur & non vir & quid si vxor sequatur maritum in castris an etiam ipsa gaudeat hac exceptione hostici. Quemadmodum eius vir cap. Dec. 76. & an habeat locum in seruientibus per substitutum, & an cōpetat cōtra mulierem petentem dotem Frecc. in 1. lib. sub feud. fol. 28. col. 2. & ad prædicta vide Capic. in inuestitura feud. fol. 188. col. 1. in fin. cum sequenti, & an possit huic exceptioni renuntiarī vide in dec. Dñi de Franchis 164. col. 3. & an habeat locū post conclusum vel post sententiā Dñs de Franchis in dec. 286.

ADDITIO IO. THOMAE ALPHANI V. I. D.

Ad caput secundum.

PORTIA Acciana de terra Balneoli petijt in mag. cur. Vic. assicurari pro eius dotibus in forma super bonis stabilibus quæ fuerāt sui viri possessis per tertios possessores stante vergentiā ad inopiam dicti sui viri, comparuit Comes Montellæ utilis Dominus terræ prædictæ, & petijt causam remitti ad eius officiales cum omnes essent eius vassalli de dicta terra, & sic fuit remissa per dictam aëtricem fuit appellatum, & tempore relationis in S. C. dicebatur pro parte dictæ aëtrici q̄ sententia mag. cur. debebat reformari, & prouideri quod causa remaneat, & hoc fundabatur quia priuilegiū legis vnice C. quando Imperator & cōstit. statuimus scilicet electionis fori competit etiam pauperi, & hoc ratione d. l. vnice, & cōstit. statuimus quibus indulgetur priuilegium electionis fori viduis, pupillis & ceteris miserabilibus personis inter quas miserabiles personas cōnumeratur pauper Rebuff. in commentarijs const. reg. Franciæ in tract. de sent. prouif. art. 2. gl. fin. in princ. firmat Couaruu. in libro pract. quæst. cap. 6. vers. 2. subsequitur casus fundabatur præterea dicta prætenso fortius quia dicta aëtrix reputāda erat vidua cū habebat uirum pauperē, decrepitū, & penitus inutilē, propter quā rōnem priuilegium cōcessum uiduis competit etiam huiusmodi mulieribus habentibus uirum inutilem gl. in uerbo orbitates in l. fin. C. de plagiarijs, & ibi Bal. primo notab. & in uerbo & ex hoc, Barbat. in addit. ad Bald. in d. l. unica in uerbo miserabile Ias. in l. si is qui pro emptore nu. 185. & seq. de usucap. ex quibus fuit prouifum per S. C. ad relationem dictæ magnæ curiæ Cōsi. quod dicta causa remaneat de anno 84. Io. Baptista de ferrarijs aëuario,

F I N I S.

MARGARITARVM
FISCI PRACTICA
CRIMINALIS.

Auctore Nuntio Tartaglia Pedimontio Il. P.

NVNC NOVISSIME REPVRGATA ET EDITA.

In qua quomodo in criminalibus iudicijs criminaliter intentatis sit procedendum, & quæ pœna de iure ciuili, canonico, & Regni huius veniat irroganda nouo ordine pertractatur.

IN QVA POSTREMA EDITIONE CONTINENTVR

insigne criminale Consilium Innocentij Vitalis V. I. D. ac motutini iuris interpretis in celeberrimo Neapolitano Gymnasio, ac alia omnia additamenta alias impressa, & præterea multæ aliæ nouæ ac viles diuersorum additiones.

NEAPOLI.

Apud Io. Baptistam Cappellum. M. D. LXXX.

MARSHALLIANVM

FISCI PRACITICA

GRIMMIAE

Author's name and title information, including 'Auctoris' and 'Liber'.

Additional text at the bottom of the page, possibly a date or publisher information.

LOCVPLETISSIMVS

EORVM QVAE IN HAC PRAXI

CRIMINALI ATQ; IN CONS. INNO.

VITAL. V. I. D. CONTINENTVR.

ABSOLVTO reo in
iudicio civili an pos
sit criminaliter ac
cusari cap. 1. nu. 3.
pag. 2.

Actio criminalis tol
litur spatio xx. annorum tum respe
ctu illorum qui possunt accusare tū
etiam respektu iudicis qui post hu
iusmodi temporis spatium non po
tест ex officio procedere in addit
pag. 5. vbi habes à quo tempore tē
pus praedictum currat.

Accusare omnes possunt qui non pro
hibentur c. 2. nu. 1. pag. 7.

Accusare an possit mulier.

An pupillus.

An seruus.

An pauper.

An miles.

An clericus.

An magistratus.

An infamis.

An calumnia notatus.

An qui artē iudicariam siue lenociniū.
exercerent c. 2. n. 2. vsq; ad n. 13. p. 7.

Accusare qui prohibeatur ibidem nuā

13. & sequentibus.

Accusatio contra quos cōpetat ibi
dem nu. 22. pag. 10.

Accusatoris officia quae sint num. 21.
praecitato capite.

Adulterij accusatio quibus cōpetat.
Aduersus quos cōpetat.

Quando & quo ordine cōpetat &

Quandiu cōpetat c. 3. pag. 11.

Annoratio honorū an hodie sit in vsu,
cap. 6. nu. 9. pag. 25.

Absens quando possit damnari c. 1. de
defensionibus reorum nu. 20.

Absolutus in vno iudicio quando pos
sit iterum accusari vel punitus ite
rum puniri cap. 1. de defensio
num nu. 21.

Absoluto reo in criminalibus potest
peti quod praestat cautionem de nō
offendendo & iudicis est reum co
gere ad illam praestandam in addit.
1. pag. 95.

Absoluto reo custos carceris potest il
lum retinere pro expensis factis in
carceribus ibidem.

A pena homicidij qui excusentur c. 2.
pag. 97.

D.

A pena homicidij, num excusetur occidens rebellem qui non dum fuit declaratus rebellis in addit. p. 107.

A pena furti qui excusentur c. 3. de de fens. reorum pag. 107.

A pena iniuriarū qui excusentur c. 4. de defenf. reorum pag. 113.

B.

BONA fama conditio conuersatio, & vita an profint in delictis in conf. Innoc. Vital. pag. 134.

C.

CITATO reo & non comparente accusantur cōtumacia in Regno, & quomodo hoc feruetur c. 6. nu. 8. pag. 25.

Confessus pro iudicato habetur c. 15. pag. 55. vbi ampliatur, & limitatur.

Confessus crimen de quo aderant indicia nō potest interrogari de alijs delictis de quibus non adsunt indicia in addit. pag. 60. vbi dicit quod contrarium hodie de consuetudine feruatur.

Cadavera reorum an liceat sepelire, c. 16. nu. 6. pag. 78.

Cōdemnato ad mortem aliquo si quis compareat dicens damnatum esse obligatum ad reddēdum sibi rationem alicuius administrationis an debeat differri executio sententię de iure & quid feruet consuetudo in addit. pag. 78.

Concubinaus pena quę cap. 5. de defenf. reorum pag. 117.

Carcer diuturnus ad quid profit in conf. Innoc. Vital. nu. 17. pag. 137.

Causa carceratorum dicitur pia ibid.

DE C I S I O Sacri consilij in materia remissionis causę in postrema addit. pag. 37.

De delicto constare debet ad hoc vt procedi possit in conf. Innoc. Vital. nu. 9. pag. 125.

E.

EX officio in quibus delictis possit procedi tam de iure canonico & ciuili quam ex consuetudine & iure Regni c. 1. pag. 4. nu. 11.

Ex officio quando procedi possit parte desistente ibidem.

Ex officio vt procedi possit debet constare de delicto, & quando dicitur constare de delicto ad finē procedendi ex officio ibidem.

Episcopus an possit remittere iniuriā factam ecclesię sine consensu capituli in addit. pag. 16.

Excellentia in arte prodest in consil. Innoc. Vital. nu. 17. pag. 138.

F.

F V R T I actio quibus cōpetat c. 5. pag. 16. nu. 1.

Furti actio aduersus quos competat ibidem nu. 2. pag. 19.

Famuli episcoporum an possint forū declinare c. 7. nu. 5. pag. 29.

Facta scripta dicta & consilia puniuntur cap. 1. nu. 1. de defenf. reorum pag. 85. quo loco habes nonnullas limitationes.

Fama an faciat inditium in princ. cōf. Innoc. Vital. nu. 1. & 21. quo loco idem queritur de fuga contumacia & similibus.

Facta

Facta non presumuntur nisi probentur in cons. Innoc. Vital. nu. 13. circa principium pag. 131.

I.

IUDICIUM civile & criminale

quando dicatur c. 1. pag. 1. nu. 1.

Iudicium civile & criminale quomodo simul intendentur, c. 1. nu. 4. p. 3.

Iniuriarum accusatio quibus competat &

Aduersus quos competat c. 4. pag. 14.

Iniuria facta filio etiam volenti competit patri actio in addit. pag. 16.

Iudex an possit procedere ad capturam de facto, & in quibus delictis tam de iure communi quam Regni cap. 6.

nu. 5. pag. 23.

Iudex ecclesiasticus in quibus casibus teneatur remittere laicum c. 7. nu. 6. pag. 30.

Iudex originis vel homicidij an possit ex officio inquirere & ex delicto extra territorium commissio contra delinquentem procedere in addit. pag. 31.

Iudex in criminalibus an possit recusari tanquam suspectus in addit. 1. pag. 36.

Iurisdictionem civilem habens in vno castro quando teneatur remittere penas pecuniarias quæ veniunt applicandæ fisco habenti iurisdictionem criminalem in eodem castro in addit. 1. pag. 36.

Inditia quæ sint sufficientia ad torturam c. 11. nu. 7. pag. 44.

Infamia qui notentur ibidem nu. 4.

Insultato an liceat insultatem occidere in cons. Inn. Vit. nu. 18. pag. 140.

In dubio proniores ad absoluendum

esse debemus in consil. Innoc. Vit. nu. 19. pag. 143.

In criminalibus quibus magis sit credendum affirmantibus an negantibus in cons. Inn. Vit. nu. 20. p. 144.

L.

LAICVS donans omnia bona sua laicui pio loco delinquens an sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum in addit. 1. pag. 36.

Locus consummati delicti attendendus est in addit. 2. pag. 36. vbi in materia falsitatis testium habes decisionem sacri consilij notabilem.

M.

MAGNA Curia Vicariæ quædo teneatur remittere delinquentem cap. 8. pag. 32.

N.

NEGATIVA duplex est c. 1. de defens. reorum nu. 28.

Negatiua directa quomodo probetur ibidem nu. 29.

Negatiua indirecta quomodo probetur ibidem nu. 30.

O.

OFFICIUM iudicis constituto de delicto quale sit c. 6. nu. 1. p. 21.

Officium iudicis capta informatione quale sit c. 6. nu. 4. pag. 23.

Officium iudicis vbi locus captura non erit est reum citare c. 6. nu. 6. pag. 24. vbi habes nu. 7. quæ requirantur in citatione.

Officium iudicis vbi remissioni locus esse non potest c. 9. pag. 37.

Officium

Officium iudicis in tortura quid sit,
c. 12. nu. 23. pag. 50.

Officium iudicis post torturam quid
sit ibidem nu. 4.

Ordo seruandus in concessione pre-
minentiae mag. cur. Vic. torquendi
ex processu informatiuo in addit.
pag. 54.

Officium iudicis quale esse debeat in
penis irrogandis cap. 15. per totum
pag. 68.

Occidens Sempronium volens occi-
dere Caium an excuset à pena or-
dinaria homicidij in addit. pa. 107.

P.

PATER potest remittere iniuriã
factam filio in addit. pag. 16. vbi
hoc limitatur nisi iniuria esset facta
à coniuncta persona vel pater esset
vilis.

Procurator in causis criminalibus nõ
admittitur in addit. pag. 26. vbi hoc
limitatur.

Pena iudicis qui indebite torfit tam
de iure cõmuni quam Regni c. 11.
nu. 3. pag. 44.

Pene quæ vniunt irrogandæ de iure
communi c. 14. nu. 2. pag. 60. vbi
habentur.

Pene quæ irrogant à iure canonico &
Pene quæ irrogantur à iure Regni.

Punibilis an sit cogitatio vbi supra nu-
mero 5.

Pater non tenetur pro delicto filij ne-
que etiam ex legitima debita filio
in addit. pag. 73.

Pro delicto filij nõ potest fieri execu-
tio in peculio aduentitio filij neque
in eius proprietate pag. 73. in addit.

vbi declaratur hoc esse intelligen-
dum si pater habuerit vsum fructũ
in huiusmodi peculio aduentitio so-
cus si non haberet.

Pene de iure communi & Regni sen-
tentijs non parentium c. 16. nu. 7.
pag. 78.

Publicatio bonorum in quibus casib.
locum habeat tam de iure commu-
ni quam Regni c. 17. nu. 1. vbi ha-
bes quæ veniant in ca.

Patronus deportatus & restitutus ad-
mittitur ad successione liberti c. 1.
de defensionibus reorum nu. 18.

Paria sunt captum esse cõ indultũ vel
intuitu indultus in addit. pag. 95.
vbi habes duas notabiles decisiones
Sacri consilij in hac materia.

Pena Iulianæ quando locũ habeat c. 5.
de defens. reorum pag. 115.

Prestans cautionem de nõ exeundo
palatium si exeat & reuertatur an
incidat in penã in cons. Innoc. Vit.
nu. 11. in fine pag. 129.

Q.

QUO modis procedatur in cri-
minalibus iudicijs c. 1. nu. 6. p. 3.

R.

REMISSIONE facta ab offensa
in foro conscientie an censeatur
sublatũ ius accusandi in addit. par.
Remissionibus iniuriarum & vulne-
rum quæ fiunt ab offensis num cen-
seantur remissa damna expensæ &
interesse in addit. pag. 11.

Restituere quid sit c. 1. nu. 12. de de-
fens. reorum pag. 90.

Reo restituto an veniant bona publi-
cata

cata itē actiones pro & contra reū
 ibidem nu. 14.
 Restituo seruo an reuertatur in pote
 statem domini ibidem nu. 15.
 Restituito in militia an debeat salu
 rium medij temporis ibid. nu. 17.
 Restituito reo an tollatur infamia ibi
 dem nu. 19.
 Rixa quid sit in cons. Innoc Vital. nu.
 13. circa medium pag. 131.

§.

STATVTO caute vt vnus punia
 tur pro altero pater pro delicto fi
 lij tenetur sed non corporaliter in
 addit. pag. 73.

Sententia quando executioni deman
 danda sit c. 17. nu. 2. pag. 73.

Sententia vbi exequenda vbi supra.

Sententię executio quomodo fieri de
 beat ibidem.

Sententię siue præcepti à principe fa
 cti executio differenda est per of
 ficialem animaduertentem manda
 tum illud esse iniustū in addit. p. 78.

Sententię executio an facienda sit si
 post eius prolationem appareat de
 innocentia condemnati in addit. pag.
 78. vbi habes quid iudici obseruan
 dum sit.

Securitas concessa per principem ser
 uanda est etiam si verba possent va
 rio modo interpretari addit. 2. pag.
 96. in princ.

Statutum dictans quod condemnatus
 de falso non valeat exercere ali

quod officium de quibus falsitati
 bus sit intelligendum pag. 96. in ad
 dit. 2. rers. vltimo quero.

Sodomix pena an habeat locum esse
 ctu non secuto c. 5. de defens. reo
 rum nu. 6. pag. 115.

Sponte comparens nō præsumitur de
 lictum commisisse in consil. Innoc.
 Vital. nu. 11. pag. 126.

Si non constat qualiter quis interue
 nerit in rixa, præsumitur casualiter
 in cons. Inno. Vit. nu. 13. pag. 130.

T.

TESTES in capiendis informa
 tionibus an sint cogendi cap. 6.
 nu. 2. pag. 2.

Testes qui esse possunt c. 10. pag. 40.

Testi in primo iudicio dicenti nihil
 scire & in secundo deponenti de ve
 ritate facti non est credendum in
 addit. pag. 44. vbi hoc limitatur.

Teste dicente se non ita deposuisse vt
 à notario scriptum est magis cre
 dendum est notario in addit. præ
 dicta vbi hoc limitatur.

Tortura indebitè adhibita quis sit pu
 niendus vtrum officialis an assessor
 in addit. pag. 50.

Tortura quibus personis inferi potest
 c. 12. nu. 1. & 2. pag. 50.

Testes qui non faciant plenam fidem
 c. 1. de defens. reorum nu. 22.

Testi quando liceat corrigere dictum
 suum c. 1. de defens. reor. nu. 27.

F I N I S.

PAVLI PORTARELLI AD LECTOREM

E P I G.

PONE supercilium, solitam ne contrahe frontem,
Latus ad hoc doctum perlege lector opus.
Hic potes & scelerum formas, & discere pœnas,
Et seruare bonos per sacra iura viros.
Cui liber inscriptus, facile tutabitur illum,
Nam legum est vindex, iustitiq; iubar,

1

D E O R D I N E
I V D I C I O R V M
C A P I T . P R I M O .
S V M M A R I V M .

- 1 **I** V D I C I V M ciuile vel criminale, quando dicatur de iure communi.
- 2 Et quando de iure Regni nostri.
- 3 Absoluto reo in iudicio ciuili an possit criminaliter accusari.
- 4 Iudicium ciuile, & criminale quō insimul intentantur.
- 5 De qua inquisitione tractatur in hac praxi.
- 6 Quod modis procedatur in criminalibus iudicijs.
- 7 Ex officio quando dicatur procedere.
- 8 Quando per accusationem.
- 9 Quando per exceptionem.
- 10 Quando per confessionem incidenter factam, &c.
- 11 Ex officio in quibus delictis procedi possit, tam de iure canōnico, & communi, quam ex consuetudine & iure Regni.)
- 12 Ex officio quando procedi possit parte desistente.
- 13 Ex officio ad hoc vt procedi possit, debet constare de delicto.
- 14 Et quando dicatur constare de delicto.

Q V O N I A M Reipublicæ interesse constat delicta puniri, ne maleficia ipsa remaneant impunita, l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. l. si longius, §. 1. ff. de iudic. l. si operis, C. de pæn. l. si à reo, §. fin. ff. de fideiuss. cap. vt famæ, de sent. excom. cap. Regni, Præsidentis. Et Prouinciam malis hominibus purgari, l. congruit, ff. de offic. præsid. l. 2. C. quando lice. sine iudice se vendic. Quod si crimina non punirentur, facilitas veniæ occasionem tribuere delinquendi, cap. vt clericorum, extra de vita & honest. cler. Et si ea quæ male vsurpanē omitteremus, excessus viam alijs apperiremus, cap. loci, §. proinde, 15. q. 9. cap. peruenit, 90. dist. Quādo enim publica delicta non puniuntur publica lætitia turbatur, l. nemo, vbi Bald. C. de Episc. audien. Et ira Dei in nos prouocatur à quo pro delictorum punitione

A

1. nitione venia speratur, l. prouinciarum, C. de ferijs. Vndecunq; enim crimi-
 na apparuerint puniēda sunt, cap. ecce, 24. q. 3. etiam si fuerint propul-
 sando sibi iniuriam illatam vt pulcre Capic. decisio. 58. aliquid per Bart. in
 l. si quis extraneus, ff. de acquir. h. red. Felin. in cap. quæ in ecclesiarum, nu.
 86. de constit. Aperiretur etiam via malitijs contra, l. in fundo, ff. de rei v. d. c.
 cap. sedes, de rescrip. Et daretur materia delinquendi, l. conueniri, ff.
 de pact. dot. lib. l. ambiguitates, C. de indic. viduit. toll. Effet etiam res mali
 exempli, l. aut facta, §. fin. ff. de pæn. Proinde puniēda sunt maleficia vt
 vnus pæna mætus possit esse multorum, l. i. C. ad leg. Iul. repe. l. capitalium,
 §. famulos, ff. de pæn. §. hodie, Instit. de excep. Et pestilento flagello stultus
 sapientior fit, prouerb. cap. 19. & alibi. non feceris maledicos viuere, c. of-
 ficia, c. si homicidium, 23. q. 5. Et si quos ad vitæ decora domesticæ laudis
 exempla non prouocant, correctionis saltem medicina compellat, l. vnica,
 C. de emendat. propinquo. Alias si heri fuisset absolutus vnus, hodie absol-
 ueret ergo, & cras alius, nullus delinquentium puniretur, & sic paulatim
 Lupus comederet agnum, c. ecclesias, §. quia ergo, ver. De prioribus. 73.
 q. 5. facit, §. præterea, Instit. de rer. diuis. Sed cum multa de malefactorum
 pæna nempe vt cognoscas sim dicturus, quæ materia est lōge omnium quæ
 in foro versantur pulcherrima, & nulla adeo frequens sit, nullaq; huic, uti-
 litate aut grauitate comparari possit, cum hic de hominum fortunis ac ca-
 pite agatur, & non de tritico & oleo legato. Idcirco, priusquam rem ipsam
 progrediamur, inuocato prius nostri Redemptoris diuino præsidio, vt nos
 docet Imperator, in Authen. de armis, in princ. qui me diuinis radijs illumi-
 net, vt ea dicere valeam, quæ ad eius honorem, meique & aliorum salutem
 1. resurgere possint sciendum est, quòd tunc dicitur iudicium ciuile quando agi-
 tur ad commodum priuatū, siue causa descendat ex delicto siue ex contra-
 ctu, Criminale vero dicitur iudicium quando agitur ad commodum publi-
 cum. siue ex delicto imponenda sit pæna corporalis siue pecuniaria, quæ fi-
 sco applicanda veniret, & ita de iure communi sentire videtur glo. in l. 2. in
 princ. ff. de sepul. viola. quam tenet omnes, vt dicit ibi Bar. relatus per Abb.
 in rub. de iudic. nu. 5. Duen. regul. 315. 2. ampliatur. Afflicti. in 3. par. Const.
 Reg. rub. 3. 2. §. varietates, nu. 9. Villalob. in sua collect. commu. opi. littera,
 C. nu. 25. Dec. in l. 2. post nu. 41. C. de eden. Mara. fol. 21. nu. 2. in suo Spec.

2. Sed de iure Reg. causæ in quibus non venit imponenda pæna mortis natura-
 lis, vel ciuilis, vel membri abscissionis, sunt de iurisdictione ciuili, vt in prag.

3. 2. de iurisdic. non turbant. Item sciendum est, quòd absoluto reo in iudicio
 ciuili contra aliquem instituto, non potest actor criminalem actionem inten-
 tare ex eadem causa, vel contra absoluto in iudicio criminali nõ potest ci-
 uiliter molestari, secus autem si tendant ad diuersa, tunc enim altera via non
 obstante potest agi, & est cõmunis opinio, Maran. in suo Specu. fol. 21. nu. 1.

Sed an intentato iudicio ciuili contra aliquem, possit ille actorē criminaliter accusare de falso, ita quod suspendat iudicium ciuile, dic quod non, vsq³ ad conclusionem in causa tantum, Capic. decis. 25. & ita intelligas dictum Sigismundi conf. feudal. 6. nu. 6. & vide Afflic. decis. 103. & 229. Plane de iure regni nostri non impeditur causa principalis respectu falsitatis, nisi falsitas ex eisdem actis indice constet, vt prag. 2. de fal. sed an possit & criminalis, & ciuilis ex eadem causa contra eundem actio intentari eodem tēpore? quod nō ita dicit tex. in l. interdum, ff. de publ. iudic. (licet apud iurisperitos pro expedito habeatur quod ex eodem delicto duplex oritur actio. & criminalis scilicet ad publicam vindictam, & ciuilis ad priuatum cōmodum, vt dicit Pontan. super consuetud. Blesen. fol. 183. col. 1. & est tex. in l. 7. §. si dicatur, ibi, atquin solemus, ff. de iniur. l. vnica, C. quando ciuil. actio in princ. l. in eum, ff. de accusa.) Nisi tamen actor intentaret criminale iudicium principaliter deinde incidenter petat rem ablatam siue interesse passum sibi restitui quo casu talis petitio admittit, ita Bar. in l. interdū, §. qui furem, nu. 5. ff. de fur. sequitur Hieron. ad Angel. de malefic. in verb. Et ad querelā, in vlti. Apostill. col. 3. ver. 2. casu & ita obseruat consuetudo Bal. in l. data opera, nu. 6. in fin. C. qui accusa. non poss. Pariq; modo admittitur libellus criminalis concludens delinquentem puniri secundum formam iuris, cum refectione damnorum, interesse & expensarum, & ita practicatur, vt dicit Ang. in l. vnica, num. 6. C. quando ciuil. actio. criminali præiudicat quem refert August. ad Angel. de malefic. in verb. & vestem celestē, nu. 11. Scias autem in hoc proposito quod iudex non potest condemnare reum ad interesse partis & rem ablatam, quando proceditur in contumaciam delinquentis, ita dixit Bal. in l. qui crimen, nu. 28. C. qui accusa. non poss. Vltimo sciendum est, quod licet plures sint species inquisitionum de quibus per Bar. in l. 2. §. si publico, ff. de adult. tamen hic non intendo de illis tractare, nec de illa inquisitione de qua loquitur tex. in l. congruit, ff. de offic. præsid. in cuius loco hodie emanatur illud bannum generale contra malefactores, &c. quod fieri faciunt officiales in principio eorum officij. secundum Ang. de malefic. in verb. Hæc est quædam inquisitio, nu. 3. sed de illa speciali, &

6 particulari inquisitione, quam faciunt officiales contra aliquem. Et proinde scias quod duobus tantū modis proceditur contra delinquentes & malefactores, Aut enim proceditur per inquisitionem & ex officio, Aut per accusationem, neque alius modus procedendi inuenitur, in tota practica.

7 Per inquisitionem siue ex officio dicitur procedi quando iudex à se ipso assumit informationem contra delinquentem, & contra eum procedit.

8 Per accusationem dicitur procedi quando pars offensa, vel alius ad quem de iure spectare potest ius accusandi (de quibus infra proximo capitu.) porrigit suam querelam, & super illa proceditur. Deunt

- 9 etiam Docto. procedi. in criminalibus iudicijs per exceptionem vt puta qñ iudex qui habes & ciuilem, & criminalem iurisdictionē procedit contra delinquentem pro crimine ex probationibus factis in causa ciuili, quo casu potest ad eum puniendum ex officio procedere nulla partis querela præcedente, & ita de facto seruari refert Iacob. de Bel. in pract. crimin. fol. 28. in rub.
- 10 de caus. criminalib. nume. 1. & 2. Per confessionem, quando iudex habita confessione incidenter facta vel per partem vel per testem de aliquo delicto commisso procedit, quo casu debet iudex nouū processum formare super illa confessione, & dare reo suas defensiones, etiam nulla partis querela præcedente & alia facere quæ in processibus criminalibus requiruntur, ita dicit Bar. in l. si confessus, circa fin. ff. de custod. reor. & in d. l. 2. §. si publico, nu. 20. vbi etiam refert ita obseruari, sequitur Boss. quomod. proceda. per exceptio. nu. 4. & ita fuisse iudicatum refert Afflict. decis. 176. relatus per Foller. pract. crimin. fol. 297. nu. 31. Item dicunt procedi per denunciationem, scilicet si facta sit denunciatio apud acta quod aliquis maleficiū aliquod commiserit, sed cum dicti tres modi procedendi completantur sub illo modo ex officio procedendi, vt vides per quos aperitur via ad inquirendum. Propterea retenta opinione solummodo supradictis duobus modis
- 11 proceditur. Quæro in quibus casibus ex officio præcedi potest? Respondeo quod aut loquimur de iure canonico, & secundum illud in omnibus delictis potest ad publicam vindictam ex officio & per inquisitionem procedi ita Archid. in cap. felicis, de pæn. in sexto. Cuius opinionem dicit esse cōmunem Marian. in cap. qualiter & quando, nu. 108. in fin. de accusat. Aut vero loquimur de iure communi Romanor. & secundum illud non potest vllō pacto procedi, nemo enim sine accusatore puniri debet dicit glo. in d. l. 2. §. si publico, quam tenent omnes vt dicit ibi. Angel. nu. 2. secus autem ex consuetudine iuris communis per quam hodie permissum est Iudici in quocumque casu procedere vt dicit Gandin. de malefic. in titu. quomodo cognoscat. de malefic. per inquisitionem, post nu. 6. ver. sed hodie, & quod ita vidit communiter obseruari refert Guid. de Suzar. de maleficijs, in titu. qualiter fiat inquisitio, nu. 6. Fab. in titu. de publ. iudic. in princ. Apostill. ad Ang. de malefic. in verb. Hæc est quædam inquisitio, in glo. super verb. specialis, nu. 30. Aut loquimur de iure Regni huius (& hæc est materia nostra) & secundum hoc non potest procedi, nisi in delictis pænā mortis naturalis, vel ciuilis, membriq; abscissionis irrogantibus, vel in iniurijs illatis viduis, & Ecclesiasticis personis & pupillus, quibus dumtaxat ad vindictam non est prosequendi facultas, & insuper in homicidijs clandestinis, vt in cap. Regni ne tuorum, & cap. ad consultationem. Quo stante, cessat practica tradita per Alexan. in Apostill. ad Bar. in d. §. si publico, post num. 2. ver. modum inquisitionis. Pariterq; cessat opinio Bart. in l. inter accusato-

rem, nu. 8. ff. de publ. iud. quia neq; de stilo neq; de consuetudine obseruat-
 12 tur vt dicit Blan. in pract. crim. fol. 11. nu. 25. similiq; modo eestat cautel.
 quam tradit Cępol. cautel. 25. sed nunquid porreċta querela de iniurijs vel
 similibus casu quo non potest ex officio procedi, si postea pars desistat vel
 remittat quærelā, possit curia ipsa ex officio procedere. Respondeo q̄ non,
 & ita per plura firmauit domin. Clar. in §. practica, q. 58. nu. 2. per totum &
 in q. 58. nu. 11. non enim negari potest quod inquisitio succedit loco accu-
 sationis, & sublato iure accusandi, & sic procedendi, censeatur sublātū ius
 inquirendi glo. in l. quærelā, C. de fal. Foller. pract. crimin. fol. 412. nu. 140.
 13 Et sic habes primum requisitum ad hoc vt iudex ex officio procedere pos-
 sit, vt scilicet sit in casibus à iure permissis. Secundo requiritur vt constet
 de delicto, statim enim constituto de delicto solent cauti iudices, & practici
 assessores ad vltiora procedere vt dicit Carus inter consil. crimin. diuersi.
 consil. 99. post nu. 7. ver. Secundo etiam lib. 1. Quomodo autem dicatur cō-
 stare de delicto ad finem procedendi ex officio, dic secundum Doct. qui si
 delictum est tale ex quo solent remanere certa vestigia vt de homine mor-
 tuo ipsum Cadauer, vel de incendio locus combustus, & similibus, & tunc
 non dicitur constare de delicto nisi prius iudex oculis subijciat corpus ip-
 sum, aut non solent remanere certa vestigia vt in iniurijs verbalibus adul-
 terio, &c. quæ sine fractura cōmittuntur, & tunc statim porreċta que rela-
 dicitur constare de delicto, & tenetur iudex ad vltiora procedere. In stu-
 pro autem illato puero, vel vi illata puellæ debent inspicī partes pudendæ
 per obstetrices vel chirurgicos & si tales personæ referant cum iuramento
 se credere stuprum illatum vel puellam corruptam fuisse satis dicitur con-
 stare de delicto, ita Abb. in cap. proposuisti, nu. 3. de probationib. Alber-
 ric. in l. prima, §. ex hoc rescripto, num. 8. ff. de ventre in possess. mitter.
 Ad vnum tamen aduertat iudex ne permittat mulierem nudam inspici à ma-
 ribus id enim prohibitum est Foller. pract. fol. 18. num. 23. vbi in fine sub-
 dit. quendam auditorem ad conuincendum stuprum nudam inspexisse iu-
 uenculam, qui parum post fuit officio priuatus & in exilium missus.

ADDITIO ASCANII THOLOMEI V. I. D.

DICIT tex. in l. querela, C. de falsis, quod actio criminalis tollitur
 spacio viginti annorum (& sic quod quis non admittatur ad accusan-
 dum) & ita tenent communiter Doctores Abb. in cap. cum haberet. nu-
 mero 4. de eo qui duxit in matrimonium &c. Boer. decis. 26. num. 6. rela-
 tus per Villalob. in sua collect. commu. opin. in littera D. nu. 55. Viuius lib.
 commu. opin. in verb. Accusatio falsi. Marsil. consil. 117. num. 40. Quod
 etiam amplia procedere in iudice, vt scilicet nō possit ex officio procedere
 post

post huiusmodi temporis spacium, succedit enim inquisitio loco accusatio-
nis, & pròinde sublato iure accusandi, censet sublatum ius inquirendi, & in
hoc omnes còcordant vt dicit Angel. de Castro, inter conf. criminal. diuers.
94. nu. 16. libro primo licet glo. in dicta l. querela, loquendo per verbum
forte, dixerit, quòd non præscribatur officium iudicis inquirentis, nisi spa-
cio 30. annor. quia illa glo. est còmuniter reprobata vt dicit Ias. in l. 1. nu. 8.
in fin. ff. de iurisd. omn. iud. sequitur Boss. in tit. quomodo procedatur per
actionem, nu. 17. Balbus de præscrip. in 4. q. quar. q. principalis. q. 2. nu. 3.
Ias. decif. 486. quem refert Viui. quo supra. Quod tempus currit à die
commisi delicti vt dicit Alex. in l. eum qui, §. in popularibus, nu. 12. ff. de
iureiuran. relatus per Ruin. consil. 27. post nu. 6. vers. 2. istud lib. 4. Marfil.
pract. criminal. §. constante, num. 85. & seq. & consil. 87. num. 15.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. SECVNDO.

S V M M A R I V M.

- 1 **A**CCVSARE omnes possunt qui non prohibentur de iure còmuni:
- 2 Accusare an possit mulier.
- 3 An pupillus.
- 4 An seruus. . .
- 5 An pauper.
- 6 An miles.
- 7 An Clericus. . .
- 8 An magistratus.
- 9 An infamis. . .
- 10 An calumnia notatus.
- 11 An qui plures reos habent.
- 12 An qui cum bestijs pugnat siue artem ludieram, &c?
- 13 Accusare prohibentur familiares domestici & cognati, vt est seruus do-
minum liberi parentes, frater fratrem, libertus, Patronum, & eius li-
beros, nisi &c. Item alumnum accusare prohibetur, & quando hi ad
accusandum admittuntur.
- 14 Accusare prohibetur is qui procurator fuit eius quem accusat.
- 15 Accusatus an & quando possit suum accusatorem accusare.
- 16 Accusare non potest qui semel per calumniam eundem accusauit.
- 17 Et qui semel ab accusatione destitit.
- 18 Accusare eundem de eodem delicto, plures prohibentur.
- 19 De iure Regni omnes accusare possunt qui suam vel suorum iniuriam
perfe-

persequuntur, prout etiam de iure communi, & qui dicantur suam vel suorum iniuriam persequi ibidem.

- 20 Laicus an possit accusare clericum.
 21 Officiū accusatoris quæ sint.
 22 Accusatio aduersus quos competat.

DICTVM est supra per accusationem, procedi in criminalibus iudicijs. Proinde qui accusare possunt in hoc loco est videndum (qui autē accusare possint in adulterio furto, & iniurijs suis locis proponemus in capitibus sequētibus.) Pro quorum intelligentia facias regulam generalem quod de iure communi omnes, qui expresse prohibiti non reperiuntur admittuntur, ad accusandum, vt in l. qui accusare, ff. de accusat. & hanc regulam ponunt communiter Doctores. vt dicit, Anton. Gomez. c. 1. delict. nu. 3 r. & ideo in primis mulier accusare prohibetur d. l. qui accusare, cōcord. l. 1. ff. eod. tex. in l. Senatufconsulto, & in l. de crimine, C. eodem. Nisi mulier suam vel suorum iniuriā persequatur, d. l. 1. & 2. ff. accusatio. l. 4. l. non ignorat, C. eod. & per cōsequens mulierem posset accusare de morte mariti, est omnium receptissima sententia, vt dicit Placza lib. 1. delict. q. 40. nu. 2. sunt enim maritus & vxor duo in carne vna. Secundo mulier accusare prohibet. Nisi ex lege testamentaria accuset d. l. 2. §. idem & in lege. Tertio nisi crimen maiestatis deserat, l. in questionibus, ff. ad leg. Iul. maiest. Quarto nisi lege Iulia de Annona accuset l. mulierem, ff. de accusat. l. 3. §. fin. ad l. Iul. de Annon. vltimo scias quod licet mulier, si suam vel suorum iniuriam persequatur, accusare possit hoc tamen non admittitur in adulterio commissio per virum, vt est tex. in l. 1. C. de adult. secundo accusare prohibentur pupilli, d. l. qui accusare. Nisi patris vel aui mortē persequantur, vel testamentum eius, vel nisi suam vel suorum iniuriam persequantur, & est communis opinio, vt dicit Hieron. post Angel. de malefic. in verb. & ad querelam, post num. 29. Item prohibentur accusare serui, l. quoniam Alexandrum, C. de adulte. Nisi lege Iulia maiestatis accusent, l. famosi, §. serui, ff. de crimin. læsæ maiest. vel nisi lege Iulia de Annona accusent, d. l. mulierem, in fin. Item pauperes qui minus quam quinquaginta aureos habent, l. nonnulli, ff. de accusa. Nisi tamen pauperes essent bonæ & honestæ fidei, secundum glo. ibi, quam omnes sequuntur, teste Beroo, in cap. 1. post nu. 54. de accusatio. Item prohibentur milites, d. l. qui accutare, ibi, alij propter sacramentum. Nisi suam vel suorum iniuriā persequantur, l. non prohibentur, C. qui accusa. non poss. vel nisi lege Iulia maiestatis accusent, l. famosi, ff. ad legem Iul. maiest. vel lege Iulia. de Annona accusent, d. l. mulierem, ea enim milites curare debent, quæ ad militiam pertinent nō autem se criminalibus litibus immiscere. Quod hodie non seruatur, admittuntur enim indistincte ad accu-

accusandum, & ita indistincte communiter concludunt Doctor. Nouell. in tract. ad defensionem, fol. 73. nu. 32. Præterea prohibentur clericus si tamen ex eo crimine, pœna sanguinis ingeratur. Quo casu si accusat efficitur irregularis test. est in cap. 2. & in cap. postulasti, de homicid. & hæc est omnium communis sententia, Couar. in repet. clemen. si furiosus, fol. 312. ver. tertio cod. de homicid. Nisi tamen clericus protestetur quod non intendit agere ad vindictam corporalem, & sic citra pœnam sanguinis, tunc enim non efficitur irregularis, Clar. lib. 5. senten. §. practica, q. 14. nu. 3. De iure autem regni nostri, videas in hoc casu, ritum mag. cur. Vica. incip. Item

8 quod nullus. Item prohibentur magistratus, d. l. qui accusare, ibi, alij propter magistratum. Item infames d. l. qui accusare, ibi, alij propter delictum proprium, cui concor. l. 4. eod. tit. facit tex. in l. criminis, C. qui accusare non poss. Nisi lege Iulia maiestatis accusent, d. l. famosi, vel lege Iulia de Annona d. l. mulierem, vel nisi suam vel suorum iniuriam persequantur, l. 4. ff. de accusa. Plane scire debes quod infames infamia iuris, tam de iure ciuili quam Canonico repelluntur, & est communis & indubitata conclusio, Hieron. ad Angel. de malefic. in verb. & ad querelam, post nu. 23. infames vero infamia facti, de iure Canonico tantum repelli, non autem iure ciuili

10 refert Viuius lib. 1. commu opin. in verb. accusare non potest. Prohibentur etiam calumnia notati d. l. 4. & l. alij propter suspicionem, ff. de accusa. concor. tex. in l. accusator, ff. de præuarica. vbi de præuaricatione conuictus,

11 non accusat. Item accusare prohibetur quis plures reos habet, d. l. qui accusare, facit tex. in l. cum rationibus, C. qui accusa, non poss. Nisi tamen suam vel suorum iniuriam persequatur, l. hos accusare, §. lege Iulia. ff. de accusa. Vel nisi maritus mariti iure accuset, l. inter liberas, §. fin. ff. ad legem Iul. de

12 adulte. Præterea accusatio interdicitur his qui cum bestiis pugnant, quidè

13 artem ludicram, siue lænocinium fecerint, d. l. 4. & d. l. qui accusare. Interdicitur familiaribus & domesticis, aut cognatis d. l. qui accusare, cui concor. tex. in l. si quis ex familiaribus, C. eod. Et ideo seruus dominum accusare non potest de crimine capitali, vt ibid. facit tex. in l. 1. §. quod autem dictum. ibi hoc nequaquam, ff. de offic. præfec. vrbis. Et liberi parentes d. l. qui accusare, & l. falsi crimine, C. qui accusa, non poss. Et frater fratrem, l. si magnum, C. eod. Nisi non capitale crimen sicut ibi, cui concor. tex. in l. si fororem, C. eod. Et liberus patronum, eiusque liberos, d. l. qui accusare, in fin. concor. l. fin. C. qui accusa. Nisi tamen libertus iure mariti, patronum accusare velit, l. si adulterium cum incæstu, §. liberto, ff. ad leg. Iul. de adul. Item alumnum, l. iniquum, C. qui accusa, non poss. Prohibentur dico familiares & domestici (vt supra.) Nisi hi non criminaliter sed ciuilitè de suis rebus agant, l. hi tamen, §. 1. ff. de accusa. l. 1. §. quod autè dictum, ff. de offic. præfec. vrb. l. falcid. C. ad leg. Cornel. de fal. Item nisi seruus dominus,

non dominum seruus accuset, l. seruos, §. ex rescripto, ff. de accusa. Itē nisi pater filium non autem filius patrem, l. propter insidias, C. qui accusa. non poss. Itē nisi familiares & domestici lege Julia maiestatis accusent, l. si quis ex familiaribus, C. eodem, vel nisi seruus queratur quod tabulæ testamenti, in quibus sibi libertas legata erat, à domino suppressæ fuerint, l. nullo modo, C. de fal. Vltimo nisi seruus dominum de Annona accuset, l. i. ff. ad leg. Jul. d. Annon. his enim casibus omnibus domestici accusare nō prohibētur. Præterea accusare prohibetur accusatus, suum accusatorem, l. is qui reus, ff. de publ. iudic. l. 2. §. qui hoc dicit, ff. de adul. l. neganda, C. qui accus. nō poss. Nisi iudiciū quo accusare volens sit finitum, d. l. neganda, vel nisi accusatio ante damnationem fuerit inchoata, tunc enim post damnationem implere permittitur d. l. is qui reus, §. fin. vel nisi accusetur de maiori crimine accu. fec. l. prima: C. qui accusa. non poss. vel nisi accusatus suam vel suorum iniuriam persequatur d. l. neganda, vel nisi vxor de adulterio à marito accusata lænocinij crimen illi obijciat, l. 2. §. si publico, ff. de adulter. De iure Regni quid in hoc statutum sit videas consl. Reg. si ciuilitè agens, & præg. 1. §. de accusa. Præterea accusare prohibetur is qui procur. fuit eius quem accusat, §. idem decrescunt, ff. de iure fisc. Item accusare prohibetur, is qui antea alia accusatione aduersus eundem instituta calumniatus sit, d. l. si cui crimen, §. si tamen, ff. de publ. iud. Item qui ab instituta semel accusatione destitit, l. secunda, ff. ad Turpillian. s. accusationem, l. si ea qua, C. qui accusa. concor. tex. in l. 4. §. fin. ff. ad Senatuscon. Tertul. l. 3. C. eod. Nisi animum accusandi non deposuerit, l. in executionibus, C. eod. Præterea accusare prohibentur plures, eundem de eodem crimine, l. qui de crimine, C. de accusa. l. si plures, l. hi tamen, §. ab alio, ff. eod. Nisi tamen de diuersis criminibus ab eodem facto ortis, plures accusare velint d. l. qui de crimine, §. si tamen, C. eodem de accusat. De iure autem Regni nostri omnes ad acculandum admittuntur si suam vel suorum iniuriam persequantur quorum appellatioue veniunt parentes, & descendentes omnes, patroni & patronæ, & eorum liberi, frater soror vxor socer, sorus, norus, vitricus, Nouerca & priuignus, Abb. c. de cætero, nu. 7. de testib. cuius opinionem dicit esse comunem Felin. in cap. cum dilecti, nu. 9. de accusa quem refert Maran. in suo Specu. fol. 84. nu. 62. Carauit. super rit. 192. num. 2. & ita etiam cantum reperitur de iure communi, l. hi tamen omnes, ff. de accusa.

20 Et ideo licet laicus non admittatur ad acculandum siue denunciandum criminaliter clericum, tamen si suam vel suorum iniuriam persequatur admittitur & est communior opinio, vt dicit glo. in cap. in summa. 2. quest. 7. in glo. vnica. Quod omnes admittunt Foller. pract. crimin. canon, fol. 48. nume. 43. scias tamen quod quando in accusatione versatur ius publicum, puta dilapidationis bonorum ecclesiæ, tunc quilibet laicus etiam extraneus

admittitur ad accusandum clericum, & ita tenent communiter Doctores. teste
 21 Ferret. conf. 183. num. 3. Non est tamen omittendum quod de iure communi, ne facile quis prosiliat ad accusandum requiritur inscriptio in crimen, l. si cui crimen, ff. de accusatio. l. tertia in princ. C. qui accusa. Dignum enim est ut inscriptiones præponantur, l. in causis, l. accusationis, C. de accusatio. l. si crimen, C. qui accusa. Nisi mulier suam vel suorum iniuriã persequens accusare velit, illam enim onere inscriptionis non grauat, l. duodecim, C. eod. vel nisi maritus vxorem adulteram accuset, l. quamuis la se conda, §. in primis, C. de adult. quod tollitur, in auth. matri & auix, §. si de adulterio. Cuius forma inscriptionis. Item quæ designanda notantur in l. libellorum, ff. de accusa. Et si accusator literas nesciat, alius pro eo subscribere debet, ut ibidem. Item tenetur accusator cautionẽ præstare se permansurum vsq; ad terminum litis, d. l. si cui crimen, cui concor. tex. in l. 3. C. qui accusa. Item tenetur custodiã similitudinem pati, l. 2. §. fin. C. de exhib. reis concor. L. accusationis, C. de accusa. alias si in crimen non sit in scriptum rei nomen aboletur, l. 3. §. quod si, ff. de accusa. & secretarius quinque libris auri punitur d. l. in causis, C. de accusa. Quæ quidem inscriptio faciendã est antequam accusatur reus, d. l. 2. §. 1. C. de exhib. reis, l. 7. C. de calum. & antequam quæstio habeatur, l. 13. C. de quæst. & hæc de iure cõmuni nullam habent difficultatem. Cæterum hodie non obseruantur de consuetudine, ut dicit Spec. in tit. de accusa. §. 1. nu. 4. in fin. quem refert Foller. prac. crim. fol. 136. post nu. 3. Marcus decis. 683. nu. 6. Gram. super const. Reg. fol. 61. nu. 11. Item dicit Gandin. de malefic. in Rub. qui accusare possunt, nu. 38. & in Rub. qualiter fiat accusatio, nu. 6. Salic. in l. qui crimine, nu. 4. C. qui accusa, non poss. Angel. de malefic. in ver. & ad querelam, nu. 5. & ibi Aug. in Apostil. Boss. in tit. de inquisit. post nu. 14. Couar. lib. 2. resol. c. 9. nu. 1. Duennas reg. 27. ver. est tamen notandum, Vital. de malefic. in Rub. quid sit accusatio, nu. 12. in verb. inscribere, Prac. Papien. in forma inquisitionis, in verb. hæc est quædam inquisitio, nu. 1. in fi. Bar. in l. si cui, nu. 2. ff. de accusa. est enim sublata illa pœna talicnis & c. Planè de iure canonico, adhuc necessaria est inscriptio, & ita quotidie seruamus, dicit Cardin. Alex. in c. libellorum, circa fin. 2. q. 8. Idem etiam dixit Bar. quo supra loquẽdo per
 22 verbum sorte. Non est prætereundum aduersus quos competat accusatio & ideo regulariter alius pro alio puniri non debet, §. cum vero contigerit, in Auth. ut nulli iudic. constit. 134. Nisi alius mandauit ut crimen committeretur, hic enim quamuis nihil vltra commiserit puniendus, & vide ea que dixi in tit. de defensio. reor. Regulariter etiam aduersus hæredem eius qui crimen commisit, commentitio iure non competit, l. si pœna, ff. de pœn. Nisi lis cum defuncto sit contestata & defunctus damnatus, vt l. ex iudiciorum, ff. de accu. & ut ibi dicit etiam Bal. in l. 1. nu. 5. C. vbi de crimi. agi oportet
 cuius

cuius dictum dicit esse in viridi obseruantia Carau. super rit. mag. cur. 305. nu. 1. quod reo contumace reputato de aliquo crimine coram vno tribuna-
 li potest de eodem crimine ad instantiam accusatoris, coram alio accusari,
 & banniri, si in eo pariter fuerit contumax. Nec tenetur posterior iudex,
 neque ad partis instantiam neque anterioris iudicis superfedere in causa vel
 illam causam illi anteriori iudici remittere. ita Bar. in l. sepulchri, nu. 3. ff.
 de sepul. viola. Quod aduersus officialem etiam durante officio possit accu-
 satio institui pro barattaria & furtis non expectato tempore sindicatus, di-
 cit esse communem opinionem Boss. in tit. de offic. corrup. pecu. nu. 24. li-
 cet. Vital. de malefic. in rub. qui accusa. non poss. in fin. simpliciter dicat
 quod non, sed quod debet expectari tempus sindicatus.

ADDITIO ASCANII THOLOMEI V. I. D.

QUOTIDIE euenit quod homines in foro conscientie remittunt, in-
 iurias siue offensas eisdem illatas, quaeritur num propterea censeatur
 sublatum ius accusandi, dicas quod non & ita est communis opinio, Alex.
 in l. si tibi decem, §. 1. nu. 1. ff. de pact. Couar. lib. 2. resolut. cap. 10. post nu. 6.
 ver. tertio, vt constat Aug. ad Angel. de malefic. in verb. comparent, & pro-
 ductum instrumentum pacis, nu. 28. Igneus, in l. diuus, nu. 25. ff. ad Syllan.
 Quotidieq; accidit quod pars offensa remittit iniuriam, & vulnus nunquid
 propterea censeatur remisisse damna expensas & interessa? Respon. quod
 non, & ita tenuit glo. in §. fin. in glo. non reuocauerint, Instit. de iniur. qua
 ita intelligunt, & sequuntur communiter scribentes, vt dicit Ioan. de Ami-
 cis consil. 88. nume. 14. quam opinionem dicit esse communem Couar. li-
 bro 2. resolut. cap. 10. post nu. 6. ver. Quarto eiusd.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. TERTIO.

S V M M A R I V M.

- 1 **A** D V L T E R I I accusatio quibus competat.
- 2 **Q** uando, & quo ordine competat.
- 3 A d u e r s u s quos competat haec accusatio, &c.
- 4 **Q** uandiu competat.

D I C I T tex. in l. quamuis la secunda, C. ad legem Iul. de adult. & stu-
 pro, quod accusatio adulterij certis tantum personis competit & non
 omnibus quam sententiam dicit esse communiter approbatam, Fulgo. con-
 sil. 135.

admittitur ad accusandum clericum, & ita tenent communiter Docto. teste

- 21 Ferret. conf. 183. num. 3. Non est tamen omittendum quod de iure communi, ne facile quis profiliat ad accusandum requiritur inscriptio in crimine, l. si cui crimen, ff. de accusatio. l. tertia in princ. C. qui accusa. Dignum enim est vt inscriptiones præponantur, l. in causis, l. accusationis, C. de accusatio. l. si crimen, C. qui accusa. Nisi mulier suam vel suorum iniuriã persecuens accusare velit, illam enim onere inscriptionis non grauat, l. duodecim, C. eod. vel nisi maritus vxorem adulteram accuset, l. quamuis la se conda, §. in primis, C. de adult. quod tollitur, in auth. matri & auix, §. si de adulterio. Cuius forma inscriptionis. Item quæ designanda notantur in l. libellorum, ff. de accusa. Et si accusator literas nesciat, alius pro eo subscribere debet, vt ibidem. Item tenetur accusator cautionẽ præstare se permanurum vsq; ad terminum litis, d. l. si cui crimen, cui concor. tex. in l. 3. C. qui accusa. Item tenetur custodiã similitudinem pati, l. 2. §. fin. C. de exhib. reis concor. l. accusationis, C. de accusa. alias si in crimen non sit inscriptum rei nomen aboletur, l. 3. §. quod si, ff. de accusa. & secretarius quinq; libris auri punitur d. l. in causis, C. de accusa. Quæ quidem inscriptio facienda est antequam accusatur reus, d. l. 2. §. 1. C. de exhib. reis, l. 7. C. de calum. & antequam quæstio habeatur, l. 13. C. de quæst. & hæc de iure cõmuni nullam habent difficultatem. Cæterum hodie non obseruantur de consuetudine, vt dicit Spec. in tit. de accusa. §. 1. nu. 4. in fin. quem refert Foller. prac. crim. fol. 136. post nu. 3. Marcus decis. 683. nu. 6. Gram. super const. Reg. fol. 61. nu. 11. Item dicit Gandin. de malefic. in Rub. qui accusare possunt, nu. 38. & in Rub. qualiter fiat accusatio, nu. 6. Salic. in l. qui crimine, nu. 4. C. qui accusa, non poss. Angel. de malefic. in ver. & ad querelam, nu. 5. & ibi Aug. in Apostil. Boss. in tit. de inquisit. post nu. 14. Couar. lib. 2. resol. c. 9. nu. 1. Duennas reg. 27. ver. est tamen notandum, Vital. de malefic. in Rub. quid sit accusatio, nu. 12. in verb. inscribere, Prac. Papien. in forma inquisitionis, in verb. hæc est quædam inquisitio, nu. 1. in fi. Bar. in l. si cui, nu. 2. ff. de accusa. est enim sublata illa pœna talienis &c. Planẽ de iure canonico, adhuc necessaria est inscriptio, & ita quotidie seruamus, dicit Cardin. Alex. in c. libellorum, circa fin. 2. q. 8. Idem etiam dixit Bar. quo supra loquẽdo per
- 22 verbum forte. Non est prætereundum aduersus quos competat accusatio & ideo regulariter alius pro alio puniri non debet, §. cum vero contigerit, in Auth. vt nulli iudic. constit. 134. Nisi alius mandauit vt crimen committeretur, hic enim quamuis nihil vltra commiserit puniendus, & vide ea que dixi in titu. de defensio. reor. Regulariter etiam aduersus hæredem eius qui crimen commisit, commentitio iure non competit, l. si pœna, ff. de pœn. Nisi ilis cum defuncto sit contestata & defunctus damnatus, vt l. ex iudiciorum, ff. de accu. & vt ibi dicit etiam Bal. in l. 1. nu. 5. C. vbi de crimi. agi oport. cuius

cuius dictum dicit esse in viridi obseruantia Carau. super rit. mag. cur. 305. nu. 1. quod reo contumace reputato de aliquo crimine coram vno tribuna-
li potest de eodem crimine ad instantiam accusatoris, coram alio accusari,
& banniri, si in eo pariter fuerit contumax. Nec tenetur posterior iudex,
neque ad partis instantiam neque anterioris iudicis superfedere in causa vel
illam causam illi anteriori iudici remittere. ita Bar. in l. sepulchri, nu. 3. ff.
de sepul. viola. Quod aduersus officialem etiam durante officio possit accu-
satio institui pro barattaria & furtis non expectato tempore syndicatus, di-
cit esse communem opinionem Boss. in tit. de offic. corrup. pecu. nu. 24. li-
cet. Vital. de malefic. in rub. qui accusa. non poss. in fin. simpliciter dicat
quod non, sed quod debet expectari tempus syndicatus.

ADDITIO ASCANII THOLOMEI V. I. D.

QUOTIDIE euenit quod homines in foro conscientie remittunt, in-
iurias siue offensas eisdem illatas, quaeritur num propterea censeatur
sublatum ius accusandi, dicas quod non, & ita est communis opinio, Alex.
in l. si tibi decem, §. 1. nu. 1. ff. de pact. Couar. lib. 2. resolut. cap. 10. post nu. 6.
ver. tertio, vt constat Aug. ad Angel. de malefic. in verb. comparent, & pro-
ductum instrumentum pacis, nu. 28. Igneus, in l. diuus, nu. 25. ff. ad Syllan.
Quotidieq; accidit quod pars offensa remittit iniuriam, & vulnus nunquid
propterea censeatur remisisse damna expensas & interessa? Respon. quod
non, & ita tenuit glo. in §. fin. in glo. non reuocauerint, Instit. de iniur. qua
ita intelligunt, & sequuntur communiter scribentes, vt dicit Ioan. de Ami-
cis consil. 88. nume. 14. quam opinionem dicit esse communem Couar. li-
bro 2. resolut. cap. 10. post nu. 6. ver. Quarto eiusd.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. TERTIO.

SVMMARIVM.

- 1 **A**DVLERII accusatio quibus competat.
- 2 Quando, & quo ordine competat.
- 3 Aduersus quos competat hæc accusatio, &c.
- 4 Quandiu competat.

DICIT tex. in l. quamuis la seconda, C. ad legem Iul. de adult. & stu-
pro, quod accusatio adulterij certis tantum personis competit & non
omnibus quam sententiam dicit esse communiter approbatam, Fulgo. con-
sil. 135.

1 sit. 335. post nu. 2. Et ideo scias quòd in primis marito adulteræ accusatio hæc iure mariti cõpetit. In primis enim maritum genitalis thõri vindicem esse oportet dicit tex. in l. quamuis, §. in primis, C. ad lēgem Iul. de adult. Et hoc quamuis maritus filius familias sit, etiã inuito patrē, l. inter liberas, §. filius familias, ff. eod. consequitur quidem vindictã proprij doloris, l. filium familias, ff. eod. secundo quamuis maritus alios reos ex alijs criminib. habeat l. inter liberas, §. si. ff. eod. Item quãuis vulgaris sit mulier, quæ si vidua esset, impune in ea stuprum cõmitteretur, l. si vxor, §. sed & in ea, ff. eod. Item quãuis cum apud hostes mulier esset adulterium commiserit, sed hoc tñ si vim passa non esset mulier, cæterum quæ vim patitur non est in ea causa vt adulterij damnetur d. l. si vxor, §. planè. In primis dico marito hæc accusatio cõpetit. Nisi maritus seruus sit, serui enim ob violatum contubernium accusare non possunt, l. serui, C. ad leg. Iul. de adult. secundo. Nisi impudicus sit maritus. Per iniquum quippe videtur vt pudicitiam ab vxore vir exigat quã ipse non exhibet, d. l. si vxor, §. iudex, ff. eod. Tertio nisi ante contractum matrimonium adulterium sit commissum d. l. si vxor, §. si quis vxorem, & §. fin. cõcor. tex. in l. proter. C. eodem, quo casu iure mariti crimen exercere non põt, nisi eo tempore cum fuit ei desponsata sit commissum, vt in d. l. propter quia nec matrimonium; nec spem matrimonij violare permittit, vt in d. l. si vxor, §. diu. Seuerus, & §. si minor. Quarto nisi in priore matrimonio adulterium sit commissum, vt est tex. in d. l. si vxor, §. fin. Quinto nisi post diuortium factum, sit commissum, tunc. n. accusare non permittit, nisi vxor sine causa viro repudium miserit, l. si mulier, C. eo. Sexto nisi vxor legitima non sit, d. l. si vxor, §. sed si ea, §. si minor, §. si quis vxor, & d. §. Diu. ibi, quælẽcunq̃. Septimo nisi accusatoris vxor non sit, tñ si eius sponsa sit poterit eam iure mariti accusare, nisi ex eo accusetur q̃ alij in matrimoniũ fuerit tradita, l. miles, §. quærebatur, ff. de adult. Octauo eisi intra sexaginta dies maritus accusationem non instituerit, l. is cuius ope, §. marito, ff. eod. Bene tamen posset post sexaginta dies eam iure extranei accusare, l. iure mariti, eod. l. miles, §. sexaginta, in fin. ff. eod. Planè si maritus vxorẽ accusare non potuit, intra istos sexaginta dies (quia vtiles computantur) non denegatur accusatio iure mariti d. l. iure mariti, & d. §. miles, §. quidã cõcor. tex. in l. si quondã & in l. ob commissã, C. eo. tit. Nono nisi maritus negauerit se accusaturum, l. si maritus, §. si negauerint, ff. de adult. Decimo nisi maritus post accusationem destitit, l. 2. §. marito, ff. eod. nisi in adulterio deprehensam vxorem retinuerit, l. crimen, C. eod. Ultimo limita, nisi maritus ipse vxorẽ dimissam reduxerit, l. quæsitum, §. fin. ff. ad leg. Iul. de adult. Sed an competat sponso, quod sic, vt supra in tertia limitatione. Præterea hæc accusatio competit patri adulteræ, hic enim regulariter cæteris accusatoribus præfertur. Nisi adultera filia non nupta, sed vidua sit, l. nec in ea, ff. de adul.

Secun-

Secundo nisi maritus accusare velit, hic enim patri præfertur, l. 2. §. si simul. ff. eod. quamuis pater præuenerit maritum, d. §. si simul. Item quamuis in magistratus sit maritus, l. si maritus. ff. eod. Planè si pater arguat maritum infamem vel magis colludere cum vxore audiendus est, l. 3. ff. eod. Tertio li mita quòd pater cæteris accusatoribus præfertur, nisi intra sexaginta dies pater accusationem non instituerit prout & supra de marito dictum est. Cò petit etiam accusatio hæc extraneis post maritum & patrè, l. 4. §. extraneis. ff. eod. l. 5. §. fin. ff. ad leg. Iul. de vi publi. & hoc nisi maritus, & pater accusare velint, tunc extraneus repellitur quamuis præoccupauerit d. l. 4. §. si ante. Secundo nisi non intra sex menses à die commissi adulterij accusationem instituerit, d. l. 4. §. extraneis. Plane si nupta, sit mulier à die diuortij non à die commissi criminis sex menses currere incipiunt. Tertio competit extraneis hæc accusatio: nisi extraneus accusator non sit propinquus vel cognatus adulteræ, solummodo enim proximiis accusatio hæc competit, necessarijsque personis, hoc est patri fratri, &c. vt in leg. quamuis, la secunda, C. de adult. Quarto nisi extraneus accusator minor sit ætate, quòd dic vt notat. in l. si maritus, §. lex Iul. Sed an hæc accusatio competat vxori adulteri quod non, l. 1. C. eod. & ex his habes quibus accusatio adulterij competit, videamus modo quando & quo ordine competit. Pro cuius intelligentia. Notandæ sunt regulæ sequentes quarum prima est, quod extraneo intra sexaginta, dies ius accusandi non competit, l. is cuius. §. marito, ff. de adult. ibi, nec vlli alij. Nisi tamen maritus, & pater negauerunt se accusaturos, d. §. si negauerint. Secunda regula est, quòd adulter, & adultera simul accusari non possunt ab eodem. l. si maritus, §. si. ff. eod. Duos enim ab eodem accusare non licet, dicit tex. in l. nihil interest, §. cum alterum, cui concord. l. vim passam, §. duos, ff. eod. l. reos. C. eod. nisi tamen non adulteram, sed alium cum adultero quis accusare voluerit, puta eum qui domum præbuit, aut consilio fuit, d. l. nihil interest, §. fin. vel nisi à diuersis adulter & adultera accusentur, l. denunciasse, §. queritur, ff. eod. vel nisi incæsti crimen intenteur, l. qui pupillam, §. si. ff. eod. Tertia regula est quòd accusatio hæc in pubertatem infantis differenda est, l. si ventris, ff. de ventr. in posses. mitten. Sed à quo primo instituenda sit accusatio, Respon. quòd si adulterium commissum est inter seruum, & liberam, ab adultera incipiendum, ex emp'o l. si quis adulterium, ff. de adult. aut inter liberum & liberam, & tunc si mulier est vidua est in arbitrio accusatoris, l. si maritus, §. si in viduitate, l. nuptam, ff. eod. si vero est nupta mulier, & tunc aut est denunciatum, ne nubat, & ab ea incipere potest, l. qui vxori, ff. eod. aut non est denunciatum, & tunc ab adultero incipiendum, d. l. nuptam, cui concor. l. 2. & l. denunciasse, §. queritur, & l. vim passam, §. nupta prius, ff. eod. facit tex. in l. nec ab ea, C. eod. Denunciare vero quid sit. videas tex. in d. l. denunciasse.

Sed

- 3 Sed aduersus quos competat hæc accusatio. Respon. quòd nedum aduersus mulierem adulteram, nisi vim sit. passa, vt dicemus infra in secunda parte, vel nisi dolo persuasa nupserit ei qui aliam habet vxorem, l.eum qui duas, C.de adult. vel nisi incesta nuptiæ sint contractæ, vt dicam in dicta secunda parte, in tit.ad legem Iul. de adult. sed etiam aduersus inter nuncios, & ministros huius criminis, §. si quando. in Auth. vt nulli iudic. & aduersus eum qui adulterium suasit, l.hæc verba, ff.de adulter. Item aduersus eum qui dolum præbuit, l.lænocinium fecit, pecuniam pro comperto stupro accepit & similia vt dicam in d.tit. Quandiu autem hæc accusatio competat videas tex. in l. adulter. C. eod. vbi non admittitur post quinquennium.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAPIT. QVARTO.

SVMMARIVM.

- 1 INIURIARVM accusatio quibus competat.
2 Et aduersus quos competat.

1 **N**VNC videamus quibus accusatio iniuriarum competat & qui accusari possint. Regulariter autem seruo iniuriam, passo, domino serui actio competit, §. seruus Insti. de iniur. l. 1. §. item aut per, ff. eod. l. dominum, C. eod. & hoc quamuis nõ respectu domini iniuria seruo facta sit, l. ite apud §. si quis sic, ff. eod. Item quamuis seruum dominus manumiserit, vel alienauerit, l. si seruum, ff. de iniur. Item quamuis seruo hæreditario iniuria sit facta, l. 1. §. deniq; Iulianus, ff. eod. Item quamuis serui usufructus alienus sit, d. l. item, §. si usufructum. Planè si leuis iniuria seruo facta sit domino actio non competit, d. l. seruis, Institu. eod. Cõpetit etiam hæc accusatio parenti eius qui iniuriam passus est, l. 2. C. eod. l. 1. §. fin. l. seruo, in fin. ff. eod. quamuis volenti filio iniuria sit facta, d. l. 1. §. vsq; adeo, ff. de iniur. Item quamuis reus ignorauerit filium actoris esse, eum quem iniuriã affecit, d. l. 1. §. penul. l. eum qui nocentem, §. fin. ff. de iniur. competit dico patri, nisi accusatio sit ex leg. Cornel. de iniur. d. l. lex Cornelia, §. illud queritur, item nisi reus filium familias patrem familias esse putauit, d. l. eum qui nocetem, §. cum aliquis. Præterea competit hæc actio marito mulieris iniuriam passæ, §. patitur autem, Inst. eod. l. 1. §. item aut per & §. fin. ff. eod. concor. l. 2. C. eod. Iniuria enim facta vxori censetur facta viro, & ita inter Doct. vtriusq; classis recepta est, sententia. Placza lib. 1. delict. cap. 6. & hoc quamuis reus ignorauerit vxorem actoris esse d. l. eum qui nocentem, §. fin. & d. l. 1. §. siue autem competit dico marito, nisi in casu l. non solum, §. quãquam, ff. eod.

& in casu d. l. cum qui nocentem, §. at cum aliquis. Sed an competat econtra vxori iniuriam passæ. Respon. quod non: Equum enim est defendi vxores à viris, non viros ab vxoribus, dicit tex. in l. 2. ff. eod. concor. §. patitur, Inst. eod. Nisi tamen maritus experiri non possit, vt puta si maritus fuerit à patrono suo iniuria affectus, l. non solum, §. planè, ff. eod. Quarto competit hæc accusatio etiam vxori iniuria affectæ, quamuis eius quoque maritus agere possit, d. l. 1. §. si. & d. l. cum qui nocentem, §. si nupta, ff. eod. Itè competit socero mulieris iniuriã passæ, d. l. item apud §. sponsum. An autem competat hæredibus iniuriam passæ, videas tex. in l. iniuriarum actio, & d. l. item apud, §. iniuriarum, ff. de iniur. vbi quod non, nisi tamen tēpore mortis lis fuerit contestata, d. l. iniuriarum, §. semel autem, vel nisi post mortē defuncti cadaueri eius vel seruo hæreditario fiat iniuria, l. 1. §. & si forte, & §. quoties, concor. l. si statua, ff. eod. Filio autem familias actio non competit, si iniuriam passus sit, quamuis pater agere nolit, l. sed & si vnus, §. filio familias, ff. eod. Nisi tamen parens, in cuius potestate filius est sit absens, tunc enim bene filio competit, d. l. sed & si vnus, §. ait prætor, & hoc nisi pater absens procuratorem dederit ad agendum, d. §. ait prætor, & §. procuratorem eiusdem legis, quo casu filio denegatur actio. Nisi procurator negligens sit, aut colludat cum aduersario aut non sufficiat, d. §. procuratorem, tunc enim potius ipsi filio qui passus est iniuriam competit actio, prout etiã competit si dictus procurator non habeat speciale mandatum, d. §. procuratorem. sufficit tamen si sit procurator omnium bonorum, vt ibidem competit dico filio si pater absens sit (vt supra) nisi tamen iudicialiter videatur vel nisi pater non longe absens sit, vel non diu abfuturus sit vel nisi filius segnis aut inutilis sit ad agendum d. l. sed & si vnus, §. quod autem ait, An autem fructuario serui, iniuriam passæ competit? quod non, §. si communi, in fin. Inst. de iniur. d. l. sed & si vnus, §. vsufructum, nisi in contumeliam fructuarij seruus sit iniuria affectus, d. l. sed & si vnus, §. item si liberum. similitique modo & bonafidei possessori non competit, d. §. si vsufructum ibi, idemque probatur, facit tex. in §. sed & si libero, Inst. eod. Nisi in eius contumeliam, sit iniuria facta, d. §. sed & si libero, ibi, nisi in contumeliam tuam. & concor. d. §. item si liberum, & sic habes quibus hæc actio competit scias

2 etiam aduersus quos competit pro quorum cognitione notandum est, quod hæc actio competit etiam aduersus eum cuius dolo & opera iniuria facta est, l. nõ solum, in princ. l. item apud labeonem, §. fecisse, & d. l. sed & si vnus, §. seruus meus, ff. de iniur. & in §. iniuria autem, & §. pen. Insti. eod. Nisi conatus non habuerit effectum, d. l. item, §. si curauerit de iniurijs. Præterea competit actio iniuriarum aduersus eum cuius mandato iniuria facta est, d. l. nõ solum, §. si mandato, §. proculus. Item competit aduersus dominum serui iniuriam facientis, d. l. sed & si vnus, §. cum seruus, nisi seruus manumissus sit

tunc enim in ipsum seruum datur actio, §. si iussu, d.l. sed & si vnus, vel nisi noxæ seruum dare dominus paratus sit, d. §. cum seruus, ibi, aut si de eo. Planè, si iussu domini seruus iniuriam fecisse dicatur, tunc noxæ dedendo seruum non liberatur dominus d. §. si iussu. Aduersus autem hæredes eius qui iniuriam fecit hæc actio non competit, l. iniuriarum actio, in prin. & d.l. ite apud, §. iniuriarum. ff. eod. Si vero filius familias iniuriam fecerit pater eius conueniri debet, nisi pater filium defendere nolit, l. si filij, ff. eod.

ADDITIO ASCANII THOLCMEI V. I. D.

TV scis quòd pro iniurià facta filio etiam volenti competit patri actio, l. 1. C. de iniur. l. 1. §. vltque adeo, ff. eod. Scias etiam quòd idem pater potest remittere dictam iniuriam Bar. in l. sed & si vnus, §. filio famil nu. 2. ff. de iniur. Placza lib. 1. delict. cap. 6. post nu. 2 1. & est communis conclusio Boer. decis. 120. nu. 1. & seq. Specu. in titu. de iniur. §. 1. ver. sed nunquid, Host. in summa, eod. tit. §. cui detur, ver. si verbo consilio, glo. & Bar. in l. personam, ff. de pac. Nili tamen iniuria esset facta à coniuncta persona, vel pater esset vilis persona, Aufrer. ad decis. cappel. Tholo. decis. 241. & hæc esse cõmunem limitationem iniuria facta à coniuncta persona, refert Arius in l. 1. C. de bon. mater. fol. 587. sed an Episcopus possit remittere iniuriam factam Ecclesiæ sine consensu capituli, vide glo. in cap. contingit, de sent. excom. quòd non, & est communis opinio, Felin. ibidem, numero 8. relatus per Foller. pract. crimin. canon. fol. 52, numero 58.

DE ORDINE IVDICIORVM

CAPIT. QVINTO.

SVMMARYM.

- 1 FURTI actio quibus competit.
- 2 FURTI actio aduersus quos competit.

DICTVM est supra quibus, & aduersus quos competit tam adulterij accusatio quam iniuriarum, actio: videndum restat quibus & aduersus quos competit furti actio. Et in hoc primo scias quòd licet actio furti competit ei cuius interest rem surreptam non esse §. furti autem: Inst. de oblig. quæ ex delict. nasc. l. cuius interest, l. cum qui emit. §. si res, in fin. §. qualis, & §. si epistola, ibi, is ergo, ff. de sur. l. manifestissimi, C. eod. tamen limita, nisi non ex honesta causa interfit, l. is cuius interest, ff. de sur. Nemo enim ex improbitate sua cõsequi debet actionem dicit tex. in l. itaq; fullo, §. 1. ff. eod. coneor. tex. in l. qui re, §. 1. ff. eod. ut. Secundo limita, nisi creditor

creditor re debitoris surrepta agat, qui quamuis eius interfit, furti a^{ct}ione non habet prout nec vxor re dotali surrepta, l. interdum, ff. eod. Tertio limita, nisi quoad lucrum captandum non damnum euitandum interfit, l. si is cui, §. fin. l. qui re, ibi, nec vtimur, ff. de fur. Quarto limita, nisi negociorum gestor tutor curator suo nomine agant, l. is cuius interest non surripi, ff. eod. Quinto limita, nisi is agat cui res ex stipulatu vel ex testamento debetur, vel nisi fideiussor eius cuius periculo res est, d. l. is cuius interest. Præterea competit a^{ct}io furti domino rei surreptæ, nisi eius nihil interfit rem saluam esse d. §. furti autem, Insti. de obli. ex delict. Et potest poni exemplum in re locata surrepta quo casu conductori non domino rei surreptæ competit, vt in d. l. eum qui emit, §. quod si conduxerit, tex. in l. si filio familias, in fin. ff. de furt. nisi sine culpa conductoris res surrepta sit, tunc enim domino, & non conductori competit a^{ct}io, ita tex. in d. §. quod si conduxerit, ibi si modo culpa, prout pari modo competit domino, si mortuo conductore non dum adita eius hæreditate furtum commissum fuerit in re locata d. l. eum qui emit, §. si res commodata. Tertio hæc a^{ct}io competit Colono, quamuis dominus non sit, quia eius interest d. l. eum qui emit, §. præterea, facit tex. in l. si apes, §. fin. & in l. fullo, §. frugibus, & in l. si quis vxori, §. si sulphurariz. ff. eod. tit. Sed an competat magistro nauis, vel an domino rei surreptæ? Respon. quod regulariter magistro nauis, & cauponi competit non domino rei surreptæ, l. 4. in princip. ff. naut. caupo. l. vnica, §. quod si recepit, ff. de fur. aduers. naut. concor. d. l. eum qui emit, §. fin. Nisi tamen intelligas ipse nauta surripuit & postea ab eo surrepta sit, vel nisi ipse nauta soluendo non sit, quibus casibus domino competit ita dicit text. in d. l. 4. in princip. ff. nauta caupo. Similique modo regulariter competit fulloni & sarcinatori non domino rei surreptæ, vt est tex. in §. item si fullo, Insti. de oblig. ex delict. l. itaque fullo, l. qui vas, §. si ego tibi, ff. de fur. & hoc nisi fullo vel sarcinator locati a^{ct}ione conuenti, non sint soluendo, d. l. itaque fullo, ibi. Si autem soluendo non est, concor. §. fulloni vero, Insti. d. tit. Item nisi fullo vel sarcinator locati a^{ct}ione conuenti fuerint liberati, d. l. fullo. Plane magis domino quam fulloni, vel sarcinatori competit si dominus faciliter aduersus furem agere possit l. cum in plures, §. vestimenta, ibi, sed iudicem, ff. locat. Sexto hæc a^{ct}io competit ei qui rem inspiciendam accepit si ad eum spectat periculum. I. rem inspiciendæ, ff. de fur. l. eum qui re, §. qui re, ibi, & ideo, ff. como. Sed an competat ei qui rem perferendam accepit, videas tex. in d. l. eum qui emit, §. idem Pöponius, & §. fin. ff. de fur. Quid autem si quis mandauerit quod rem exigenti det an autem mandanti, an ei qui mandauit eius dedit competit, videas tex. in l. si quis vxori, §. apud labeonem, ff. eod. titu. tex. in l. 3. §. fin. ibi, nam & si is, ff. de donat. inter virum & vxorem. Item an competat a^{ct}io furti ei cui epistola missa est, an ei qui eam misit, videas tex. in d. l. eum qui

emit, §. si epistola. Competit in super hæc actio recommodata surrepta commodatario, & non commodatori, §. quæ de fullone, Instit. de obliga. ex delict. l. quinta, §. fin. ff. commoda. Nisi mortuo commodatario non dum acta eius hereditate res sit surrepta. tunc enim domino rei competere, voluit tex. in dict. l. eum qui emit, §. si res, & hoc quamuis non principalis res sed accessoria sit surrepta, d. l. eum qui emit, §. non solum. Secundo nisi non furti actione, sed conditione furtiva agatur, d. l. eum qui emit, §. qualis. Tertio nisi commodatarius dolo fecit circa rem commodatam, quo etiam casu commodatori competit, d. l. eum qui emit, §. idem Pomponius, lib. 10. Quarto nisi dominus rei comodatario actionem remiserit & furti agere maluerit, l. manifestissimi, in princ. vsque ad §. sed cum in secundam, C. de furt. facit tex. in l. quæ de fullone, Instit. de obliga. ex delict. Quinto nisi comodatarius non sit soluendo, tunc enim domino competit actio, d. l. manifestissimi, in princ. ibi sed omnem talem, & §. fin. autem nescius, C. de furt. Sed an hæc actio competat creditori pignore surrepto? quod sic, vt in dict. §. furti autem, Instit. dict. tit. concor. tex. in dict. §. itaque fullo, §. sed si res, ff. de furtis, tex. in l. si tibi, C. de pignoribus & hypot. & hoc quamuis debitor sit soluendo, dict. §. sed si res, ibi, sed vtrum, tex. in §. furti autem, ibi, etiam si idoneum. Item quamuis debitor pignus surripuerit, §. aliquando, Instit. de obligatio. ex delicto. Item quamuis vnâ de duabus rebus pignori obligatis surrepta, altera quam adhuc debitor sufficiat debito soluendo, dict. l. eum qui emit, §. Papinianus scribit vbi distinguit. Competit dico creditori, nisi in casu dict. l. eum qui emit, §. si res commodata, & in casu l. si quis vxori, §. si ex duobus socijs, ff. de fur. Competit etiam hæc furti actio debitori, pignore surrepto, d. §. sed & si res ibi, nec non & ipsi, l. inter omnes, §. hoc amplius, ff. de fur. Præterea competit nouo domino cui res surrepta alienata est, l. si dominium, l. si is qui rem, §. si is cui, l. interdum, in princ. ibi, sed & si persona, ff. de fur. Nisi tamen intelligas, res nouo domino adhuc non sit tradita, l. si vendidero, & d. l. eum qui emit, in princ. ibi, sed & si persona, ff. eod. Competit etiam tam vfusufructuario vel vsuario quam proprietario, re, cuius vsufructus, vel vsus alterius est surrepta: l. inter omnes, §. si seruus, ff. de vsufu. quemadmo quis vatur. Competit etiam bonæ fidei possessori: §. sed & bonæ, Insti. d. tit. d. l. itaq; fullo, ibi, & ideo l. furtiuam, C. de fur. nisi tamen ex causa lucratiua possideat, l. si is cui: §. fin. ff. eod. Item hæredibus cæterisq; successoribus, l. 1. §. hæredes, ff. de priuat. delict. l. si dominium, ff. de fur. nisi res surrepta alij legata sit, tunc enim legatario competit actio, d. l. si is qui rem, §. si is cui, ff. de fur. sed an competat patri eius, cui furti actio competit. Respon. quod sic & hoc quamuis post furtum factum pater factus sit per adoptionem puta, l. si cum quis, §. arrogatorem, l. si dominium, ff. de furtis, nisi in casu l. si quis

vxorē, §. si seruus. Item an competat ei cui res ex stipulatu debetur, vide
 tex. in l. is cui ex, & in l. si is qui rem, §. si. tex. in l. is cuius interest non sur-
 rumpi, ff. de fur. Itē an ei qui precario rogauit, vide tex. in d. l. eum qui emit,
 §. si is qui precario. Vel depositario vide tex. in §. si is apud quem Inst. d. tit.
 & in d. l. eum qui emit, §. is autem, vbi quod nō, nisi depositarij interfit rem
 surreptam non esse, tunc enim competit, l. 2. §. & generaliter ibi dicit ali-
 quis, ff. vt bono. rap. nisi ideo eius interfit, quia culpam rei depositę præsti-
 tit, promisit precium depositionis accepit, d. l. 2. §. si in re deposita. Malę-
 fidei autem possessori non competit actio furti, d. l. cum qui emit, §. Iulia-
 nus quoque. Nisi is cui res locata est commodauerit inuito locatore, & is est
 casus quo fur furti agere potest, l. qui vas, §. si ego. ff. de fur. An autem com-
 petat, tutori, negociorum gestori, & ei qui pro tutore negocia gerit, tu ha-
 bes tex. in l. qui iniuria, §. qui alienis, tex. in d. l. is cuius interest nō surripi
 ff. de fur. Item an competat fideiussori eius cui res surrepta aliena est, habes
 tex. in d. l. eum qui emit, §. an pater, & in d. l. is cuius interest non surripi,
 & hæc dixisse sufficiat circa primum articulum hoc est quibus actio compe-
 3 tat. Videamus modo aduersus quos competat hæc actio, pro cuius cognitio-
 ne scias quòd regulariter aduersus alium, quam qui furtum commisit actio
 furti non cōpetit, & hoc quamuis quis furem non indicet, l. qui vas, §. qui fu-
 rem, ff. de fur. item quamuis fur mortuus sit, l. furti, C. eod. l. 1. ff. de priuat.
 delict. Non igitur aduersus alium quā qui furtum commisit hæc actio cōpe-
 tit. Nisi seruus furtum commiserit, tunc enim aduersus dominum noxalis
 actio competit, l. si cum quis, §. quando, l. si seruus communis in prin. ff. de
 fur. concor. tex. in l. si quis perferendū, in fin. ff. eod. tit. & hoc nisi fur seruus
 manumissus sit, tūc enim in ipsum manumissum hæc actio cōpetit, l. si seruus
 nauem, & d. l. si seruus communis, in princ. ibi, quod tamen, ff. eod. tit. Nisi
 ob id sit manumissus, ne dominus furti iudicio teneatur d. l. si seruus nauem,
 §. fin. Secundo limita, quòd aduersus alium &c. nisi qui furtum fecit ab alio
 pro seruo bonafide, possideatur, hoc enim casu aduersus bonęfidei possesso-
 rem actio competit, quod dic vt notat. tex. in l. apud antiquos, C. eod. Tertio
 limita, nisi in nauī, caupona vel stabulo furtum factum sit quo casu aduer-
 sus nautam cauponem vel stabularium, furti actio cōpetit, l. nauta, ff. naut.
 caup. & stabu. & hoc quāuis res non sint assignatę exercitori nauis custodien-
 dę, sed tantum in nauem missę, l. 1. §. fin. ff. eod. tit. item quamuis nō exer-
 citor nauis, sed lyntrarius receperit, d. l. 1. §. de exercitoribus. Itē quamuis
 nemo custodię gratia nauis fuerit propositus d. l. 1. §. & sunt quidam. Item
 quamuis non dantis, sed aliena res sit recepta d. l. 1. §. item Pomponius, item
 quamuis pro vectura nil solui debeat, d. l. 1. ait prætor concor. l. 4. ff. eod. tit.
 Item quamuis actor gratis nauigauerit, vel in caupona gratis diuerterit,
 l. licet gratis, ff. eod. Item quamuis nauta nauis vel caupo cauponi furtum
 fecerit

fecerit, d. l. 1. §. 1. item quamuis sine dolo, & culpa ipsius exercitoris &c. dānum vel furtum factum sit, l. 3. §. ex hoc edicto, ff. eod. l. vnica, §. & in duplum, ff. furt. aduers. naut. Quarto limita, nisi alius, furi rem furtiuam surripuerit, tunc enim aduersus vtrunq; actio competit, l. qui re, §. si quis alteris, ff. de fur. Quinto limita, nisi alius nummos de manu domini excusserit, vt alius eos subtraheret, nam & hic furti actione tenetur, §. interdum, Instit. de oblig. ex delict. l. si seruus seruum, §. si quis de manu, ff. ad leg. Aquil. l. quemadmodum, §. si seruus meus, ff. de noxali. actio. secus autem si non eo animo vt alius subtraheret excusserit, tunc enim nō tenetur, l. si quis vxori, §. de manu, ff. de fur. Sexto limita, nisi quis pecus fugauit, vt alius surriperet nam & is furti actione tenetur, l. in furti actione, §. si cum l. seq. ff. eod. concor. §. interdum, Instit. d. tit. secus si nō eo animo fugauit, d. §. si. & d. §. interdum. Septimo limita, nisi quis domino obliterit, quo magis res eius ab alio surriperentur: nam & hic furti actione tenetur, l. si is qui rem, §. eum qui mulionem, ff. eod. concor. d. §. interdum. Octauo limita, nisi alius ostium vel fenestras effregit, per quas alius ingressus furtum fecit nam & is quoq; qui effregit, tenetur, §. ope & consilio, Instit. d. tit. nisi tamen non animo furandi effregerit quo casu non tenetur, l. qui iniuriæ, in prin. l. verū est, ff. de fur. Nono limita, nisi quis scalas fenestras supposuit, vel ferramenta ad effringendum aut scalas ad furtum faciendum commodauit d. §. ope, & consilio, l. si pignore, §. qui ferramenta, ff. eod. tit. de fur. Decimo limita, nisi quis furem calauerit, nam & hic furti actione tenetur, l. qui vos, §. qui furem nouit, ff. eod. vel rem furtiuam scienter calauerit, vel susceperit, l. eos, C. de fur. §. sed hæ actiones, instit. de oblig. ex delict. & refert Bald. se vidisse vnam mulierem quæ fuit suspensa ex eo, quia præstabat furibus domum prout illum refert Aug. ad Angel. de maleficio in verb. Et vestem cælestem, post nu. 21. & in verb. dicto maleficio semper astitit post nu. 23. Et videas pro defensione eius qui imputatus est receptasse res furatas, concor. Bal. in consil. 410. lib. 2. & consil. 48. lib. 3. & consil. 382. nu. 8. lib. 5. Riminal. consil. 80. Roland. cōf. 45. lib. 1. Vltimo limita, nisi alterius ope & consilio furtum factū sit, quo casu & is cuius ope & consilio furtum factum est furti actione tenetur, §. interdum quoque, Instit. de obliga. ex delict. & hoc quamuis opem tulit, & consilium dedit ei, qui furti actione non tenetur, l. qui seruo, §. item placuit, ff. de fur. (Quis autem dicatur hoc casu opem præstare, & consiliū dare, videas tex. in l. in furti actione, §. rectè, ff. eod.) teneat igitur opem præstans &c. Nisi non furandi animo opem tulit aut consilium dedit, tunc enim furti actione tenetur d. §. rectè, & §. fin. eiusdem legis, concor. d. §. interdum, Instit. d. tit. Et ideo qui fores meretricis libidinis causa effregit, & fures nō ab eo inducti, sed alias ingreſsi meretricis res egeſſerunt, furti non teneat, vt est tex. in l. verum est, & in d. l. qui iniuriæ, ff. de fur. Nisi tamen iniuriam

cictiarum

citiarum causa opem tulit aut consilium dedit, tunc enim quamvis non furandi animo hoc facerit tamen furti tenetur d. l. in furti, §. ope Tenetur igitur opem præstans &c. nisi consilium tantum dedit, nõ etiam opem tulit ad furtum faciendum, quia non tenetur, d. §. ope & consilio. Inst. d. tit. concor. tex. in l. sæpe, §. dubitatum. ff. de verb. signifi. nisi tamen ex consilio furtũ fuerit secutum vt ibidem, & in l. qui seruo. ff. de fur. Plane si quis seruo persuasit vt fugeret, quamvis fugiẽdo furtum sui ipsius faciat, is tamen qui consilium dedit furti non tenetur d. l. qui seruo. & §. si duo concor. tex. in l. 4. C. de fur. nisi ideo fugam suasit, vt ab alio surriperet d. l. qui seruo in princ. vel nisi seruus fugiens postea furtum committat, vt ibidem, ibi. Pius Pomponius. Tenetur igitur opem præstans, nisi contrectatio consilium & opem non sit secuta, tunc enim non tenetur, l. si quis vxori, §. neque verbo, in fin. ff. eod. d. l. sæpe, §. fin. ff. de verb. sign. Tenetur igitur opem præstans &c. nisi is opem, & consilium dedit alicui qui furtum faciens actione furti non tenetur, l. fullo, §. nemo, l. si quis vxori, in princ. & l. impuberem, in fin. ff. de fur. Ultimo tenetur opem præstans, & consiliũ dans, furti actione, nisi quis fugituo iter monstrauit, l. furtum, ff. de fur. & ex his habes quibus & aduersus quos competat accusatio, tam in genere quàm in specie.

DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. SEXTVM.

SVMMARIVM.

- 1 OFFICIUM iudicis constito de delicto quale sit.
- 2 Testes in assumendis informationibus, an sint cogendi.
- 3 Indicia quæ requirantur ad assumendam informationem.
- 4 Officium iudicis capta informatione quale sit.
- 5 Iudex an possit procedere ad capturam de facto & in quibus delictis tam de iure commu. quam reg.
- 6 Officium iudicis vbi locus capturæ non erit est reum citare.
- 7 Et quæ requirantur in citatione.
- 8 Citato reo & non comparente accusantur cõtumaciæ in regno, & quomodo seruatur.
- 9 Annotatio bonorum an hodie sit in vsu.
- 10 Constituto reo in contumacia bannitur, & proceditur ad foriudicationem, & in quib. casib. de iure regni.

POSTquam autem iudici constat delictum ipsum fuisse commissum (vt supra diximus) solent actuarij tam ex se, quàm iudicis mandato informa-

formationem capere, & generaliter inquirere, vt quàm primũ scire possint
 2 quis delictum ipsum commiserit. sed iuxta hoc quæro an possit scriba, vel
 actuarius in assumendis informationibus contra reum omnes cogere ad tes-
 tificandum? Respon. quod sic, vt in §. præterea, in Authen. de testib. & ita
 etiam canonico iure obseruatur, teste Foller. pract. crimin. canoni. fol. 121.
 nu. 134. in fin. Et hoc quamuis testis in magistratu sit, vt in l. ob carmen, §. 1.
 ff. de testib. & quamuis semel testimonium perhibuerit, l. 16. C. eo. Quòd in-
 7 tellige procedere in causa crimin. Cæterũ, in ciuili. secus erit, l. si quando:
 C. eod. Cogendus est igit testis ad deponendum, ne delicta remaneant impu-
 nita. Nisi parens aduersus filiũ, vel econtra producat in testem, l. 5. C. eod.
 vel nisi quis testimoniũ dicere noluerit aduersus socerum generũ vitricum
 priuignum &c. l. 4. ff. eod. Vel aduersus sponsum filix, vel sponsæ patrem, l. 5.
 ff. eod. vel nisi testis senex sit, valetudinarius, miles &c. l. inuiti testimonium
 dicere, ff. eod. vel nisi testis publicanus sit, absit vel quid exercitui præbendũ
 conduxerit, l. inuiti testimonium non dicunt, ff. eod. vel nisi testis pupillus sit
 vt ibidem vel mediator, §. quoniam legem, in auth. eod. vel nisi aduersarius,
 testes de domo sua aduersus se producere cogat. Nimis enim graue est &c.
 dicit tex. in l. 6. C. eod. vel nisi is qui testimonium producit sumptus itineris
 præstare noluerit, l. 3. §. caninio, ff. eo. l. quoniam, C. eod. l. 6. §. si quis autem,
 C. de appell. vel nisi testis per quindecim dies iudicẽ examinaturum frustra
 expectauit, l. 15. §. sed cum minime, C. eod. de testib. vel nisi frater contra
 fratrem, & hoc est indubitatum apud omnes, vt dicit Alberi. de testib. in secun-
 da par. in prin. nu. 1. vel nisi testis Episcopus sit, qui nec honore nec legibus
 ad testimonium flagitari potest, nam & persona oneratur & dignitas sacer-
 dotis confunditur, l. 7. C. de episco. & cleric. Pariterque nec clericus & ita
 decisum fuisse per senat. illius loci, refert domin. Clar. in d. §. practica, q. 24.
 nu. 2. quæ quidem lex corrigi videtur per tex. in §. præterea nulli, in Auth.
 3 de sanc. Episc. scias etiã quod ad assumendam informationẽ contra aliquem
 certa regulã indiciorum dari nõ potest, sed totum relinquitur, arbitrio iudi-
 cis, argu. tex. l. 3. §. quæ argumenta, ff. de testib. qui secundum qualitatem per-
 sonæ, & delicti, demonstrationum, & suspicionum iudicabit indicium esse suf-
 ficiens, vel non, & ita dicunt Docto. vt dicit Ang. de malefic. in verb. quod
 fama publica, nu. 9. Salic. in l. ea quidem nu. 41. C. de accusa. cũ quo concor-
 dat communis practica teste Marian. Soggi. in repet. cap. qualiter & quan-
 do. post nu. 108. de accusa. quem refert Boss. in tit. de inquisit. nu. 8. Plane
 si diffamatio de aliquo delicto cõtra aliquem præcedit, omnes fatentur posse
 iudicem informationem capere, talis enim diffamatio succedit loco accu-
 sationis & ita tenent communiter canonistæ, vt dicit Cardin. Alex. in d. c.
 qualiter, & quando, de accusa. Præterea inimicitia. Inimicitia enim vigens
 inter offensum, & cum qui est de maleficio suspectus, si quidem orta est ex
 causa

- causa graui & capitali (de quo statur arbitrio iudicis, an inimicia sic capitalis vel ne, prout ita omnes doctores, tenere & in hoc residere, refert Felin. in c. repellantur, nu. 3. de accusatio.) facit indicium Nouell. in sua pract. crimin. fol. 60. nu. 3. & dicit Blan. de indic. quod ita omnes Docto. indifferenter tenent nu. 175. Item sufficiens indicium est ad inquirendum. Assertio vulnerati dicentis se ab aliquo vulneratū fuisse Dom. Clar. in §. practica, q. 2. i. nu. 14. Item dictum socij criminis. Denunciatio &c. Capta demum informatione ac compilato processu informatiuo debet iudex diligenter cōsiderare quid ex ipsa informatione contra delinquentem resultet, & si ei videatur deueniendum esse ad capturam persona capiat eum, & hāc esse communem opinionem refert Blanc. de indic. nu. 6. & cauti iudices illam obseruant, vt dicit Ang. de malefic. in verbo, iudex commisit quod Caius nu. 4. & dicit Boss. quod ita boni iudices obseruant, in tit. de cap. nu. 3. Vbi ei videatur suspectus & de fuga, & de delicto & ita practicant iudices deputati ad maleficia vt dicit Salic. in d. l. ea quidem, nu. 77. & in l. nullus, nu. 4. C. de exhibi. reor. quem refert Caraut. super rit. 34. post nu. 10. Quod intellige dummodo pro delicto imponenda veniret p̄na corporalis. & ita de iure Regni nostri est statutum in capit. Reg. ab illo inchoandum, cōfirmatum per prag. 1. de custodia reorum. per quod prouisum fuit quod in delictis non possit procedi ad capturam personę, nisi in eis p̄na mortis naturalis vel ciuilibus membris; abscissionis irroganda veniret, quo casu etiam in alieno territorio, per quindecim milliaria. Si ibi delinquens fuga se contulerit capi potest, vt in cap. Reg. dictam. & pluries, & si delinquens resistat & aliter capi nō possit, potest impune interfici, & ita colligi videtur ex tex. in l. si seruus, C. de his qui ad eccles. confug. Et dicit Bal. in l. si. C. de exhiben. reis. quod vidit de facto liberari barbarium, qui vulnerauerat fugiētē quem capere volebat, & ita pluries in facti contingentia fuisse iudicatum refert Amad. de syndi. num. 100. & seq. quem refert Boss. in tit. de capti. nume. 12. & hoc verum esse nullus dubitat, vt ait Bolenc. in repet. l. capitalium, §. famosos, nume. 296. ff. de p̄n. ceterum si familia illum capere potuisset absque eo quod illum interficeret, vel vulneraret, tunc non euaderet p̄nam saltem extraordinariam, & ita in facti contingentia fuisse iudicatum refert Gram. decif. 41. vnum volo scias quod aliter procedendum est contra nobilem, & diuitem, qui non p̄sumuntur velle aufugere, quam contra pauperem & vilem personam. Aliter etiam procedendum erit in delictis occultis quam publicis, & sic fortiora indicia debent p̄cedere ad carcemandum personam nobilem & insignem, quam pauperem & vilem, l. 1. ff. de custod. reor.
- 5 Vbi autem locus capturę non fuerit percunctatis diligenter indicij iuxta formam Regię prag. 2. de citat. habitoque aliquo indicio contra aliquem (quod procedere debet antequam citetur reus, prout omnes doctores concludunt.

est ratio secundum Blan. in pract. crim. fol. 15. nu. 24. & Alber. in d. 6. publice, post nu. 18. quia quilibet reus mitteret procuratorem qui pro ipso compareret, & ubi ipse esset condemnandus pro aliquo delicto in aliquâ pœna corporale non posset fieri eius executio, & dicit rit. mag. cur. incip. Itē si aliquis vel aliqua bannitus, quod si aliquis bannitum occidisset, qui vigore banni potuisset impune occidi, adhuc enim debet personaliter comparere nec admittitur procurator, & ita seruatur dicit ibi Carauit. num. ritum. 269. nu. 3.

- 7 Qua citatione intimata accusantur in regno nostro contumaciæ hoc modo videlicet. Si reus citatur intra ciuitatem Neap. vel ubi curia regitur, accusatur prima contumacia in die sequenti comparitionis, si extra ciuitatē accusatur in ultimo die comparitionis si extra regnum citatur, accusatur contumacia in sexagesimo die, qua contumacia inculcata expectatur per tres alios dies continuos, in quibus etiā dies feriati connumerantur, & ita de generali consuetudine, & æquitate expectatur triduum, Afflic. super 2. parte constit. Reg. Rub. 12. post nu. 6. ver. quid autem. Et deinde quarto die sequi iudico vocatur in banca curia pro tribunali sedente ut est ritus mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia, & est reg. prag. 3. de ordi. iudic. Et si de fero nō compareret prout solum est, secundū rit. incip. Item seruat ipsa curia quod si aliquis bannitur, nec aliquis pro eo iustam causam excusationis allegādo remanet firma cōtumacia, ut est absentię, captiuitatis, infirmitatis, ut in decreto reginali posito inter rit. mag. cur. incip. Die vigesimo primo mensis Julij prima indictionis, Hosticæq; exceptionis, ut est tex. in const. Reg. hosticæ exceptionem. tales. n. excusationes sunt admittendæ etiam de iure communi, & ita in iudicijs seruatur ut dicit Alber. in d. 6. publice, nu. 16. Nec quis tenetur præstare cautionem de iudicatum soluendo vel de præsentādo
- 8 reum idem Alber. in d. 6. publice, nu. 12. in fin. Sed si nullus fuerit qui excusationem aliquam allegauerit, & reus fuerit contumax reputatus pro causa pro qua quis pœna mortis naturalis vel ciuili afficiendus esset, ut in consti. Reg. grandis, vel membri abscissionis, ut in cap. Reg. siue quis sit forbannitus annotari debent omnia bona stabilia & mobilia, ut in d. consti. Reg. grandis, & si infra annum comparebit & steterit iuri recuperabit bona annotata detracta tamen tertia parte mobilium, & si non comparet infra annum omnia eius bona erunt Fisci si non habet liberos, ut in d. consti. Reg. grandis. Hæc autem bonorum annotatio hodie non seruatur de consuetudine generali Italix ut dicit Gandin. de malefic. in rub. quid sit agendum reo absente, nu. 3. Bal. in l. absentem, nu. 2. C. de accusa. Blan. pract. crim. fol. 9. nu.
- 9 8. Constituto tandem reo in contumacia seruatis seruandis bannitur per loca solita & consu. ta seruata forma d. consti. Regni grandis utilitas. Est autem bannire, reum extra protectionem ciuitatis ponere secundum Bal. in
- 10 tit. de pac. tenen. 6. col. Quo emanato & publicato banno, si quidem reus

D fuerit

fuerit accusatus pro crimine capitali pro quo imponenda veniret pena mortis naturalis, vel ciuilibus vel membri abscissionis, aut perpetui, carceris, proceditur ad foriudicationem, vt in const. Reg. penam eorū, excepto crimine periurij, nam licet pro eo imponatur pena membri abscissionis, vt const. Reg. eos qui scienter pro eo tamen non habet locum foriudicatio, vt est rit. mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia quod pro periurio. Et citato reo accusatis contumacijs, nemine comparente ad impediendum sententiam foriudicationis profertur decretum procedendum esse ad sententiā foriudicationis seruata forma iuris, & ita seruatur in magna curia Vicariæ, & in vigilia Natiuitatis domini nostri Iesu Christi, & in vltima curia aliarum feriarum publicatur sententia. Cuius tenor talis esse debet. Et quia nobis, & nostræ curiæ constat talem esse culpabilem dicti maleficij præsertim ex eius confessione resultante ex contumacia &c. iustam formam iuris, ideo ipsum condemnamus in amputatione capitis &c. ita quod si aliquo tempore venerit in posse curiæ & iustitiæ, quod ducatur ad locum iustitiæ deputatum & consuetum, & ibi eius caput amputetur donec moriatur, & interim à toto dominio bannimus &c. & ita practicatur dicit Angel. de malefic. in ver. qui dominus iudex videns, nu. 45. & ita etiam seruatur de stilo curiarum Regni Franciæ, refer. Boer. decif. 278. nu. 12. Qua publicatione facta seruatur dicta sententia foriudicationis in magna curia, duabus clauibus clausa, vt est tex. in pragmat. 1. de sententiâ foriudicationis. Et si euenerit quod foriudicati capiantur, constituto curiæ illos met esse statuat eis Iudex breuem terminum ad dicendum causam, qua re contra eos exequi nõ debet sententia foriudicationis, eisq; prouideat de Aduocato, & procuratore, & petentibus copiam foriudicationis, banni & contumaciæ consignari faciat & si nullitas per ipsos non allegetur statim mittat ad furcas vel eis caput amputari faciat secundum tenorem sententiæ. Quid autē si foriudicatus petierit defensiones an sit admittendus, si sponte comparuerit post sententiam foriudicationis. Resp. qd non nisi à Principe fuerit admissus ad nouas defensiones & ita expressè declarat Aretinus conf. 145. nu. 5. 6. & ita intelligas dictum Bal. in l. seruum quoq; §. publice, nu. 7. in fin. ff. de procur. relatus per Aret. conf. 146. nu. 3.

ADDITIO FABII DE PAVLIS. V. I. D.

REGULARITER igitur nõ admittitur procurator in causis criminalibus, nisi tamen vniuersitas citetur quæ poterit per Syndicum constitutum, & specialiter instructum comparere cum speciali mandato iurandi & comparendi vt in constit. Regni. Generalia iura, vel nisi citarentur ad minus decem personæ, vt in cap. Regni statuimus quoties personæ. Item nisi pupillus citatus fuerit, is enim per procuratorem etiam comparere potest, vt dicit

vt dicit Petrus de Montforte in eadem Constitutione Generalia iura, per cōstitutionem Regni Minorum iura. idemq; ibi, hoc tenet Barthol. de Capua. Prout etiam admittitur procura. si mulier pragnans citata fuisset, vt est rit. mag. cur. incip. Item si aliquis vel aliqua. Aliæ autem mulieres honestè licet possint etiam per procuratorem comparere, vt in dicta constitu. Generalia iura, hoc tamen non seruatur Foller. pract. crim. fol. 41. nu. 9.

DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. SEPTIMUM.

SUMMARIVM.

- 1 **A** RCHIEPISCOPVS delinquens in territorio Episcopi an possit declinare forum, nu. 1.
- 2 Clerici vel monachi in quibus casibus sunt remittendi & in quibus nō per iudicem secularem, vsque ad nu. 4.
- 3 Famuli Episcoporum, vel clericorum an possint forum declinare, nu. 5.
- 6 Iudex Ecclesiasticus an & in quibus casibus tenetur remittere laicum vsque ad nume. 11.
- 11 Iudices seculares in delictis quī sint, nume. 11.

HACTENVS de his dixisse, sufficiat, quæ contingunt reo in contumacia constituto, videndum restat in sequentibus capitibus, de his quæ contingunt reo in iudicio cōstituto. Et primo de exceptione fori declinatoria, quæ frequentissime in iudicijs versatur, antequam ad alios actus progrediamur. Et ideo scias quod si quis Archiepiscopus delictum cōmiserit, in territorio alicuius Episcopi, ibi puniri potest (& sic exceptio fori declinatoria locum nō haberet) Marian. Socci. in c. 1. nu. 18. de rap. Nisi tamen ille episcopus esset suffraganeus illius Archiepiscopi idem Marian. in c. postulasti, nu. 8. & seq. de foro compet. & hæc est communis opinio Abb. in c. cum inferior, nu. 1. ver. similis. q. de maior. & obediens. & ibidem Imol. nu. 11. Clerici autem vel monachi non apud ciuiles, sed apud ecclesiasticos iudices puniendi sunt, vt est tex. in Auth. vt cleric. apud propr. Episc. Et sic nullo modo potest iudex laicus contra clericum procedere, aut religiosum occasione alicuius delicti, & si eum in foris habet remittere tenetur, ad eorū iudicem competentem, vt in c. cum non ab homine. de iudi. sunt enim exempti hi tales à II. Imperialibus & Laicali iurisdictione, Bal. in auth. nulla communitas. C. de episc. & cleric. sequitur Abb. in t. 2. de immu. eccle. & hoc amplia procedere quamuis illegitimus sit clericus, qui ob id promoueri nō

possit ad ordines sacros iuxta notat. in c. cum in cunctis, de elect. c. vt filijs, de fil. presb. & ita in facti contingentia fuisse decisum refert Gram. decis. 81. Secundo amplia procedere etiam si clericus pro crimini coram laico ciuiler vel criminaliter reconueniatur. Dec. in c. at si clerici, nu. 148. de iudi. Card. in c. multi, col. pen. ver. in fine glo. 4. q. 1. Tertio amplia quamuis clericus contumax sit, Abb. in c. si diligenti, de foro compe. Et dicit Afflic. super 2. par. constit. Reg. Rub. 3. quod vidit pronunciari sententias nullas contra clericos laicos. Quarto amplia quamuis clericus falsum testimonium coram iudice laico deposuerit. Afflic. decis. 230. Capic. decis. 2. nu. 2. Diaz. pract. crimin. canoni. Cap. 87. in fine. Boss. in tit. de fal. nu. 120. vbi dicit hanc esse communem opinionem. Couar. pract. q. 8. Maran. in suo Specu. fol. 383. nume. 4. Quinto amplia quamuis clericus admissus sit ad aliquod officium à Principe seculari, & in ipso delictum commiserit, etiam si in minoribus sit constitutus Id. Couar. pract. q. 33. post nu. 6. Sexto amplia, etiam si clericus repertus sit cum armis prohibitis. Beneuerum est quod curia secularis potest ei arma auferre, & ita obseruatur Couar. lib. 2. resol. cap. 20. in fin. & videas de iure Regni. prag. 5. de cleric. siue diacono. saluaticis. Septimo amplia quamuis clericus & laicus delictum simul commiserint, Iudex. n. laicus quo ad laicum cognoscere debet, ecclesiasticus quo ad clericum. Capic. decis. 173. quam opinionem seruari refert Id. Couar. pract. q. 24. nu. 1. in fin. Octauo quamuis ex consuetudine siue statuto introductum sit vt clericus coram laico conueniri possit c. si diligenti, de iudi. & est commu. opin. Id. Couar. pract. q. 31. nu. 5. Nono amplia quamuis tacite siue expresse huius privilegio renunciatum fuerit c. si diligenti, de for. compe. Decimo amplia quamuis clericus incorrigibilis sit, cum hoc privilegium concessum sit, etiã de iure diuino, Alciat. in d. c. cum non ab homine, de iudi. nu. 2. Couar. in d. q. 31. nu. 1. Ultimo amplia quamuis clericus non incedat in habitu & tonsura, si tamen sit in sacris constitutus. Boll. in tit. de for. compet. nu. 134. vel sit beneficiatus, & ita seruatur & fuisse iudicatum refert Gram. vot. 33. in fin. & super constitu. Reg. fol. 4. & vide prag. 4. de cleric. saluat. Remittendi sunt igitur clerici vel monachi ad eorum ecclesiasticos iudices. Nisi tamen assassinium commiserint, tales enim assassini possunt à toto populo christiano impune offendi, c. 1. de homicid. l. 6. quamuis Episcopus sit qui assassinium commiserit, & ita communiter seruatus, Socci. inter consil. Cur. Senior consil. 20. post nu. 43. Secundo limita, nisi clericus vel monachus clericatum, vel religionem in fraudem allumpserit, tunc enim potest à iudice laico puniri & est communis opinio, Couar. pract. q. 32. post nu. 4. ver. secunda conclusio. Placza lib. 1. delict. cap. 35. nu. 1. & etiam ad mortem condemnari absque solemnitate degradationis, & ita solent iudices seculares seruare Bar. in l. 1. nu. 3. in fin. ff. de orn. & presumitur fraus si delinquens

erat accusatus, vel de crimine diffamatus, Foller. pract. crimin. fol. 95. nu. 145. nisi tamen antea delinquens emisit votum, & demum intrauerit religionem, vel clericatum assumpserit, tunc remittendus esset dicit ibi Foller. alleg. Ias. & Docto. in l. cum quædam puella, ff. de iurisdic. omn. iud. Plac. cap. delic. 35. Quod non firmo cum hic punctus adhuc non reperiatur decisus, & adhuc sub iudice lis sic Viuius lib. commu. opin. in verb. sententia. Tertio limita, nisi clericus crimen læsæ Maiestatis commiserit, vel prodicionis, vt constit. Reg. De personis clericorum, & ita de facto Principes seculares seruant, domin. Clar. in §. læsæ Maiestatis, nu. 7. æquiparatur enim hoc crimen assassinio, Gram. vot. 2. Marfil. consil. 16. quos refert & sequitur Foller. pract. crimin. fol. 321. nu. 44. licet totum contrarium sit de iure communi, & ita consuluit Barbat. & Rolan. relati per eundem domin. Clar. in §. practica, q. 36. num. 27. Quarto limita, nisi clericus sit primæ tonsuræ non beneficiatus nec ambulans in habitu & tonsura, tunc enim indistincte punitur per iudicem secularem, nulla etiam monitione præcedente, Alex. de Neuo consil. 59. nu. 4. Quinta limita nisi non de causa princ. tractetur sed de remissione quo casu per iudicem secularem cognosci debet an sit clericus, vt est ritus mag. cur. incip. Itē seruat ipsa curia quod nullus clericus, ibique illi qui non sunt in sacris constituti neque deserunt habitum & tonsuram, vltra clericatum tenentur exhibere titulum beneficij, & probare quod sunt etiam in quasi possessione ipsius beneficij alias nõ debent remitti ad iudices ecclesiasticos, quamuis de iure sit quod hæc cognitio an sit clericus, debeat fieri per iudicem ecclesiasticum, vt tenent communiter Docto. Rip. in c. decernimus, post nu. 4. ver. coram quo, de iudic. Couar. pract. q. 23. nu. 1. Quid dicemus de clerico coniugato num & ipse quidere debet huiusmodi priuilegio; & fori declinatoriã opponere possit? Respon. q̄ sic, dummodo cum vnica tantum eaque virgine matrimoniũ contraxerit, habitumque clericalem si deserat, vt est tex. in c. vnic. de cleric. coniug. lib. 6. & est communis opin. Couar. pract. q. 31. post nu. 7. ver. prima igitur, & ita etiã de iure Regni statutum inuenitur in prag. 1. de cler. siue diaco. saluatic. dum modo abstinerit, etiã à negociationibus & armis, alias posset à iudice laico puniri, Bertr. consil. 13. nu. 5. lib. 8. Inno. c. si. de vit. & honest. cler. & ita Docto. firmant Alex. de Neuo, consil. 60. Planè hodie (secundum aliquos) de consuetudine clerici coniugati non incedunt in vestibus, & tonsura clericali Fulgo. consil. 124. nu. 1. sed retenta opinione iuris si vis videre qualis esse debeat habitus clericalis, videas Foller. pract. crim. fol. 71. nu. 42. & seq. & sic habes quando clericus tam coniugatus quam non coniugatus remitti debeat per iudicem secularem ad ecclesiasticum, videamus modo quãdo iudex ecclesiasticus teneatur remittere laicum ad iudicem secularẽ; & in qua causa locum habeat exceptio fori declinatoria. Sed antequam illam attingamus,

- gamus, successiue quæro an famuli laici Episcoporum possint opponere fori declinatoriam? Respon. quod sic, Capic. decis. 12. facit tex. in c. fi. de offic. Archid. Abba. in cap. 2. nu. 6. de foro compet. relatus per Boss. in tit. de foro compet. nu. 127. secus autem dicas in famulis clericorum, vt per eundem Capic. quo supra, licet Calcan. consuluerit contrarium, quod imo debeant gaudere dicto priuilegio, consil. 71. contra quem est communis opinio, vt dicit Capic. in d. decis. 12. nu. 2. in fin. Nunc ad propositum thema, scilicet, quando ecclesiasticus iudex teneatur remittere delinquentem laicum ad suum iudicem secularem. Et in primis scias, quod pro iniuria illata clerico, laicus non potest opponere in curia Ecclesiastica exceptionem fori declinatoriam, & ita glo. in Auth. item etiam si de hæresis crimine agatur. Quinimo si laicum seculares habuerint adhuc in se remittere debet ad iudicem ecclesiasticum, & cum hac conclusione pertransiunt communiter omnes, Alciat. in c. 1. de offic. ord. Est enim hoc crimen mere ecclesiasticum, vt in consl. Reg. in consutilem, & ideo soli iudices ecclesiastici cognoscere debent. Prout etiam si sortilegij causa sapientis hæresim manifestam agitur (& secundum hanc opinionem vidi practicari in Regno in causa quorundam, qui fuerunt remissi ad Reuerendis. Episcopum Aliphantum, præcedentem manifestam hæresim prout ipse declarauit qui fuerunt absoluti à Sede Apostol.) Abb. in c. 1. num. 3. & 4. de sortileg. secus autem si sortilegia non sapient manifestam hæresim, tunc enim esset locus præuentioni, id Abb. quo sup. Sed an pro sodomia laicus sit remittendus ad iudicem secularem? Respon. q̄ non. Potest enim iudex ecclesiasticus pro hoc nefando crimine contra laicum procedere, & ita colligi videtur ex tex. in cap. clerici, de excess. prala. Prout etiam si adulterij causa agitur Abb. in c. intelleximus, nu. 1. de adult. & ibi Alciat. nu. 18. Quid dicemus de crimine sacrilegij commisso per laicum, num iudex ecclesiasticus sit competens. Ita q̄ non teneatur remittere eum ad iudicem secularem? Respon. q̄ sic de iure c. conquestus, de foro compet. est. n. mixti fori. c. cum sit generale, eo. tit. & proinde locus est præuentioni Afflic. super 1. parte Constit. Reg. Rub. 5. nu. 6. Et ita omnes Docto. concludunt. Mantua cons. 266. nu. 80. Cæterum iudices seculares cognoscunt in Regno, & ita in factis contingentia seruari vidi per magnam curiam Vicariæ. Laicus enim delictum committens in Ecclesia puniri debet per iudicem secularem, Bar. in l. si cui, §. cum sacrilegium, nu. 3. ff. de accusa. & ita in facti contingentia consuluit Bertran. cons. 9. & 10. lib. 7. & hanc esse communem opinionem refert Rolan. cons. 24. nu. 5. & 6. lib. 2. & ita de consue. Regni Franciæ seruatur. Milleus fol. 74. nu. 17. vbi refert se fecisse suspendi quendam qui vas. sacræ Eucharistiæ ab Ecclesia abstulerat pro vt illum refert. Clarus in §. practica. q. 37. nu. 6. Subdens ita de consuetudine seruari Mediolani.

10 diolani. Sed an iudex ecclesiasticus possit punire Iudaum delinquentem? quod non ita tex. in clem. 1. de iud. & ita dicunt Doct. Anan. in rub. de Iudaïs, nu. 9. Et hæc dixisse sufficiat quando contentio est inter ecclesiasticum iudicem & secularem videamus modo quando cōtentio est inter iudices seculares, hoc est inter magnam cur. & Baronem siue reum delinquentem, & 11 demum inter iudicem loci delicti, & originis, siue domicilij qui in delictis de iure communi dicuntur iudices competētes, vt de iudice ratione delicti est tex. in l. fin. ff. de accusa. l. solent, ff. de custod. reor. l. non dubium, ff. eo. l. 3. ff. de re iud. l. 1. C. vbi de crimi. l. si cui crimen, §. idem Imperator, ff. de accusa. l. si dum in tuo, C. de adult. Et quod de iure communi iudex loci delicti possit contra delinquentem procedere, etiam quod alias non sit sue iurisdictioni suppositus, eumq; condemnare & punire, & ita receptum esse, firmavit Couar. pract. q. 11. nu. 3. Quod autem iudex originis sit etiam iudex competens in delictis, tu habes tex. in l. relegatorum, §. dubitatum, ff. de releg. & inter. Et de iudice domicilij tu habes tex. in l. in criminali, C. de iurisd. omn. iud. & in l. 2. C. vbi de crimi. & in d. l. relegatorum, §. interdicere. Et quod delinquens possit puniri à iudice loci in quo reperitur habere domicilium tempore commissi delicti, & hanc esse communem conclusionem nemine discrepante, non solum si ibi reperiatur, sed etiam si sit absens adhuc posse illum citare & si sit contumax condemnare, refert ita iuris esse Afflict. in 3. par. constit. Reg. Rub. 55. nu. 18. quam opinionem dixit esse communem Abb. in c. fin. nu. 41. de foro competen.

ADDITIO FABII DE PAVLIS V. I. D.

• **M**AGNA est controuersia inter Doctores, num iudex originis vel domicilij possint ex officio inquirere, & ex delicto extra territorium commissio contra delinquentem procedere dicit Oldrad. in l. cunctos populos, C. de sum. Trin. & fide cath. quod non, quia non videtur offensa res publica in cuius territorio delictum non est commissum, merito non posse procedi per inquisitionem, quæ principaliter tendit ad publicam vindictam, ita etiam firmavit Bal. in l. 1. C. de edil. actio. Salic. in l. seruos, C. ad leg. Iul. de ui publ. & hæc est magis communis opinio, secūdum Soccin. in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, nu. 16. ff. de re iud. relatum per Viu. lib. commu. opin. in verb. Iudex domicilij, nu. 1. & ita fuit opinio Odolfredi, quam dicit tenere communiter Docto. Alber. in 3. par. statut. q. 36. nu. 6. sequitur Io. de amicis conf. 60. nu. 10. Rolan. conf. 19. nu. 20. lib. 2. & ita quasi consuetudo generalis est dicit Bal. in l. fin. nu. 17. C. si à non compet. iud. Dicit autem Bossin tit. de foro compet. nu. 182. contrariam sententiam esse de iure veriolem, quod scilicet possit iudex originis contra subditum suum, qui

extra territorium deliquit ex officio inquirere, & procedere, vbi subdit quod hanc opinionem vltus approbavit, & dicit Marcus decis. 989. nu. 6. quod ita tenent communiter omnes, & ita de consuetudine obseruari refert Cagnol. in l. si. nu. 153. ff. de iurisd. omn. iud. & ita de facto seruatum fuisse refert Angel. in repet. l. si vacantia, relatus per Ana. in cap. qualiter & quando, nu. 30. in fin. de accusa. hanc etiam esse communem opinio. refert Bologn. cons. 17. ver. Sed plus dicunt, Aug. ad Ang. de malefic. in verb. Hæc est quedam inquisitio, post nu. 83. Couar. pract. q. 11. post nu. 6. ver. sexto in hoc. Quid igitur tenendum, breuiter distinguas aut loquimur secundum consuetudinem Regni nostri, & secundum illam teneas partem negatiuam quod scilicet, non possit procedi, & ita fuisse decisum per sacrum Regium consilium, refert Gram. decis. 26. vbi refert quendam fuisse remissum. Aut secundum dispositionem iuris communis, & tunc si essem iudex maleficiorum tenerem partem affirmatiuam quod scilicet possit procedi. Non enim potest negari quin publice intersit, vt hi qui origine vel habitatione sunt subditi, rectè viuant, (licet ex delicto parrato principaliter non videatur offensus locus originis vel domicilij) & vbiunque delinquat ab ipso etiam Præside suo puniatur argumento tex. l. congruit, cum ibi not. ff. de offi. pref. alias daretur materia delinquendi, & quilibet scelestus ad delinquendum properaret, si sciret se in loco in quo habitat puniri non posse.

DE ORDINE IUDICIORVM.

C A P. O C T A V V M.

S Y M M A R I V M.

- 1 **M**AGNA Curia Vicariz, quando teneatur remittere delinquentem & ex quibus causis & quando non, nu. 1.
- 2 Magna Curia Vicariz quando teneatur remittere delinquentem Iudici originis, & quando loci delicti, numero 2.

PRÆMIS SA prosequendo, (post quam in Regno magna curia Vicariz est omnium iudex competens, vt est tex. super rit. mag. cur. incip. In primis cum non humane) quero an dicta magna curia teneatur remittere delinquentem, & videtur quod non, nam si est iudex competens bene potest ipsa, delinquentem ipsum punire & sententia valet. Sententia enim a non competenti iudice lata ipso iure non valet, & pœna statuitur, l. is qui suam, C. de iurisd. omn. iud. in contrarium est veritas. Si quidem pro primis causis in Regno iudex competens iudex domicilij vel originis, vt in prag. 2. vbi de delict. & sic proposita. ori exceptione vel per delinquentem vel

vel per Baronem, ibi reum remittere debet, vel ad iudicem loci delicti ubi deliquit vt in prag. 1. eod. tit. seruata forma eorum priuilegiorum vt infra. Regulariter igitur remittendus est delinquens &c. Nisi crimen Maiestatis fuisse commissum dicatur. (Cuius criminis species notantur infra in secunda parte) de quo sola magna curia cognoscit, vt in const. Regni statuimus vt magnæ. Secundo limita, nisi crimen clandestinum sit, vt in cap. Reg. clâdestinis, & ibi. Niger, Foller. pract. crim. fol. 13. nu. 2. Quarto limita, nisi delinques sit inquisitus de strada publica iuxta tex. in prag. 5. vbi de delict. quis conueniri, debet. Quinto limita, nisi iurisdicctio prorogata sit ad dictam magnâ curiam, per viduâ pupillam aliamue aliam miserabilem personâ, vt in l. vnica, C. quando inter viduam, & miserab. perso. & in constit. Reg. statuimus, la secunda. Hi enim possunt Principem adire & non est locus remissioni. Nisi vidua qui forum elegit, luxuriosam & inhonestam vitam duxerit quo casu non debet gaudere priuilegijs quæ à iure viduis conceduntur & ita tenent omnes vt dicit Feli. in c. significantibus, post nu. 8. de offic. deleg. & ita se obtinuisse refert Foller. pract. crimin. fol. 93. nu. 115. Secundo sublimita, nisi Baro habeat priuilegium expresse cum clausula abdicatiua & priuatiua, etiam respectu miserabilium personarum, tunc. n. electio facta non noceret, & ita quotidie seruatur in magna curia. Tertio sublimita, nisi hæ priuilegiatæ personæ contra alias priuilegiatas agant, tunc. n. electio facta non haberet locum & causa remitti debet, nisi in casibus notatis per Foller. fol. 88. in sua pract. crimin. nu. 105. conquassantur. n. priuilegia vt dicunt Docto. Scias etiam qd licet tex. in l. 3. ff. de libe. caus. voluerit quod casu quo concurrunt plures accusantes, & concurrunt femina & masculus, quod præferatur masculus femina, casu quo essent in pari gradu & ideo facta electio ne in magna curia per viduam de morte mariti superuenientibus pupillis filijs, remittenda est causa ad iudicem ordinarium petitum per pupillos, nisi remissio, ista causæ pereretur per collusionem, vel per fraudem, & vt res facilius reducatnr ad concordiam. Boer. decis. 228. quem refert & sequit Foller. in pract. crim. fol. 85. nu. 97. vbi in fine, subdit qd semper quando petitur auocatio causæ à curia Regia ad Baronem, videtur fieri in fraudem. Sed an facta electione per viduam in magna curia possit illam declinare & petere causam remitti ad iudicem competentem ordinarium? Respon. qd non semel enim facta est electio & iuratû de perhorrescentia, & id. o non possunt variare, Bal. l. 1. C. de fur. ver. quarto casus, in curia. n. Regis non cadit potentia nec matris, quæ idem sunt, Card. in clem. 2. §. notorium, de re iudic. & not. in l. 1. & ibi Bar. C. de his qui per met. iudic. non appell. Bar. in l. fin. ff. quod matris caus. Quid autem si vidua vel alia miserabilis persona succubuit corâ iudice ordinario primarum causarum an facta electio in magna

curia omisso medio, causa sit remittenda. Respon. q. sic Regia enim curia nō potest adiri pro iustitia denegata, nisi aditis primis iudicibus, & denegantibus facere iustitiam, s. sit tibi tertium studium: ver. si vero cum te non adierit, in Authen. de mand. Princip. tex. in constit. Reg. statuimus, la seconda, & ibi Afflic. nu. 3. relatus per Foller. in pract. crimin. fol. 94. nu. 118. Præterea locus remissioni esse non potest vbi quis inquirat de iniurijs, vel excessibus factis non obstante saluo conductu, & salua guardia facta per Regem, Idem Foller. fol. 93. nu. 115. in dicta sua pract. crimin. Prout etiam locus remissioni esse non potest, vbi inquiritur de receptatione contumacium, & bannitorum magnæ curiæ, & ita fuisse decisum refert idem Foller. fol. 101. in d. sua pract. crimin. nu. 134. in fin. Sed an magna curia teneatur remittere scholarem delinquentem, ad rectorem studij, quod sic de iure Auth. habita, C. ne fil. pro pat. Quod de consuetudine hodie non seruatur, vt dicit ibi Bar. nu. 4. & præcise in Regno nostro. De iure etiam communi milites debent remitti pro delictis militaribus tantum ad Capitaneos, l. magisteriæ, & ibi Salic. C. de iurisdic. omn. iudic. Sed de more & consuetudine belli Capitanei de omni crimine per armigeros & pedites commisso cognoscunt, & puniunt, Boer. de custo. cla. nu. 29. & sic sunt remittendi. Præterea scias quod si homicidium aliquod commissum fuerit eū armis prohibitis, quod remitti debet ad iudicem competentem, & ita fuisse decisum refert Foller. in sua pract. crimin. fol. 101. nu. 135. in fin. & ita seruatur. Et videas eundem Foller. fol. 99. nu. 131. si audientia testium fuerit commissa per magnam curiam proprio iudici testium, & falsum deposuerint an sit locus remissioni, videas insuper Afflic. decis. 219. si laicus committat falsum testimonium coram iudice Ecclesiastico, nunquid poterit eum punire. Sed an dicta magna curia teneatur remittere famulos laicos Archiepiscopi delinquentes? quod sic, Capic. decis. 12. facit tex. in c. fin. de offic. Archidiacon. Abb. in c. 2. nu. 6. de foro competen. relatus per Boss. in tit. de for. compe. nu. 127. vt supra, secus in famulis clericorum. Baronum autē officiales in officio delinquentes de iure Regni remittendi non sunt, quia de eis sola magna curia cognoscit vt notum est, licet secus sit de iuris practica. Amad. de Syndic. nu. 171. Prout etiam sola magna curia cognoscit de offensa facta regio executori, prætextu eius officij, Foller. fol. 95. nume. 143. circa medium. vbi etiam quid si ipsi offendant. Et vide eundem Foller. in dicta sua practica criminal. fol. 96. nu. 125. an in crimine raptus locus sit remissioni. Vagabundum autem vbi que posse puniri (& sic non esse locum remissioni) voluit glo. fin. in l. 1. c. vbi de crimi. agi oportet. quam Doct. frequentissimo consensu sequuntur Couar. prac. q. 11. nu. 7. Foller. fol. 97. nu. 125. in sua pract. crim. & dicit Bar. in l. heres absens, s. proinde, ff. de iudic. quod per illam glo. quæ dicit vbi te inuenero ibi te iudicabo, multi ribaldi suspensi sunt & quotidie suspēduntur.

duntur. Quis autem dicatur vagabundus in Regno; videas prag. modernissimi & Illustriss. domini, Proregis sub die ultimo mensis Iulij 1577. confirmantis prag. 1. de vagabun. & de iure communi videas Bar. in l. 4. §. prætor ait, num. 24. ff. de dam. infec. Quid dicemus de crimine assassiniij commisso in territorio Baronis nū causa sit remittenda? dicit Boss. in tit. de foro compe. nu. 65. quòd sic, quòd tamen intelligo, si ad instantiam Baronis habentis priuilegium specificè cum clausula abdicatiua & priuatiua, petatur, secus si ad instantiam delinquentis, ita Foller. in sua pract. crim. fol. 95. nume. 120. secundum quam opinionem reperies fuisse iudicatum in magna curia Vicariæ, & remissum quendam assassinum Alsmiragliato. De crimine etiam Sodomix fuisse iudicatum quòd causa remittatur & ita seruari in magna curia etiam reperies. Sed an casu quo quis remitti debeat ad suum iudicem competentem pro delicto debeat remitti, si pro eo delicto contumax reperiatur in magna curia? Respon. quòd non ita Foller. in sua pract. crim. fol. 134. nu. 51. vbi plenè. Offendens autem officialem Baronis non est dubium quòd causa sit remittenda idem Foller. in dicta pract. fol. 94. nu. 119. Prout etiam remittenda est casu quo actuarij, nuntij, Castellaniq; deliquerint Curijs illis vbi interuierunt, tunc temporis idem Foller. fol. 102. num. 138. & ex his, habes quando causa sit remittenda ad Baronè & quando non, verum quia dubitatur an causa debeat remitti iudici loci delicti, an iudicij loci originis vel domiciliij. Ideò quæro an habens priuilegium & iurisdictionem in suos vasallos etiam de delictis extra territorium cum clausula abdicatiua, & priuatiua, & iudex loci delicti habeat potestatem & iurisdictionem contra quascumq; personas delictum committentes in suo territorio, sit causa primo iudici remittenda, & sic originis seruata forma regix prag. 2. vbi de delict. an vero causa sit remittenda secundo iudici, & sic ratione delicti seruata forma alterius, 1. prag. Respon. quòd si priuilegium primi iudicis est anterius priuilegio secundi iudicis, idest loci delicti ibi remittendus est delinquens, & ita per plura firmavit Foller. in d. sua pract. crim. fol. 76. nu. 65. cum seq. & ita fuisse decisum inter Illustrem Principem Salerni, & Illustrem Ducem Nucera paganorum in factis contingentijs. Qua opinione & decisione stante scias quòd licet exonerans archibusciū ex territorio iudicis originis, & hominem occidens in alio territorio, de iure communi iudex competens sit iudex delicti loci vbi consumatum est homicidium, & sit locus præuentioni, prout ita cõmuniter concluditur teste, Abb. in cap. fin. nu. 25. de for. compe. tamen virtute dicti priuilegij remittendus est iudici loci originis, siue domiciliij, eodemq; modo mandens fieri delictum in vno loco, licet de iure communi puniri debeat in loco vbi secutum est mandatum, & delictum consumatum (tamen remittendus est iudici originis vbi mandatum fuit delictum) & est communis opinio Abb. in d. c. fi.

providendum per S. C. quod causa remaneret & hoc prætendebatur quia licet iudicium fuisset agitatū in curia dictæ terræ, & in dicto iudicio fuissent examinati dicti testes & omnes essent exteri tamen delictum falsitatis erat consummatum in mag. cur. in qua fuit facta declaratio circa vsu, & idcirco dicebatur debere attendi locum consummati delicti secundum Bal. in l. 1. nu. 2. C. ubi de poss. agi oportet Alex. in cons. 75. nu. 3. lib. post Bart. in l. libellorum, nu. 70. de accusat. quibus attentis fuit decisum per S. C. quod causa remaneret in eadem mag. cur. de anno 83. de mense martij. in qua causa quia pretensā falsitas non militabat, & querelati sunt boni viri nō fuit processum.

ADDITIO IVLII CAESARIS COMI.

CVM Marchio Vasti apud maiorem Iusticiarium contenderet ad suam jurisdictionem pertinere iudicium illius qui tabellarium ad Neapolitanum quendam lras perferentem aggressus lris interceptis vulnerauerat, tūm ratione loci delicti, cūm etiam ratione originis, atque domicilij causaq; denegata, Senatus ab ipso aditus re diligēter disputata Saler. referente superioribus diebus idem respondit, tūm facinorum grauitatem detestatus, præsertim securitate frequentiorū itinerum violata, tūm etiam quoniam cūm inter tabellarium, atque reum nulla esset inimicitia, existimauit ad illius damnū, & iniuriam ea crimina esse præcipuē referēda ad quem lra scriptæ erant, cuius intererat illas reddi, cūm ad suam utilitatem pertinerent. lege Iurisc. c. 14. §. si epistola de furtis, Crau. in responso 45. post Principium Rom. in resp. 365. ac rursus Iurisc. in c. 28. §. grassatores ibi atque in itineribus de pænis. Hæc extant apud Micenam.

DE ORDINE IUDICIORVM.

C A P. N O N V M.

S V M M A R I V M.

1 Officium Iudicis ubi locus remissioni esse non potest, vsque ad nu. 6.

CONSTITVTO reo in iudicio vel qui captus fuerit vel sponte comparuerit, solent iudices adhibito notario super ipso delicto examinare, reum interrogando quomodo, & qualiter reperiatu captus. & ex qua causa carceratus, & de alijs circumstantijs, prout causa deposcit. & si delictum confitetur, non est vterius examinandus de iure cōmuni, sed ad vteriora proceditur Marian. in allegat. c. qualiter, & quando, post nu. 2 17. de accusa.

accusa. quòd de consuetudine non seruat id. Marian. ibidem. Et si reus coram iudice constitutus nolit respondere interrogationibus sibi factis precise affirmando vel negando vel nihil respondendo, vel non recorder, vel nescio, potest prout debet iudex illum ponere ad torturam & illum cogere, vt respondeat affirmatiuè, vel negatiuè, trina monitione præcedente, secundum Bal. in l. accusatione, post nu. 11. ver. super hoc melius, C. qui accusa, non post quem sequitur Brun. in tract. de inquit. & tor. in quin. q. secund. par. nu. 4. quòrum opinio approbata fuit in Sac. consil. teste Capic. decif. 145. inchoanti, in causa cuiusdam accusati. Planè hoc intelligendum est, vt omnino præcedant indicia contra reum, alias respondere non teneretur, vt dicit Aretinus in d. c. qualiter, & quando, §. debet, col. 4. versiculo in foro autem, de accusa. quod si non præcedit diffamatio, reus respondere non tenetur.

- 2 Sed si reus negat delictuum; parte citata debent repeti testes, & examinari super veritate delicti, & ita tenent communiter Docto. vt dicit Card. Alex. in loco præalleg. Quinimmo valde grauius erraret iudex qui omiffa tali testium repetitione procederet ad torturam, vel condemnationem cum nullam fidem faciant, Blan. pract. crim. fol. 5. nu. 33. & est communis opinio. Quæquidem repetitio debet fieri cum omnibus qualitatibus, quæ requiruntur, vbi isti testes repetendi nunquam fuissent examinati, & proinde debent de nouo iurare, alias fidem nullam facerent. Et si sunt testes quorum dictis de iure non est adhibenda fides nisi cù tortura, puta quia essent socij, criminis non sufficit quod prius fuissent examinati in tormentis, & quod de nouo iurarent, sed etiam opus esset vt de nouo in tormentis ponantur; vt in illo dicto perseverent, ita domi. Clar. lib. 5. sen. §. practica, q. 45. nu. 13. Planè scias quod si recognitio vel confrontatio esset facta per testes cum ipso reo & in eius præsentia confirmaret eorum dicta quod prius dixerant, quod eo casu isti testes dicuntur parte citata repetiti, & ita practicatur, vt dicit Afflict. super 2. par. constit. Reg. Rub. 10, nu. 20. Quæ recognitio fieri solet, seu confrontatio quando testes dicunt cognoscere reum per signa vel si dicant eum non cognoscere de nomine, sed de visu. Item quando testes sunt inter se contrarij, vel quando testes deponunt tale quid quod de directo contrariatur dicto rei in suo examine; & debet reus testibus adhiberi non solus, sed positus inter alios tres aut quatuor illi similes, vestibus statura, & facie quoque & ita in Regno seruat, vt refert Foller. pract. crim. fol. 27. num. 46. Perfecto tandem examine factisque debitis testium recognitionibus, & confrontationibus, debet iudex reum carcerare: rei quidem apprehensi custodiendi sunt dicit tex. in l. 2. §. fin. ff. de exhib. reis. & in l. 2. ff. de custod. reor. & ita vt plurimum fieri consueuisse attestatur Benedic. de Plumb. in repe. l. penul. §. ad crimen, post nu. 69. ff. de publ. iudi. Dummodo tamen pro delicto imponenda veniret pena corporalis Card. Alex. in c. quif-

c. quisquis 2. q. 8. & ita de consuetudine seruatur. Vbi vero pena corporis afflictiua imponenda non veniret; tunc enim reus non est carcerari mancipandus ita Anton. Gomez. cap. 9. delict. nu. 8. vbi dicit ita tenere Doct. sed debet fideiussoribus relaxari si id a reo petitum fuerit d. l. secunda cui concors. l. 3. ff. eod. & dicit Afflict. in 2. par. constit. Reg. quod si reus in predictis casibus petat se fideiussoribus relaxari, & iudex eum non relaxet quod tenetur in syndicatu. Et ita etiam accusatus vel de crimine capitali delatus dando fideiussores de stando iure non carceratur, & si est carceratus debet relaxari & extra carceres se defendere de iure Regni nostri cautum inuenitur in constit. humanitate, confirmata per prag. 4. de custod. reor. nisi in casibus notat. in d. constit. humanitate, pro quibus possunt iudices reos in arctos carceres conijcere, & prohibere ne cum aliquo loquantur & ita practicitur per iudices peritos & expertos, vt dicit Ant. Gomez. cap. 9. delict. nu. 6. His itaque peractis dandus est terminus in causa. Nemo enim in criminalibus condemnari debet nisi prius dato termino ad faciendas suas defensiones, etiam in delicto sponte confesso, & ita seruat totus mundus, vt dicit Salic. in l. 2. post nu. 7. C. de custod. reor. Carer. pract. fol. 338. nu. 45. Boss. in tit. de senten. num. 5. immo Princeps de plenitudine potestatis non potest tollere reo in criminalibus suas defensiones secundum Bal. in l. 3. §. si is pro quo, ver. in eadem glo. ibi non obstante, ff. quod quisq; iuris. Marfil. pract. crim. §. expedita, nu. 76. posset enim reus contra propriam confessionem multa deducere & ita consuluit Gram. conf. 16. & debet dari reo etiam non petenti, Foller. pract. crim. fol. 248. nu. 1. scias autem qd de iure Regni in crimine læsæ maiestatis non datur terminus sine Regio assensu, vt in constit. Reg. Hi qui & in c. Regni. Nuper ad Trantum, in primo tamen capite, Bartho. de Capua ibid. Sed an terminus sit dādus fisco videas ritum mag. cur. incip. Item seruat ipsa curia raro. Vel audientia testium committenda in criminalibus videas Carauit. super rit. 155. nu. 2. & seq. & prag. 1. de dilatio. Quo termino dato danda est copia reo si eam petierit Ripa l. 2. nu. 8. C. de eden. cum testium nominibus & cognominibus, vt in c. qualiter, & quando, el secundo, §. debet igitur, de accusa. Capol. conf. crim. 65. circa fin. Nisi tamen testes repetiti non fuerint reo, legitime citato, vel habitis pro repetitis Maran. in suo Specu. fol. 80. nu. 8. in fin. Item nisi fisco reluctet, & hanc esse generalem practicam in Regno refert pract. crimin. fol. 269. nu. 1. & ita practicaui, licet dederim testes pro repetitis. Tertio non datur copia si plures sint rei de eodem delicto, vnus quorum sit presens alij vero contumaces, & est bona pract. domi. Clar. in d. §. practica, q. 49. nu. 7. & ita practicitur. Beneuerum est qd datur in Regno copia de positionis rei. Non est omittendum qd reus potest illi termino renunciare, & admittitur huiusmodi renunciatio, & ita dicit Temper se practicasse, Aug. ad Ang. de

Ang. de malefic. in ver. qui iudex dicitis inquisitis, nu. 8. & hac practica vtitur hodie assessores idē Aug. quo sup. nu. 14. Sal. in l. si accusatoribus. nu. 11.
 6 C. de accu. Duo tandem termino vt supra, & consignata copia indiciorum reo, debent eius defensiones recipi, quo termino elapso fit publicatio in causa, vt in constit. Reg. Vniuersos & singulos. Qua facta solet peti repulsa testium quæ est species defensionis, & est concedenda, Afflic. decis. 351. & non solum reo, sed etiam accusatori, vt in cap. Regni, in generalibus inquisitionibus, scias autem quod quando aliquis vult opponere contra personas testium non sufficit opponere generaliter, quod sunt perjuri infames &c. Sed opus est specificare locum & tempus commissi delicti, & est communis opinio, Boer. decis. 321. nu. 2. Qui autem possint esse testes, proxime dicā.

DE ORDINE IUDICIORVM,

CAP. DECIMUM.

SVMMARIVM.

1 TESTES qui esse possunt.

MULTI enim sunt qui à testimonio dicendo repelluntur & proinde vt breuiter de his notitiam habeas, facias regulam generalem quod regulariter testes probant vel saltem presumptionem inducunt, l. 2. in prin. l. ob carmen, §. si testes, ff. de testib. & hoc amplia procedere quamuis mulier testis sit, l. ex eo, ff. de testi. l. qui testamento, §. mulier, ff. de test. Non enim ambigitur de iure ciuili mulierem testem esse posse etiā in causis criminalibus, & ita communiter tenetur Blan. de indic. fol. 281. nu. 350. quā opinionem dicit esse communem Abb. in c. quoniam, de testib. Duennas regul. 315. 2. limitat & capitalibus, & in hoc ius ciuile vbique seruatur, vt dicit Vital. de malefic. in Rub. de testib. nu. 37. Nisi tamen mulier palam questum faciat, l. 3. §. lege Iulia, ff. de testib. Non enim in criminalibus meretrix testis esse potest, & ita tenent communiter Doctores, l. in l. cunctos populos, in 2. lectur. nu. 54. C. de sum. Trin. & fide catho. De iure autem canonico in criminalibus mulier testis esse non potest, & ita communiter Doctores, cōcludunt, teste eod. Blan. de indic. nu. 351. Duen. regul. 315. in prin. quod intellige in causis criminaliter intentatis, & ita cōmuniter teneri, attestatur Ioan. de Imo. in l. qui testem, §. mulier. circa fin. ff. de testa. quem refert Aug. ad Angel. de malefic. in verb. comparuerunt, & negauerunt, post nu. 14. Ceterum in causis criminalibus ciuilitate bene admittitur, & sic seruatur in terris ecclesie idem Aug. quo supra alleg. glo. in c. super eo, & in c. ex literis, de testi. Secundo amplia quod testes probant quamuis plures

plures testes ex eadem domo producantur, l. pater & filius, ff. de testib. Itē amplia quamuis de ciuili & criminali causa testimoniū perhibeatur, l. 1. §. 1. ff. de testib. Quam regulam multis modis ampliatam vt supra, limita non procedere, si non sit legitimus testium numero exemplo, l. testium facilitatem, C. de testib. regulariter autem duo testes sufficiunt, l. vbi numerus, ff. de testib. & ideo vnicus non sufficit, l. sancimus, C. eod. l. maritus, ff. de quæstionib. Secundo limita si testis fides vacillet, in testimonijs enim fides, dignitas, mores grauitas examinanda est. Et ideo testes qui aduersus fidem testationis suæ vacillant, audiendi non sunt, vt in l. 1. in princ. & in l. 2. ff. de testib. Tertio limita, si testis, homo sit notatus, & reprehensibilis, humilis & abiectus, l. 3. in princ. ff. eod. §. corroborantes, in Auth. eod. Eos quidem testes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ & potētati fidem religioni iudiciali debitam possint præponere, l. 4. C. de testib. Item limita. Si testis ob testimonium dicendum vel non dicendum pecuniā accepisse cōuictus fuerit, d. l. 3. §. lege Iulia, ff. eod. Item limita, si testis in vinculis sit vel in custodia publica, d. §. lege Iulia. Item limita, si testis iudicio publico reus sit, l. in testimonium, ff. de testib. vel damnatus, d. §. lege Iulia, in fin. & pone exemplum, in l. scio quidem. cui concor. l. ex eo quia, ff. de testib. aliud exemplum in l. repetundarum, ff. eod. tit. Item limita, si testis in publico iudicio calumniæ sit damnatus, l. quæsitum, ff. eod. Nono limita; si ob carmen famosum sit damnatus, l. ob carmen, ff. eod. Decimo limita, si testis hæreticus sit, l. quoniam, C. de hæretic. quia repellitur nisi hæreticus contra hæreticum, testimonium ferat, d. l. quoniā, ibi, inter se aut, exceptis scilicet his. quos manichaicus furor &c. vt ibi. Item nisi in testamento hæreticus testis sit, vel in contractu interueniat, vt ibidem ibi. ceterū testamentaria. Tertio nisi hæreticus pro orthodoxo testimonium ferat, vt in Auth. ne iudæi vel samarit. §. enim uero, ver. illud nobis, & sic habes quando hæreticus testis esse potest. Item limita regulam nostram non procedere, si testis pauper sit, l. 3. in princ. ff. de testib. & ita tenent communiter scribentes vt dicit Socci. regul. foll. 289. pauper Ioan. de Amicis conf. 78. nu. 9. Planè si pauper sit honestæ vitæ bonæ conditionis & famæ eius testimonium valet argumento eorum. Quæ dixit gl. in l. nonnulli, ff. de accusa. Item limita si testis seruus sit, d. §. enim uero, in Auth. de testib. ibi si seruilis. Admittitur autem seruus si alia probatio desit, l. serui responsio, ff. de testib. nisi pro vel cōtra dominum suum testimonium ferat, l. seruos, C. eod. l. 1. §. diuus Anroninus, & §. Antoninus, & §. si serui, & l. vnus, §. serui, ff. de quæstio. & l. Diuus Pius, eod. tit. Item limita, si testis ad bestias depugnandi grātia se locauit, l. 3. §. lege Iulia, ff. de testib. vel si testis minor sit viginti annis, l. in testimonium, ff. eod. d. §. lege Iulia, ibi. Quiuè impubes erit, l. inuiti testimonium, ibi. Sed nec pupillus, ff. eod. l. ex libero, §. 1. ff. de quæstio. Scias autē quod

consuetudo admittit ut minores possint testificari si non ut probent, saltem ut profint ad veritatem indagandam, & præsertim in criminibus atrocioribus, & ita decisum fuisse, refert Cappell. Tholos. decis. 257. Sed an possit testificari de his quæ vidit ante pubertatem & in pupillari ætate? quod sic, & est cõmunis omnium sententia Calcan. cons. 110. post nu. 8. ver. Nec obstat, quod isti, dũmodo deponat de rebus quas vidit tempore quo erat proximus pubertati, non ante Alberic. de testib. prima par. §. videndum, nu. 11. & de his rebus quas eo tẽpore intelligere poterat. alias secus. Item limita, si domesticus testis sit, & cui imperari potest ut testis fiat, l. 2. C. de testib. Non enim idonei videntur esse testes, quibus imperari potest, ut testes fiant dicit tex. in l. idonei, ff. eod. Nec testes eos quos accusator, de domo produxit interrogari placuit, dicit tex. in l. pen. ff. eod. Nec testis idoneus pater filio, aut filius patri esse potest, l. testis idoneus, ff. de testib. Itẽ limita, si testis amicus sit eius pro quo testimonium dicit d. l. 3. in princ. ibi, vel amicus, ff. eod. vel inimicus eius contra quem tẽstimonium dicit §. in super, in Auth. de testib. quia repellitur, nisi causa cognita iudici aliter videatur, l. 1. §. præterea, ff. de quæst. Statur enim arbitrio iudicis quis dicatur inimicus, Marfil. in d. l. 1. Scias tamen quod hoc intelligendum est de inimicitia capitali, & ita tenent oēs. Anan. in c. cum oporteat, nu. 6. de accusa. Felin. post nu. 8. ibidem, secus autem de leui, quæ non repellit testem à testificando, etiam in causis exceptis, ut in crimine læsæ Maiestatis, & huiusmodi cap. per tuas, de simonia. Itẽ limita, si testis contra quem testimonium profert. proditus sit, traditus vel custoditus, ut not. in l. 1. §. cum quis latrones, ff. de quæstio. & in l. 4. C. eod. Item limita, si testis antea in eundem reum testimonium dixit l. produci, ff. de testi. Dicit tamen Aret. in c. cum P. Manconella, nu. 3. & seq. de accusa. quod si iste testis accedat sponte in causa criminali ad testificandum quod repellitur si vero vocatus, & citatus quod admittitur. Vigesimo limita regu lam non procedere, si pater contra filium vel filius contra patrẽ testis producat, l. parentes, C. de testib. vel seruus contra dominum ut supra diximus, vel libertus contra patronum, l. libertorum, C. de testib. Item limita, si testis ab eo eiusuẽ contra quem testimoniuẽ perhibet parente se liberauerit, d. §. lege Julia, ff. de testib. vel si testis in ea causa in qua testimoniuẽ perhibet, patronus vel executor fuerit, l. h. ff. de testib. vel si testis negotio non interfuit, vel casu non rogatus interuenit, §. & quamuis, vsque ad §. si eiusmodi, in Auth. eiusdem titul. quod videtur contra tex. l. ad fidem, ff. eod. ubi habetur quod ad fidem rei gestæ faciendam etiam nõ rogatus testis intelligitur. Item limita si de propria causa quis testimonium perhibeat, l. nullus, ff. eo. Omnibus enim in re propria dicendi testimonium, facultatem iura submouerunt, l. omnibus, C. de testib. Quæ autem dicatur causa propria videas tex. in l. 3. in propria, ff. quando appell. sit. Item limita si de ingenuitate testimo-

testimonium feratur, l. 1. C. de testib. vel si de solutione queratur, quæ per testes probari non potest, l. testium facilitatem, C. eod. & §. quâuis, in auth. eod. tit. Nisi tñ sine scriptis debitum sit cōtractum, quo casu etiam sine scriptis solutio debiti probari potest, d. l. testium. Ibi, vt qui in scriptis, & d. §. quâuis, vel nisi quinque testes sint per quos solutio in scriptis probetur, quia probant, d. l. testium, ibi nisi quinque: si tamen testes fuerint rogati, d. §. & quamuis. Et si fuerint præsto solutioni celebratæ, vt in d. l. testium, ibi. nisi quinque; & d. §. quamuis. Item limita regulam nostrâ non procedere: si absente aduersario testes sint examinati, §. scimus, in Auth. de testib. quia nõ probant, nisi aduersarius citatus adesse noluerit ad videndum eorũ iuramenta d. §. scimus, ibi si interesse nolit & respuat, cui cōcor. tex. in l. 1. §. C. de testib. §. sed cum minime. ibi, & altera parte cessante. Item limita regulam, si testis examinatus non iurauerit, l. iurisiurandi, C. eod. d. l. testium, ibi, hique cum Sacramenti Religione. Item limita, si non apud ordinariũ, sed cōpromissarium iudicem, testes sint examinati, l. cum apud compromissarios, & vt ibi distinguas, C. eod. Item limita, si non viua voce, sed in scriptis testimonium testis ferat, l. 3. §. idem diuus. ff. eod. Item limita, si contraria inter se testes vel diuersa deposuerint, quo casu fides non est adhibenda, nisi non vnus contraria sibi deposuerit, sed plures, quia tunc ei quod credibilius est standum, l. ob carmen, §. si testes, ff. eod. l. si testes, ff. de manumiss. §. si qui plane. in Auth. de testib. Et dicit Soccin. Iunior, conf. 102. nu. 6. lib. 3. quod si testes sint concordēs in factō principali, licet sint varij & cōtrarij in accessoris, quod eo casu probant, & est commune dictum maiorum nostrorum. Aliæ limitationes circa testes & eorum dicta iudicis arbitrio reseruantur, & ita diuus Hadrianus rescripsit in l. 3. §. 1. ff. de testib. & facit tex. in l. quæsitum scio, ibi, religione iudicantium, ff. eod. scias autem, quod licet cōtra huiusmodi dicta (vt supra) non sit adhibenda fides, tamen si is qui contra personam testis excipit, antea eodem teste in alia causa sit vsus, non potest illũ repulsare, l. si quis testibus, C. de testibus. Quod enim quisq; iuris in alterum statuit id in ipsius persona quoque valere patiatur, dicit tex. in l. 1. §. 1. ibi. Scilicet, ff. quod quisque iuris. Nisi tamen ostenderit excipiens inimicitias inter se, & testem postea merfisse, d. l. si quis testibus; ibi, nisi ostenderit, vel nisi non aduersus personam excipiatur, sed aduersus eius dicta, tunc enim licet eo in alia causa sit vsus, tamen admittitur exceptio, d. l. si quis testibus, ibi, non adimenda, prout etiam admittitur si pecunia vel pollicitatione corruptus doceatur, d. l. si quis testibus; ibi, sed & si liquidis. Vltimo scias quod licet testes in causis criminalibus non probent neque faciant iudicium, nisi reddant causam scientiæ etiam si non interrogentur secũdũ Innoc. in cap. cum causam, de testib. quem omnes sequuntur vt dicit Marsil. consil. 50. num. 10, Est tamen intelligendum quando testes ad offensam de-

ponunt, sed quando ad defensionem bene probant, etiam si causam scientie nõ exprimant. Viuius lib. commu. opin. fol. 271. ver. in causa. Sic etiam omnes testes qui in causis criminalibus repellunt si tamen ad defensionem producuntur, & ad probandam rei innocentiam bene admittuntur, ita sentit Specu. in titu. de inquisi. §. 1. nume. 22. arbitrio tamen iudicis &c.

ADDITIO HORATII MARCHESII V. I. D.

CREDO te non ignorare quod si testis in primo iudicio dixerit nihil scire, deinde in secundo deponat de veritate facti, quod nõ probat, & est omnium conclusio nullo refragante & à seipso repulsatur, vt dicit Ang. de Vbal. inter conf. crimin. diuers. conf. 73. nu. 23. in fin. lib. 2. Secus autẽ si in primo iudicio deposuisset per verbum Credo, & in secundo deposuisset, de veritate facti, quia tunc standum esset secundo dicto, & ita videtur sentire glo. in l. de tutela, in verb. probata. C. de in integ. rest. mino. quæ cõmuniter ab omnibus approbatur, Soggi. conf. 95. nu. 7. lib. 3. Scias etiam quod si testis dicat se non ita deposuisset vt à notario scriptum reperitur, quod eo casu magis est credendum notario. Ferret. cauthel. 26. Nisi tñ tractetur de puniendo teste de falso, quo casu tantum creditur testi quantum notario, & ita fuisse decisum refert Capic. decis. 94. & ita concludit per Riminal. conf. 56. nu. 2.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. VNDECIMVM.

SVMMARIVM.

- 1 **O**FFICIUM iudicis ante torturam est citare reum.
- 2 Tortura quid sit.
- 3 Pœna iudicis qui indebite aliquem posuit ad torturam tam de iure communi, quam Reg.
- 4 Tortura in quibus casibus locum habet de iure communi & Reg.
- 5 Tortura non debet adhiberi nisi constet de delicto.
- 6 Et indicijs præcedentibus.
- 7 Indicia quæ sufficiant ad torturam, vsque in fin. capit. is.

QUOTIES vero nihil vterius superest ad agendum, tam ex parte accusatoris & fisci, quàm etiam ex parte accusati, & tam in termino defensionis quàm ad repulsam (quoties petita fuerit) debet citari reus inquisitus ad dicendum quicquid dicere voluerit, & ad discutiendum super indicijs existentibus contra ipsum, quæ per eius defensiones elisa non fuerint. Et

Et si reus ex eis esset plene conuictus vel confessus debet iudex illum condemnare. Si semiplene; & tunc torture subiciat eum: Si vero nec semiplene est conuictus, tunc tanquam deficientē probatione est absoluendus. Est enim vera iuris conclusio quod etiam in causis criminalibus auctore nō probante reus absoluitur ita Iason. in l. non est nouum, C. de eden. nu. 5. Est autem tortura corporis, & mentis cruciatus ad eruendum veritatē repertus. Gram. conf. 15. Marsil. in Rub. ff. de quæstionib. Planè antequā iudex ad torturam deueniat debet considerare ne id iniuste faciat si quidē iudex qui aliquem ad torturam iniuste ponit, ipse est capite puniendus secundū Marsil. in l. quæstionis modum, nu. 73. ff. de quæstio. & est communis opin. Boss. in tit. de tortur. nu. 31. Petrus Calefat. inter conf. crim. diuers. conf. 93. in fi. lib. 2. si tamen mors ipsius rei sequatur. Cæterum si mors non sequatur, tunc exordinarie puniendus, de iure communi. De iure autē Reg. hoc casu pænā carceris biennalis irriganda venit, in cap. Reg. si iuste, quam fuisse executam contra quendam assessorem, refert Gram. conf. 15. vbi ita consultit. Et ideo requiritur vt delictum sit tale, pro quō quis de iure sit tormentis subijciendus: neq; enim semper neq; in vniuersa causa quæstiones desiderari debent, sed cum capitalia, & atrociora maleficia tractantur, l. edictum, ff. de quæstio. & sic de iure non est adhibenda tortura nisi pro grauibus & enormibus delictis, ita etiam Brun. in tract. de indic. & tortu. in 3. q. principali. Sed hodie siue delictum sit graue siue leue quotiescunq; irriganda venit pænā corporis afflictiua, procedi potest ad torturam, ita dixit Alberic. in d. l. edictum, ff. de quæstio. & ita in Regno statutum inuenitur, vt in cap. Reg. tormenta, & in cap. reg. item caueant iustitij. Item requiritur vt constet de delicto, & non deueniatur nisi in subsidiū & quando aliter veritas haberi non potest, d. l. edictum, & l. diuus Pius, ff. de quæst. & ita obseruat consuetudo. Et proinde si aliter constaret de delicto reus torqueri non debet, ita Marsil. in pract. crimin. §. nunc videndum, nu. 25. & in l. 1. in princ. nu. 7. ff. de quæstio. Nisi tamen tortura adhibeatur ad sciendum cōplices & fautores, quo casu irrigari potest, protestatione prius præmissa, quod tortura adhibetur citra præiudicium conuicti, & confessi criminis, vel condemnationis, & hæc est communis obseruantia, Capoll. conf. crim. 32. col. penul. ver. nec pōt dici. Quinimmo fatuus esset iudex qui torqueret aliquē contra quem esset plene probatum, si id faciat sine dicta protestatione. Alber. in rub. C. de quæst. quæ omnino est facienda, & vt in actis appareat, alias vbi reus de crimine interrogaretur per ipsum commissio, vel conuictio sine tali protestatione, & in tormentis persisteret, & negaret diceretur purgasse indicia & probationes & esset absoluendus, vel saltem non puniretur pænā ordinaria, Boss. in tit. de inquis. nu. 30. Præterea ad tormenta de iure cōmuni non erat deueniendum nisi accusator se subscripisset in crimen, l. si quis,

- C. de accusa. & prætstitisset cautionem, l. certo pretio. ff. de quaestionib. quæ omnia hodie cessant. Item requiritur quod præcedant inditia, & quod sint legitime probata & ad torturam sufficientia. Et quod omnia debeant precedere indicia, nemine discrepante, firmavit Bolognin. in addit. ad tract. de tormen. Guido de Suzar. nu. 29. & est tex. in l. 1. in princip. & in §. ijdem, & in §. diuus Seuerus. ff. de quaest. tex. in l. de minore, §. tormenta, & in l. vnus, §. in ea causa, & in l. fin. ff. eod. concord. tex. in l. 3. C. eod. tex. in l. si itaque, in fin. C. de fals. in l. 8. C. de quaest. §. oportet. Quod si secus fieret tortura ipsa illata sine legitimis inditijs esset nulla quamuis post torturam legitima indicia superuenirent, & ita tenent Docto. & aduocati. vt refert Alber. in l. maritus, ff. de quaest. & si fuisset apud tribunal ratificata glo. in l. penul. ff. de quaest. quam sequuntur Bar. & communiter alij Gandi. in tract. malefic. in rub. de quaestio. & tortur. 6. col. ver. item pone. & nedum in maioribus delictis, sed etiam in minoribus præfata procedunt, & hæc est cõmunis opin. Brun. de indicijs fol. 93. num. 6. Requiritur igitur quod præcedant indicia, & quod sint ad torturam sufficientia, & quod ea legitime probata fuerint. Nec enim de autoritate regia potest mandari hominem torqueri, contra quem non extant indicia sufficientia, ita Afflicti. in quem refert Gram. vot. 32. nu. 9. vbi dicunt ita fuisse responsum Regi Federico, & Cardinali Colonna, tunc temporis Proregi Regni huius. Quot autem indicia sufficientia ad hoc vt quis torqueri possit? Respond. quod vnicus, & ita de consuetudine in practica seruari, refert Io. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de præsumpt. §. species, sub nu. 3. in ver. in l. vnica, relatus per Ias. in repet. l. admonendi, nu. 168. in fin. & ita communiter seruatur in iudicijs, Alber. in l. si quis alicui, nu. 2. C. ad leg. Iul. maie. Marfil. pract. crimin. §. diligenter, nu. 11. Afflicti. super 1. par. constit. Reg. rub. 27. nu. 3. dummodo sit legitime probatum. Qua opinione retenta, scilicet q̄ tortura sit arbitraria, & ea certa regula de
- 8 finiri non possit scias quod vnicus testis non facit indicium ad torturam, l. maritus, ff. de quaest. nisi tamen testis iste sit integer & omni exceptione maior, & hæc est communis omnium sententia, Ruin. cõf. 147. post nu. 2. lib. 5. quo casu sufficit ad torturam, Roman. conf. 451. Bar. in d. l. maritus, nu. 1. & ita concludunt omnes Io. de Amicis conf. 37. nu. 6. si tamen iste testis deponat de visu ipsius delicti. vt puta, quia vidit Titium vulnerantem Caium, vel quia audiuit Seium blasphemantem Deum, & ita tenere cõmuniter Docto. refert Cæpol. conf. crim. 40. in 4. dubio, ver. imo plus, & ita communiter dici. refert Paris de Syndi. fol. 491. cap. 12. in princ. & ita in iudicijs seruari refert Alberic. in l. si quis, nu. 1. C. ad leg. Iul. maie. vbi etiam glo. Cæterum si non deponat de visu, sed de aliquo actu remoto, tunc enim vnicus testis non facit indicium, sed requiruntur duo & hanc distinctionem esse canonizatam in iudicijs, & in Scholis, refert Alciar, conf. 435. nu. 1. sed an iste vnicus

- unicus testis (casu quo supra) faciat indicium contra clericum? Resp. quòd non, ita communiter tenere Docto. in c. 1. de deposit. refert Boss. in tit. de indic. nu. 35. nisi mala fama procedat etiam contra ipsum, vt ibi. Sed an fuga faciat indicium ad torturam? Respon. q̄ aut fuga est cõmissa ante informationem captam, & facit indicium torturam, Boss. in tit. de indic. nu. 49. Ias. in l. admonendi, in rep. nu. 158. ff. de iniur. Aut post informationem captã, & tũc non facit indicium Blan. in tit. de indic. nu. 281. alleg. Bar. in l. 1. C. de 10 bo. cor. & quam plurimos alios Docto. Quid dicemus de confessione facta coram iudice incompetenti, num, & ipsa faciat indicium ad torturam? Respon. quòd sic, & ita seruatur Boer. decis. 90. post nu. 9. Alex. in l. magistratibus, nu. 6. ff. de iurisdic. omn. iudic. & ibidem Socinus relatus per Blan. de indic. nu. 218. etiam si confessio illa reuocata fuerit coram iudice competenti, & ita in practica seruatur, idem Boer. quo supra in fin. Item quãuis clericus sit qui crimen confessus fuit coram iudice laico, Boss. in tit. de confess. nu. 56. Et hæc omnia procedere intelligas, nisi confessio facta fuerit metu tormentorum, idem Boer. quo supra nu. 3. vel nisi reus reuocando huiusmodi confessionem, doceret de errore, Clar. in §. practica, q. 21. nu. 33, 11 in fin. Dicit etiam Roman. relatus per eundem Boer. in d. decis. 90. nu. 8. quod confessio facta coram iudice competenti non in forma iudicij, sed tãquam priuato & non sedente pro tribunali, quod facit indicium ad torturam tantum, sequitur Foller. in sua practica criminali, fol. 294. nu. 8. allegat Roman. conf. 8. Prout etiam facit indicium ad torturam, confessio facta in tormentis, nõ ratificata Bar. in l. vnus, §. reus, in fin. ff. de quæstionib. Blan. de indic. nu. 219. allegat Bal. in l. in bonæ fidei, C. de iureiur. & hanc 13 esse communem opinionem refert Boss. in tit. de tortu. nu. 34. Solam autem inimicitiam esse capitalem non facere indicium, & ita communiter teneri, refert Gram. conf. crimin. 3. nu. 16. (vti remotum à facto) idem Gram. vot. 30. num. 20. & ita practicatur, Boss. in tit. de indic. nu. 47. nisi tamen delictum fuisset clam commissum, Clar. in d. §. practica. q. 21. nu. 30. in fin. 14 Quod secus est in confessione extra iudiciali quæ facit indicium, gl. in l. cap. quinto, in gl. si. quæ ab omnibus approbatur Marfi. ling. 310. vnde si quis dixerit extra iudicium hominem interfecisse ex proposito poterit 15 queri. Blan. de indic. nume. 204. Minæ autem quod non faciant indicium ad torturam, nisi prolatæ fuerint per virum potentem, malæ famæ in eodem genere mali solitus minas exequi, & hanc esse communem opinionem, voluit Boss. in tit. de indic. nume. 44. Blan. nume. 183. de indic. Imol. in l. fin. & ibi Doct. ff. de hæred. institu. Placza lib. 1. delict. cap. 28. 16 post nume. 18. ver. Secundo subiiciam. Sed an sola fama publica sine alijs adminiculis faciat indicium ad torturam? Respon. quòd non, & ita tenent Docto. vt refert Marsil. consil. 3. nu. 4. in fin. firmavit Ias. in l. admonendi,

- nu. 207. ff. de iureiuran. Duennas regu. 300. in princ. Foller. in pract. criminal. fol. 156. nu. 28. & hoc omnes fatentur, Gratus conf. 57. nu. 8. lib. 2. Nisi tamen illa mala fama, esset generalis, quia scilicet, ille homo esset diffamatus de alijs delictis, tunc enim ex qualibet leui suspitione attingente delicto, solet tortura adhiberi, modo tamen illa fama sit in eodem genere mali, semel enim malus semper presumitur malus in eodem genere mali, c. semel, de regul. iur. lib. 6. Blan. in pract. crimin. fol. vlti. cautel. 14. Et hoc nisi talis diffamatus probaret quod per triennium proximum bene vixisset, & fuisset bonæ vocis, conuersionis, & famæ, tunc enim illa mala fama probata, nihil ei noceret Salic. in l. si minorem, C. de in integ. rest. & ita cōcludunt omnes, Grati. super constit. reg. fol. 142. nu. 7. Quod nota. Sed an assertio vulnerati faciat inditium ad torturam? Respon. quod non, & ita de stilo seruari, refert Mantua conf. 118. in fin. lib. 2. licet Ang. in l. si quis in graui, §. si quis moriens, post nu. 1. ff. ad Sylla. totum contrarium voluerit, quod scilicet, faciat inditium, cuius opinio non tenetur, Gram. consil. 57. nu. 13. & 14. Dictum autem socij criminis, sine alia præsumptione, etiam in crimine læsæ Majestatis non facere inditium, firmavit, Afflict. super 1. par. const. Reg. Rub. 27. nu. 34. & hæc est communis opinio, Boer. decis. 319. nu. 1. Salic. in l. fin. circa fin. C. de accus. Boss. in tit. de indit. nu. 149.
- 19 Et ideo inferitur etiam, quod solum dictum mandatarij non facit inditium ad torturam contra mandantem nisi alia concurrant, Cla. in d. q. 21. nu. 12. Nisi duo essent mandatarij. Duo enim socij criminis deponentes faciunt inditium ad torturam, Boer. decis. 319. etiam singulares, Boss. in tit. de indic. num. 159. & ita seruari in Regno nostro refert, Gram. super constit. Reg. fol. 120. col. 1. in fin. Insuper mendacium sine alio adminiculo non facere inditium ad torturam refert, Gram. vot. 30. nu. 15. in fin. Carer. fol. 95. nu. 19. & hoc tutius esse firmavit domi. Clar. in d. q. 21. nu. 30. in fin. principij. Prout nec etiam sola inconstantia titubatio & trepidatio rei, Carer. fol. 92. nu. 120. Bar. in l. fin. nu. 3. de quæstionib. Boss. in tit. de indi. nu. 41.
- 22 Est autem trepidatio, puta quando reus deponit dubitando trepidando, vel sudando, Boss. ibidem, nu. 42. Præterea, indicium sufficiens est ad torturam, quando Cadauer reperitur multum prope domum alicuius qui erat apertus ad committendum homicidium, & aliquid aliud adiungitur tali inditio, idem etiam si quis consueuisset frequenter ire per viam in qua reperitur cadauer. Boss. in tit. de indic. nu. 51. omnino per Blan. de indic. num. 289.
- 24 Brun. nu. 24. fol. 73. Insuper scias quod si aliquis visus fuerit exire domum alicuius, cum gladio sanguinolento, & cum facie pallida, quæ domus nõ habet nisi vnicum hostium, & intus reperiatur homo mortuus, quod iudex cōsiderata qualitate facti, & personarum, potest vel reum condemnare ad penam extraordinariam sine tortura, vel ponere eum in torturâ. Clar. in d. §. practica

- practica. q. 21. nu. 40. vbi ita semper in practica se vidisse seruari ibi refert.
- 15 Præterea omnes torqueri possunt, qui sunt in domo, vbi aliquis mortuus reperitur, quando omnes sunt malæ famæ, alias illi soli qui malè audiunt, &
- 16 hoc quando non adesset aliud indicium, idem Boss. quo supra nu. 50. Scias etiam quod quando testes dicunt se vidisse delinquentè de nocte nec dicunt quod luna lucebat, vel quod lumen erat accensum, nullam fidem faciunt, & à se ipsis repulsantur, & ita dicunt Doct., teste Boss. in tit. de indit. nu. 172.
- 17 Arnon. dialog. 70. Sed quid si dicunt testes audiuisse de nocte Titium delinquentem vel percutientem aliquem & eum cognouisse aduocem, nunquid faciant inditium? Respon. quod sic dummodo testis habeat adeo notam vocem vt decipi non possit, Clar. in d. 6. pract. quæst. 2 r. nu. 3. in princ. Sed
- 18 an comparatio literarum faciat inditium ad torturam in falsitate? Respon. quod sic. si esset homo malæ famæ, & solitus committere. Viuius lib. commu.
- 19 opin. fol. 193. ver. comparatio literarum. In furto autem indicium ad torturam est quando aliquis est vicinus, & habet notam domum eius, cui subtracta res est & est malæ famæ, puta, quia ibi conuersabatur, l. dominus horreorum, & ibi Bar. ff. locat. & ibi etiam Bal. Ias. in l. in actionibus, colu. pen. ff. de in lit. iur. Brun. in tract. de indic. quem refert & sequitur Boss. in tit. de
- 30 indic. num. 52. vbi nu. sequen. tenet. Quod fuga famuli recedentis sine licentia domini, faciat indicium ad torturam in causa furti criminalis. Sed an
- 31 res furata reperta penes aliquem faciat indicium ad torturam? Respond. quod sic, nisi doceat à quo habuerit, ita Bar. in l. fin. post nu. 5. ff. de quæst. & ita in facti contingentia, consuluit Gram. conf. 14. quod intelligas procedere si tamen ille penes quem reperta est res furata, sit malæ vocis conditio nis, & famæ, secus autem si sit bonæ famæ, tunc enim etiam si non doceat, non facit inditium ad torturam, Aug. ad Ang. de malefic. in verb. & vestem celestem, nu. 9. Brun. de indic. fol. 25. nu. 5. & quam plures alij Doct. quos refert & sequitur, idem domini Clar. dicta q. 21. nu. 41. vbi in fin. subdit. Idem dicendum esse si res reperta esset penes aliquem, qui solitus esset temere & vendere, tales res mobiles, & illam palam teneret, cum ex eo casu nul-
- 32 la suspicio contra eum cadere possit. Hac igitur ratione si quis visus fuerit exire domum, & sit malæ famæ cum fardello sub pallio, & quid esse ignorabatur, facit indicium ad torturam, Blan. de indic. nu. 418. vbi etiam videas nu. 421. quod expendens pecuniam cum ante esset pauper, nec reperitur vnde habuerit, facit indicium. Et regulariter solitus furari, (& sic mala fama) facit indicium contra imputatum de furto. Glo. in l. in ciuile, & ibi Bal. & Salic. C. de fur. Qua stante, scias etiã quòd si schala Titij reperta fuerit ante fenestram Seij domus, in qua furtum factum est, quod facit inditiũ contra ipsum Blan. de indic. nu. vlti. vbi etiam nu. 426. an forma pedis facta in terra humida faciat indicium, & vide eundem Blan. nume. 397. an in

cātationes seu diuinationes, quę sunt per astrologos, & alios faciant iudiciū vbi quòd non solū non faciunt iudicium ad torturam, sed nec ad inquirendū.

ADDITIO HORATII MARCHESII V. I. D.

DICIT cap. Reg. Item caueant iustitiarij, quod ad tormenta nō est deueniendum nisi secundum ordinationem & constit. Reg. iurisq; cōmunis. Et ideo in ea procedi non potest nisi cū consilio iudicis & subscriptione, vt in cap. Reg. Item quòd in cognitionibus debeat, & in prag. mandamus quoque in tit. de offic. iustitia. Sed quis debeat puniri, vtrum officialis an assessor si tortura adhibita esset contra formam iuris, videas cap. Reg. in accusatis, & vide Clar. lib. 5. sen. 3. practica. q. 64. nu. 11. an bannitus, & condemnatus in contumaciam possit torqueri sine alijs iudicijs.

DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. DVODECIMVM.

SVMMARIVM.

- 1 **T**ORTURA quibus personis inferri potest, nume. 1. & 2.
- 2 **O**fficium iudicis in tortura quid sit.
- 4 **O**fficium iudicis post torturam quid sit.

QVIA multi sunt quibus tortura inferri non potest licet adessent vrgentia iudicia. Ideo quibus personis tortura sit adhibenda etiam animaduertere debet iudex. Pro quarum cognitione scias quod de iure communi regulariter liber homo torqueri non debet, l. ex libero homine, ff. de quæstio. quamuis de statu suo dubitet, l. de minore, §. fin. & l. si quis, ff. de quæstio. quam regulam limita primo, nisi seruus manumissus sit ne torqueatur, l. 1. §. si seruus, ff. eod. Secundo limita, nisi liber homo obscurus sit, & in testimonio dicendo vel respondendo suspectus, §. corroborantes, in auth. de testibus, l. ob carmen, §. si ea rej. ff. de testibus concor. tex. in §. si eiusmodi, in Auth. eodem, quo casu torturę subijci potest, quamuis mulier sit l. 3. C. de quæstio. Item quamuis clericus sit l. presbiteri, C. de episco. & cleric. Planē sublimita hanc secundam limitationem non procedere. Primo si liber homo minor sit annis quatuordecim d. l. ex libero, in princ. l. de minore, ff. de quæstio. & ita solet in ysu obseruari, l. 1. §. impubes, ff. ad Sylla. Secundo sublimita, nisi mulier prægnans sit, l. 3. ff. de pæn. l. Imperator, ff. de statu homi. Tertio sublimita, si is qui torquendus est in insulam sit deportatus. l. diuus Pius, §. si. ff. de quæst. Quarto sublimita, si liber homo miles

aut veteranus sit, aut militis filius, l. milites, C. de quaestio. Quinto sublimita, si viri sint eminentes & clarissimi, horumque liberi vel decuriones decurionumue filij, l. seueram. C. de dignitatib. lib. l. diuo Marco. l. decuriones, l. nihil, C. de quaestio. hi enim etiam torqueri prohibentur. Nisi decurio qui instrumentum, dum esset tabellio, falsum conscripsit, l. si quis decurio. ff. ad leg. Cornel. de fal. vel nisi ob magiam vel similes artes sit accusatus, l. 7. C. de malefic. Hodie autem licet de iure regulariter liber homo torqueri non possit, contrarium tamen seruat generalis consuetudo, Guido. Papæ, de Suzaria in tract. de indit. & tortur. nu. 82. Iacob. de Beluif. in pract. crimin. in Rub. de quaestio. nu. 7. & ita seruatur in Regno nostro. Qua propter scias, quod licet Doctor. de iure torqueri non possint, tamen hodie non est obseruandum Duennas regula 190. & est communis opinio, Boss. in titu. de indicijs, nu. 111. & ita seruatur in Regno nostro. Eodemque modo, licet personæ positæ in dignitate de iure torqueri non possint, neque uti rei contra se ipsos, neque tanquam testes contra alios, ut est communis opinio, secundum Boss. in titu. de tortur. test. nu. 7. In Regno autem nostro non obseruatur, & meis temporibus scio tortos fuisse non modo Barones, Comites, Marchiones, & Duces, sed & Principes torquentur. Parique modo licet de iure decuriones, non debeant torqueri, contrarium tamen seruatur de consuetudine. Gandin. in tit. de quaestio. nu. 38. relatus per August. ad Angel. de malefic. in verb. Quod fama publica, post nu. 102. Brun. de indic. & tortur. fol. 80. nu. 20. Iacob. de Beluif. in pract. crim. in Rub. de quaest. nu. 18. Minores autem 14. annor. licet de iure torqueri non possint. Bene tamen possunt terri, & habena aut ferula, seu virgis cædi, Anan. in c. 1. nu. 10. de delict. puer. Præterea licet iudex senes decrepitos tormentis subijcere non possit, ut sentire videtur c. in l. 3. §. ignoscitur, ff. ad Sylla. tamen non decrepitos bene potest torquere, Gram. decis. 34. Mulier vero prægnans non statim post partum torqueri potest sed, etiam expectari debet tempus quadraginta dierum post partum, & ita obseruat consuetudo, & fuisse seruatum, per senatum illius loci refert dominus Clar. in d. §. practica. q. 64. nu. 23. Sed an tortura possit adhiberi clericis, respondeo quod sic de iure l. presbiteri, C. de Episco. & cleric. Abb. in c. cum in contemplatione, de reg. iuris. Quando tamen clerici sunt de crimine diffamati & suspecti, alias secus (& sic infames clerici) & ita communiter tenetur, Alex. in Apostill. ad Bar. in l. fin. nu. 5. in verb. specialia, ff. de quaestio. & ita per omnes Docto. teneri refert Felin. in c. vniuersitati, post nu. 2. de sent. excom. Et non solum simplicibus clericis, sed etiam presbiteris, hoc casu tortura adhiberi potest, idem Abb. in d. c. cum in contemplatione, post nu. 6. & ita seruari, refert Paris de Syndicatu fol. 474. cap. 3. post titu. 7. vbi refert pluries eos se vidisse torqueri. Seruus autem regulariter etiam de iure torqueri potest, l. diuus Pius,

ff. de quæst. Et hoc quamuis seruus de se ipso interrogetur, & torqueatur, & interrogari, l. quories, C. de quæstio. l. cū probatio. ff. de probat. l. r. §. diuus Hadrianus Calphurnio, ff. de quæstio. In causis sanè liberalibus ij, de quorum statu quæritur de seipsis torquendi non sunt l. de minore. §. fin. ff. eod. Regulariter igitur serui sunt torquendi. Nisi si liberum dicat seruus; & ita diuus Hadrianus rescripsit in l. si quis, ff. eodem. Vel nisi statuliber sit, vel eis libertas in testamento relicta sit, l. is cui, ff. eodem. is enim vt seruus quæstioni adplicari non potest, nisi aliorum quæstionibus oneretur, vt ibidem. Vel nisi de hæreditate vel rebus hæreditarijs inter hæredes sit controvertia, l. de tormentis, C. de quæstionibus, l. eum testamentum, C. eod. Vel nisi mors testatoris sit vindicanda, l. r. C. eod. Vel nisi quæstio adulterij moueatur, l. edictum, in fin. ff. eod. Vel nisi conditio libertatis defecerit, d. l. diuus Pius, in fin. ff. eod. tit. In omnibus enim istis quinque, casibus statuliber, vel &c. torqueri potest. Tertio limita regulam nostram. Nisi seruus pro domino suo sit torquendus, l. pridem, C. eod. & hoc quamuis amplius dominus non sit, l. seruos, C. eod. Quarto limita, nisi seruus contra dominum sit torquendus; & ita Antoninus, & Verus sulphitio Antigono rescripserunt in l. r. §. Antoninus, ff. de quæstionib. concor. §. si serui eiusdem, l. r. & tex. in l. 6. C. eod. qui torqueri non debet, quamuis pro parte eius sit, contra quem est torquendus, l. 3. ff. de quæstion. l. hoc quod placet, C. eod. quia torqueri non debet, nisi in causa alterius domini contra alterum quæstio sit habenda, l. extrario, §. de quæstione, ff. eod. Secundo, amplia hanc quartam limitationem procedere, quamuis seruum dominus offerat vltro torquendum, l. vnus, §. seruus nec. ff. eod. l. seruos, C. eod. Tertio amplia quamuis is qui seruum contra dominum torqueri desiderat precium serui deponat, d. l. r. §. cum quidam, ff. de quæstio. Quarto amplia quamuis de incesti crimine quæstio sit, & ita Papinianus respondit, & est rescriptum in l. 4. ff. eod. quo casu seruorum tormenta cessant. Nisi tamen incestum per adulterium sit commissum, l. si quis viduam, ff. eod. l. vim passam, §. fin. ff. de adult. Quinto amplia quâuis de rebus hæreditarijs quærat d. l. r. §. diui fratres, ff. de quæst. Sexto amplia quamuis seruus de se tortus, aliquid etiam de domino cõfiteatur d. l. r. §. diuus Antoninus, & §. si serui. Sublimita autem, hanc quartam limitationem (vt scilicet, seruus aduersus dominum non sit torquendus) non procedere: si causa pecuniaria sit l. r. §. fin. C. de quæstionib. cui contradicit ibi. Glo. & tex. in l. 6. eod. ritu. Secundo sublimita, si fraudati census crimen intenteretur, l. r. §. in causa, ff. de quæstionib. l. r. in princ. C. eod. Vel si plagij crimen intenteretur, l. 8. §. seruis scilicet, C. de repudijs, l. 4. §. sanè mancipium, C. de ser. fugit. Vel si vxor marito, vel maritus vxori insidias struxisse dicatur, l. si forte, C. ad leg. Corn. de sicca. Quo etiam casu contra dominum torqueri potest. Prout etiam in crimine læsæ maiestatis per dominum commissio.

- commissio. l. 6. §. fin. l. seq. §. penult. C. ad leg. Iul. maiest. concordat tex. in
 l. 1. C. de quaestio. vel si crimen adultetij sit commissum d. l. 1. C. de quaestio.
 & d. l. extrario. Ultimo sublimita. Si dominus serui negetur, vel non sit, l.
 vnus, §. sanè, & l. 1. §. si quis dicatur, ff. de quaestio. Hodie autem serui in
 quocunque crimine siue publico siue priuato, & in quacunq; causa possunt
 torqueri, ita Bar. in l. diuus Pius, ff. de quaestio. & ita hodie seruatur de con-
 3 suetudine. Postquam autem iudici clarem liquet procedendum esse ad tor-
 turam interposito decreto detorqueo, debet reum immediate torquere se-
 cundum consuetudinem prouinciæ, nõ excedendo modum consuetum, quò
 adhiberi debet iuxta qualitatem personæ, & indiciorum, alias tenèbitur in
 syndicatu, Bar. in l. quaestiois modum, nu. 1. ff. de quaestio. cuius opinio in
 hoc communiter approbatur, vt dicit Marsil. in pract. crim. §. expedita, nu.
 89. in fin. Et regulariter incipere debet à magis suspecto & si omnes sunt
 æqualiter suspecti, tunc si est masculus, & fæmina incipiendum est à fæmina
 si omnes masculi incipiendum est à minori debiliore, & timidiore, vt l. vnus
 in princ. ff. de quaestio. & hunc ordinem obseruari, refert Marant. fol. 82
 nu. 13. Et hæc omnia procedere intelligas, nisi à comminata tortura appella-
 latum fuerit, quo casu super sedendum erit, & ita seruari & quotidie practi-
 cari, refert Carauit. super rit. 259. mag. cur. num. 14. in fin. & ita semper
 vidisse seruari in dicta mag. cur. refert Gram. super constitu. Reg. fol. 133.
 nu. 4. in fin. Planè sciendum est quòd tortura non est adhibenda modis non
 consuetis, & ideo, tortura cordæ, admittitur, l. nullus, C. ad leg. Iul. maiest.
 & à consuetudine communiter est approbata, Brun. de indic. & tortur. fol.
 65. post nu. 6. & hanc generaliter frequentiori vsu obseruat magna curia,
 nisi rei non possint ob debilitatem vel aliam causam, hac torqueri, tunc enim
 solet magna curia ipsa, reos igne ad plantas pedum appposito torquere vel
 stanghettis. Sed iuxta hoc quæ, an tortura repeti possit (postquam Bar. in
 l. vnus, §. reus, nu. 1. ff. de quaestio. refert quòd est in arbitrio iudicis tor-
 turam repetere, quem sequutus fuit Gram. conf. crimin. 2 r. nu. 25. Marsil.
 in l. repet. ff. de quaestio. nu. 6.). Resp. quod aut fuit sufficienter tortus & non
 confessus, & tunc (quia videtur puram veritatē dixisse, Alberic. in Rub. de
 quaestio. C. nu. 9. Gram. decis. 96. nu. 2. Cæpol. conf. crim. 32.) & non pos-
 test repeti, nisi superueniant noua indicia & (secundum aliquos) fortiora
 primis, Gan. de malefic. in tit. de quaest. nu. 2. vbi dicit quod ita seruatur in
 practica, refert Marsil. in d. l. repetit, nu. 8. & seq. Aut fuit leuiter tortus,
 & potest repeti (quo casu solent iudices reum deponere animo repetendi &c.)
 ita Dynus in d. l. repetit. ff. de quaestio. cuius opinionem communiter ap-
 probari per Docto. refert Alber. in d. rub. nu. 8. & quod ita vidit obseruari
 à bonis iudicibus, refert Afflict. super 1. par. constit. Reg. rub. nam. 412
- 4 Sed quale sit officium iudicis post torturam illatam (postquam proximus de
 officij

officij ante torturam & in tortura.) Respon. quod si reus delictum confitetur tali confessioni non est standum, nisi in illa perseueret, & eam extra tormenta ratificet, & est communis opinio Boer. in d. decis. 163. num. 18. Brun. de iudic. & tortu. fol. 134. nu. 3. & ita seruat consuetudo. Bar. in l. 1. in fin. ff. de cust. reor. Quæ quidem ratificatio non statim est facienda, sed est expectandum tempus vnius diei. Angel. in l. 2. nu. 1. C. de cust. reor. & hæc est communis practica, & doctrina huius articuli. Anton. Gomez. cap. 13. delicto, nu. 24. Præterea est facienda ad bancum iuris. Bar. in l. 1. §. diuisus Seuerus, nu. 3. ff. de quæst. & ita practicitur Bal. consil. 85. in fin. lib. 1. & in loco vbi reus torturam videri non possit, & ita tenent Docto. Augu. ad Ang. de malfic. in verb. fama publica post nu. 137. alias dici posset adhuc durare metus tormentorum. Sed quid si reus legitimè tortus & confessus, suam confessionem ratificare noluerit. Quid faciendum? dic quod debet de nouo torqueri. Bar. in d. l. vnius, §. reus, in fin. ff. de quæst. Carer. prac. fol. 164. nu. 190. & hanc esse communem opinionem, refert Boss. in tit. de tortu. nu. 34. & si iterum confessus, ratificare noluerit debet tertio torqueri, & si in ratificatione durus persistit, debet absolui, & ita sibi in facto contingisse, & eum liberasse refert Paris de syndicato, fol. 482. cap. 6. post nu. 1. faciunt dicta per Boer. decis. alleg. 163. Non enim tortura debet adhiberi post tertiam vicem. Si vero reus extra tormenta suam confessionem ratificauerit, tunc iudex debet impartire terminum dierum, duorum vel trium ad dicendum quicquid dicere voluerit aduersus suam confessionem, & ita esse de communi obseruantia refert Marant. in suo Spec. fol. 136. num. 25. possunt enim contra propriam confessionem, multa deduci & præsertim in tormentis factam (de quibus omnibus infra cap. proximo.) Et dicit Grammaticus super constit. Reg. fol. 23. nu. 23. quod etiam post ratificationem, posset reus si probaret errorem suam confessionem reuocare, & erit absoluedus, & ita ibi fuisse iudicatum refert, & si nihil probaret damnandus; & ita tenent omnes Baldus in l. secunda, nu. 3. C. de custod. reor.

ADDITIO IULII CAESARIS COMI.

PROXIMIS superioribus capitibus in quibus de tormentis actum est coniunge quod regulum prætores vbi denegata copia accusationem conuellendæ crimina cruciatibus exploranda esse censuerint, per suadētibus huiusmodi quæstiones facinoris grauitate, atq; argumentis quæ adeo reum urgeant vt ipsum probationis admouere videantur, maioris Iustitiarij morem secuti cuius meminit Vincentius de Frâchis senator eruditissimus, atq; reliquis omnibus numeris absolutissimus in dec. senatus Neap. 143. nu. 2. causa Prorogi exposita ad eiusmodi tormentorum potestatem aspirant, pro-
rex verò

rex verò rem committit alicui ex maioris Iustitiarij assessoribus illius ordinis qui criminum vindictę præest vt causa perspecta suam ei sententiam rescribat, atq; is cui negotium demandatum est vbi vniuersę causę statum didicerit si præcibus rectè annui posse existimauerit in hunc modum Proregi respondet reum vrgeri inditijs quæ tormentis vtendū esse persuadeant, eaq; ipso permittente defensionibus denegatis posse adhiberi, quam sententiam prorex secutus horum tormentorum vsum concedit, vtq; in re ad eò graui errandi ansam eripiat illorum quibus eam potestatem impartitur hanc rationem habere frequentissimè, immò semper consuevit vt iurisprudentiæ lauream nõ consecutos huiusmodi quæstiones habere non aliter sinat quàm iuriconsulto partibus non suspecto assidente, tormenta enim non ad accusantium satietatem erunt inferenda, sed sicut crimina, ac testimonia exegerint quæ de patrato scelere legitimè iudex nouerit Carr. in praxi crim. in cap. habitis inditijs. nu. 9. Damhouderius. cap. 37. nu. 3. libri quem in scripsit enchiridion rerum criminalium ac reliqui passim. Item prætori qui tormentis præerit multa alia obseruanda erunt, ac sanè plura, quàm vt sperandum sit ipsum iuris cognitione destitutum feliciter rem esse gesturum, quæ tradiderunt scribentes in libris quos de praxi crim. scripserunt Beluis. in tit. de quæst. nume. 45. & reliquis sequentibus, Millæus in c. soluitur, & in cap. an Egidius, Aret. in c. quod fama publica precedente, nume. 103. & Damhouderius cap. 36. nume. 35. lib. quem paulo superius citauit, ac ceteri omnes eiusdem classis scribentes, Impetrata itaque hac potestate ad eum cui concessa est pertinebit contestari proximos sequentes causę actus iuriconsulti sententia te esse redditurum, ac ob eam rem suspectos, si qui sunt, iuricons. proponi præcipiat. illis autem verbis proximos sequentes causę actus, aut similibus vtendum existimo vt tormentorum mentio supprimatur Carr. in praxi crim. cap. circa quintum nu. 21. circa finem ac præterea ne innuere prætor videatur non modo tormenta se assessoris consilio illaturum verum etiam vniuersam causam esse absoluturum.

DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. DECIMVM TERTIVM.

S V M M A R I V M.

I CONFESSVS pro iudicato habetur quod amplius & limita vt infra.

NVNQV ID autem reus possit ex confessione sua damnari tam in causa criminali, quàm ciuili, tam in confessione sponte facta, quàm vi tormentorum, breuiter exordiendo materiam; quod sic, & ita tenent omnes,
Bal. in

quamuis confessio facta fuerit super processu nullo, Innoc. in c. qualiter & quando, el secundo, de accusa. cuius doctrinam dicit esse communiter approbatam Alex. in l. inter stipulantem, §. 1. circa fin. ff. de verb. oblig. & ibi, Ias. nu. 11. Arnon, comment. 120. Foller. pract. crimin. fol. 305. nu. 65. dummodo tamen nullitas non procedat ex defectu iurisdictionis, sed ex alia aliqua causa. Anton. Gomez. cap. 12. delict. nu. 8. Confessus igitur pro iudicatio habet. Nisi tamen alius quam is qui ex confessione conuenitur confessus sit, res enim inter alios acta alijs non præiudican. Nec conditio per alium deterior fieri potest, quamuis is qui confessus est, procurator, tutor vel curator aut defensor fuerit eius qui conuenitur, ita tex. in l. certum, §. sed & an. ff. de confess. Planè hoc casu ipse procurator, tutor, vel curator vel defensor, qui alium fecisse confessus est, tenetur l. si sine interrogatione, §. celsus; ff. de interrog. actio. l. proinde, §. si procurator, ff. ad leg. Aquil. Secundo limita, nisi minor ætate confessus sit d. l. certum, §. minorem. quo casu nullius est momenti eius confessio, nisi aut autoritate tutoris vel curatoris interueniente, minor sit confessus, d. l. certum, §. in pupillo, & ita semel in facto se obtinuisse refert Albericus relatus per Raphael. Fulgo. in l. clarum, C. de authorit. tuto. quem refert Aug. ad Angel. de malefic. in verbo comparuerunt, & confitentur totum, post nu. 13. & ita consuluit Gram. consil. 16. Hodie tamen totum contrarium seruatur si quidem in confessione minoris non requiritur autoritas curatoris, dummodo sit maior annis quatuordecim, & ita contra d. l. clarum, se vidisse obseruari, refert Boss. in titu. de confess. nu. 69. & ita communiter seruari in practica, refert Bal. in l. 1. nu. 59. C. de confess. Angel. de malefic. in verb. comparuerunt, & confitentur totum nu. 8. Tertio limita, nisi id quod quis confessus est, nec ius nec natura admittat l. si is, §. fin. ff. de interroga. actio. & pone exemplum in l. confessionibus, §. fin. eod. titu. cui concor. tex. in d. l. si is. in prin. Aliud exemplum pone in l. si seruus, §. quamquam, & in prin. d. l. si seruus, & in d. l. confessionibus, §. & si eum, ff. de interroga. actio. Item limita si confessio facta fuerit in tormentis sine legitimis inditijs, nec seruatis de iure seruandis, quo casu est ipso iure nulla, nec potest confessus ex ea condemnari, etiam quod in illa perseveret, & ita videtur sensisse Glo. vnicam, in l. questionis habedæ, ff. de questio. quam sequuntur comuniter Doctores. (Quod est notandum) teste Foller. pract. crimin. fol. 293. Vbi multos Doctores adducit, nu. 1. & est communis conclusio. Alex. in l. qui in aliena, §. Celsus, nu. 12. ff. de acqui. hare. relatus per Ias. in eodem §. Celsus, post nu. 38. & ita se obtinuisse refert Augu. ad Ang. de malefic. in verb. fama publica, post nu. 36. in quodam qui suo nomine vocabatur, & ratificata fuerit apud acta, ita dicit Hippol. Riminal. inter consil. crimin. diuers. consil. 105. post nu. 16. ver. obstat etiam, lib. 1. Item limita, nisi eius nomine quod quis confessus

est, cum alio actio non sit d. l. confessionibus, ut puta si is, quod quis confessus est factum non sit, nec ab eo qui falso confessus est nec ab alio, exemplo ut in l. unde Neratius, §. si quis hominem vivum, ff. ad leg. Aquil. con. cor. tex. in l. 4. ibi si tamen, ff. de confess. Item limita, nisi incertum quis confessus sit d. l. certum, in prin. ff. de confess. Certum enim confessus pro iudicato erit si incertum non erit, dicit ibi, tex. nisi ex duobus vnum se debere confessus sit, quo calu tenetur & ut certum confiteatur urgeri potest d. l. certum, §. si quis incertum, vel nisi quis incertam quantitatem confessus fuerit ut ibid. ibi. Item is. Item limita, nisi in causa criminali reus confessus, vlla alia probatione urgetur, l. 1. §. diuus Severus, ff. de quaestio. & in §. si quis vltro eiusdem legis. Non enim debet reus ex sola confessione damnari, & ita videtur sentire Marsil. in pract. crimin. §. postquam, num. 48. quia debet etiam constare de delicto, ne contingat, prout euenit tempore domini Clari, qui refert se audiuisse, duos, qui confessi fuere quendam nobilem occidisse eorum inimicum, fuisse vltimo supplicio, affectos qui deinde post multos annos fuit repertus vivus, ut ipse refert in §. practica. q. 64. in fin. Et proinde quo modo hoc casu dicatur constare de delicto certiore te esse volo, in quo casu ex mente Doctorum distinguas, nam aut delictum est tale quod solo animo committitur, ut est haeresis & similia, & tunc ex sola confessione modo verisimili potest damnari. Aut vero confitetur delictum quod in facto consistit, & tunc si in genere confitetur, puta plura aut vnum delictum homicidium, vel multa furta non exprimendo in specie quos hoies interfecerit, aut cuius res furto subtraxerat, & tunc non debet ex tali confessione ne damnari, & hic casus nullam habet difficultatem apud Doctores teste Boss. in tit. de delict. nu. 15. Aut in specie confitetur aliquod maleficium commississe, & tunc aut ex delicto solent remanere certa vestigia, ut est homicidium ipsum Cadaver, incendium locus combustus, & reliquiae combustae, & similia, & tunc nisi appareat de corpore mortuo, vel de reliquijs combustis &c. iuxta ea quae dicta fuerunt in primo capite. non poterit reus ex sola confessione damnari. Nisi apud acta constaret, illum hominem quem quis se occidisse confessus fuit in mari proiecisse, non reperiri, tunc enim saltem confitendo de sanguine, posset reus ex sola confessione damnari, & ita in facti contingentia fuisse iudicatum, & vltimo supplicio affectum, quendam homicidam licet repertum non fuisset cadaver occisi; refert Cassan. super consuetud. Burgun. fol. 49. post num. 41. & ita etiam sentire videtur Boss. in loco praalleg. post nu. 15. Aut ex delicto confessio, non solent remanere certa vestigia, puta adulterium &c. & tunc concurrente querela partium cum confessione rei, & eo casu confessio est sufficiens indicium ad condemnandum, & ita videmus cotidie obseruari: idem Boss. quo sup. nu. 19. & 21. Aut non concurrat querela partis, aut aliqua alia informatio, & tunc sola confessio

non sufficit. Et ideo fures quando confitentur maria, & montes, & plura furta se alibi comisisse, debent mittere nuncios ad se informandum alias sæpe innocentes condemnarentur Ang. de malefic. in verb. Et vestem celestem, nu. 25. Brun. de indic. fol. 138. nu. 10. & ita seruari attestatur Boss. in loco præleg. post nu. 15. ver. sed quid quando. Item limita, nisi quis per errorem, & ignorantiam confessus sit. Non enim fatetur qui errat, dicit tex. in l. 2. ff. de confess. concor. tex. in l. de ætate, §. ex causa, §. qui iusto, & §. fin. ff. de interrog. actio. facit tex. in l. cum testamentum, in l. non idcirco minus, C. de iur. & fact. ignor. tex. in l. 13. C. de proba. & proinde confessio sponte facta potest reuocari si quis voluerit docere confessionem ipsam fuisse erroneam, & illam probaret, vt est communis opinio Aret. in c. cum dilecti in vltimis verbis de accusa. quem refert Boss. in titu. de confess. post num. 60. & in tit. de pæn. reor. nu. 4. Salic. in l. fin. post num. 2. C. de proba. Ange. de malefic. in verb. cum parent & produxerunt instrumentum pacis, nu. 1. pro qua opinione facit tex. in l. 2. §. fin. C. de quad. præscrip. in l. generaliter sancimus, C. de non nume. pecu. & in l. cum de indebito, §. fin. ff. de proba. & in l. quidam quasi, ff. eod. tit. tex. in l. 1. §. si quis vltro, ff. de quæst. Item limita, nisi absente aduersario quis confessus sit. Non enim ex tali confessione datur actio, l. fin. ff. de interrog. actio. Nisi procurator, tutor, vel curator aduersarij, fuerit præsens d. l. certum, §. si quis absente, ff. de confess. Item limita, nisi postea re integra confessum confessionis peniteat. Scribit enim Celsus licere respondentem, penitere, si nulla captio ex eius penitentia sit actori, quod & Vulpiano verissimum videretur maxime si quis postea plenius instructus quid faciat, instrumentis vel epistolis amicorum, de iure suo edoctus, ita dicit tex. in d. l. de ætate, §. fin. ff. de interrog. actio. Item limita, nisi in principali causa in qua confessio facta per actor per exceptionem submoueri poterit, quo casu per eandem exceptionem ex confessione agens potest submoueri, l. si filius, §. ff. ff. eod. & pone exemplum, in l. si ante, §. mortuo seruo, & in d. l. confessionibus, §. fin. & in l. fin. ff. de confess. Quod intellige, nisi non specialiter se promississe, vel legatum esse confessus sit. Sed generaliter se debere dixerit, tunc enim exceptione cause principalis non adiuuatur, exemplo, l. 2. ff. de confess. & l. qui stichum, eod. tit. Item limita, nisi non in iudicio, sed extra sit confessus, l. 4. §. fin. ff. de interrog. act. l. 1. §. fin. & ibi glo. ff. eod. Confessio enim extra iudicialis non sufficit ad probationem delicti, & ita communiter dicitur, Paris de Syndic. fol. 439. cap. 3. in primis verbis & ita communiter tenere Docto. refert Alber. in l. quoniam, nu. 1. ff. de infamib. Et sic nota, quod confessio ad hoc vt faciat plenam probationem debet fieri coram iudice, vt in d. l. 4. §. fin. & competente, alias si facta esset coram iudice incompetente, non valeret in vim iudicialis confessionis, sed tantummodo extra iudicialis, & est communis opin. Aret.

consil. 26. circa fin. Alex. in l. seruus, nu. 3. ff. de iureiur. & in l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iudic. relatus per Capic. decis. 279. num. 1. in fin. Et hoc nisi confessio facta coram iudice incompetentem, fuerit facta parte presente & expresse acceptante, & non tacite, ita Bero. in c. at si clericus, nu. 142. de iudic. & ita etiam videtur sensisse Abb. ibidem post nu. 16.

ADDITIONE HORATII MARCHESII V. I. D.

DICIT tex. in l. 1. in prin. ff. de quaestio. quod confessus crimen de quo contra eum aderant indicia, non potest interrogari de alijs delictis de quibus non ad sunt indicia, & dicit Vitalis de malefic. quod assessores qui hoc faciunt male faciunt, in rub. quæ iudicibus &c. nu. 6. & seq. (S. Tho. 2. 2. q. 69. art. 4. & Caietanus ibi dicit, quod peccat, mortaliter iudex, nec reus respondere tenetur, si ipsi, de non inquisitis petatur) saltem quando proceditur per viam accusationis. Contrarium tamen hodie de consuetudine seruatur, vt dicit Angel. de malefic. in verb. fama publica, nu. 120. Gandin. de malefic. in tit. de quaestio. nume. 19. quem refert Marsil. practica crimin. §. costante, nu. 14. Diaz. pract. crim. Canon. cap. 117. nu. 3. in fin. Brun. de indic. & tortu. fol. 129. nu. 64. Gram. vot. 13. nu. 2. Carer. pract. fol. 168. nu. 198. Foller. pract. crim. fol. 273. nu. 6. Boss. in tit. de indic. nu. 137.

DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. DECIMUMQUARTVM.

S V M M A R I V M.

- 1 **O**FFICIUM Iudicis compilato processu est reum damnare si &c.
- 2 **P**ENAE quæ sint de iure communi irrogandæ & quæ non.
- 3 **P**ENAE de iure canonico.
- 4 **P**ENÆ de iure Regni. Cogitatio an sit punibilis, nume. 5.

QUIA pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet vt dicit tex. in l. si à reo, §. id quod vulgo, ff. de fideiussor. neque impunita esse maleficia oportet, l. si ita vulneratus, §. quod si quis absurde, ff. ad leg. Aquil. Proinde compilato processu auditoq; reo inquisito in iure & in facto, receptisq; defensionibus ipsius visisq; videndis, ac omnibus percunctato processu. debet iudex condemnare reum vel absolueri ad pœnas à iure statutas, ij condemnationis, siue absolutio debet fieri non secundum ipsius crudelitatem, aut opinionem, sed secundum probationes factas, & in processu per vtranq; partem deductas, iudex enim tenetur secundum acta & in processu deducta iudica-

iudicare etiam si sciat veritatem esse in contrarium l. illicitas, §. veritas, & ibi Bar. ff. de offi. præf. c. iudicet, 3. q. 7. c. presbiter, 15. q. 5. c. non prohibeat, de consecr. dist. 2. glo. insti. §. pen. de actio. & ita est cōmunis opinio, vt attestantur multi, quos refert Couar. l. 1. resol. post nu. 6. Quinimo si iudex videret proprijs culis delictum cōmitti non potest reum condemnare, nisi probetur, & ita Docto. tenere refert Alber. in 1. par. statu. q. 53. sic etiam si iudex credit ex bona conscientia posse reum condēnare ex processu & actis sibi factis, vt iudici, licet tanquam priuatus sciat eum non esse culpabilem, quia potest eum nihilominus cōdemnare, nec peccat, & hæc est communis opinio, vt dicit Imol. in clemen. pastoralis, §. quia vero, nu. 49. de offi. deleg. & in c. primo, post nu. 13. ver. si autem timeret, de offic. ordin. Planè si casus contingerit posset causam alteri delegare, & hanc esse cōmunem opinionem testatur Imol. in d. §. quia vero, nu. 49. in fin. Porro species penarū tam de iure cōmuni, quàm canonico. Regniq; nostri hoc in capite est videntur (cum de illis irrogandis, satis liquere credo in secunda parte) & in primis scias quòd de iure communi, pœna diuiditur in capitale & non capitale: Insti. de publ. iud. in prin. Quod declaratur in l. capitalium, in prin. ff. de pœn. Alia diuisio habetur in l. 6. §. fin. cum seq. ff. eod. tit. Capitalis autem rei damnatum sic accipere debemus ex qua causa damnato vel mors, vel etiam ciuitatis amissio vel seruitus contingit, l. 2. in prin. ff. de pœn. cuius species proponuntur in d. l. capitalium, & vide tex. in l. 1. §. fin. ff. eod. vltimum supplicium quid sit definitur in l. vltimum supplicium, ff. de pœn. cuius species notantur in d. l. capitalium, & in l. 8. §. vita admittitur, ff. eod. cuius effectus notantur in l. qui vltimo, ff. eod. Pœna autem qua libertas admittitur proponitur in l. quidam, & in l. quo ad statum, ff. de pœn. Quæ ciuitas amittitur in l. 3. ff. de releg. & ibi eius effectus. Quæ corporis coercionem continet, & eius species, in l. si quis forte, §. fin. cum l. seq. ff. de pœn. De pœna metalli & operis metalli, in l. aut dānum, §. est pœna §. inter eos, §. seruos, in d. l. quidam, in prin. in l. in metallum, & in l. capitalium, §. diuus Hadrianus, ff. de pœn. Quid burem intersit inter pœnam metalli, & operis metalli, habetur in l. 4. §. fin. ff. de extraord. cogn. Quæ pœna hodie recessit ab aula. Foller. in pract. crimin. Canonic. fol. 131. nu. 8. & hodie in vsu non esse, refert Mantua, in l. transigere, post nu. 4. C. de transact. Verum in eius loco successit de consuetudine damnatio ad triremes in perpetuum vel ad tempus, Capic. decif. 153. nu. 3. De pœna calcariz & sulphuraziz, tu habes tex. in d. l. aut dānum, §. in calcariz. De pœna Ludi venatorij in eadem lege tractatur, §. quicumque & in §. seruos. De pœna operis publici, in l. 1. C. de pœn. & in l. seruus, ff. eod. Est & pœna exilij vel relegationis quæ multum est in vsu. Relegatus enim omnia iura sua retinet, l. 4. l. 1. l. relegatorum, §. ad tempus, ff. de releg. & inter. Et est triplex, aut certorum locorum interdictio,

aut om-

aut omnium locorum, præter certum locum aut insula vinculum, l. exiliū, l. relegatorum, ff. eod. scias autem quod si alicui interdictū est ea Prouincia in qua crimen commisit, etiā eam quam incolit, & ex qua originē ducit, se abstinere debet, d. l. relegatorum, §. si quis eam, cōcor. tex. in l. 1. §. penul. ff. de offi. præfec. vrb. Quid autem si quis patria interdictus est, num possit commorare in Vrbe? quod non. Est enim constitutum, eum cui patria interdicta est, etiā vrbem abstinere debere, contra autem si cui vrbe fuerit interdictum patria sua interdictum non videtur, & ita cauetur in d. l. relegatorum, §. constitutum, sed si cui non patria sua, sed aliqua ciuitate interdictum sit, etiā Vrbe interdictum, dicitur, vt ibidem dicit, tex. Deportatio etiā apud leges Digestorum, & Codicis frequentissimē imponitur, quæ pœna hodie non est in vsu secundum Gand. de malefic. in tit. de falsa. post nu. 3. Melchion de Facinis inter cons. crimin. diuers. cons. 78. post nu. 56. lib. 1. Cuman. cons. 95. in fin. relatus per Gram. decis. 23. in fin. in Regno autem nostro propter insulas multas est in vsu, Carer. pract. crimin. fol. 567. post nu. 121. Capic. decis. 153. Gram. in multis decis. & cons. refert plures hac pœna fuisse affectos. Quæ adhuc etiā Venetijs est in vsu, Mantua in d. l. transfigere, C. de transact. post nu. 5. Quæ autem sit pœna si relegationi vel exilio, & deportationi reus non obtemperauerit, de iure communi, tu habes tex. in l. capitalium, §. in exulibus. De iure Regni, tu habes tot. titu. in lib. pragmat. de relegatis. Potest & quis puniri, ne patriam excedat, vel ne de domo sua exeat, dict. l. relegatorum, §. solet prætereā, & est tex. in l. potest præses, ff. eodem titu. Moris est etiā aduocationibus præfides interdicerē, l. moris est, ff. de pœnis, & durat tantum tempus quantum pœna, l. final. ff. de pœnis, l. prima, C. de postulan. Reprobatur tamen pœna qua quis curiæ vel alij corpori adijcitur, l. ne quis, C. de pœnis, l. ne quis officialiū, C. de decurion. & eorum fil. lib. 12. sed vt quis negocietur interdum iungi potest, dict. l. moris est, §. sed & damnari, & dicit Angel. in l. prima, C. eodem, quod potest quis damnari ad operandum rei publicæ in perpetuum, vbi subdit se Romæ vidisse quendam fuisse damnatum ad exercendum officium carnificis. Item reprobatur pœna, vt quis de saxo præcipitetur, l. si de utino, §. fin. ff. de pœn. Couar. in repet. cap. quamuis, fol. 55. colum. 2. contra quam legem Alphonsus de Hogeda commissarius deputatus in Prouincia terræ laboris, & propriè in patria mea iussit duos lapides inuolutos, fractisque cruribus per montem præcipitari, hominesq; viuos, ferræ morti tradi, aliosq; viuos sagittari præcepit, & in frustra viuos scindi iubebat, qui parum post fuit officio priuatus. Prohibetur etiā ambas manus amputari, vel ambos pedes, ne deformatur corpus humanum, sed si delicti qualitas amputationem membri exigat, vna dumtaxat manus amputari potest, vt in §. quia vero, in Authen. vt nulli iudic. Prætereā reprobatur

batur pœna faciendi deformandæ, l. si quis in metallum, C. de pœnis. dicit tamen Angel. in dict. l. si quis, quod contrarium de facto seruat, & quod valent statuta disponētia quod pro furto quis bulletur in fronte, & illum refert Augu. ad Angel. de malefic. in verb. in facie, nu. 2. quæ pœna in Regno nostro non obseruatur, sed commutatur in pœnam fultigationis vel similem vt dicit Maran. in suo Specu. fol. 28. nu. 9. Reprobatur etiam pœna quæstionis habendæ, l. penul. ff. de quæstio. Paris autem de Synd. fol. 449. in verbo, Tortura recenset duos casus, in quibus hæc pœna de iure communi imposita videtur, & videas Reg. prag. 1. de armis vbi hæc pœna imponitur. Præterea in rixantes in carceribus magnæ curiæ hæc pœna obseruatur. Item reprobatur pœna carceris. Carcer enim ad continendos homines, & non ad puniendos haberi debet, d. l. aut damnum, §. solent, ff. de pœnis Bal. conf. 433. libro tertio. Perpetuorumq; vinculorum, l. mandatis, ff. eodem. l. incredibile, C. de pœnis, nisi reus seruus sit, hic enim in perpetua vincula damnari potest, dict. l. incredibile, cui concord. tex. in l. sub pœna, C. eod. Et hæc de iure communi Romanorum dixisse sufficiat. De iure autem canonico pœna mortis naturalis irrogari non potest. Beneuerum est quod prælati possunt reos in carcerem includere cum tanta famis necessitate, vt fame pereant, & hoc quo ad ipsos clericos tantum. Ceterum ecclesiasticus iudex non poterit laicum hac pœna puniri, ita domi. Clar. in §. pract. q. 70. nu. 4. Pœna autem trirēmiū non modo in laicis, sed etiam in clericis venit in vsum præcipue in Italia, vt ait Diaz. pract. crim. Canonica cap. 135. verb. venit in super. Inter ecclesiasticas etiam censuras est excommunicatio, quæ maior pœna, quam ecclesia imponere possit, vt communiter dici solet. Beron. in c. si quis presbyter, post nu. 7. de reb. eccle. non alien. & est duplex maior scilicet & minor. Maior excludit à perceptione sacramentorum & à communione fidelium. Minor excludit à perceptione sacramentorum tantum, & ita intelligendus est tex. in cap. Engeldrudam, 3. q. 4. & hunc intellectum sequuntur omnes, tam glo. quàm Docto. vt dicit Ioan. de Anan. in Rub. de cleric. excommu. nu. 4. Item pœna interdicti ecclesiastici, quæ est separatio à iudice facta, à certis sacramentis, & omnibus diuinis officijs, & ecclesiastica sepultura. In quam pœnam qui incurrant, videas, Summistas in verb. interdictum. Est etiam apud clericos pœna detrusionis in monasterium, quæ recessit ab aula Diaz. pract. crimin. Canon. cap. 128. Item solent prælati clericos facinorosos ponere in gabijs, quæ similiter non est in vfu, Carer. pract. fol. 546. post nu. 64. Pœna autem priuationis beneficii vel depositionis ab ordine, non solet imponi, nisi in delictis valde grauibus, sed tantummodo pœna suspensionis, quæ est quædam censura ecclesiastica, propter quæ clerico interdicti officium seu beneficium, vel administratio, seu executio ordinis, vel iurisdictionis. Inquam pœnâ qui incurrant, remitto me ad con-

gesta, in Summ. Siluestr. in verb. suspensio, in 6. q. Quandoque etiam imponitur p̄na degradationis ab ecclesiasticis iudicibus, & est duplex actualis scilicet & verbalis, actualis dicitur degradatio quando clericus non modo per sententiam priuatur, sed etiam actualiter, & personaliter degradat̄ exiit̄ & spoliatur ordinibus ecclesiasticis. Feller. in pract. crimin. Canonico. fol. 270. num. 17. Verbalis autem est quando Episcopus pronunciet sententiam contra clericum per quam illum priuat ordinibus clericalibus, cuius forma habetur in lib. pontificali, fol. 188. Actualis autem depositionis forma, in qua hodie potest solus Episcopus adhibitis p̄latis interuenire, ita statuente sacro Tridentino concilio, vt refert Diaz, in pract. crim. canonica, cap. 3. nu. 7. quibus adhibitis fertur sententia degradationis declarando delicta commissa, & probationes, Demum subditur. Idcirco nos autoritate Dei omnipotentis, patris & filij, & Spiritus sancti & nostra te p̄statum. T. omni huiusmodi officio & beneficio ecclesiastico sententia liter, & perpetuo in his scriptis priuamus, teque ab illis verbo deponimus, & pronunciamus realiter & actualiter secundum traditionem canonum te deponendum fore & degradandum, hanc nostram sententiam in his scriptis proferentes more maiorum pro tribunali sedentes. Quia sententia lata, tunc in platea publica p̄parato catafalco ordinantur duo sc̄ana, vnum videlicet à parte dextera, pro domino Episcopo & p̄latis, & aliud à parte sinistra, pro dominis iustitię secularis & ante sc̄anum dictorum Episcopi & p̄latorum apponitur tabula ad modum altaris munita, & decenter parata vestibus presbiteralibus, libris Euangeliolorum candelabris cum candelis extinctis, cum calice, patena, & desuper hostia apposita, duobus canetis vino & aqua repletis, & tunc Episcopus & Vicarius vestibus pontificalibus induti, a portato reo in eorum p̄sentia, mandatur indui vestibus presbiteralibus & sacerdotilibus, cū quibus missa celebratur ante altare p̄dictum, & eo sic induto incontinenti corā omni populo, dicti Episcopus & Vicarius, alta voce declarant & exponunt qualiter dictus reus commisit, tale & tale delictum, quo facto p̄dictam sententiam verbalis degradationis realiter exequendo remouent illi omnia insignia & ornamenta, sibi dum fuit ordinatus collata, incipiendo ab vltimis ordine mutato dicendo dicto reo. Calicē cum patena & hostia supra posita in suis manibus tenenti ipsum calicem sibi fuisse traditum in signum ministerij passionis Christi, potestatomq; fuisse eid. collatā, gratia & illustratione sancti spiritus ad resistendum diabolo, & operibus suis, audiendum confessiones fidelium, absoluendum, & remittendum peccata contentium, offerendum sacrificium Deo tam pro viuis quā defunctis, sed quia Christus dixit ex p̄cepto. Non occides, & iussit homicidas à suo altari euelli, & quia contra p̄ceptum decalogi & Dei ac determinationē sanctę matris Ecclesię occidit proprijs manibus. T. merito à celebratione missarum

*Intra de
gradatis
m*

*ea que
sunt in
degrada
tione*

missarum, tam pro viuis quàm defunctis a motam esse ostendant, & potestatem audiendi confessiones, absoluendi & remittendi peccata sibi auferant, similiter dicendo, verba, Auferimus à manibus tuis calicem cum patena & hostia supra posita, tanquam indigno à participatione tanti sacramenti. Itè declarent eid. reo in vnctione manuum potestatem sibi collatam fuisse consecrandi & benedicendi, quia potestate pariter priuatum esse ostendant, abradendo illi quatuor digitos inunctos siue cōsecratos cum certo frustro vitri, leuiter & absque sanguinis effusione. Item & casulam vestem sacerdotalem, & salutis per quam radix omnium virtutum designatur, pariterque dicant eid. reo concessam fuisse, attamen quia suadente diabolo charitatem à se abiecerat, & in gratum erga. T. se reddidit, eum contra omnem charitatem occidendo, merito dicta veste ipsum expolient, & denudent. Item pariter libro Euangeliorum ipsum priuent, dicendo per hæc verba, quia fuisti ordinatus ad sacros ordines diaconatus & subdiaconatus, & in illa collatione fuit sibi data potestas legendi Euangelia & Epistolas in Ecclesia Sãcta Dei, in quibus continentur præcepta, & mandata legis nostræ nouæ & antiquæ. Sed quia illa quæ cantasti & legisti non reddidisti, & minus opere adimpleuisti, immo seruiendo diabolo homicidium perpetrasti, merito illa potestate te priuatum fore declaramus, & librum Euangeliorum & epistolarum tollimus, & amouemus, quia id non competit nisi dignis. Item veniendo ad stolam & illam accipiendo, & in manibus suis tenendo, dicant illam stolam candidam, & immaculatam eidem reo fuisse traditam, vt adimpleret officium sibi iniunctum, sed quia iugum domini per dictam stolam signatum, turpiter abiecerat, ideo eandem stolam ab eo amouemus & ipsum inhabilem reddimus ad omne sacerdotale officium exercendum. Item remota stola dicant, eidem reo fuisse traditum manipulum per quem designatur fructus omnium bonorum operum, quæ per manus exercentur, sed quia ipse reus manibus proprijs execrabile homicidium commiserat, quare merito indignum ad deferendum manipulum se constituerat. Ideo illum amouent. Item pariter dicant tunicam albam fuisse sibi traditam pro puritate denotanda tanquam à lubrico, & puritatis inimico id circo auferunt. item declarent amicum per quem designatur castigatio vocis, ad malum fuisse traditum ipso reo, verum tamen quia non castigauerat suam vocem, ideo illum ab eodem reo tanquam indigno auferunt, demum generaliter auferant potestatem intrandi sacrarium, tangendi pallas, vasa & alia indumentata sacra, auferendo de manibus dicti rei duo candelabra ibidem asportata, & claus pro clauibus ecclesiæ reputatas, amotis vterius ab ipso reo omnibus habitibus & indumentis presbiteralibus supra descriptis, & ipso reo supplicio dumtaxat induto ad huc existente Episcopo suam executionem continuante, suaque dirigendo verba ad dictum reum sic dicatur T. quia

abieciſti ignominiam ſæcularis habitus, & coronam in tuo capite, quod eſt regale ſignum Sacerdotij recepiſti, ob quam cauſam in ſortem domini fuiſti electus, & ſucceſſiue ad ordinem preſbiteratus aſſumptus, ſed quia non obſeruavi ſanctitatem, iuſtitiam & minus charitatem: Ideo autoritate Dei omnipotentis, patris, & filij; & ſpiritus ſancti & noſtra, auferimus à te habitum clericalem, & nudamus te religionis ornatu, atque deponimus, degradamus & exuimus te omni ordine, priuilegio, & beneficio clericali, & tanquam à profeſſione clericali, indignum reddimus, te ignominiam & ſeruitutem habitus & ſtatus ſæcularis, & ſic expoliatur ſuper pellicio, & demum cum forpicibus, Episcopus abradere debet aliquos pilos de capite rei, & demum barbitonſor ab radendo debet continuare, & Episcopus dicat, te velut ingratum à ſorte domini, ad quem vocatus fueras, abijcimus, & coronam tui capitis, regale quidem ſacerdotij ſignū, de tuo capite amouemus, propter tui regiminis prauitatem, quam formam degradationis ponit Archidiaconus in c. Episcopus, 11. q. 3. quem refert Foller. pract. crim. canon. fol. 272. nu. 19. Et illo tunc exiit reus veſte clericali, & quadam alia veſte laicali crocei coloris induitur, & Episcopus voluit ſe ad dominos iuſtitie temporalis, dicens, domini iudices rogamus vos cum omni affectu quo poſſumus, vt amore Dei pietatis, & miſericordie intuitu, vt noſtri interuentu miſerrimo, huic nullum mortis, vel mutilationis periculum inferatis, & ſtatim capitur reus à miniſtris ſæcularis iudicij & à dicto loco ſeparatur. In Regno autem noſtro non alia pœna obſeruari vidi quam decapitatio, furcarum ſuſpenſio concrematio, in fruſtra ſciſio, proraptatio, relegatio in inſulam & deportatio exilium, damnatio ad triremes, membri abſciſſio, & ſuſtigatio, & hæc de generali conſuetudine iniungi ſolent ſecundum facti & perſonarum qualitatem. Si quis fecerit quod facere non debebat, aut dixerit quod dicere non debebat, aut ſcripſerit quod ſcribere non debebat, aut alicui conſilium dederit, quod dare non debebat. Aut enim facta puniuntur, aut dicta, aut ſcripta, aut conſilia dicitur in l. aut facta, ff. de pœn. (Cogitationis vero pœnam nemo patitur, l. cogitationis, ff. eod. & eſt communis opin. Bolenc. in repet. l. capitalium, §. famoſos, nu. 79. & ſeq. ff. eod. & hoc de iure ciuili nullam habet difficultatem, etiam in crimine læſe maiestatis, niſi ad aliquem actum exteriorem proceſſum fuerit, vt voluit glo. in l. quiſquis, in verb. eadem enim, C. ad l. Iul. maiest. quam omnes. Scribentes ſequuntur, vt dicit Foller. pract. crim. fol. 396. nu. 70. Quod ſecus eſt de iure canonico, per quod quis punitur in aliquibus caſibus ex ſola cogitatione vt in hæreſi Bal. in l. ſi quis non dicam rapere poſt nu. 1. verſ. venio ad oppoſitiones, C. de epif. & cler.) Quas quidem pœnas vt ſupra amplia procedere quamuis ſeruus crimen commiſerit. Eadem enim obſeruanda ſunt, ſi ſeruus reus poſtulabitur quæ ſi liber eſſet, ex ſenatuſ-
conſulto

consulto Cotta, & Messala rescriptum inuenitur in l.hos accusare, §. si seruus, ff. de publ. iud. & in l. seruus eodem titu. Plane ex quibusdam legibus seruus reus fieri non potest quæ enumerantur in d.l.hos accusare, §. omnibus, & in d.l.aut facta, §. persona, ibi aliter enim, ff. de pæn. Secundo amplia quamuis reus alius eiusdem criminis socium, qui non accusatur nominauerit vel prodiderit, vt in l. 17. §. nemo, C. de accusa. Tertio amplia quamuis reus ruptis vinculis & effracto carcere euadere sit conatus, qui adhuc puniendus est quamuis innocens ex eo crimine inueniatur, propter quod impactus est in carcerem, l. in eos, ff. de custod. reor. vbi releuantur qui conspirationem detexerint. Quarto amplia quamuis reus se ipsum interficere voluerit, vt in l. 3. §. sic autem, ff. de bonis cor. qui ante senten. vbi distinguitur. Quinto amplia quamuis crimen propositum quis non perfecerit, in maleficijs enim voluntas spectatur non exitus, l. diuus Hadrianus, ff. ad leg. Cornel. de siccar. & alibi: dolus profacto accipitur, l. in lege Cornelia, ff. eod. Idem etiam diuus Hadrianus rescripsit in l. 1. §. diuus, eod. titu. facit tex. in l. propter insidias, C. qui accusa. non poss. tex. in l. quisquis, ibi, eodem enim, C. ad leg. Iul. maiest. tex. in l. si falsos, & in l. si docueris, C. ad leg. Cornel. de sicca. tex. in l. fraudis, ff. de regul. iur. Et ideo punitur affectus licet non sequatur effectus & est communis opinio, vt dicit Ioan. de lignano inter cons. crimin. diuers. cons. 20. nu. 15. lib. 1. & dicit Igneus in l. si sequens, §. cum ex parte, nu. 10. ff. ad Syllan. quod fuit capitali supplicio affectus quidam nobilis qui sepius conspirauerat in necem agnati sui proximi liberis carentis, pluriesque attentauerat illum interimi facere veneno & sagitta, licet illum occidere non potuisset. Hodie tamen de generali consuetudine non punitur affectus neque conatus, siue attentatum, nisi sequatur effectus. Specu. in tit. de accusa. §. 1. nu. 7. in fin. Boer. decis. 316. nu. 3. pract. Carer. fol. 186. num. 8. & ita videtur esse tex. in l. 1. §. fin. ff. quod quisque iuris tex. in d. l. aut facta, §. 1. ibi euentu, ff. de pæn. De hac etiam generali consuetudine attestatur Gandi. de malefic. in tit. de reb. non portand. circa fin. & dicit Angel. quem refert Maran. in suo Specu. fol. 26. nu. 54. quod ista consuetudo est approbata per totum mundum. Afflict. super 1. par. constit. Reg. Rub. 41. in prin. nu. 6. & super 1. par. Rub. 11. nu. 2. Vbi loquitur etiam in atrocissimis. Hanc autem generalem consuetudinē, limita noui procedere in Regno nostro in casu pragmaticæ 1. de scalar. prohi. & in casu pragmaticæ 17. Cardinal. Granuel. in quibus casibus punitur affectus, licet non sequatur effectus. Tertio limitationis loco nota quod hoc casu nunquam iudex conatum debet in punitum relinquere, sed semper debet aliquam pænā extra ordinem infligere, Bald. in l. data opera, nume. 77. C. qui accusa. non poss. arbitrio tamen iudicis, & ita seruat consuetudo.

MARGARITAR FISCO
DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. DECIMUM QVINTVM.

S V M M A R I V M.

I OFFICIUM iudicis quale esse debet in pænis irrogandis.

DICTVM est supra capite proximo de multis & varijs penarum speciebus, verum quia discrimina sunt pænarum, neque omnes eadem pæna affici possunt, sed pro varietate criminis, vel delicti pæna est iniungenda, vt dicit tex. in l. moris est, §. istæ fere. ff. de pæn. Ideo respiciendum est iudicanti ne quid durius aut remissius constituatur quam causa deposcit, nec enim aut seueritatis aut clementiæ gratia adfectanda est, sed per penso iudicio prout quæque res postulat, statuendum est. l. respiciendum, ff. de pæn. cui concor. tex. in d. l. aut facta, §. 1. ff. eod. vbi cum enumerata essent supradicta quatuor genera criminum, subiicit iuriscōsultus, sed hæc quatuor genera consideranda sunt septem modis. Causa persona, loco, tēpore, qualitate, quantitate, & euentu, concord. tex. in l. 4. §. pen. ff. de incend. ruin. & naufrag. Consideranda est igitur persona delinquens, & ideal in primis decuriones in metallum damnari non possunt, nec in opus metalli, nec furcæ subijci vel viui exuri, ita dicit tex. in d. l. moris, §. istæ fere. Præterea diuus Hadrianus eos qui in numero decurionum essent capite puniri prohibuit, nisi quis parentem occidisset. Verum pæna legis Cornelie puniendos mandatis plenissime cautum est in l. diuus Hadrianus, ff. de pen. Item decuriones ciuitatum propter capitalia crimina deportandos vel relegandos diui fratres rescripserunt. Denique Priscum in homicidio & incendio nominatum ante questionem confessum, in insulam deportari iusserūt, in l. 6. §. fn. ff. de interd. & releg. Manifestum est etiam, decurionem in opus publicum dari non oportere, l. 3. C. de pæn. Præterea decuriones quidem fustibus castigari prohibitum est, l. 5. C. ex quib. caus. infamia irro. Parentes quo quæ decurionum eodem priuilegio vtuntur quo ipsi decuriones, l. 9. §. parentes, ff. de pæn. sed an liberi decurionum? Respon. quod sic, vt in d. §. parentes, & concord. tex. in l. si matrem, C. de pæn. & l. decuriones, C. ex quib. caus. infamia irroga. & hoc quamuis filij ante decurionatum officium fuerint suscepti, vt in d. §. parentes, & l. 2. §. filij, ff. de decurio. Item quamuis pater decurio esse desierit d. l. 2. §. in filijs, ibi, plane. Item quauis populus esclamauerit, filium decurionis vltimo supplicio tradi; adhuc enim debet gaudere, l. decurionum filij, C. de pæn. Item quamuis pater fuerit ignominia notatus, l. 2. §. in auo. ff. de decur. Item quamuis & conceptionis, & natiuitatis filij tempore, decurio non fuerit. medio ta-

men tempore fuerit, d. l. 2. §. præterea. Item quamuis non naturalis, sed adoptiuus sit filius, l. 4. C. de decur. lib. 12. Eodem igitur priuilegio vtuntur liberi decurionum. Nisi tamen pater ordine motus sit, vel relegatus, vt in d. §. auo. ibi, sed si pater quo casu eodem priuilegio vti non possunt; nisi post conceptionem filij pater ordine motus sit, vel relegatus, vt ibi, vel nisi ad tempus ordine motus sit, d. l. 2. §. si ad tempus. Item nisi in seruitute natus sit filius vel non sit decurionis legitimis filius, l. 6. C. vt in possess. leg. Item nisi liberi post decurionatus officium amissum fuerint suscepti, d. l. 2. §. in filijs, ibi, plane si parens. Item nisi filius ob delictum aliquod honorẽ filij decurionis amiserit. Qui enim pro suo delicto amittit honorem, amittit etiam & commodum honoris, l. vlt. §. si. ff. de pæn. & refert. Paris de Syndic. fol. 359. post nu. 7. se fecisse suspendi quendam armigerum ex nobili profapia, qui furto subtraxerat crucem argenteam & Calices sacre Eucharistie, talis enim (vt ipse ait) non erat dignus pæna nobilium. Eodemq; priuilegio, vtuntur nepotes, & pro nepotes decurionum d. §. parentes, & l. diuo Marco, C. de quaest. Consideranda est igitur persona, & ideo aliter puniuntur milites & aliter pagani, l. quedam delicta, ff. de pæn. sunt autem pænæ militum huiusmodi. Castigatio, pecuniaria multa, munus in dictio militiae mutatio gradus deiectionio, ignominiosa missio, nam in metallum aut in opus metalli non dantur, l. 3. §. pænæ, & §. is qui ad hostem, ff. de re milit. Veteranorum etiam priuilegium inter cetera etiã in delictis habet prærogatiuam, vt separentur etiam in pænis: nec ad bestias vtique dantur, nec fustibus cæduntur, l. 1. ff. de veteran. & dicit tex. in l. 3. ff. eod. quod veteranis & liberis veteranorum id. honôr habetur, qui & decurionibus, igitur nec in metallum damnabuntur, nec in opus publicum vel ad bestias, nec fustibus cæduntur. Plane liberi eorum vsque ad primum duntaxat gradum, pænâ metalli, vel operis publici affici non debent, sed in insulam relegari debent, l. honor, C. de pæn. Præterea aliter famolos quam integre famæ homines maiores nostri seuerius punierunt, l. capitalium, §. fin. ff. de pæn. & ideo dici solet quod per probationem bonæ famæ expurgantur & tolluntur indicia quantumuis vrgentia contra accusatum & inquisitum, & est communis omnium Docto. sententia, Arnon. soliloq. 37. & ita quotidie fit hæc probatio, vt dicit Mantua in praxi iudiciaria, causa 37. que tamen parum prodest coram rigorosis iudicibus, qui (vt ipse ait) volunt sapere plusquam oporteat. Item mitius sunt puniendi nobiles quã ignobiles in pænis tamen corporalibus, glo. in c. cum quidam. in glo. 1. de iureiur. quam dicit esse cõmuniter receptam Couar. lib. 2. resol. cap. 9. nu. 3. secus autem in pænis pecuniarijs. Sic etiam in pænis corporalibus imponendis magis ignominioso mortis genere puniuntur plebei, quam nobiles, & ideo de consuetudine nobiles non solent furca suspendi. Bal. in d. c. cum quidam, nu. 3. Bar. in l. de senforem.

senforem, §. p̄na militum, ff. de re militar. quem refert Paris de Syndic. fol. 359. nu. 3. & fol. 369. nu. 5. Qui autem ex causa in metallum damnati sunt, & post hoc deliquerint, in eos tanquam metallicos constitui debet, l. in seruorum, §. qui ex causa, ff. de p̄n. Præterea qui non habet in ære luit in corpore, l. 1. §. fin. ff. eod. l. 6. §. fin. C. de mod. mulct. l. 4. §. quod si ad. C. de ser. fug. §. qui vero. lib. 2. feud. tit. 53. Aliter etiam puniendi sunt humiliores & aliter honestiores, & propterea non omnes fustibus cædi solent, sed hi duntaxat qui liberi sunt, & quidem tenuiores homines, honestiores vero fustibus non subijciuntur, d. l. capitalium, §. non omnes. Et dicit tex. in cap. præterea. de cler. percus. quod episcopus, qui facit clericum fustigari suspēditur per duos menses a missarum celebratione. Nōnunquam liberi plebei & humiles personæ igne cremantur, d. l. capitalium, §. igni. Metalliq; supplicium etiā ad personas liberas pertinet, l. metalli, C. de p̄n. Et in seruorum conditione ita obseruatur vt exemplo humiliorum puniantur, l. in seruorum, ff. de p̄n. & maiores nostri seuerius seruos, quam liberos punierunt, d. l. capitalium, §. si. Et diuus Pius Saluio Martino rescriptit, statuliberum quasi iam liberum puniendum, l. moris, ff. de p̄n. l. statuliber, ff. de quæstio. Consideranda est igitur persona delinquens, & proinde si seruus crimen commiserit. deinde libertatem consecutus dicitur eam p̄nam sustinere deberet, quam sustineret, si tunc sententiam passus fuisset, cum deliquisset, ita dicit tex. in l. 1. ff. de p̄n. Et dicit glo. in l. sciant cūcti. in verb. Moritur, C. de legit. hæred. quam Docto. sequuntur vt dicit Marsil. in l. infans, nu. 13. ff. ad leg. Corne. de siccar. & in l. de minori, ff. de quæstio. nu. 40. quod minor qui in minori ætate deliquit & ob minorem ætatem nō poterat puniri, quod neq; etiam potest puniri postquam peruenit ad maiorem ætatem. Per contrarium quoq; si in deteriorem conditionem quis fuerit reductus, eam p̄nā subire oportebit quam sustineret, si in conditione priorē durasset, d. l. 1. ff. de p̄n. Quid autē si quis tempore delicti erat sanæ mentis, & postea effectus est furiosus, an possit puniri, de his quæ ante furorem perpetravit? videas Bal. in l. furiosum, circa finem, C. qui testa. face. poss. l. 1. ibidem nu. 8. Ripa in l. si, nu. 29. ff. de reuocan. donat. Carer. pract. fol. 365 nu. 14. Cagnol. in l. in negocijs, nu. 3. ff. de reg. Duēnas reg. 259. vbi habet quod non, & ita in facti cōtingentia iudicasse, refert Guliel. de Benedic. in 2. par. c. Rainutius. fol. 45. nu. 25. in fin. quem refert domin. Clar. in §. pract. q. 60. num. 7. vbi etiam refert ita fuisse iudicatum per senatum illius loci, in quodam fure Andrea de Aurificibus, qui postquam fuerat ex causa detentus videbatur in sanire. Hoc tamen intellige vt puniri non possit p̄na ordinaria sed bene potest puniri p̄na extraordinaria iudicis arbitrio, & ita fuisse iudicatum ibid. refert, in causa cuiusdam Antonij Maria Sarzarij, qui in causa criminali vt i testis variauerat, & fuit iussus fustigari, non obstantē in-

te infania allegata. Immo plus dico quod si delinquens perscuerauerit sanie
 mentis vsque ad sententiam inclusiue, & deinde post sententiam effectus sit
 furiosus, quod adhuc non est exequenda condemnatio corporalis, Placza
 lib. 1. delict. cap. 29. post nu. 7. sed bene pecuniaria, id. domin. Clar. ibidem
 nu. 8. Consideranda est igitur, persona delinquens, & ideo omnes qui fa-
 stibus cædi prohibentur, eandem habere honoris reuerentiam quam decu-
 siones habent. Est enim inconstans dicere eum quem principes constitu-
 tiones sustibus subijci prohibuerunt in metallum dari posse d. l. capitalium,
 §. & vt generaliter. Fæminæ autem in ministerium metallicorum, in perpe-
 tuum vel ad tempus damnari solent, simili modo & in salinas, d. l. aut dam-
 num, §. in ministeriũ, ff. de pæn. Præterea peritia vel excellentia in aliqua
 arte, pænã remittit aut saltem minuit, l. ad bestias, ff. de pæn. & ita comu-
 niter receptum esse, testatur Couar. lib. 2. resolut. cap. 9. nu. 6. & refert Pa-
 ris de Syndic. in verb. Pænã cap. 1. in fi. quod ita ipso patrocinate obtinuerat
 in sacro consilio, in quodam bombarderio, & dicit Carer. pract. fol. 548.
 nu. 72. quod Dyn. euasit quendam insignem fabrum cui erat manus ampu-
 tanda, & propter eius peritiam fuit mitigata pænã. Dicit tamen Capoll. in
 l. mercis, circa fin. ff. de verb. sign. hoc valde difficile esse obtinere in pra-
 ctica licet sit de iure, & quod vidit viros egregios in aliqua arte decapitari.
 Est etiam consideranda persona in quam crimen commissum est, & ideo
 aliter puniri debent, qui quicquam in dominũ parentem uel ausus est, quam
 qui in extraneum in magistratum quam in priuatum d. l. aut facta, §. per-
 sona, ff. de pæn. d. l. capitalium, §. omnia, ff. eod. Præterea consideranda est
 causa, & modus delicti, l. absentem, ff. de pæn. §. fin. Delinquent enim ho-
 mines aut proposito aut impetu, aut casu. l. respiciendum, §. delinquent, ff.
 eod. & ideo si quis ob iustum dolorem quid commiserit, tẽperanda est pænã
 l. si quis in graui, §. maritus, ff. ad Syllan. l. si adulterium cum incæstu, §. Im-
 perator, ff. de adulte. Vel si quis causa prouocationis fecerit, præsumitur
 enim hoc fecisse causa defensionis & non ultionis, & ita dicunt iura & Do-
 ctõ. Marsil. consil. 137. num. 8. non tamen intelligas vt in totum excusetur
 Boer. consil. 4. nu. 28. Vel amoris, & dicit dominus Clar. lib. 5. sentent.
 §. practica. quest. 60. quo in facti contingentia per senat. illius loci fuit ab-
 solutus quidam, qui propter amorem fecerat sortilegia, & quidam alius qui
 libellum famosum publicauerat contra quandam puellam cuius amore cap-
 tus erat, habita remissione fuit absolutus, tanquam quod ex nimia amoris
 vehementia, non esset mentis suæ compos. Quod non profuit nostris Neapo-
 litanis, qui posuerunt schalas ad domum amasarum suarum, & fuerunt iussu
 Proregis decapitati Gram. decis. 36. Vel causa senectutis, senectus enim
 excusat à pænã ordinaria, glo. in l. fere in omnibus, in glo. vnica, circa priu-
 cipium, ff. de regu. iur. & est frequentiori calculo recepta sententia Placza
 lib. 1.

lib. 1. delict. cap. 3. 2. nu. 13. in fin. quem refer. id. domin. Clar. in d. quæst. 60. nu. 6. quod intellige secundum eum si leue delictum fuerit commissum, & ita obseruatur in practica, secundum quam in facti contingentia fuit quidã senex fur susligatus. Præterea respiciendum est iudicanti an causa sit grauis an leuis, iuxta not. in d. l. aut facta, §. qualitate, & dicit tex. in d. l. respiciendum, §. 1. ff. de pæn. quod in lenioribus causis leniores iudices esse debent, in grauioribus tamen pænis seueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. Consideranda est etiam quantitas rei. Quantitas enim discernit furem ab abigeo d. l. aut facta, §. quãtitate, & potest poni exemplum, in d. l. capitalium, §. incendiarij. Locus etiam delicti auget vel minuit pænam, d. l. aut facta, §. locus, §. euenit. Item tempus pænam auget vel minuit d. l. aut facta, §. tempus. Præterea augenda est pæna si reus aliquoties in eodem delicto apprehensus, tractatus sit clementius, exemplo, d. l. capitalium, §. solent quidam. Cæterum si aliquid post crimen commissum eueniat peius pæna non est augenda. Nunquam enim crescit ex post facto præteriti delicti & criminis æstimatio, & ita firmavit, & testatus fuit Legislator in l. omnis, in fin. ff. de regul. iur. secus autem si nimum pluribus grassantibus exemplo est opus, quia tunc pænx sunt augendæ, d. l. aut facta, §. fin. & pone exemplum in l. 1. ibi puniuntur, ff. de abig. Item respiciendum est iudicanti si reus diu in ratu fuit, tunc enim pæna est lenienda, l. si diutino, ff. de pæn. l. omnes, C. cod. Afflict. decis. 277. & super 1. par. constit. Reg. rub. 30. nu. 4. Quod intelligo, nisi quis ob contumaciam, & sui culpa diu steterit in reatu. Item an iudicium sit ordinarium & crimini certa pæna sit statuta à legibus, quia hanc sequi tenetur non eam, quæ sibi videbitur. Facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis, pænx vero eius persecutio non eius voluntati mandatur, sed legis authoritati referuatur, l. 1. §. calumniatoribus, ibi, non vt Pedianus, ff. ad Senatufcon. Tertur. l. ordin. in princ. ibi, cum facti, ff. ad municip. l. aliud est fraus, §. & multa quidem, ff. de verb. sign. Nisi tamen crimen sit extraordinarium. In quo quidem crimine, hodie licet ei qui extra ordinem de crimine cognoscit, quam vult sententiam ferre, vel grauiorem, vel leuiorem, ita tamen vt in vtroque modo rationem non excedat, l. hodie, ff. de pæn. Præterea considerandum est, an idem crimen diuersis legibus coerceatur, & pænis, si quidem alia pæna generali lege, alia speciali sit definita, non vtraque, sed specialis in specie est irroganda, l. sanctio legum, ff. de pæn. l. senatus, ff. de accus. Item si lex qua pæna criminis constituitur obscurior sit vel quoad verba attinet, vel quod ad eius sensum, pæna interpretatione est mollienda, l. interpretatione, ff. de pæn. Vltimo respiciendum est iudicanti si reus intra anni spacium non venerit, postea apprehensus seueriori sententia subiugetur, l. 2. C. de requiren. reis.

CONSIDERANDA est persona delinquens, & ideo pater non tenetur pro delicto filij, neq; etiam ex legitima debita ipsi filio post mortem patris & ita communiter teneri, testatur Imol. in c. Rainutus, nu. 42. de testa. quam opinionem dicit esse communem Viuius lib. commu. opin. fol. 208. ver. Itaturum disponens, in prim. limit. Et dicit Bar. in l. si finita, §. si de vectigalibus, nu. 12. & seq. ff. de dam. infe. quod pro delicto filij neq; etiam potest fieri executio in peculio aduentitio ipsiusmet filij, neq; in eius proprietate, licet sit totum filij, & eum sequuntur communiter Doct. teste Paris consil. 157. nu. 1. lib. 4. relatus per Couar. lib. 2. resolut. cap. 8. post nu. 7. ver. ex his patet. Quod intellige si pater habuerit vsumfructum in huiusmodi peculio aduentitio, & ita fuisse iudicatum refert Cappell. Tholof. decis. 120. secus autem si non haberet vsumfructum, Ruin. cons. 24. nu. 6. Quid autem si statuto cauetur vt vnus puniatur pro altero, an hoc casu teneatur pro delicto filij? q; sic, modo non corporaliter, pœna enim debet tenere suum authorem, & est communis opinio. Anan. in c. 2. de delic. puer. Felin. in c. cognoscens, nu. 1. de consti. Couar. lib. 2. resol. d. cap. 8. nu. 7. sed pecuniariter sic, Et ideo dominus tenetur pro familia pecuniariter. Alberic. in prima par. stat. quæst. 50.

DE ORDINE IVDICIORVM.

CAP. DECIMUMSEXTVM.

S V M M A R I V M.

- 1 SENTENTIA an sit exequenda, nu. 1. & 2. per totum.
- 2 Quando exequenda, numc. 2.
- 3 Quæ, & quanta pœna damnato, &c. numc. 3.
- 4 Vbi sententia est exequenda.
- 5 Quomodo fieri debeat executio.
- 6 Cadauera an sint sepelienda.
- 7 Pœna de iure communi & Regni sententiæ non parentium,

DAMNATO tandem reo, exequenda est sententia, alias enim frustra ferreretur si suum non sortiretur effectum cap. quo ad consultationem, de re iudic. glo. in Rub. C. de execu. rei iud. Et ideo an sententia sit exequenda. Quando sit exequenda. Quæ & quanta pœna damnato sit irroganda. Vbi sententiæ executio fieri debeat. Quomodo fieri debeat, & de alijs consequentibus, in hoc cap. videamus. Et quo ad primum scilicet

an sententia sit exequenda cum queritur. Respon. quod sic, & in hoc non dubitatur. Quod tamen pluribus modis limitata non procedere, primo si is dampnavit cui ius dānandi non est, l. 2. §. fin. ff. de panis. Nec enim aliter multa debetur, quam si is dixit, cui licet dicere, dicit tex. in l. si qua p̄na est, §. 1. ff. de verb. sign. Quibus autem hoc ius damnandi competat satis abunde dictum fuit supra cap. sept. cum seq. Nolo tamen omittere ultimi supplicij p̄nam magistratui municipali damnandi ius non competere, l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iud. Et vide tex. in l. 2. §. constat, ff. de pan. & l. 1. §. relegandi, ff. de offic. p̄fec. vrb. & l. 6. §. 1. ff. interdict. & releg. Quibus ius deportandi competeat de iure communi. Et vide tex. in l. 7. §. 1. & §. sicut autem quibus competeat ius relegandi, & l. 2. C. de pan. an competeat procuratori Cæsaris, & vide tex. in d. l. aut damnus, §. p̄fecto. Quibus competeat ius damnandi in metallum, ff. de pan. & tex. l. 6. §. penult. ff. de offic. p̄fec. Et ius multæ dicendæ cui competeat, eod. iure cōmuni; videas tex. in l. 2. §. fin. ff. de iudic. l. 2. 3. C. de mod. mul. Item videas tex. in l. 1. in princ. C. de priuil. Schol. lib. in princ. Quibus competeat ius verberandi, degradandi uē senatores, ac ducennarios, cui concor. tex. in l. 3. C. de offic. magist. offi. Et videas l. vnic. C. ne sin. iuss. princ. Quibus competeat, ius confiscandi seu bona publicandi. Secundo exequende est sententia. Nisi in metallum damnatus inhabilis reperiatur, l. in metallum, ff. de pan. & per hunc tex. inhabiles ad seruiendum regijs triremibus, magna curia solet illis commutare hanc p̄nam, in p̄nam exilij, extra Regnum. Tertio est exequenda, nisi multa indicta ex facultatibus, damnati redigi non possit, l. 6. §. fin. ff. de offic. p̄sid. Quarto, nisi sententia mutata sit, ac per appellationē rescissa, tunc enim non est executioni mandanda, nisi is sententiam mutauit, qui eam tulit, l. diui fratres in princ. ff. de panis. Nō enim P̄sidi prouincie p̄nam suā dictam sententiam reuocare licet l. p̄nam, C. eod. Nisi legitima subsit causa, exemplo d. l. 6. §. fin. ff. de offi. p̄sid. Quinto, nisi tempus illud quod exilio destinatum erat, in carcere vel custodia reus impleuerit, l. omnes, C. de p̄n. quam legem non vidi obseruari in Regno nostro. Sexto nisi postea alia probationum instrumenta reperiantur, l. diui fratres, §. 1. ibi, si tamen, ff. de p̄n. vbi etiam si damnatus de se mentitus sit petatq; in integrum restitutionem; quod retardatur executio sententiæ. Septimo exequenda est sententia. Nisi tamen à sententia sit prouocatum, l. 2. §. eum accepimus, ff. de p̄n. l. relegatorum, §. his qui relegantur, ibi relegatur plane, ff. de interdic. & releg. l. non tantum, ff. de app. l. addictos. l. si quis, C. de appell. l. 6. C. de episc. audien. Quo casu retardatur executio etiam si vnus ex pluribus reis appellet. tunc enim eius appellatio alijs prodest, & est cōmunis opinio, Augu. ad Ang. de malefic. in verb. p̄sente Caio, nu. 33. Itera quamuis non damnatus appellet, l. non tantum, ff. de appell. Item quamuis clericus

clericus sit qui pro dānato appellauit, glo. in l. addictos, C. de episc. audien. in verb. quibus, quam Doctor sequuntur, idem Aug. quo sup. nu. 5. Quod intellige primo nisi reus crimen vltro sit confessus & conuictus, l. 2. C. quorum appel. l. si qua p̄na est, ff. de verb. sign. tunc enim appellatione etiam pendente non retardatur executio, nisi multa dicta sit, non p̄na capitalis, tunc quia quamuis confessus sit, prouocatio est d. l. si qua p̄na, prout etiam si coactus tormentis cōfessus sit d. l. 2. ibi, sicut enim. Secundo intellige quod appellatio retardat executionem, nisi quis vim fecerit vnde homo sit interemptus, l. quoniam multa facinora, C. ad leg. Iul. de vi publ. Tercio nisi raptus crimen sit de quo sentētia lata est, l. vnica, §. quibus & si, C. de rap. virg. Quarto intellige, nisi damnatum statim puniri publice interlit, vt sunt insignes latrones, & alii de quibus, in l. constitutiones, ff. de appell. Et quod cōfessus sponte, & conuictus, non appellet, & hanc esse communem omnium Docto. sententiam, refert Igneus in l. & si certus, nu. 19. ff. ad Syllan. & nō solum in illis quinque criminibus, vt in d. l. 2. C. quor. appel. sed etiam generaliter in omnibus alijs delictis appellatio hęc denegatur. Et hanc esse communem opinionem refert Imola, in l. fin. §. si iussus, nu. 8. ff. de appel. Dec. in c. cum speciali, §. porro, nu. 4. de appella. Non igitur reus conuictus, & sponte confessus appellat, & ita de consuetudine seruari, refert Bar. in l. qui vltimo, in fin. ff. de p̄n. relatus per Asslic. super 2. par. constit. Reg. Rub. 10. nume. 56. Quoad secundum scilicet quando sententia sit exequenda cum queritur. Respon. quod regulariter statim exequenda est, l. 5. in princ. C. de custod. reor. Et hoc quamuis damnatus dicat se habere quod Principi referat, l. si quis forte, in princ. ff. de p̄nis. Limita tamen nisi Princeps rescripserit reum damnandum, tunc enim p̄na per triginta dies est differenda, l. si vindicari, C. de p̄n. Est enim differenda executio quando officialis, cui à Principe iussus est aliquem decapitari, vel surca suspendi, si videret illud mandatum esse iniustum, & illi rescribere, & ita communiter teneri refert Carer. pract. crimin. fol. 323. nu. 10. Secundo limita, nisi damnatus prius res suas componere velit, l. 2. §. ei vero qui, C. de exhib. reis. Quam legem in Reg. obseruari vidi in relegatis in insulā tantum vel extra Regnum quibus datur hoc tempus ad colligendum farcinulas. Tertio limita, nisi seruo dānato dominus rationes ab eo dari sibi desideret, l. 1. C. de bon. proscrip. Quam legem non seruari de consuetudine attestant, ibid. scribentes. Quarto limita, nisi mulier, dānata sit pręgnans, l. 3. ff. de p̄n. l. Imperator, ff. de statu homi. & ita fuisse iudicatum in facti contingentia per Senat. illius loci refert domi. Clar. in §. practica, q. 97. nu. 5. & hoc necdum in p̄na vltimi supplicij, sed & in quacumque alia p̄na corporali, vt ibid. refert domin. Clar. & ita similiter fuisse ibidem iudicatum in factis contingentia. Quinto limita, nisi ex damnato in alios questio sit habenda, l. qui vltimo, in fin. ff.

de pæn. Sexto limita, nisi dies feriatius sit, tunc enim differenda est executio, vt est tex. in l. si feriatius, ff. de fer. & in l. custodias, ff. de publ. iud. Quod tamen intellige in diebus festiuis in honorem Dei, tunc enim omnino esset abstinendum, & ita dicunt omnes Doctores. in c. 1. de ferijs, teste Augu. ad Ange. de malefic. in verbo inchoata facta, post nu. 12. Nili tamen enorme delictum fuerit commissum, iuxta tex. l. penul. C. de fer. Et ita decisum inuenitur per prag. 34. (ne delicta remaneat impunita) Card. Granu. & ita seruari de facto, refert Marcus decis. 419. nu. 2. Septimo limita, nisi damnatus dicat, quod antequam delictum commisit votum fecit ingrediendi religionem (secundum aliquos) quo casu non modo supersedendum esset ab executione, sed remittendus esset iudici ecclesiastico, vt dixi supra fol. num. De quo, an tale votum eo tempore emisisset, standum esset eius in iuramento, & ita ceptum esse, firmavit Placza lib. 1. delict. cap. 35. quod non est laudandum, neque in practica obseruaretur, Chassa. super consuet. Burgun. fol. 51. post nu. 69, relatus per Couar. pract. q. 32. post nu. 4. vers. cæterum quidem, de quo etiam perdet lis in sacro consilio, an sit remittendus vel ne. Octauo limita, nisi sententia lata fuerit à iudice alterius territorij, tunc enim executio nõ est exequenda, nisi ad literas illius iudicis exequatur, qui eam protulit, Paul. de Cast. in l. cum quædam puella, num. 5. ff. de iurisdic. Quod tamen intelligo procedere quando territoria sunt sub diuersis Principibus, secus autem si sint subdita eid. Principi quo casu vtique posset illam exequi, etiam à seipso, si videat quòd executionem meretur, Boss. in tit. de foro compet. nu. 86. Nisi tamen (intelligas hoc procedere) dominia eiusdem Principis essent separata & ideo sententiam latam per officiales Regni Sicilia non possunt officiales magnæ curiæ exequi, dom. Clar. in §. pract. q. 96. nu. 9. sed ibi reum remittere debent & e contra, vt in prag. 3. & 6. vbi de delicto. Nono limita, nisi reus contra quem lata est sententia, aliquem de aliquo crimine accusauit, tunc enim differenda est executio ipsius, donec iudicium illud finiatur, Imol. in l. is qui reus, nu. 24. ff. de publ. iud. & ibi, Angel. nu. 17. in fin. Quod difficile esset obtinere in practica, idem dom. Clar. ibid. q. 97. nu. 2. Decimo limita, nisi adhuc lapsi non sint decem dies, qui dantur ad appellandum, tunc enim differenda esse executionem voluit Bar. in l. qui vltimo, in fin. ff. de pæn. & hanc esse communem opinionem, firmavit Felin. relatus per Couar. pract. q. 23. post nu. 4. vers. 6. est omnino, per Boss. in tit. de app. nu. 4. Quod de consuetudine non obseruatur, per quã immediate sententiæ capitales exequuntur, nõ expectatis dictis decem diebus idem Bar. vbi supra, relatus per Angel. in verb. Et ibi caput, nu. 25. sequitur Carauit. super rit. 259. nu. 3. & ita in specie seruari in patria Delphi. affirmat Guid. Pap. decis. 74. in fin. quod tamen intelligo procedere in casibus in quibus non datur appellatio, vt supra, & ita etiam tenet dom. Clar. in d. §. pra-

- d. §. pract. q. 96. nu. 2. in fin. Statim igitur exequenda est sententia, si iudex ecclesiasticus aliquem condemnauerit in aliquam pœnam corporalem eumq; puniendum remiserit iudici sęculari, tunc enim non statim exequenda esset sententia, sed deberet ipse de nouo cognoscere, ita Felin. in c. 1. si clerici, nu. 24. de iudic. relatus per Cur. Iun. in l. magistratibus, nu. 4. ff. de iurisd. om. iud. qui dicit, hanc esse communem opinionem, & hoc. Nisi iudex ecclesiasticus illum tanquam hæreticum condemnasset, quo casu statim deberet inquisitoris sententiam exequi, & est cõmunis opinio. Cagnol. in l. cum quædam puella, post nu. 33. ff. de iurisd. om. iud. licet Bar. in d. l. magistratibus tenuerit contrarium, nu. 4. contra quem est communis opinio maxime Canonistarum, Berous in d. c. & si clerici, nu. 79. & seq. Simancas de hæret. c. 36. nu. 3. Nec illa pœna commutari potest, ut est communis opinio, Boss. in tit. de hæret. nu. 57. Cęterum si crimen esset sęculare vel mixtũ, tunc enim non teneretur statim exequi facere sententiam, secundum opinionem Feli. nisi fiat sibi fides de processu, Alc. in c. 1. nu. 19. de offi. ord. Duodecimo limita, nisi reus morti tradendus hõlit peccata sua confiteri, tunc enim omnino esset supersedendum insequentem tantum diem, domin. Clar. §. practica, q. 97. nu. 4. Decimotertio limita, nisi dum reus ducitur ad supplicium. Compareat meretrix aliqua, petens illum sibi dari in maritum, tunc enim liberandus erit, & ita seruari de generali consuetudine Regni Franciæ. refert Calla. super consuetud. Burgun. fol. 53. nu. 7. & ita practicari in Hispania, refert Paris de Syndic. fol. 355. nu. 2. in fin. relatus per. Viu. lib. commu. opin. in verb. condemnatus ad mortem, ver. tertio. Quod in Regno stro non obscuratur. Decimoquarto limita, nisi condemnato, Cardinalis obuiam ei venienti imponi faciat suũ pileum purpureum, in capite ipsius, tunc enim liberatur à morte, Bal. in l. addictos, in fin. C. de appel. & ita fere tota vtriusq; iuris schola in hoc consentit, Placza lib. 2. de licet. cap. 34. nu. 1. in fi. Gomez sequitur in §. pœnales, Insti. de act. nu. 50. & ita etiam obseruari in practica refert, Tiraquel. de pœn. caus. 55. nisi crimen esset ex atrocissimis, ut sentire videntur dicti Doctõ. Sed an sententia sit statim exequenda fracto laqueo protestatione prius præmissa per reum, de innocentia delicti, videas dom. Clar. d. q. 97. nu. 9. vbi plura cumulat, & sic habes an & quando sententia sit exequenda. Successiue quaritur. Quæ & quãta pœna sit damnato irroganda. Respon. q. si pœna in sententia non est expressa, legis pœna est irroganda, l. 1. §. calumniatoribus, ibi, & quamuis, ff. ad Senatufc. Turp. si vtrõ pœna in sententia non sit adiecta, & alia lege alia pœna sit statuta, mitior lex erit sequenda, l. si præses, ff. de pœn. Sed & si, sine tẽporis præfinitione damnatus sit reus vel in metallum, vel in vincula, &c. decennium præfinitum esse videtur, l. sine præfinito, ff. de pœn. cui contradicere videtur tex. in l. seruus
- 4 sub pœna, C. cod. Sed vbi executio est facienda (præmissum ordinem profequendo)

- quando) quare? Respon. quòd in loco consueto, nisi delinquens famosus sit latro, l. capitalium, §. famosos, ff. de pæn. Vidi etiam in non famosis latronibus reos suspèdi facere per magnam curiam Vicariæ, in loco vbi furtum comiserunt, & ita etiam se vidisse obseruari, refert Marian. in rep. C. qualiter, & quando, nu. 260 & ita in multis locis fieri refert Bal. in l. 1. C. de Nili. agg. non rumpen. Et non solum in furto, sed in alijs atrocissimis delictis (assassinij puta) & ita etiam fieri debere, refert Augad Ang. de malefic. in ver. vsque ad locum. Quomodo autem sit faciendi executio, si quis ad mortem fuerit damnatus? videas tex. in l. aut damnatum, §. 1. ff. de pæn. Scias autem, quod quotiescunq; imponitur pæna combustionis prout in crimine hæresis, sodomix & falsi, &c. debet prius furca suspendi, quam comburatur, & ita apud christianos seruatur, Couar. lib. 2. resol. c. 10. nu. 9. Nisi tamen imputatus de hæresi nolit pænitere, tunc enim viuus est exurendus, & ita in Hispania obseruari refert, idem Couar. ibid. Facta autem executione scias quod de iure ciuili non licet cadauera reorum sine licentia Principis sepelire, sed petentibus danda sunt, l. 1. l. 2. l. 3. ff. de cadauer. punitor, l. obnoxios, C. de relig. Quamuis corpus fuerit exustum, d. l. 1. §. fin. Et hoc nisi ex causa criminis læsæ maiestatis vel similes damnatus fuerit reus, d. l. 1. §. nonnunquam, tunc enim postquam sunt suspensi, vt cæteris sint exemplo & terrori, solent relinqui in loco iustitiæ, Igneus in l. 1. §. si sibi manus, post nu. 49. Cæterum de iure canonico possunt corpora damnatorum sepeliri, vt est tex. in c. quæsitum, §. 3. q. 11. Sed quæ pæna sit irroganda damnato si sententia non paruerit, videas tex. de iure communi, in d. l. capitalium, §. in exulibus, l. 4. l. aut damnatum, §. inter eos, & quisquis autem, ff. de pæn. & de iure Reg. videas tex. in prag. 1. 2. 3. & 4. de relega.

ADDITIO FRANCISCI RISTALDI V. I. D.

ADDE quòd licet iure cautum sit, quod si quis post condemnationem capitalem contra aliquem latam comparcat, & dicat reum damnatum esse obligatum ad reddendum rationem alicuius mercaturæ vel administrationis, quod eo casu debeat differri executio sententiæ. Contrarium tamen seruatur de consuetudine, Angel. de malefic. in verb. & ibi, caput, nu. 3. idem dicit Cæpol. cautel. §. Carau. super. rit. 259. post nu. 5. Iaf. in l. seruus, in princ. nu. 3. ff. de leg. 1. Paris de Synd. fol. 356. c. 2. nu. 1. Bene tamen esset differenda executio quando officialis cui à Principe iustum est, vt faciat aliquem decapitare videret illum mandatam, esse iniustum, & debet Principi rescribere, & ita communiter tenetur Carer. pra& crimin. fol. 333. nu. 110. Sed an sententia sit exequenda si post eius prolationem appareat de eius innocentia. Respon. quòd non, ita Innoc. in c. significantibus, in fin. de pur-

de purga. canon. quem sequuntur, communiter Docto. Gram. consil. 16. pu. 23. Plane sciendum est quod iudex non debet eum absolueri cum non possit postquam lata sententia dicatur functus officio suo, sed debet supersede. & Principi rescribere, l. 1. §. si quis ultro, ff. de quæst. Et ita notant communiter Docto. Anton. Gomez cap. 8. delict. post. nume. 4.

DE ORDINE IUDICIORVM.

CAP. DECIMUMSEPTIMUM.

S V M M A R I V M.

- 1 PUBLICATIONE bonorum in quibus casibus locum habeat tam de iure communi, quam Regni.
- 2 Et quæ veniant in ea.
- 3 Infamiae causæ quæ sint.
- 4 Et qui notentur infamia.

1 QVIA damnato reo, succedit pœna publicationis bonorum, & infamie nota, proinde de his videndum restat contra miseros inquisitos. Et primo quo ad pœnam publicationis bonorum scias quod de iure antiquo dånato reus eius bona publicabantur, l. 1. ff. de bon. damna. l. 3. in princ. ff. de interd. & releg. l. 4. C. cod. Nisi in casu, l. 1. & 2. C. de bon. damna. Item in casu, l. 10. eod. tit. C. Item in casu, l. fin. ff. de bon. damna. & in l. 9. C. eod. tit. in casu §. vt autem non solum, in Auth. vt nul. iud. & in casu l. 2. ff. de bonis damna. cui concor. tex. in l. 2. §. fin. de bon. eor. qui ante sent. tex. in l. 3. §. sic autem, eod. tit. & in l. 1. C. de bon. eor. qui sibi mortem consciuer. l. fin. C. de iure fisci, l. in fraudem, ff. eod. Hodie tñ totus mundus seruat quod bona non confiscantur in aliquo casu, nisi in crimine hæresis, & læsæ maiestatis de qua consuetudine & obseruantia generali, loquitur Alber. in 3. par. statut. q. 18. circa fin. relatus per Cæpol. cons. crim. 17. in tertio dubio, ver. sed ultra dictū, sequit Dec. cons. 442. nu. 2. Boer. decis. 264. nu. 15. Rolan. cons. 97. nu. 2. lib. 2. Nouell. pract. crim. fol. 176. nu. 6. in quibus casibus etiam de iure Regni nostri expressum reperitur, vt in cõsti. Reg. in consutilem, & constit. Apostatantes, & in constit. Reg. comes, & dixi infra in 2. par. in tit. de crimi. læsæ maiest. diuin. & human. Consuetudo autem in Regnis Franciæ in clericis condénatis est, vt eorum bona mobilia confiscent Episcopo, immobilia vero Principi sæculari Boer. super consue. Biturcen. fol. 20. col. 3. quæ refert do. Clar. in d. §. pract. q. 78. nu. 1. in fin. Qua dispositione & iuris communis & Regni nostri. Quæro quæ veniant in hac pœna. Respon. quod regulariter veniunt omnia ea quæ transcunt in extraneos heredes, & e conuerso, ea

quæ non transeunt in extraneos hæredes, non transeunt in fiscum & ista est cõmunis & vera conclusio Alciat.conf. 522. post nu.6. Et ideo cõfiscatis bonis vassalli non publicatur feudũ. Bar. in l. si finita, §. si de vectigalibus, nu. 3. ff. de dam. infec. & est communis opinio. Boer. decis. 274. nu. 9. Alex. in d. §. si de vectigalibus, nu. 30. Roma. ibidem, relatus per Apostill. ad Ang. de malefic. in verb. præsentè Caio, post nu. 40. Curt. Jun. conf. 4. nu. 20. Similes non veniunt bona emphiteota; quæ de sui natura nõ transeunt ad extraneos hæredes, Bar. ibidem, nu. 6. quam opinionem dicit esse communem Apost. ad eundem Ang. in verb. & eius bona, nu. 16. Itẽm nec venit pars, quæ patrono damnati debetur, l. 7. §. si in Libertinum, ff. de bon. damna. Præterea in hac pãna non veniunt res vxoris damnati, dos, & ante nuptialis donatio; & alia ipsius bona vxoris, l. 9. C. de bon. proscrip. concor. §. præterea, & §. vt autem, ibi, sin vero qui, in Authen. vt null. iud. & §. si de adulterio, ibi. At si quidem adult. in Authen. matri, & auix, sed an veniant ea quæ vir ex bonis damnatæ consequitur videas tex. in §. prædicto, si de adulterio. Præterea nõ veniunt bona prohibita alienari, Bar. in l. Imperator, nu. 1. ff. de fideicom. libe. quem sequuntur communiter Docto. Socc. Jun. conf. 77. nu. 15. lib. 2. & hæc est apud omnes scribentes vera conclusio, Gram. decis. 105. Nec iura & aõtiones, & ita est communis opinio, vt dicit Arius de bonis maternis fol. 20. nu. 26. & seq. vbi grauior repõchendit Chassan. super consuet. Burgun. fol. 94. num. 14. sed an in confiscatione bonorum filij familias veniant eius bona profectitia? quod non, & in hoc nemo dubitat, Ruin. conf. 24. nu. 5. lib. 5. Soccin. Jun. in d. conf. 77. nu. 6. prout nec contra publicatis bonis patris censetur publicatum peculium profectitium filij, Salic. in l. si quis post, ver. si quid etiam, nu. 3. C. de bon. proscrip. nisi in casu notat. per Boss. in tit. de bonor. public. nu. 71. Dicit etiam Bar. in d. §. si de vectigalibus nu. 12. quod nec bona aduentitia veniunt in confiscatione bonorum, quem sequuntur communiter omnes, vt dicit Paris conf. 157. nu. 1. lib. 4. relatus per Couar. lib. 2. resoluc. c. 8. post nu. 7. ver. Ex his patet. Imò peculium Castrense non cõfiscari, dicit tex. in l. 3. C. de bon. proscrip. secundum intellectum qui est magis communis, vt dicit Alex. in l. 3. §. si filius, nu. 3. ff. quod quisq; iur. reser. per Dec. ibidem nu. 4. quam opinionem dicit esse cõmunẽ Paris in d. conf. 157. Boss. in tit. post nu. 71. Publicatis autem bonis mulieris constante matrimonio non publicatur dos & est cõmu. opin. Nellus de han nitis, relatus per Aug. ad Ange. de malefic. in verb. & eius bona, sub nu. 29. nisi in quinque casibus notatis, in l. quinque legibus, ff. de bon. damna. in quibus & dos confiscatur Boss. in tit. de bon. publ. nu. 73. Nec filijs quicquã hoc casu reseruatur, l. de bonis, C. de bon. proscrip. quam conclusionẽ indistinctè approbant Docto. teste Aug. ad Ang. de malefic. in verb. & eius bona, sub nu. 28. sed quid si delata est hæreditas delinquenti tempore confiscationis, nunc

quid

quid secuta confiscatione illud ius adeundi transeat in fiscum? quod sic. Si illud ius adeundi transfret in extraneos, secus autem si non transfret ad extraneos hæredes, & ita tenent communiter Doct. Ias. in l. si quis mihi bona, §. seruus municipum, circa fin. ff. de acqui. hære. Dicunt etiam Docto. quod in cōfiscatione bonorum non veniunt bona acquisitã post damnationem, sed tantum ea quæ delinquens habet tempore publicationis. Nell. de bannit. in 1. par. secun. temp. nu. 18. Ias. in l. si stipulatus fuerim, §. cum stipulamur, nu. 7. ff. de verb. obl. & hanc dicit esse communem regulam Boss. in tit. de bon. publi. post nu. 80. In contrarium est veritas, vt est tex. expressus in l. 2. C. de bon. proscr. sed an veniant pannicularia & spolia, videas tex. in l. ius Hadrianus, ff. eod. tit. Ea autem quæ in liberos ante reatum contulit, integra ijsdem referuari debent, dicit tex. in l. 9. §. si quid etiam, C. eod. tit. An autem alienatio facta à delinquente ante commissum delictum valeat & teneat? quod sic si fraudis suspicio non inter, secus autem si aliqua fraudis suspicio subesset vere vel præsumptiue. Tunc enim licet alienatio nõ irritetur, potest tamen à fisco reuocari, Boss. in tit. de bon. publi. post nu. 43. restituto tamen precio, idem Boss. post nu. 45. Quomodo autem probetur fraus vide eundem Boss. post nu. 45. Bar. in l. post contractum, ff. de donat. vtrum autem valeat alienatio facta post delictum ex titulo oneroso, & ante sententiam videas Angel. l. si quis, nu. 4. C. de bon. prosc. Picum in l. post contractum, ff. de don. post nu. 37. & quid si post sententiam, videas eundem Picum, post num. 29. vers. quintum. Bonis autem venditis vel permutatis post delictum, precioq; in emprionem introituum conuerso, confiscatis bonis delinquentis non debent priores possessores molestari, & ita colligi videtur ex l. Imperator, §. si. ff. de leg. 2. nisi frater interuenerit, vt supra, & ita etiam intelligo dispositionem, d. l. 9. §. si quid etiam. Vltimo scias, quia actiones creditorum damnati aduersus fiscum competunt, exéplo, l. 4. ff. de bon. damna. & exemplo, l. 5. C. eod. pro ea tantum parte pro qua fiscus succedit, l. 1. C. de fideiuss. Proinde ex bonis publicatis deducendum est æs alienum, l. non possunt, ff. de iur. fisc. & hæc est communis omnium sententia, Calca. conf. 66, nu. 4. in fin. & non solum ciuili actio, sed etiam naturalis trãsit in fiscum, Imol. in l. si debitori, in fin. princ. ff. de fideiuss. Plane iura conditionalia non transeunt, ita Glo. in l. non ad ea, in verb. præsens, ff. de condi. & demonst. & videas Ias. l. si quis arbitrato, post nu. 29. ff. de verb. oblig. relatus per Boss. in tit. de bon. publi. nu. 14. & hæc dixisse sufficiat de publicatione bonorum. Quæ autem sint causæ ex quibus infamia irrogatur, Sciendum est. Et in primis si quis iudicio publico damnatus fuerit infamia notatur, l. infamen, ff. de publ. iud. l. 1. §. qui iudicio, ff. de his qui not. infam. & hoc siue actum sit via ordinaria siue ex officio, Ang. in l. ea quidem, nu. 28. C. de accu. & non in contumaciam, Viuius lib. commu. opin. in ver. infam.

iur. & pone exemplum in l. 1. §. miles, ff. eod. Item si ob calumniam vel præ-
 uaricationem, l. 1. §. qui iudicio, l. 4. §. calumniator, ff. eod. & hoc quamuis
 alieno nomine accusauerit, l. 8. C. de calum. secus autem si non fuerit dam-
 natus, l. 4. §. calūniator, ff. de his qui not. infa. Item si furtiui, bonorum rap-
 torum iniuriarum, dolo malo, & fraude quis fuerit damnatus, vel pactus,
 l. 1. §. qui furti, l. 4. §. fin. cum l. seq. ff. eod. d. l. infamem, l. 5. C. ex quib. cau.
 irrog. §. temere, Insti. de pæn. teme. litig. & hoc siue furti manifesti, siue nec
 manifesti sit actum, l. 6. ff. eod. Vel si ob id, quod seruo iniuriam fecerit dā-
 natus sit, l. iniuriarum, C. eod. Cæterum si ideo quis fuerit damnatus quod
 apud eum fuerit ignoranter res aliena furata reperta fuerit, hoc enim casu
 non notatur, l. furti, C. eod. prout nec etiam notatur si nullo dato precio,
 precibus quis impetrauit, ne furti secum ageretur, vel iniuriarum, vt in l.
 6. §. pactus, ff. eod. & in l. non damnatus, C. eod. Vel si quis iussu prætoris
 pactus est ne ageretur d. l. 6. §. qui iussu. Vel si quis iure iurando iurauerit
 se non fecisse ibidem, & in l. 18. in fin. C. eod. vel si quis in actione quæ
 ex contractu oritur, pactus sit ne agatur, l. in actionibus, ff. eod. Præterea
 infamia notatur si quis iudicio expilatæ hæreditatis damnatus sit, l. si te, C.
 eod. Vel crimine stellionatus, l. 13. §. fin. ff. eod. Vel pro socio mandati tu-
 tela, & depositi iudicio, l. 1. §. qui pro socio, ff. de his qui not. infa. §. ex qui-
 busdam. Institi. de pæn. teme. litig. d. l. 6. §. mandati, ff. de his qui not. infa.
 l. fidem, C. eodem. Nisi non suo, sed alieno nomine conuentus condem-
 natus sit, ita tex. in d. §. pro socio, & proinde hæres, qui defuncti nomine
 pro socio aut tutela, aut simili actione conuentus, & condemnatus est non
 sit infamis, interdum tamen etiam suo nomine hæres in istis actionibus cū
 defuncto contractis tenetur d. l. 6. §. plane. Item nisi non directa, sed con-
 traria actione sit actum, quo casu damnatus infamia non notatur d. §. illud
 plane, facit tex. in §. ex quibusdam, Insti. de pæn. teme. litig. & in d. l. sexta,
 §. fin. Item notatur infamia similes ignominie causa sit dimissus d. l. 1. ff. de
 his qui not. infa. quod dic, vt dicit tex. in l. 2. ff. eodem. Vel exauthoratus
 fuerit, d. l. 2. ibi, sed & si ita. Item infamia notatur si quis artis ludicræ
 pronunciandiue vel quæstus causa in scenam prodierit d. l. 1. §. 1. ff. eod.
 quod declara, vt notat in d. l. 2. §. fin. limita autem hanc causam non pro-
 cedere in causa l. 3. ff. eodem. Item in casu l. 4. in princ. ff. eod. & in casu l. si
 fratres tui, C. eod. Præterea infamis efficitur si quis lænocinium fecerit, d.
 l. 1. §. qui lænocinium, ff. eod. quod declara prout notat in l. 4. §. ait prætor,
 ff. eod. & in l. 43. §. lænocinium, ff. de ritu nupt. Item infamia notatur mu-
 lier si intra annum luctus nuptias iterauerit, d. l. 1. §. qui eam, ff. de his qui
 not. infa. & quæ sit ratio videas tex. in l. liberorum, §. 1. ff. eod. facit tex. in
 l. decreto. & hoc quamuis talis fuerit maritus defunctus, quem lugeri non
 oportet, d. l. liberorum, §. 1. & §. non solent. & cōcor. l. minime, ff. de relig.

Hodie tamen hæc causa cessat. Sed ea retenta limita non habere locum, si ignorans quis talem vxorem duxerit, aut filium suum ducere passus aut cã nubere, d.l. decreto, cui concor. l. 8. in princ. ff. eod. Nisi tamen ignorantia iuris non factis sit lapsus & in d.l. liberorum, §. notatur. Item limita non procedere si princeps permiserit mulieri intra tempus luctus nubere, l. solet, ff. eod. Item limita si non nuptias, sed sponsalia intra tempus luctus cõtraxerit, d. l. solet, in fin. Item limita, si post partum intra legendi tempus æditum nupserit d.l. minime, ff. de relig. Item limita, si iussu patris in cuius est potestate, vel nupserit vel duxerit d.l. liberorum, & hoc quamuis postquam patria potestate est liberatus, nuptiam retinuit, l. qui iussu, ff. eodem. Item limita, si defunctus non maritus, sed sponsus fuerit, l. vxores, ff. eod. Item limita, si non vxor, sed maritus post mortem vxoris superstes, intra annum nuptias intrauerit dicta l. vxores. Vltimo limita hanc causam non procedere, si ea quæ nuptias iterat non maritum, sed vel liberos vel parentes defunctos lugeat, dicta l. liberorum. Præterea infamia notatur. Si quis bina sponsalia binasue nuptias eodem tempore habuerit, vel filium filiamue passus sit habere d.l. 1. §. fin. ff. de his qui notan. infam. l. secunda, C. de incest. & inutilib. nup. & hoc quamuis alteri nupta sit, non vtrique nupta, l. quid ergo, §. item si, ff. de his qui notan. infam. Item quamuis cum altera matrimonium esse non possit dicta l. quid ergo, §. cum autem. Item infamia notatur si per calumniam ventris nomine in possessionem mulier missa est l. notatur, cum duabus legibus sequentibus, ff. eodem. Nisi mulier in potestate fuerit parentis, l. debuit, ff. eodem. tunc enim parens in cuius est potestate notatur, l. non alia, in fin. ff. eodem. Item nisi mulier errore potius quam dolo passa est se immitti, l. ea quæ falsa, ff. eodem. Item nisi pronunciatum non fuerit mulierem calumniæ causa, fuisse in possessione, dicta l. non alia. Item infamia notatur, si quis improbum fanus exerceat l. improbum, C. eodem. Vel si qua mulier palam quæstum faciat, licet non in lupanari, sed alibi, l. palam, in princ. ff. de ritu nuptia. & hoc quamuis mulier sine quæstu se prostituerit, dicta l. palam, §. rectissime. Item quamuis ob paupertatem quæstum faciat, d. l. palam, §. non est. Item quamuis non amplius quæstum faciat d. l. palam, §. non solum, nisi tamen in seruitute quæstum fecerit, l. Imperator, ff. de his qui notan. infam. Quid autem si nõ cum quouis rem habeat, sed cū delectu, quæstum faciat, an notetur infamia? quod non, vt in d. l. palam, §. palam autem. Præterea infamia notatur si reus adnotatus non venerit, l. 3. C. de requi. reis, vel si qua mulier in adulterio fuerit deprehensa, d. l. palam, §. quæ in adulterio. An autem notetur infamia si alicuius testis testimonium fuerit reprobatum, quod non, l. Lucius Titius, ff. de his qui not. infam. prout nec etiã infamia notatur si quis cum plus debiti tributorum nomine exegisset in duplum sit condænatus, l. 2. C. eod. vel si quis

bonis paternis se abstinuit, l. nemo C. eod. vel si pater in testamēto filios ob-
iurgauit, l. ea quæ, C. eodem. vel si quis iētus furtium substinuit, l. iētus fu-
rtium, ff. eo. l. nullam, C. eod. nisi tamen causa subsit, vel sententia præces-
sit ex qua infamia solet irrogari d. ll. & concor. l. furtibus, C. eod. Præterea
infamia non notatur si quis in carcerem fuerit coniectus, l. 1. C. eod. vel si
quis negocia patriæ non defendit, l. neminem, C. eod. multa etiam infamiã
non irrogat, l. 1. C. de mod. mult. sed an infamis dici possit si quis ex mi-
litari delicto fuerit notatus, videas, l. frustra vereris, C. de re milit. Vel si
quis ob crimen priuatum fuerit condemnatus, videas tex. in l. infamem, ff. de
pub. iud. & hæc de causis quæ infamiam irrogant dixisse sufficiat, verū quia
multas patiuntur exceptiones & limitationes, & præsertim illa causa si quis
ex causa famosa fuerit condemnatus. Proinde limita supradictas causas lo-
cum non habere, si quis condemnatus non fuerit exemplo, l. 4. calumnia-
tor, ff. de his qui tot. infra. & exemplo, l. 19. ff. eo. tit. q̄ intellige, nisi is qui
crimen commisit pactus sit ne agatur vt supradiximus. Item limita si appel-
latum fuerit à damnato, l. 6. §. 1. ff. eod. Vel si quis non suo, sed alieno nomi-
ne fuerit damnatus d. l. 6. §. si quis alieno, & dixi supra. Vel si seruus liber
factus ex suo delicto noxali actione tanquam hæres domini conuentus, &
condemnatus sit, l. seruus, ff. eo. Vel per procuratorem causa defensa procu-
rator damnatus sit, l. furti, §. si quis alieno, ff. eod. concor. l. 2. ff. de obseq. li-
ber. Vel si arbiter compromissarius damnauit, l. quid ergo, §. ex compro-
misso, ff. de his qui not. infra. Vel si non causa cognita iudex pronunciauit, d.
l. quid ergo, §. quantum, l. verbum, C. eo. l. ob hæc verba, ff. eo. l. interlocu-
tio, C. eo. Vel si pœna grauior quã lex statuit sit imposita damnato, d. l. quid
ergo, §. pœna cui concor. l. 4. C. eod. l. in seruorum, §. fin. ff. de pœn. Vel si
mitior pœna irrogata sit quam lex statuit, l. 3. C. ex quib. cau. infra. irrog. Vel
si tempus pœna præstitum finitum sit, l. 1. C. de his qui in exil. tex. in d. l. C.
ex quib. cau. infra. irro. & in l. 5. ff. de decur. & in l. falsi nominis, §. ordine,
ff. de fal. & in l. 2. C. de his qui in exili. Vel si conditione furtiua vel simili
sit actum, l. cessat, ff. de act. & obli. sed quid si in sententia pœna nõ sit adie-
cta damnato, an sit infamis? videas tex. in l. si te, C. ex quib. cau. Sed an fi-
lij & cognati, notati, notentur infamia, videas tex. in l. crimen, ff. de pœn.
& in l. 2. §. nullum, ff. de decur. & in l. fancimus, C. de pœn.

DE DEFENSIONIBVS REORVM,

CAP. PRIMVM.

S V M M A R I V M.

- 1 **F**ACTA puniuntur scripta, dicta, & Consilia.
- 2 Nisi Princeps vel Augusta commiserint.
- 3 Item nisi non iniuriæ faciendæ quis commiserit, exempla ibid.
- 4 Item nisi sine dolo malo commissum fuerit & quid in poculo amatorio.
- 5 Item nisi per ebrietatem aut lasciuiam factum fuerit.
- 6 Item nisi mandato alterius, & ibi exempla & fallentias.
- 7 Item nisi minor deliquerit, & quomodo puniatur.
- 8 Item nisi magistratus populi Rom. &c.
- 9 Item nisi reus defunctus sit & quando reus defunctus possit suspendi.
- 10 Item nisi instantia sit precepta.
- 11 Item nisi abolitio criminis interueniat ubi limitationes.
- 12 Restituere quid sit.
- 13 Et an restitutio reo veniat bona publicata.
- 14 Item actiones pro & contra reum.
- 15 Restituto seruo an reuertatur in potestatem domini.
- 16 Vel filiofamilias restituto in potestatem patris.
- 17 Restituto in miliria an debeatur salarium medij temporis.
- 18 Patrono deportato & restituto admittitur ad successionem liberti.
- 19 Restituto reo an tollatur infamia.
- 20 Absens an & quando possit damnari.
- 21 Absolutus in vno iudicio an & quando possit iterum accusari.
Vel punitus iterum puniri & castigari.
- 22 Testes infames periuri &c. non faciunt plenam fidem.
- 23 Et quid si testis vnum dixit extra iudicium, & aliud in iudicio.
- 24 Vel quid si vnum in iudicio, deinde aliud extra.
- 25 Vel si contrarium depofuit in iudicio &c.
- 26 Vel si in eadem instantia contrarium depofuerit.
- 27 Testis an & quando possit suum dictum corrigere.
- 28 Negatiua duplex est.
- 29 Et quomodo probetur directa.
- 30 Et quomodo indirecta.

ECCE iam vidimus omnia ea quæ generaliter contra miseros iniquos statuta fuerunt (& sic semper ad offensam locutus sum) videndum restat pro complemento huius primæ partis, vt de his etiam loquamur, quæ genera-

generaliter ad eorum defeſſionem adiuuenta fuerunt, & ſi non vt in totum
 excuſent ſaltem ad minuendam pœnam (cum ſpecialiter de his omnibus di-
 cemus infra.) Qua in re pro faciliore cognitione capeſcenda, ſciendum eſt,
 quod licet regulariter facta puniantur ſcripta, dicta, & conſilia (prout &
 alias diximus) l. aut facta, ff. de pœn. tamen pluribus modis hanc regulam li-
 mitabis (& ſic ad defeſſionem induci poſſunt.) Et primo limita, niſi Prin-
 cept vel Auguſta deliquerit. Princeps enim legibus ſolutus eſt, Auguſta li-
 cet legibus ſoluta non eſt. Princeps tamen ead. illi priuilegia tribuit, quæ, &
 ipſe habet, l. Princeps, ff. de legib. Secundo limita, niſi non iniuriæ facien-
 dæ, ſed emendationis cauſa fecerit, vt in verberibus quæ impunita ſunt à ma-
 giſtratu allata, vel parente, quoniam emendationis, non iniuriæ gratia vi-
 dentur adhiberi. Puniantur enim cum quis per iram ab extraneo pulſatus
 eſt, ita dicit tex. in l. aut facta, §. cauſa, ff. de pœn. tex. in l. vnica, C. de emen-
 da. propinquo. Et dicit domi. Clar. lib. 5. ſenten. §. pract. q. 56. nu. 2. quod
 in facti contingentia fuit abſolutus quidam de Bonetis qui proprium filium
 corrigendo interfecerat, Præceptor autem nimia leuitia culpæ aſignatur,
 & ſic pro culpa tenetur, l. ſed & ſi, §. ſin. cum l. ſeq. ff. ad leg. Aquil. facit tex.
 in l. item quæritur, §. item Iulianus, ff. locat. Hac etiam ratione permittitur
 marito leuiter verberare vxorem, & ita communiter tenent omnes. Item
 limita, niſi quis ſine dolo malo & certo propoſito fecerit, l. qui iniuriæ, in
 princ. ff. de ſur. regulariter enim in pœnis criminalibus nūquam poteſt quis
 corporaliter puniri, niſi dolus interueniat Bar. in l. 1. §. 1. nu. 1. ff. ſi quis te-
 ſta. lib. iuſſ. Cæpoll. conf. crim. 33. col. 2. ver. quod ſic probatur. Nec ſufficit
 lata culpa. In criminalibus enim iudicijs lata culpa non æquiparatur dolo,
 ita Iaſ. in l. in actionibus, nu. 23. & 26. ff. de in lit. iuran. Blan. in pract. crim.
 min. fol. 56. nu. 137. Et proinde ſtante ſtatuto quod pro homicidio impona-
 tur pœna mortis debet intelligi dummodo ſit dolo commiſſum non autē cul-
 pa, Iaſ. in l. 1. nu. 70. ff. de leg. & in d. l. in actionibus, nu. 26. Viuius lib. cõ-
 mu. opin. fol. 239. ver. ſtatutum diſponens, Dec. in d. l. in actionibus, nu. 20.
 Cur. Iunior. in l. ſin. nu. 9. ff. quod quiſq; iur. Alex. in l. magna negligentia,
 ff. de verb. ſign. Et dicit Bar. in l. quid ergo, §. pœna grauior, poſt nu. 11. ff.
 de his qui not. infa. quod quando delictum eſt cõmiſſum extra propoſitum
 & intentionem delinquentis, quod eo caſu iudex poteſt minuere pœnam, &
 ita dicunt omnes ſcrib. Cæpoll. conf. crimina. 36. col. ſin. ver. & poſtremo.
 Quod tamen intellige, niſi quis amatorij, aut abortionis poculum dederit,
 quo caſu licet dolo nõ fecerit, tamen quia res mali exempli eſt humilioreſ
 in metallum damnantur, honeſtiores, & c. vt l. capitalium, §. qui abortionis,
 ff. de pœn. quod ſi eo, homo aut mulier perierit ſummo ſupplicio aſſiciat, vt
 ibi, & vide conſt. Regni poculum amatorij, cum ſeq. Item limita, niſi
 quis per ebrietatem aut ſalciuiam commiſerit, tunc enim capitalis pœna re-
 mitten-

mittenda est, l. omne delictum, §. per vinū, ff. de re militari, l. vnica, ibi ac temulantia, C. si quis Imper. male dixit. l. respiciendū, §. delinquent, ff. de pen. c. inebriauerunt, l. 5. q. 1. & c. sanē. Debet tamen arbitrariē puniri, nisi sine culpa sua fuisset ebrius, vt puta quia socij ipso in scio sal in vinum coniecissent, ita Placza lib. 1. delic. c. 30. nu. 1. Item limita, nisi mandato alterius cui parere necesse fuit fecerit. Is enim damnum dat qui iubet dare, eius vero nulla culpa est, cui parere necesse fuit, l. is damnum dat, ff. de reg. iur. facit tex. in l. liberorum, §. excusatur, ff. de his qui not. in fa. tex. in l. ad ea que, ff. de reg. iur. Qui enim iussu iudicis facit non videt dolo malo facere, l. non videntur, ff. de reg. iur. & dicit Catal. de Syndic. quod in facti contingētia fuit excusatus quidam Carnifex qui de mandato pratoris quendam iniuste decapitauit. Mandatum enim superioris excusat & pone etiam exemplum in operarijs & fabris, qui excusantur de eo quod in re alterius operatur ex mandato conducentis, secundum glo. in l. in rem, §. tignum, in glo. fin. ff. de rei vendic. Boss. in tit. de mandat. ad homicid. nu. 12. Rolan. cons. 54. nu. 6. lib. 1. vbi in facti contingētia consuluit pro operarijs criminaliter accusatis, & vide aliud consilium eiusdem Rolan. 144. & 113. eodem volumi. Nisi tamen intelligas facta fuisset denunciatio sine protestatio vt ab ipso opere desistant Dec. in l. velle non creditur, post nu. 3. ff. de reg. iur. Itē intelligas, nisi de nocte accessissent ad laborandum, vel actum clandestinum fecissent, Gomez. in §. ex maleficijs, nu. 21. Instit. de action. Porro sciendū est, quod si atrox crimen sit, non admittit excusatio, ita tex. in l. seruus, ff. de action. & oblig. debet tamen mitius puniri delinquens, Gram. vot. 38. vbi refert fuisse damnatum ad triremes quendam famulum qui de mandato cuiusdam domini viripotentis opere & sermone apposuit cuidam comitisse fragmenta lapidis adamantini. Ceterum si patri vel domino iubenti fuit licitum, puta adulterum occidere, tunc filius vel seruus ipsis mandantibus, quamuis in atroci crimine excusantur, tex. in l. quarta, §. idemq; filijs, C. ad legem Iuliam, de adulte. Item limita, nisi minor sit ætate qui deliquit, in omnibus enim fere penalibus iudicijs, & ætati & imprudentiæ succurritur, dicit tex. in l. fere, ff. de reg. iur. concordat tex. in l. aur facta, §. per fona, ff. de pen. tex. in l. infans, ff. ad legem Cornel. de sicarijs. Et hoc nisi minor ætate doli sit capax, impunitas enim delicti propter ætatem non datur si modo in ea quis sit, in quam crimen quod intenditur cadere potest, dicit tex. in l. impunitas, C. de pænis, & propterea pupillum, qui proximus pubertati est, capacem esse & furandi & iniuriæ faciendæ, l. pupillum, ff. de regu. iuris, l. impuberem, ff. de furtis. Bene tamen verum est quod in omnem casum nunquam debet minor pæna capitali affici pro quocunq; graui delicto, sed eius pæna debet esse citra mortem, vel membri mutilationem quamuis maior sit annorum quatuordecim, l. auxilium, §. in delictis, ff. de minorib.

- 8 Item limita, nisi magistratus populi Romani, legatus, Præfes, vel is qui rei publicæ causa ab est, deliquerit. Hos enim accusare non licet, l. hos accusare, ff. de accusa. sed difertur, l. si adulterium cum incestu. §. si quis, ff. ad leg. Iul. de adult. Nisi tamen euitandi criminis causa, absens id fecerit, l. si maritus, §. leges Iulæ, ff. eo. Item limita, nisi reus defunctus sit, Defuncto enim eo, qui reus fuit criminis & pæna extincta est, dicitur tex. in l. defuncto, ff. de pub. iudic. cõpor. l. 3. eod. tit. l. 2. l. 4. C. si reus vel accusator, Nisi tamen læsæ maiestatis crimen sit commissum, l. meminisse, l. post diui, C. ad leg. Iul. maiest. concor. tex. in l. si, ff. eod. tunc enim morte non liberatur, nisi in casibus notat. in d. l. fin. Vel nisi & alijs eiusdẽ criminis rei sint, tunc enim morte vnus non extinguitur delictum, l. 3. C. si reus vel accus. Item nisi sententia viuo reo sit lata, tunc enim quamuis appellatione pendente mortuus sit reus, nihilominus iudicium propter id quod interest fisci vel alterius, durat, l. 1. C. si pend. appella. quod declara prout dicitur tex. in l. 3. C. si pend. appel. cui concor. tex. in l. vnica, ff. eod. & in l. Lucius Titius, ff. de iure fisc. tex. in l. fin. C. si reus vel accus. Concludas igitur quod regulariter defuncto reo de crimine confesso vel conuicto vel etiam condemnato non potest eius cadauer suspendi, & assessores qui id faciunt tenentur iniuriarum, & est pessima practica, vt dicit Paris de Synd. fol. 315. nu. 1. & hanc esse communem opinionem, refert Cur. Junio. in l. Imperium, nu. 35. ff. de iurisdi. omn. iud. sequit. Boss. in tit. de accus. nu. 33. Nisi in casibus supradictis, & infamosis latronibus, & ita vidi seruari in Regno in quodam Ioan. Anello della Proocchia cuius cadauer venit in posse curiæ & fuit per ciuitatem Neapolis proraptatum & combustum, & ita etiam in famosis latronibus seruari refert Imol. in d. l. defuncto, nu. 1. & in l. 1. §. quoties, ff. de iniur. Angel. de malefic. in verb. Qui iudex videns, nu. 43. faciunt dicta per Boss. in tit. de execu. senten. nu.
- 10 18. Item limita, nisi iudicium captum intra tempus statutum non sit finitum tunc enim reus est absoluendus, l. 3. C. vt intra cert. temp. l. si ea que, C. qui accus. l. cum Titia, ff. de accus. Debent enim intra biennium cause criminales finiiri, ita dicitur tex. in d. l. 3. & in l. 2. C. eod. tit. tex. in l. propterandum, C. de iudic. vbi etiam iudices puniuntur, & dicitur Salic. in l. qui de crimine post nu. 8. C. de accus. quem refert, Capic. decis. 206. nu. 4. quod accusator post peremptam instantiam non est vterius audiendus. Contrarium tamen ex generali consuetudine seruetur, si quidem etiam perempta instantia potest iudex prosequi processum, & ita practica seruat, dicitur Boss. in tit. de inquis. nu. 82.
- 11 Item limita, nisi abolitio criminis interueniat. Eximitur enim reus publica abolitioe interueniente, l. si interueniente, ff. ad Senatuscon. Turp. l. 2. §. nisi forte, C. vt intra cert. temp. quæst. terminetur etiam si sententiam in rem iudicatam transuerit, & ita firmant omnes indifferenter Paris cons. 1. nu. 59. lib. 4. quæ aut publice fit ob diem insignem, aut ob publicam

publicam gratulationem, vel ob rem prospere gestam, aut privatim auctore postulante, l. abolitio, cum duabus. ff. ad Senatuscon. Turp. Et ita ob publicam gratulationem nostris temporibus fuit factum indultum generale tempore interceptionis Turcarum classis sub die 7. Octobris 1571. in quo die in hac ciuitate Neap. celebratur festum S. Mariæ de Victoriâ. Eximitur dico reus: Nisi crimen læsæ Maiestatis, patriæ expugnatz, peculatus, vel simile in iudicium sit deductum, huic enim abolitio non competit, l. 3. §. si. C. de abolit. l. 3. C. de episcop. audien. l. Lucius Titius, ff. ad Senatuscon. Tur. nisi priuati à Principe fuerit obtentâ. Secundo eximitur reus, nisi accusator pecunijs à reo corruptus, vel per deceptionem abolitionem petijt, l. 2. §. si. autem, C. de abolit. Item nisi falsam causam allegando abolitionem impetrauit accusator. veluti dicendo causam esse pecuniariâ cum esset criminalis l. ult. §. fin. ad Senatuscon. Turp. Et proinde tu qui vis impetrare gratiam à Principe debes aduertere vt in memoriali siue supplicatione exprimas non solum veritatem delicti, sed etiam omnia ea quæ possent extrahere animum Principis à gratiæ concessione, si ea sciuisset, ne ponas te in periculo prout fecit ille quem defendit Crauet. conf. 2. & præcise si alias habuisti gratiâ de aliquo delicto, nam vt dicit Barbat. in c. super his, col. 34. de rescrip. quod quidam qui impetrauerat gratiam de secundo homicidio non facta mentione de primo, fuit Bononiæ decapitatus. Idem refert Ias. in l. nec damnosa, nu. 3. C. de preci. Imper. offer. relatus per dom. Clar. in d. §. practica. q. 59. nu. 9. vbi etiam subdit se recordari, quod quidam insignis sicarius, qui obtinuerat gratiam à Principe, nec expresserat quod tempore impetrationis reperiebatur carceratus, fuit laqueo suspensus per senatum illius loci. Item limita nisi fallaciter & calūniöse accusatio sit instituta, l. 3. in princ. C. de abolit. l. 9. C. de calum. Item limita, nisi inuito aduersario abolitionem petierit accusator, l. Imperatores, in princ. ff. ad Senatuscon. Turp. tunc enim non eximitur abolitione, nisi reus nullam iniuriâ corporalem passus sit, l. 3. C. de abolit. tunc enim etiam inuito reo dari permittitur, nisi non intra triginta dies, postquâ reus custodiæ traditus est, sed post triginta, abolitio sit petita. Item limita, nisi testes qui torti sunt abolitioni nõ consentiant, d. l. 3. §. quod si ingenuorum. Item limita, nisi seruus reus sit, vt in l. Domitianus, ff. ad Senatuscon. Turp. Vel nisi non omnium criminum, vel omnium reorum abolitio petita sit, l. 1. §. si plura, ff. eod. l. 39. §. duos, ff. ad leg. Iul. de adult. vel nisi causa non cognita abolitio sit indulta, l. 2. C. de abolit. vel nisi absente aduersario abolitio sit petita, vt d. l. 2. Vel nisi non pro tribunali, sed de plano importata sit abolitio, l. 1. §. abolitio, ff. ad Senatuscon. Turp. Vel à non competente iudice, d. l. 2. C. de abolit. Vltimo eximitur reus, nisi partis remissio obtenta non esset. In dubio enim non cõsetur Princeps iuri priuatorum præiudicare, & ita in facti contingentia consuluit Ruin. conf. 60. lib. 5.

- Imo in Regno nostro non potest concedi gratia, nisi prius habita partium remissione, Gram. super const. Reg. fol. r53. de concordia partis, post nu. 4. ubi etiam refert fuisse reuocatam quandam compositionem factam parte non concordata, & dicit idem Gram. vor. 3. nu. 8. in fin. quod gratie concessae sine partium remissione, in Regno non approbantur, ubi etiam refert quendam fuisse ultimo supplicio affectum, qui se composuerat pro quibusdam homicidijs, pro quibus non habebat partium remissiones. Sed iuxta hoc quæro (tu scis quod restituere est honoribus, ordini, & omnibus cæteris restituere, l. 1. & l. 13. §. fin. C. de senten. pass. si specialiter ad honorem & ordinem
- 12 fuerit restitutus, à Principe, l. filij libertorum, §. senator, ff. ad municip. an si Princeps dixerit alicui facio tibi gratiam de delicto nunquid dicatur ille plene restitutus, ita quod recuperet etiam bona publicata? dicit Bart. in l. fin. nu. 12. C. de senten. pass. quod sic cuius opinionem dicit esse communem Boss. in tit. de remed. ex sola clemen. Principis, nu. 1. & seq. Tu autem dicas aut specialiter restitutus est reus ad bona publicata, & tunc procedit communis opinio, l. 4. C. de bon. proscr. & d. l. 13. §. fin. Aut non est specialiter restitutus ad bona, & nõ restituitur, l. 2. C. de sent. pass. & d. l. 4. C. de bon.
14. proscr. Parique modo restituto reo actiones quæ ei competebant ante damnationem non restituntur, l. si ademptis, C. de senten. pass. nisi & bona ei fuerint restituta. Princeps enim bona concedendo videtur etiam obligationes concedere, l. Princeps, ff. de verb. sign. l. casus, C. de senten. pass. Sed quid e contra, an actiones quæ aduersus restitutum competebant ante damnationem, competant ipso restituto? quod non, l. 2. & 3. ff. de sent. pass. l. 4. C. eod. & hoc quantumvis restitutus locupletior sit factus, l. 4. C. eod. Nisi in bona quoque fuerit restitutus, dictis iuribus, quibus concord. d. l. 3. in fin. & l. si deportationis, C. eod. tunc enim tenetur, quamuis restitutus bona relinquere malit, quam creditoribus teneri, l. 2. in fin. ff. de sent. pass. Plane si non omnia bona recuperauerit, sed aliqua ex ijs pro rata tenetur creditoribus, l. 3. C. eod. tit. Seruo autem restituto, ipsum in potestatem domini reuerti clarum est, l. 1. §. fin. ff. de quæst. l. in seruorum, ff. de pæn. Solent enim serui cæsi in potestatem domini reuerti, dicit tex. in l. capitalium, §. serui, & in l. seruo, ff. eod. nisi tamen seruus in metallum damnatus sit, & ita seruus pænæ effectus, tunc enim restitutus ad dominum non reuertitur, l. aut damn.
- 16 num, §. fin. ff. de pæn. l. frustra, C. de senten. pass. Similique modo filiofamilias restituto, non recedit in patriam potestatem, l. in insulâ, C. de senten. pass. Et e contra patre damnato, & restituto patriam potestatem non recipit nisi specialiter ei sit concessa, l. si pater vester, C. eod. Vel nisi patri specialiter bona fuerint restituta, tunc & patriam potestatem recuperat, l. in quæ.
- 17 stione, C. eod. Ius autem patronatus sententiâ non extinguitur, & ideo ad successorem liberti, patronus deportatus, & restitutus admittitur, l. 1. ff. de senten.

- 18 senten. pass. Infamiam verb per restitutionem non tolli voluit tex. in l. ult. C. de general. abolit. l. generalis, C. de sent. pass. quod est contra tex. l. 1. §. pro qua sententia, ff. de postulan. vbi Pōponius putat hunc infamia eximij.
- 19 vltimo restitutus in militia medijs tēporis stipendia non accipit, lex causa, ff. de re milit. l. 5. C. eodem, nisi constiterit desertorem non fecisse, l. ex
- 20 causa, ff. eod. Præterea limita regulam nostram, nisi reus absens sit. Absentia enim in criminibus damnari non debere, Diuus Traianus Iulio Frontoni rescripsit in l. absentem, ff. de pæn. concor. tex. in l. 1. in princ. ff. de requir. reis, & in l. absentem, C. de accus. in l. inter accusatorem, & in l. accusatoro, §. fin. ff. de publ. iud. in l. si quondam, C. de adult. & hoc nisi reus cōtumax sit, tunc enim aduersus absentem pronuncari potest, l. absentem, §. aduersus, ff. de pæn. Nisi tamen capitis pæn. absenti irroganda sit, d. §. aduersus, & ita est communis opinio; Bal. in d. l. absentem, Salic. ibid. nu. 14. Boss. in tit. de requir. reis, post nu. 1. Item nisi in eos qui spadones fecerint sententia ferenda sit, nam hi etiam absentes ex lege Cornelia damnari possunt, l. 4. §. idem diuus, ibi, & qui hoc crimine, ff. ad leg. Cornel. de sicar. Item nisi in apparitores perfidios sententia sit ferenda, hi enim absentes quoq; damnari possunt; l. he diu, C. de pæn. Item nisi post litem contestatam se absentauerit reus, exemplo, l. adulteram, C. ad leg. Iul. de adult. Item nisi accusator absens per contumaciam damnandus sit in hunc enim grauius constitui potest, d. §. aduersus. Hodie tamen ex generali consuetudine totius Italiæ procedubio in quantumcumq; graui crimine procedit contra absentes & habentur pro confessis ex contumacia, & condemnantur etiam ad mortem, vt dicit Gandin. de malefic. in Rub. quid sit agendum reo absente, num. 3. Alber. in l. seruum quoque, §. publicè, in fin. nu. 23. ff. de procur. & in l. penul. §. ad crimen, nu. 3. ff. de publ. iud. Vitz. de malefic. in Rub. de compar. accusati, nu. 70. & hoc non modo de iure ciuili, sed etiam de iure Canonico obseruatur, nam si citatus est contumax excommunicatur, Foller. pract. crimin. Canonice. fol. 48. nu. 12. in fi. & si per annum in excommunicatione perseverauerit habetur pro confessio, & conuictio de crimine de quo imputatur, & est cōmunis conclusio, vt dicit Ripa, in c. 1. nu. 77. de iud. Item limita, nisi alias de eodem delicto quis fuerit absolutus; De his enim criminibus quibus quis liberatus est, non debet præles pati eundem iterum accusari, & ita diuus Pius S. Iulio Valenti rescripsit in l. si cui crimen, §. ijdem, ff. de accusa. concor. de his, eod. tit. & ita dicunt cōmuniter omnes Doctores. velle Angel. de malefic. in verb. & ad querelam, nu. 90. Nisi tamen absente accusatore & causa nodum cognita reus in priorē iudicio fuerit absolutus. Item nisi prior accusator præuicatione fuerit conuictus, & reus per corruptelam accusationis fuerit absolutus, l. 3. §. si potest ea quam, ff. de lib. hom. exhiben. l. 1. C. de aduoc. diu. iud. l. 3. in princ. ff. de præuicacul. l. 1. C. de accus.

& hoc quamuis reus mortuus sit. l. 29. §. plane, & ff. de iure fisc. Item nisi laicus absolutus fuerit ab ecclesiastico iudice de delicto de quo pot ab utroque puniri, tunc enim potest iterum coram iudice laico accusari & puniri, ita dicit Couar. lio. 2. resolut. c. 10. nu. 6. & dicit Bal. conf. 260. lib. 3. quod ita consuluit in facti contingentia contra quendam imputatum quod cognouerat quandam monialem, qui fuerat ab Episcopo absolutus. Item intellige nisi is qui postea accusare uolet suam iniuriam persequatur doceatq; se ignorasse accusationem ab alio institutam fuisse, d. §. iisdem, & ita tenet glo. vnica, in d. c. de his, de quo statur iuramento ipsius accusare uolentis, ut dicit glo. in d. §. iisdem, in verb. Doceatque. Item intellige nisi antea ciuilitate & non criminaliter sit actum, l. vnica, C. quand. ciuil. act. criminal. p. x. iudicet (cui contradicere uidetur tex. in l. 4. ff. de publ. iud.) tunc enim adhuc criminaliter agi posset, nisi tñ reus in iudicio ciuili absolutus fuerit, ex eo quia crimen non commisit, quia non potest amplius accusari, & ita e contra, Cyn. in d. l. vnica, in 3. q. Boss. in tit. de sent. nu. 77. secus autem si fuerit absolutus ex eo quia crimen probatum non fuisset quod in dubio presumitur, & ita communiter tenetur, Aug. ad Ang. in d. ver. Et ad querelam, post nu. 88. ver. an autem, ubi etiam Hieroni. in Apostill. Item intellige, nisi alia lege postea agatur quam qua actum est prius, l. senatus, ff. de accusa. l. sanctio legum, ff. de p. n. Vel nisi ex alio crimine ex eodem facto orto, nunc accusetur quam antea, l. 9. §. si tamen, C. de accus. Item intellige nisi in primo iudicio fuerit absolutus uirtute transactionis & remissionis facte per accusatorem, quia tunc posset alius tertius cui competit ius accusandi, delinquentem ipsum de eodem crimine accusare tali remissione non obstante, & est communis opin. Felin. in d. c. de his, nu. 3. Marant. in suo Specu. fol. 84. nu. 61. Couar. lib. 2. resolut. cap. 10. post nu. 5. ver. nono. idem Cur. Iun. in l. transigere, nu. 34. C. de transac. Item intellige, nisi is qui pro delicto fuit condemnatus & à iudice loci delicti, & originis in contumaciam, habuerit gratiam à iudice loci delicti, tunc enim illa non releuat quin puniri possit a iudice loci originis, & ita fuisse iudicatum per senatum illius loci refert domi. Clar. in d. §. pract. q. 57. nu. 9. in fin. Quid autem si quis fuerit punitus à iudice loci delicti, nunquid poterit puniri à iudice loci originis. Respon. quod sic, si sint iudices competentes, condemnatio enim facta ab vno & exactio pene, non tollit accusationem & punishmentem coram alio, & ita de consuetudine obseruatur, Aret. in d. c. de his, nu. 20. & in specie in Italia ita obseruari, dicit Jacob. de Beluis. consil. 9. circa fin. inter consil. crim. diuers. lib. 1. licet de iure sit quod si fuerit punitus ea pena quae requirebat qualitas delicti, non debet amplius molestari, prout in facti contingentia consuluit Bal. conf. 3. lib. 4. Pau. de Cast. conf. 118. lib. 1. & vide eundem Paulum conf. 148. eodem lib. ubi consuluit quod quidam qui fecerat compositionem cum Vicario Episcopi pro adulterio,

rio, poterat contra eum de nouo inquiri & accusari, non obstante compositione. Item limita, nisi testes fuerint infames per iuri, vel sine iuramento depofuerint vel essent varij, vt supra diximus, vel singulares, quia non fufficiunt ad plenam probationem præsertim in causis criminalibus in quibus requiruntur probationes luce meridiana clariores, l. sciant cuncti, C. de proba. l. 5. §. 1. ff. de pæn. l. qui senten. C. cod. Boss. in tit. de conuic. nu. 8. & ita tenere omnes scribentes, affirmat Marfi. conf. 1. nu. 25. & hoc amplia quamuis Episcopus statueret quod crimen vsurarum probari possit per testes singulares, & ita consuluit Federic. de sen. conf. 17. quem communiter Doct. sequuntur Foller. pract. crim. canonic. fol. 229. nu. 17. quam opinionem dicit esse communem Abb. in c. cum in diocesi, circa fin. de vsur. Couar. lib. 3. resolut. c. 3. post nu. 5. Nō enim singularis testis facit plenam probationem. Nisi Pontifex sit cuius assertioni est standum Aret. in c. cum à nobis, nu. 7. de testib. Aut Princeps, quia illi soli creditur de eo quod ipse vidit, argum. clem. litteris, de proba. Item limita, nisi testis à seipso de falso conuincatur (vel ab alijs vt supra diximus in materia repulſe) quod multis accidit modis. Nam aliquando testis vnum dixit extra iudicium & aliud in iudicio & in hoc casu licet debilitetur fides huius testis, prout ita omnes Doctores fatentur, Aret. conf. 71. col. 2. nu. 1. in fin. relatus per Boss. in tit. de oppos. contra testes, & potest torqueri & ita practicatur, idem Boss. in tit. de tortur. testi. num. 2. 1. in fin. & ita tenent communiter omnes Alex. consil. 63. circa fin. lib. 1. facit tex. in l. ex libero, ff. de quæstio. tamen standum est secundæ depositioni factæ in iudicio. Ang. de malefic. in verb. falsario, nu. 2. 3. Angel. de vbal. inter conf. crimin. diuers. conf. 73. nu. 1. lib. 2. Couar. lib. 2. resolut. cap. 13. nu. 7. Boss. in tit. de opposi. contra tex. nu. 3. Nisi tamen testis illud dictum, extra iudicium dixisset cum iuramento, tunc enim tanquā falsarius esset puniendus, & standum esset eius primo dicto, & hanc esse communem opin. Doct. refert, Camerar. in consil. suo matrimonial. post cons. Zabarell. nu. 5. & ita in practica obseruatur Boss. in tit. de opposi. contra

24 testes, nu. 3. in fin. Aliquando vnum dixit in iudicio, & aliud extra illud dictum reuocando, & in hoc non est dubium quin standum sit primo dicto iudiciali, licet illud reuocauerit extra iudicium, & est communis opinio, Gratus consil. 59. numero 26. libro secundo, etiam si testis talem reuocationem fecerit in articulo mortis, & ita videtur tenere Bar. in l. si quis in graui, §. si quis moriens, in fine, ff. ad Syllan. qui in hoc communiter approbatur Alexan. in l. sciendum, nu. 33. in fin. ff. de verb. oblig. Curt. Iunio. in

25 l. 1. nu. 36. ff. si cer. peta. Aliquando testis deponit contrarium eius in iudicio, quod depofuerat in alio iudicio, & tunc cum vtrumque dictum sit iuratum, potest vt falsarius puniri, & est communis opi. idem Camerar. in d. cons. matrimonial. nu. 3. sequitur Boss. in d. tit. de opposi. contra testes, nu. 5.

Aliquan-

- 26 Aliquando testis in eadem instantia & inter easdem personas contraria testimonia deposuit, & tunc si testis contrariatur in ead. sua depositione sine iusta correctionis causa, & tunc illi prorsus non creditur, & hoc omnes fatentur, Couar. in d. c. 13. lib. 2. resolut. post nu. 8. ver. Cæterum si testis. Aut vero testis contraria deposuit in diuersis examinibus, & tunc aut secundo loco deponens contrarium non dixerit in specie se errasse in prima depositione, & eo casu si secundum dictū compatiatur cum primo, debet ad concordiam reduci quantum fieri potest, ita dicit Imol. in l. qui bona, §. si quis
- 27 stipulatus, ver. nota ex tex. ff. de dam. infec. Aut ipsemet testis vult suum dictum incontinenti corrigere, & est admittendus, cap. præterea, de testib. cogen. & antequam partem alloquatur, & ita communiter seruetur, Capic. conf. 42. nu. 9. secus autē si ex interuallo, tunc enim non auditur, & in hoc omnes conueniunt, id. Couar. in d. c. 13. post nu. 8. ver. cæterum, ibi tertium
- 28 est, & standum est eius primæ depositioni. Ultimo limita, nisi reus probaret delictum à se non fuisse commissum, quod duobus modis probari potest, directè scilicet, & indirectè. Directè quando reus vult ostendere, quod eo tempore & loco, quo dicunt testes eum commississe delictum, illud non fecit. Indirectè quando reus vult probare testium falsitatem, qui contra se de posuerat per absentiam suam à loco commissi delicti, tunc temporis quo deponunt testes eum vidisse, ita declarat Boss. in tit. de defensi. reor. nu. 13. scias autem quòd quando reus vult probare directam negatiuam, & se delictum non commississe, cum sit probabilis ista negatiua secundum omnes, vt dicit Igneus in repet. §. non alias, nu. 77. ff. ad Sylla. tamen si coarctetur loco & tempore, tunc bene probat, vt affirmatiua. In quo casu testes debent remouere actum à sensu & non sensum ab actu. Debēt enim dicere isti testes qui ad defensionem deponunt quòd illa die & hora qua delictum ipsum in tali loco à tali commissum fuisse dicitur, ab eo fuit commissum, & debent rationem reddere, quia ibi, fuerunt præsentis, & non potuisset committi quin ipsi non vidissent, & ideo non sufficeret dicere quòd ipsi non viderunt, tunc enim nõ remouerent actum à sensu, sed sensum ab actu & sic non concluderent, ex quo ipsis in animaduertentibus potuisset committi delictum, idem Boss. quo supra, quam rationem reddere debent testes etiam non interrogati, & ita dixit glo. in §. si vero absunt, in ver. Et vidisse, in auth. de hæredib. & falcid. & ita dicit Felin. in c. in nostra, nu. 8. in fin. quòd opinio illius glo. obtineretur in practica, quia est cõmunis, quòd dictum, refert se audiuisset ab Aret. in voce ita dicendo, quam opinionem dicit esse veram & receptam sententiam, Simancas de hæretic. c. 26. nu. 4. & hanc esse veram rationem negatiuam deponentis refert Dec. in cap. tertio loco, de proba. & in l. 2. C. de bonor. possess. sequitur Alex. in l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtempe. Secundo vero casu quando reus vult probare negatiuam indirectè & sic redarguere

testes

restes de falso, & probare quod tali die non fuit in eo loco ubi per ipsum eo die delictum fuisse commissum, conuincitur per testes Fisci, debet probare, & continue per totum illud tempus, de quo deposuerunt testes, ipse fuit in alio loco, ita Io. And. & cæteri scrib. in c. ex tenore, de testi. facit tex. & ibi glo. in §. item verborum, in sti. de inuri. stipul. aliquid negatiua nõ concluderet vt de se patet, nisi tantum locus distaret, vt impossibile esset quod reus ibi fuisset, tunc. n. fatis esset si testes dicerent quodd tali die in eo loco reperiebatur, & ita declarat Alberic. in l. optimã, C. de contrahen. stipula. Et sic nota modum probationi negatiuam Speciales vero defensiones in qualibet delicto dicã infra.

ADDITIO FRANCISCI RISTALDI V. I. D.

DVo volo vt scias in materia defensionis. Primum quod absoluto reo in iudicio criminali potest pars instare & ab eo peti, sibi præstari cautionem de non offendendo alias ipsum non liberari, & iudicis est illum cogere ad eam præstandam, iuxta tex. l. illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. prælid. & est receptissima omnium traditio, vt dicit Placza lib. 1. delict. cap. 7. nu. 1. & hoc quamuis pars quæ petit sibi cauere fuerit causa inimicitie, ita Bar. in l. qui bonafide, §. si quis iuxta, nu. 1. ff. de dam. infec. & est communis opinio, dicit Rip. in Rub. de iudic. post nu. 14. ver. Præmissa etiam. Secundum est quod secuta dicta absolute potest custos carceris illum retinere in carceribus pro expensis in carceribus factis, & ita de consuetudine seruare, refert Guid. Pap. decis. 448. quem refert Chassan. super consuetud. Burgun. fol. 90. numero 34.

ADDITIO ASCANII THOLOMEI V. I. D.

SI delinquens capitur cum indultu, quã postea indultus mediante decreto reuocatur clarum est quod carceratus reponi debet in pristinam libertatem iusta notata per Doct. in l. presenti C. de his qui ad eccles. cons. sed in causa Marci Antonij de Falconibus inquisiti & contumacis de homicidio qui fuit captus cum nominatione tantum, absque indultu cum esset decretum quod non gauderet, Regius Fiscus prætendebat ipsum non esse reponendum in pristinam libertatem, ex quo fuit captus cum simplici nominatione & per hoc fuit captus vt contumax & delinquens, & cum per mag. cur. fuisset prouisum quod non reponeretur in libertatem interposita appellatione ad Sacrum Reg. consil. Referente domino Salernitano determinatum est reponendum esse pristinæ libertati; Nam paria sunt captum esse cum indultu vel intuitu Sac. indultus pro vt fuit carceratus prædictus, qui habebat nominationem & ex Reg. peccabat indultum Alber. in d. l. presenti. Præterea per bannum Regium conceditur potestas faciendi nominationem pro seruitio facto & quod nominatus possit gaudere, & sic Princeps mediante banno facit indultum si postea

ex aliqua causa declaratur non posse gaudere non per hoc non debet reponi in pristinam libertatem, Nam alias veniret deceptus verbis banni contra testum in l. 1. de his qui ven. eta. impetr. vbi vide Paul. Castr. & Bal. in consil. 446. prædictus inquisitus adimpleuit ex parte sua postquam nomine ipsius fuit præsentatum caput delinquentis, si non reponeretur in pristinam libertatem non obseruarentur ei promissa in Regio banno vbi dicitur quod obseruabuntur contenta in eo sub verbo & fide Regis. Præterea Princeps facit indultum & gratiam & non iudex textus est in l. relegati, ff. de pen. Salicet. in l. cum indulgentia, C. de sent. pass. iudex solum declarat illud quod continetur in banno, & facit iustitiam pro ut dicit Bossius in titu. de remed. ex sola clem. Princ. Præterea securitas data per Principem debet seruari etiam si verba possent vario modo interpretari pro vt inquit Bald. consil. 400.

Præterea Andreas de la Rocca fuit inquisitus, & carceratus pro non nullis delictis, & præsertim pro sacrilegio quodam intus ecclesiam quo casu non potest gaudere indultu, cum sit crimen exceptuatum per bannum Regium & ita fuit decretum quod non gauderet & cum instetisset se esse reponendum in pristinam libertatem pars aduersa, & Regius Fiscus dicebant quod lex erat certa scilicet Regium bannum, per quod delictum prædictum exceptuatur & tunc est quis reponendus pristinae libertati quando dubium est, posse vel non posse gaudere, nihilominus tam per mag. cur. Vic. quam Dec. per Sac. Reg. consil. referente Domino de Haro fuit determinatum contrarium per l. primam de his qui ven. eta. impetr. & per doctrinam Bossij Cof. in titu. de remed. ex sola clem. Princ. nume. 41. vbi ponit factum de eo qui & m. fuit captus cum gratia absque remissione partis, quo casu gratia non valet, cur. & erat certum non valere cum sit monstruosum facere gratiam sine remissione, & propterea talis gratia non fuit approbata à Senatu Mediolanense, & nihilominus dicit quod fuit repositus in pristinam libertatem pro vt inquisitus prædictus & nota quod cum delinquens ponitur in libertatem debet ita poni quod sit difficilis eius persecutio Bar. in l. 1. §. 1. ff. de acquir. rer. dom. Felin. in c. innouamus extra de treg. & pa.

Vltimo quæro stante statuto quod condemnatus de falso nõ valeat exercere aliquod officium de quibus falsitatibus dictum statutum intelligatur adest circa hoc solemne consilium Pau. Cast. 45. inter consilia diuersorum vbi dicit quod statutum debet intelligi de falsitatibus descendentibus ex l. Corn. de fals. & non de alijs falsitatibus allegat Bart. etiam hoc determinantem in l. quid sit falsum in fin. de fals.

DE DEFENSIONIBVS REORVM.

CAP. SECVNDVM.

SVMMARIVM.

1. A p̄na homicidij qui excusentur, vsque ad nume. 22.

DIXIMVS in genere. videamus in specie. Et in primis qui excusentur à p̄na ordinaria homicidij. Quę quidem materia malo nostro facta frequens est, & quotidie homines trucidantur etiam in leuissimis causis Pro cuius vera cognitione, more solito facias regulam quod scilicet regulariter hodie homicida puniri debet p̄na mortis naturalis, vt dixi infra in secunda parte. Et ita est communis opinio, teste Boss. in tit. de homicid. nu. 109. & tam nobilis quàm ignobilis, & ita recepit practica, dicit Bolen. in repet. 4. capitalium, §. famosos, nu. 641 ff. de p̄n. Quamuis quis maleficum occiderit, l. fin. C. de malefic. Vel seruum vel alium infimę conditionis, l. 1. §. & hominem, ff. ad leg. Cornel. de siccar. Item quamuis dominus seruum suum occiderit, l. vnic. C. de emend. seruor. concor. §. in potestate, Instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. Vel quamuis minor viginti quinque annis occiderit, l. si quis, C. ad legem Corn. de siccar. dūmodo sit dolū capax, vt est text. in l. pupillum, ff. de reg. iur. & est omnium receptissima sententia, vt dicit Placeta lib. 7. delict. cap. 32. nu. 6. & ita refert Aug. ad Ang. de malefic. in verb. scienter & dolose, post nu. 6. Nunquam tamen pupillus debet p̄na capitali affici, pro quocumq; graui delicto, sed eius p̄na debet esse citra mortem vel membri mutilationem delicta enim minorum in regno, arbitrio iudicis sunt puniendā, vt in prag. 1. de minor. Item quamuis quis infantem occiderit, l. si quis necandi, C. ad leg. Cornel. de siccar. Vel quamuis decurio sit qui occiderit, l. diuus Pius, ff. de p̄n. Item quamuis statuto caueatur vel consuetudine, quod alia p̄na p̄biatur, puta pecuniaria. Nō enim valet hoc statutum, & est communis opinio, vt dicit Anan. in c. fin. nu. 1. de delict. p̄ter. Dec. in c. 2. nu. 2. de consti. Couar. lib. 2. resolut. cap. 9. nu. 2. Quicquid dixerit Alberic. non obstante in 2. par. statut. q. 122. relatus per Aug. ad Ang. de malefic. in verb. ex interuallo, post nu. 7. vbi dixit quod totus mundus seruat contrarium & fuit opinio Bar. in l. 1. post nu. 10. verfic. vterius quæro, ff. de publ. iudic. quam opinionē sequutus fuit Carer. pract. fol. 575. nu. 122. Quam quidem p̄nam, pluribus modis limita non procedere. Et primo nisi casuale homicidium sit commissum, dicitur autem casuale homicidium, cum quis alium occidit sine culpa, aliud facere cogitans, & potest poni exemplum in eo qui cum luderet ad iaciendum palum in loco solito, hominem interfecit vt in casu in quo consuluit Soccin. cons. 16.

- lib. 1. Tunc enim & actio legis Aquilæ cessat, 3. itaq; si quis, Instit. de leg. Aquil. & in nihilo tenetur nisi data opera in transeuntem sit iaculatus, vt dicitur cemus infra cap. proximo, de legis Aquil. actione. Secundo limita, nisi nō dolo & neque animo occidendi homicidium quis commiserit, hic enim absolui posse diuus Hadrianus rescripsit in l. 1. §. diuus, ff. de siccar. facit tex. in l. 1. C. eod: eum enim qui asseuerat homicidium se non voluntate, sed casu fortuito fecisse, cum calcis ictu, mortis occasio præbita videatur, si hoc ita est nec super hoc ambigi poterit, omni metu ac suspitione quàm ex admisse rei discrimine sustinet, volumus liberari; dicit tex. in l. cum qui, C. cod. Signorol. conf. 63. in lege enim Cornelia, dolus pro facto accipitur neque in hac lege culpa lata pro dolo accipitur. Quare si quis ab alto se precipitauerit, & super alium venerit eumque occiderit, aut putator ex arbore cum ramum deieceret, non proclamauerit, & prætereuntem occiderit ad huius legis coercionem non pertinet, tex. in l. in lege Cornelia, C. de siccar. concord. tex. in d. l. 1. §. sed si clauis, ff. eod. tit. Plane interdum & culpa puni-
 4 tur, vt in l. 3. §. sed hoc solum; cum sequen. ff. ad leg. Cornol. de siccar. & in l. si quis, §. abortionis, ff. de pan. & in l. 4. §. 1. ff. de siccar. & in l. 6. §. sicuti medico, ff. de offic. presid. Semper autem mitius punitur homicidium commissum sine dolo, & animo occidendi, quam illud quod committitur dolo, & est communis sententia scribentium, vt dicit Capol. conf. 37. colu. 1. & in hoc nemo discrepat, vt dicit Maran. in suo Specu. fol. 26. post num. 59.
- 5 Quæ autem pœna inculposo homicidio sit irroganda? dicas quòd pœna extraordinaria citra mortis, pecuniaria scilicet, vel exilij pro modo culpæ, & ita seruari attestat Boss. in tit. de defens. reor. nu. 68. quem refert idem domi. Clar. in d. §. homicidium, nu. 3. vbi etiam subdit quòd quandoq; pœna triremiam ad tempus, & ita per Senatum illius loci seruatum fuisse in quodam Laurentio Moreno qui propter homicidiũ culpòsum, fuit ad triremes per
 6 triennium cõdemnatus. Quomodo autem cognoscatur, vtrum animo occidendi, nec ne sit factũ, dicas qd ex re constituendũ est, & ita diuus idem Hadrianus rescripsit in d. l. 1. §. diuus Hadrianus, ff. de siccar. Et pone exemplũ in eo qui versus turbam hořum proijciat lapidem, ex quo hominem intersecit, hic enim extraordinaria pœna erit plectendus, quia non adfuit dolus in illo homine interficiendo. Sed tantum culpa in proijciendo lapidem & est cõmunis opinio, teste Menchiaca controuer. Illustr. cap. 9. nu. 2. Itẽ pone exemplum in illo architectore, qui ascenderat machinam, & eam non ligauerat sufficienter, quæ tota cæcidit super caput existentis sub ea, & occidit eum, vt refert Ang. in l. in lege Cornelia, ff. de siccar. dicens quòd fuit punitus pœna arbitraria. Item pone exemplum in eo qui culpa sua causam dat homicidio, puta in portitore, qui noluit in portũ recipere Currus onustos, vt eos transfretaret, & dum ipsorum curruum vectores per aquas transirent

vnus eorū submersus fuit, pro quo tamen portiore consuluit Crauet. conf. 80. Ex re igit constituendum est, nam si quis gladium strinxerit, & eo percusserit, indubitate occidendi animo id eum admisisse dicit. Sed si clau percussit, aut cucumia, in rixa quamuis ferro percusserit, tamen non occidendi animo, Leniendam panam, d. s. diuus Hadrianus. Et ideo in facti contingentia, fuit quædam mulier per septennium in insulam deportata, quæ baulo ancillam percusserat super capite, quam credebat ex viro suo prægnantem ex qua percussione illa decersit, teste Gram. vot. 23. Non enim visum fuit, habuisse animum occidendi prout nec videtur habere, qui ligone homicidium commiserit, vt in casu Ioan. de Amicis, conf. 23. Vel pugno etiam armato, vt in casu Aret. conf. 146. vel calce, vt supra dixi. Vel manaria vt in casu in quo consuluit Bal. conf. 13. & item si quis habeat ensē, & percutiat pōmo enit, non autem ipso ense punctim vel cæsum, vel si habeat roncam, percutiat hasta, non dicitur habuisse animum occidendi, & ita dicunt Doct. vt dicit Marsil. conf. 64. nu. 18. Idem etiam dicendum in eo qui lapidē pro iecerit pro sui defensione contra mordaces canes & hominem transeuntem

7 occiderit, & ita fuisse iudicatum, refert Signo. conf. 27. Item punitur homicida pœna mortis naturalis. Nisi quis tutandæ salutis suæ causa hominem interfecerit, & sic ad sui necessariam defensionem. Est enim indubitata iuris conclusio quod homicidium factum ad sui defensionem non est punibile, cum licitum sit vniciq; vim vi repellere, quod quidem vulgatissimum est, & commune, vt dicit Catal. consil. 53. in princ. inter conf. crimin. diuers. libro 1. & est tex. in l. vt vim, ff. de iustit. & iur. & hanc sententiam dicit esse frequentiori calculo receptam Placza libro 1. delict. cap. 28. nu. 3. in fin. & ita omnium gentium more, & consuetudine receptum esse, ait Capol. consil. crimin. 42. vers. & profecto. Quod etiam procedit in foro conscientia, & est communis opinio, Nicell. in concor. glos. cap. 56. & hæc est apud Theologos receptissima sententia, vt dicit Couar. in rep. Clemen. si furiosus, fol. 323. post nu. 1. Et hoc non solum pro defensione vitæ, & corporis sui, sed etiam pro defensione rerum suarum, & est communis opinio Legistarum Carer. pract. crimin. fol. 371. num. 29. & sequen. Quam opinionem dicit etiam esse communem Claud. in d. l. vt vim, nu. 43. & seq. Dec. ibid. num. 31. Ias. num. 23. & seq. Placza in d. cap. 28. nu. 52. Menchiaca controuer. Illustr. cap. 18. nu. 5. Bona enim & res vitæ æquiperantur, vt dicit glo. in l. aduocati, C. de aduoc. diuersi. iudic. quam dicit esse communi consensu approbatam Placza in loco præalleg. vel adnotanda utique. Item etiam & pro defensione honoris statuitur. Periculum enim famæ æquiperatur periculo vitæ, l. iusta, ff. de manumiss. vindict. sequitur Bolen. in repet. l. capitalium, s. famosos, post nu. 161. Et ideo dicit Bar. in l. 1. nu. 8. C. vnde vi, quod si imminet periculum alicuius iniurię personalis, quod poterit ag-

gressor interfici, & hoc se practicaſſe in ciuitate Venetiatarum, & se defendiſſe quendam imputatum de homicidio refert Ang. in l. is qui aggressorem, nu. 2. C. de siccar. quem refert Masul. conf. 81, nu. 16. Item etiam seruandum, pro defensione eorum qui sunt sanguine coniuncti, & ita tenent communiter Docto. teste Gram. conf. 68. nu. 4, quam opinionem dicit esse comunem Petrus Calef. inter conf. crimin. diuers. conf. 88. nu. 10. lib. 2. Et pone exemplum in patre defendendo filium, Bal. in l. 1. nu. 19. C. vnde vi. Est enim filius pars viscerum patris & matris, l. isti quidam, ff. quod metus caus. & hoc siue filius sit legitimus & naturalis siue naturalis tantum. Est. n. natura communis, l. hos accusare, §. fin. ff. de accusa. Nec ciuilis institutio potest naturalem commutare, l. amicissimos, §. Lucius, ff. de excusatur. & iniuria facta filio presumitur facta patri, l. 1. ff. de iniur. Item posse exemplum in filio defendente patrem, idem Bal. in d. l. 1. nu. 20. subdens quod punitur filius si non defendit patrem, argum. tex. in l. vtrum, ff. de parricid. & in §. aliud quoq; capitulum, in auth. vt cum de appell. cognoscit Gand. in Rub. de defens. a reo facien. nu. 4. Vital. de malefic. Rub. qui alium possit, & c. nu. 2. vbi etiam dicit, hoc non solum habere locum in filiis, sed etiam in nepotibus, motus quia sicut filij, & nepotes tenentur patrem, & auum ab hostibus redimere, vt in Auth. si captiui, C. de Episc. & cler. alias priuantur successione, l. 1. C. de his quib. vt indig. multo magis tenentur eos defendere, l. appellatione parentis, ff. de verbor. sign. sunt enim vna caro, e contra dicimus, §. hac autoritate, 35. q. 3. Tertio pone exemplum, in fratre, fratrem defendendo, Gand. in d. Rub. in princ. & ita in facti contingentia, sicut absolutus quidem Antonius Persicus, qui vt auxiliaretur fratri suo, alium interfecerat cum eo rixantem, Clar. in d. §. homicidium, nu. 27. Item pone exemplum in marito vxorem defendente, vel e contra, idem Bal. in d. l. 1. C. vnde vi, nu. 21. Sunt enim duo in carne vna. Item in sponso, sponsam defendendo, idem Bal. ibid. nu. 23. debet enim esse id. iudicium de sponsa, & vxore, l. oratio, ff. de sponsalib. l. si vxor, §. si minor, ff. de adult. l. non sine, C. de bon. qua. libe. Idemq; dicendum in amasio defendente concubinam, id. Bal. quo supra, nu. 22. sunt enim domestici, & quadam societate iunguntur, l. quod ait, ff. de diuor. l. si vxor, §. si minor, ff. de adult. d. l. non sine, C. de bon. qua. libe. Anan. in c. interfecisti, col. fin. vt quarto. An amasius de homicid. volunt. vbi in ver. Tertio. An vir, habetur etiam de marito vxorem defendente. Item pone exemplum in socio defendente socium, idem Anan. in loco pra. alleg. ver. sexto. An socius Bal. in d. l. 1. nu. 24. Est enim iniuria communis, l. item apud labeonem, §. tenetur, ff. de iniur. & ita etiam sentire videtur Gandin. quo supra. Imo si socius socium non defendit, delinquere videtur, d. §. tenetur, concor. tex. in c. fortitudo, & c. non inferenda, 23. q. 1. & dicit Bal. quo supra per tex. l. 1. C. de rap. virgin. quod non solum socium defen-

- defendere possum contra aggressorem; sed etiam socium aggressoris, & vide eundem Bal. in l. raptos, C. de episc. & cler. Item pone exemplum in amico defendendo amicum; Marfil. in d. l. 1. nu. 220. C. de rap. virgin. Quinimo pro defensione alterius extranei prædicta locum habent secundum Bart. in d. l. vt vim, & in l. si quis in seruitute, nu. 3. ff. de fur. & est communis opinio, vt dicit Dec. in eod. l. vt vim, post nu. 32. ver. subijcit Bar. quæ conclusio est ab omnibus approbata, Alciat. cons. 475. Est enim tantæ potestatis ista defensio propriæ vitæ, quod etiam si clericus sit ille qui vult se defendere; quod adhuc possum illum impune occidere. (Et ex his apparet mihi fuisse permissum occidere insultantem me noctis tempore, & proditorid annis elapsis sub die 26. mensis Augusti 1576. cui licet ensen. è manibus eripuissem illamq; curiæ terræ Pedis montis duxissem, ad instantiam quorundam malepolorum iniquitatumq; filiorum sui carceratus, & nedum insultans. Socii etiam curia, consultores, consilij; fautores; & testes tenentur ad interesse passum ob hanc causam postquam notum erat non solum lippis, sed etiam, & tonforibus me fuisse vti contrarium procuratorem insultatum.) Imo non solum pro mea, sed etiam meorum propinquorum, & etiam extraneorum, & ita indistinctè tenent Canonistæ, Claud. in lectur. d. l. vt vim, nu. 85. quam opinionem dicit esse communem Abb. in cap. si verò; el primo, nu. 11. de pæn. relatus per Couar. lib. 2. resolut. cap. 10. post nu. 8. ver. Quartum si eiusdem. Non est omittendum cons. Riminal. 44. qui consultuit pro quodam
- 11 qui per cusserat. Præterea, à quo prius ipse fuerat percussus. Scias etiam quod non solum licet insultato insultantem occidere, sed etiam licet alium non offendentem occidere, si ab insultante aliter se defendere non poterat, nisi istum interficeret, ita dicit glo. in l. si familia, in verb. poterat, ff. si familia fur. fecit. dica. Quinimo quocunq; modo, ego me defendendo percutio alium non debeo puniri. Quia videtur dare operam rei licitæ; & ita in tali contingentia fuisse absolutum quendam, refert dom. Clar. in d. homicidium, nu. 31. in fin. Qui dum se ab alio insultante defenderet percussit quendam saxo
- 12 qui mortuus est, fuit tamen in exilium missus per annum. Quam quidem conclusionem quod insultatus possit suum aggressorè occidere, amplius procedere quamuis insultatus posset se fugiendo saluare, quia potest nihilominus ipsum insultantem impune interficere, & est communis opinio, vt dicit Ias. in d. l. vt vim, nu. 38. Dec. nu. 35. sequitur Carer. præct. crimin. fol. 403. nu. 131. Boss. in titu. de homicid. nu. 36. Joan. de Amicis, cons. 77. nu. 5. Riminal. cons. 44. nu. 12. Non enim tenetur fugere etiam quod posset sine periculo illud facere, & hanc dicit esse communem opin. Alex. cons. 109. nu. 4. lib. 1. Alex. de Neuo inter cons. crim. diuer. cons. 77. nu. 7. lib. 1. siue insultatus sit persona cui sit dedecori fugere vel non. Felin. in cap. suscepimus, de homic. Tiraquel. de nobili. cap. 20. nu. 64. Placza lib. 1. delict. cap. 18.

nume. 10. & seq. Couar. in rep. clemen. si furiosus. fol. 323. post nume. 4.
 13 Plane scire debes quod ista defensio propter quam quis iuxta prædicta excusatur debet esse cum moderamine inculpatæ tutelæ, quod circa tria consistit, Modum, Tempus, & Causam, Bolognin. conf. 36. col. 5. ver. verum si dicatur, & ita dicunt omnes Doctores, teste Blan. in præct. crim. fol. 146. num. 2. Circa modum, vt eodem genere armorum, quo quis percussus fuit eodem genere se defendere tenetur. l. 3. §. cum igitur, ff. de vi & vi arm. Hinc est quod si aliquis insultet me baculo, non licet mihi illum gladio percutere, si aliter me defendere poteram, & ita tenent communiter Doctores. vt dicit Gram. consil. 63. nu. 2. & 3. Item si verbis mihi fiat iniuria verbis me defendere teneor, ita Specu. in tit. de accus. ver. Quid si vocauit te latronem, quem sequitur Ias. & Angel. in d. l. vt vim, ff. de instit. & iur. Circa tempus vt scilicet in continenti fiat defensio, vt in d. l. 1. C. vnde vi, & in d. l. vt vim, ff. de iustit. & iur. & l. 3. §. fin. ff. de vi & vi arm. dicitur enim defensio facta incontinenti antequam quis deueniat ad actus extraneos l. si ex plagis, §. si tabernarius, ff. ad legem Aquil. & vide tex. in l. 23. §. si. ff. ad leg. Iul. de adul. Et ideo si post se datam rixam vulneratus ex interuallo insultum fecerit in vulnerantem, non videtur id fecisse causa defensionis. Sed vindictæ, & est communis Theorica Doctores. vt dicit Cæpol. consil. crimin. 56. nu. 7. Circa causam, vt faciat ad defensionem non autem ad vindictam l. scientiam, §. qui cum alter, ff. ad leg. Aquil. tamen in omnem casum licet aggressus modum excedat non debet puniri pæna ordinaria, sed mitiori arbitrio iudicis, etiam si dolo excessisset & ita cõmuniter concluditur, Socci. Iunior. consil. 36. nu. 10. lib. 2. Carer. præct. crimin. fol. 409. nu. 152. &
 14 seq. Couar. in repet. d. clemen. si furiosus, fol. 323. post num. 3. Non est omittenda Bal. decis. in l. solam, post num. 11. C. de testib. quod ad probandam defensionem non est necesse, vt probetur in specie ista necessitas defensionis, sed satis est quod probetur simpliciter quod fecit ad sui defensionem & ita cõmuniter tenetur dicit Carer. præct. crim. fol. 403. nu. 126. relatus per Placzam, in d. c. 28. nu. 20. Dec. in d. l. vt vim, num. 7. Et ideo sufficit probare quod aduersarius veniebat armatus contra ipsum, ita tenet glo. in l. 1. in verb. Moderatione, C. vnde vi, quam dicit esse communiter approbatam Bertran. consil. 128. nu. 3. lib. 7. Gram. conf. 56. nu. 9. Claud. in d. l. vt vim, in lectura, nu. post 54. quam opinionem dicit esse communem, idem Placzam, in loco præalleg. nu. 15. Non enim tenet quis expectare quod prius ab alio percutiatur, vel offendatur, sed si ille sibi mortem minetur, potest ipse statim illum percutere. ita glo. in d. l. prima, C. vnde vi, quam sequuntur communiter doctores. vt dicit Petrus de Barbob. inter consil. crimin. diuers. consil. 97. num. 21, libro primo. Petrus Calephatus inter consil. criminal. diuers. libro secundo, consil. 88. num. 21, consil. 89. nu. 3, & consil. 9. nu. 4.

eod. volumi. & ita firmant communiter omnes, vt dicit Ioan. de Amicis, consil. 116. num. 5. & ita fuisse absolutum in facti contingencia, quendam nobilem, qui alium sibi minantem interfecerat, refert Afflict. super prima parte constit. Reg. Rub. 6. num. 33. & Rub. 13. num. 30. Et in eo qui præparabat offendere dicit fuisse in facti cōtingencia iudicatum, quòd potuerat impune offendere, Ias. in d. l. vt vim post nu. 9. quem refert Carer. pract. crim. 15 fol. 391. nu. 9 1. Item limita, nisi quis latronem ac depopulatorem agrorum occiderit; l. 1. C. quando liceat vnicuiq; sine iudic. se vindicare, vel desertorē militiæ occiderit, l. 2. C. eod. tit. Vel nisi quis transfugā occiderit, l. 3. §. si. ff. ad leg. Corn. de siccar. Vel nisi, quis stuprū sibi vel suis per vim inferentem occiderit, l. 1. §. si. ff. eod. Vel nisi seruus iussu domini occiderit iux. ea quæ 16 dicta fuerūt supra in pri. c. eod. tit. Item limita, nisi quis furem nocturnum occiderit: lex enim duodecim Tabul. furem noctu deprehensum occidere permittit, vt tamen id ipsum cum clamore testificetur, dicit tex. in l. 4. ff. ad leg. Aquil. Et ita demū impune feret si parcere ei sine suo periculo non potuit, dicit tex. in l. furem, ff. ad l. Corn. de siccar. Concludas tamen secundā communem opinionem, quam attestatur esse Bolen, in d. rep. l. capitalium, §. famosos, nu. 164. Prac. Iodoci. cap. 78. nu. 2. quod ad hoc, vt licitum sit occidere furem nocturnum, multa requiruntur. Primò quod istud fiat, pro defensione sui ipsius vel rerum suarū, alias non posset quis occidere furem, si recedat sine rebus suis. Secundo requiritur, q; volens occidere furem nocturnum clamet. Tertio requirit quod eum non cognouerit, neq; habuit testes qui potuerint illū cognoscere, & cōtra eum deponere de furto. Vltimo, q; eum capere non potuerint. Interdiu autem deprehensum ita permittitur occidere, si is se telo defendat, vt tamen æque cum clamore testificet. Id. 4. ff. ad leg. Aquil. concor. tex. in l. si pignore, §. furem, ff. de fur. sin autem cum posset ad præhendere maluit occidere, magis est vt iniuria fecisse videatur. Ergo & legis Cornelix tenebitur, vt in l. 5. in princ. ff. ad leg. Aquil. Quòd intellige vt procedat quādo quis dubitat, an venerit ad furandum, vel ad occidendum, neq; potuit ei parcere absq; propriæ vitæ periculo, & hoc fatent omnes, Couar. in repet. d. clemen. si furiosus, fol. 327. ver. Primus sit, de homicid. Idem etiam dicendū quando reperitur à domino exportare res suas & cum illis aufugere neq; aliter poterant recuperari, quia scilicet, nolebat eas restituere, & telo resistebat & est cōm. opinio, vt dicit Alex. conf. 138. nu. 9. lib. 6. Couar. quo supra fol. 327. ver. secundo proponitur, Ias. in d. l. vt vim, nu. 25. ff. de iusti. & iur. relatus per Villalob. in sua collecta cōm. opi. in litera O. nu. 19. Dicit tamen Felin. in c. 2. post nu. 4. de homicid. quòd 17 de iure Canonico non licet furem interficere, pro rebus tantum seruandis, & quod ita omnes concludunt. Item puniatur homicida pena mortis naturalis, nisi furiosus vel infans occiderit. Infans enim vel furiosus si hominem occiderit

occiderit lege Cornelia non tenet, cum alterum innocentia consilij tuetur, alterum fati infelicitas excusat, dicit tex. in l. infans, ff. de siccat. tex. in constit. Reg. terminū vitæ, & ita est frequentiori doctorum calculo recepta sententia; Placza lib. 1. delict. cap. 29. nu. 1. secundum quam opinionem refert domin. Clar. lib. 5. sent. 5. pract. q. 60. nu. 7. quod in facti contingentia, fuit quidam Philippus Nicola absolutus, qui proprium filium quem vnicum habebat interfecit. Et quædam Iacobina Ferraria, quæ puella quandā erimam, baculo interfecerat, comperto quod laborabat atrabile, & quæ alias vti mentecapta fuerit, custodita in hospitali Sancti Vincentij, fuit absoluta & iterum transmissa, ad dictum hospitale. Refert tamen Igneus in l. 3. §. ignoscitur, ff. ad Syllan. quod Parisijs quidam mentecaptus, qui in aula regalis palatij quendam Ungarum interfecerat, qui biduo ante illum alapa percusserat, fuit ad mortem damnatus, quod non est laudandum, sed potest de iure sustineri; nam ex præcedenti alapa videtur tunc dilucida habuisse interualla licet Anton. Gomez. cap. 1. delict. nu. 72. referat quod Serenissima Regina Castellæ fecerit, quendam furiosum, qui intulit vulnus Serenissimo Regi Ferdinando, punire, ob regalis enim personæ Eccellentiam potuit iustum videri, & proinde si casus contigerit d. l. infans, & constit. Regni terminum

18 vitam seruabis. Item nisi adulterum cum filia deprehensum pater occiderit, permittitur enim patri ius occidendi adulterum, l. patri, cum l. seq. ff. de adult. concor. tex. in l. 4. C. eod. & hoc quamuis non naturalis, sed adoptiuus sit. Non enim hoc casu naturalis pater ab adoptione separatur, l. nec in ea, ff. eod. Item quamuis tempore matrimonij eam in potestate non habuerit, sufficit tamen si eo tempore habeat in potestate, quo occidit, l. quod ait, §. sufficit, ff. eodem, ex quibus nota quod ad hoc vt pater possit adulterum occidere, primo requiritur vt filia sit in eius potestate. Secundo requiritur, vt vtrumque in simul & adulterum, & filiam occidat d. l. patri, ibi, in simul cum filia, nam sit alterum occidat lege Cornelia reus erit, d. l. nihil interest, ff. de adult. Sanè si altero occiso alter sit vulneratus, impunitus conceditur, potius enim fato, quam voluntate &c. dicit Marcus & Claudius rescripserunt in d. l. nihil interest. Tertio requiritur vt incontinenti, non ex interuallo pater filiam quoque occidat, d. l. quod ait lex, §. fin. Quarto requiritur, vt pater qui occidit iure patris accusare non prohibeatur eos enim ius occidendi habere, qui iure patris &c. dicit tex. in l. marito, §. fin. ff. de adult. Quinto requiritur, vt in ipso opere, pater filiam cum adultero deprehendat, & ita labeo probat, Pomponius scribit, Solon & Draco dicunt in d. l. quod ait lex. Ultimo requiritur, vt domi suæ vel generi sui filiam deprehensam, cum adultero pater occiderit, non alibi, d. l. quod ait lex, §. quare. Ius enim occidendi patri conceditur domi suæ vel generi, dicit tex. in d. l. nec in ea, §. ius occidendi, Domus autè pro domicilio accipienda est, dicit tex. in d. l. occidendi,

Et ideo si pater alibi habitet, habeat etiam & aliam domum, in qua non habitet, deprehensam illo filiam, ubi non habitat, occidere non poterit d. s. quare, in fin. Et hæc omnia locum habent, etiam si talis adulter si clericus, potest enim pater illum deprehensum citra excommunicationem percute- re, neq; incurrit in pœnas c. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. & est cõmu- nis opinio Bermon. de concubin. fol. 267. nu. 5. in fin. Item quamvis magi- stratus sit, & ita firmavit Bar. in l. marito, §. illud, ff. de adulte. His autem omnibus (vt supra) non concurrentibus, non liceret patri occidere. Tamen si occideret mitiorem pœnam irrogandam voluit tex. in l. Graccus, C. de
 19 adulterijs. Item limita, nisi adulterum cum vxore sua deprehensum mari- tus occiderit, hoc enim casum nullam ob id calumniam metuere potest, di- cit tex. in d. l. marito, & hoc quamvis libertus adulterius aureorum anu- lorum impetrauerit, l. si is qui, ff. eod. Item quamvis filius familias sit mari- tus non sui iuris, d. l. marito, §. cæterum, si tamen sit vilis persona adulter, tunc enim potest impune à marito interfici in domo propria, d. l. marito, & non alibi. Plane si eum occiderit pœna vltimi supplicij non punitur propter iustum dolorem, sed mitius nam si est humilis persona maritus damnatur in metallum si honestior relegatur in insulam, d. l. si adulterium cum ince- stu, §. Impp. ff. de adult. vel mittitur in exilium, l. Graccus, C. eod. De iure autem Regni nostri marito permittitur & adulterum & vxorem in ip- so actu deprehensos ambos occidere nulla habita distinctione personarum, vt est tex. in const. Reg. si maritus, & ideo caueant officiales à Thoris alien- nis. Quinimmo maritus & pater in casu permissio possunt etiã alteri deman- dare, vt adulterum cum vxore deprehensum occidat & ita fuisse decisum re- fert Afflic. super 3. par. constit. Reg. Rub. 46. num. 4. quem refert pract. Carer. fol. 445. nu. 240. secundum quam opinionem ita se obtinuisse, re- fert Cæpol. de seru. vrbano. præd. cap. 23. circa fin. Et videas tex. in §. il- lud, in authen. matri & auix, ubi datur casus in quo licitum est marito vxorem occidere & adulterum licet nõ in ipso actu neq; in domo propria. Hęc autem de iure ciuili locum habent. De iure vero canonico non licet neque patri neq; marito, filiam aut vxorem vel adulterum in adulterio deprehen- sos occidere secundum glo. in cap. inter hac, in glo. 1. circa medium 33. q. 3. Villa lob. in sua collect. cõmu. opin. in litera M. nu. 23. Quod autem sit per- missum vxorem adulteram occidere tu habes tex. in d. l. si adulterium cum
 20 incestu, §. Imperatores, & in l. 1. §. fin. ff. ad leg. Corn. de siccar. Item limita- ta, nisi quis vigore statuti id permittentis homicidium commiserit, valet enim hoc statutum Bar. in l. omnes populi, nu. 23. ff. de iustit. & iur. & est communis opin. Alex. in l. si plagij, nu. 2. ff. de verb. oblig. & ibi Iaf. nu. 3. Viuius commu. opin. fol. 204. versi. statutum disponens, quod bannitus pos- sit, in princ. seq. Decius consil. 327. num. 3. Et hoc siue occidendi consti-
 tuatur

tuatur primum. siue non, idem Alex. & Viuius quo supra. Quo quidē casu
 excusatur etiā ille qui bannitū causa vindictæ occidit, & ita obseruari at-
 21 testat Boss. in tit. de bannit. quid amittant, nu. 1. in fin. Item limita, nisi quis
 nō ex ipso vulnere decesserit. Quod distinguit secundū Docto. Nam aut cer-
 tum est vulnus fuisse mortale, & tunc si mors superueniat tenet vulnerans
 de occiso, & puniendus est pœna ordinaria homicidij, iuxta tex. in l. quod ait
 lex, §. quod si mortifero, ff. ad leg. Aquil. in quo casu non excusatur vulnerans
 ob culpam vulnerati, vel medicī imperiti, aut quāvis alia causa, l. ita vulne-
 ratus, in Prin. ff. ad leg. Aquil. sequitur Blan. in pract. crim. fol. 135. nu. 97. de
 quo standum est arbitrio iudicis, qui considerata qualitate, & loco vulneris,
 relatione medicorum, ac temporis & longitudine quo vulneratus superuixit
 post vulnus illatum, & alijs probationibus æstimabit, an ex ipso vulnere an
 ex alia causa decesserit, & ita tenent communiter Docto. vt dicit Marfil. in
 pract. crimin. §. & quia, nu. 16. & in cons. 7. nu. 27. relatus per Apost. ad
 Riminal. in cons. 281. sub nu. 3. Sane scias q̄ vulnus lethale non durat ultra
 quadraginta dies secundum sententiā medicorum quam refert Angel. in l.
 vnica, C. de emen. propinq. & dicit Riminal. d. consil. quod ita obseruat cō-
 munitis stilius. Et ideo si ante quadagesimū diem vulneratus decesserit vul-
 nerans tenetur de occiso, quia præsumitur mortuus ex vulnere, & ita om-
 nes concludunt, vt dicit Capol. cons. crim. 41. ver. tertio veniens, nisi ta-
 men intelligas vulneratus post triduum illati vulneris per ciuitatem ambu-
 lauerit, tunc enim etiā si postea moriatur nō præsumitur ex vulnere deces-
 sisse, secundum glo. in d. l. vnica, §. depulsa, C. de emen. seruor. quam appro-
 bant, & sequuntur omnes Docto. vt ait Marfi. in l. si in rixa, nu. 59. ff. ad leg.
 Corne. de siccar. & in pract. crimin. §. & quia, nu. 17. Arnon. folioq; 39.
 Prospere quædam. Aut certum est vulnus non fuisse mortale, & tunc si con-
 stat vulneratum, mortuum fuisse ex alia causa quàm ex ipso vulnere, non te-
 netur vulnerans de occiso, ita dicit Bal. in l. qui occidit, §. si. ad leg. Aquil.
 & in hoc nemo est qui discrepet, Riminal. consil. præfato 281. Aut vero su-
 mus in dubio, an vulnus esset lethale an non, & tunc si apparet de aliqua ne-
 gligentia, seu culpa vulnerati, & tunc vulnerans non tenetur de occiso iu-
 xta notat. in l. si ex plagis, ff. ad leg. Aquil. Aut non apparet de aliqua negli-
 gentia seu culpa vulnerati, & eo casu vulnerans de homicidio punitur, & ita
 tenet Gand. in tit. de homicid. post nu. 24. ver. sed pone, quod aliquis, vbi
 ponit exemplam in rustico qui in capite vulneratus iuit ad laborandum, &
 vide Blanc. in pract. crimin. fol. 134. post num. 96. circa medium, Signor.
 consil. 263. nu. 6. & quid in hoc casu fuit deci. per Sac. Reg. consil. videas
 22 Gram. consil. 2. Sed an curia vel eius familia occidens delinquentem, ex-
 cusetur à pœna homicidij? videas ea quæ cum iuui supra cap. 6.

ADDITIO PETRI DE MORANTE V. I. D.

ADDE. quod à pœna homicidij excusatur occidens rebellem licet rebellis non fuerit declaratus, dummodo postea probetur & declaretur pro ut declarari & probari potest post homicidium cõmissum quod erat rebellis, ita dixit Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, Rebellando nu. 22. & est communis opinio teste Boss. in titu. de hæret. post nu. 29. & in titu. de crim. læs. maiest. nu. 119. & ita seruatum fuit in Duce Urbini quando interfecit Cardinalem Papiensem, super quo casu consuluit Ruin. conf. 4. lib. 5. & Ferret. conf. 31. Sed an excusetur à pœna ordinaria homicidij volens occidere Caium, & occidit Sempronium? Doctores dicunt quòd sic, ex quo respectu Sépronij non fuit animus occidendi, & sic quod potius culposum sit homicidium, quam dolosum, vt refert Placza lib. 1. delict. cap. 27. nu. 1. & hanc esse cõmunem opin. refert Gram. conf. 5. & fuit etiam in facti contingentia iudicatum per Sac. conf. test. eod. Gram. super constit. Reg. fol. 14. nu. 21. Et dicit Couar. in cap. Alma mater, fol. 497. post nu. 15. ver. non ad eiusdem extra de testa. & in repet. c. quamuis. fol. 53. post nu. 3. quod cõmunis est opinio, q̄ volens percutere Titium laicum & percusserit Caium clericum, non incidat in pœnam excõmunicationis. Ego autem seruarẽ opinionem Bar. contrariũ determinantis vt scilicet debeat puniri pœna mortis, in l. respiciendum, §. delinquent, in fin. ff. de pœn. ad quam facit Reg. prag. ad restringendum, de ic̄tu scoppisti, quia operam dabat rei illicitæ & sic attento initio illicito vel licito illud quod sequitur eadem pœna puniẽ, sed ibi adest apostilla quòd iudicis arbitrio punitur. Et quod pœna extraordinaria puniatur, & sic Bar. in d. l. respiciendum, §. delinquens sit intelligendus latissime dicit Blan. in eius pract. crim. in verb. Casu nu. 3. alleg. Cu. Iun. in l. in actionibus, nu. 13. ff. de in lit. iur. Claud. seiffel. in l. 1. nu. 31. ff. de legi. glo. in c. illud, in ver. seruũ suum, l. 5. q. 1. Nic. de Mattarel. Capol. & Iaf. vt ibi, quãuis idem Bar. in l. si cum seruo, ff. de iniur. reliquit hoc cogitandũ.

DE DEFENSIONIBVS REORVM.

CAP. TERTIVM.

S V M M A R I V M.

1 A pœna furti qui excusentur, ad nume. 20.

EODEMQVE modo facias regulam quod scilicet furtum committens regulariter pœna mortis naturalis affici debet vt infra dicam in secun. par. Nisi tamen depositarius depositum abneget, Sola enim cogitatio furti

faciendi non facit furem, nisi id intercipiendi causa occultauerit l. 1. §. sola, ff. de fur. concor. l. inficiando, eod. tit. Item nisi seruus, vel filius familias, se liberum vel patrem familiam, se simulent vt eis credatur, l. si quis vxori, §. seruus, ff. eod. vel nisi quis fraudem adhibuit, vt sibi vel alij credatur, vt dicendo se locupletem, fideiussorem se daturum, pecuniam confestim soluturum d. l. falsus creditor, §. si quis nihil. Nam in his omnibus magis decipit, quam furtum facit, & ideo non tenetur, nisi cum quis certæ personæ crediturus, alia pro ea subiecta sit minus idonea d. l. si quis vxori, §. cum Titio, concor. tex. in l. si is qui rem, §. si tu Titium, ff. de fur. Item limita, nisi ære pignori dato ad aurum esse affirmauit, turpiter enim sit furtum autem nõ sit, l. cū æs, ff. eod. l. 36. ff. de pign. actio. Item nisi quis equum vel asinum alienū in equas suas gignendi causa admisit, tunc enim furti non tenetur, nisi fraudandi quoq; animum habuerit, d. l. si quis vxori, §. si quis asinum meum, ff. eod. Item limita, nisi fur aliquid fregit aut ruperit non animo furandi, l. si

3 quid fur, ff. eod. & pone exemplū in d. l. si quid, §. 1. Item limita, nisi seruus domino vel filius familias patri furtum fecerit, §. hi, qui, Insti. de oblig. ex delict. l. ne cum filio familias, ff. de fur. serui enim & filij nostri furtum quid faciunt, ipsi autem furti nobis non tenentur, l. serui & filij, ff. eod. concor. tex. in l. 1. C. de noxal. actio. tex. in l. si quis vxori, in princ. ibi, idem dicendum, ff. de fur. & hoc quæuis seruus qui furtum fecit manumissus sit vel alienatus, d. l. 1. C. de noxal. ibi, neq; aduersus ipsum concor. tex. in d. l. serui, & filij, ibi, vnde est quæsitum, tex. in l. 1. §. hæc autem, ff. de his qui testam. liber esse, & dicit tex. l. si seruus communis, ff. de fur. & in d. l. falsus credito, quod quamuis seruus communis vni ex dominis furtum fecerit, excusatur. Item amplia quamuis seruus cū emptori furtum fecisse factus sit in emptus, l. inficiando, §. cum seruus, d. l. serui nostri, §. cum autem, ff. de fur. excusant dico, nisi filius familias qui castrense peculium habet patri furtum fecerit, l. si quis vxori, in princ. ibi, sed si filius, ff. eod. Item nisi seruus legatus vel liber esse iussus, ante aditam hæreditatem, hæredi furtū fecerit, l. à Titio, l. si iussus, §. fin. ff. eodem. Item nisi seruus cum in fuga esset, domino furtum fecerit, & ab alio possideatur, d. l. serui & filij nostri, §. fin. Item limita nisi is furtū fecit ei, à quo bona fide possidetur quòd distingue, vt in l. apud antiquos, C. de fur. Præterea limita nisi pater filio quem in potestate habet furtum fecerit, quia excusatur, l. actiones, ff. de actio. & obliga. d. l. cum filio familias, ff. de furtis, concor. tex. in l. 4. ff. de iudic. & d. §. hi qui, insti. d. tit. concor. §. item inutilis, Insti. de inutilib. stipul. & hoc nisi pater rem castrensis peculij vel quasi subriperit, d. l. 4. & ibi glo. ff. de iudi. concor. tex. in d. l. si quis vxori, 5 ibi, an pater, teneatur, ff. de fur. Item limita, nisi libertus patrono vel clienē sue mercenarius, ei qui eum conduxit furtum fecerit, l. si libertus, ff. eod. Vel nisi vxor marito vel contra maritus vxori furtum fecerit, l. 1. cū seq. ff. rerum

ff. rerum amot. l. quinta, ff. expil. hære. l. secunda, C. rerum amot. l. 17. C. de fur. & hoc quamuis rem marito commodatam vxor abstulerit, l. fin. §. cum autem, C. de fur. Vel nisi impubes furtum fecerit, quia non tenetur, nisi sit doli capax & proximus pubertati, §. in summa, Instit. de oblig. ex delict. l. 6. impuberem, cum l. sequen. ff. de furtis. Item limita, nisi nemo rei surreptæ dominus vel possessor sit, l. si hereditariam rem, ff. expil. hære. l. 1. §. secunda, ff. si is qui testa. liber esse; concord. tex. in d. l. falsus creditor, §. qui alienum, ibi, nec enim furtum, ff. de fur. & pone exemplum in eo qui rem à domino pro derelicto habitam abstulerit quodd fallit in casu l. si cū quis, ff. eod. Præterea limita, nisi liber conquereute matre sit ablatu, l. mater filij, ff. de furtis, secus autem si pater filio surrepto furti agat, quia non excusatur, l. eum, qui emit, §. filius familias, l. si filius surreptus, ff. de furtis. §. interdum etiam, Instit. d. titu. patrem enim furti actionem habere palam est dicit ibi, tex. nisi pater non furti actione, sed conditione furtiuæ agere velit, d. l. mater, §. liberarum, ff. de fur. Item excusatur fur à pænâ furti. Si probet, quod ille cui furatus est erat eius debitor, & quod ab eo creditum suum consequi non poterat, licitū est enim ei, qui non potest à suo debitore creditum suum consequi, æquivalentem rem, seu quantitatem ei subripere, & est communis opinio, Couar. libro 1. resolut. cap. 2. post nu. 15. ver. quarto eodem. Item excusatur si res hereditaria sit subrepta, l. hereditariæ, cum duabus ll. sequen. de furt. concor. tex. in l. 40. ff. de noxalib. actionib. vel immobilis, §. quod autem. Instit. de vsucap. l. 14. §. qui vim, ff. quod metus caus. l. verum est, ff. de furtis. Vel si quis rem suam subripuerit, hoc enim casu furtum non committitur, nisi debitor pignus subripuerit, §. aliquando, §. furti autem, Instit. de oblig. ex delict. l. itaque fullo, §. sed si res, l. actiones, §. fin. l. si seruus communis, §. locaui, l. si is qui rem, in princ. ff. de fur. vel nisi pars rei alterius sit, l. si socius, ff. de fur. Vel nisi usufructus rei alterius sit, creditoris, §. dominus, ff. eod. concor. tex. in l. cum xs, §. fin. ff. eod. Vel nisi dominus rem suâ bonæ fidei possessori auferat, hisce enim casibus omnibus furti tenet nisi nihil hoc casu intersit bonæ fidei possessoris, rem ei à domino surreptam esse l. qui iniuriæ, §. fin. ff. de fur. Plane si dominus rei commodatæ commodatario rem auferat commodatam non tenetur, l. creditoris, §. dominus, l. si is qui rem, ff. eod. Quid autem si quis non rem suam, sed precium rei suæ venditæ dominus surripuerit an teneatur. Respon. quodd sic, & ita dicit tex. in l. qui vas, §. fin. ff. eod. & in l. 38. §. si seruum, ff. de noxal. actio. Præterea excusatur à pænâ furti si quis rem sibi debitam surripuerit, & pone exemplum in l. cum creditor, & in l. eum qui emit, §. adeo autem, ff. eod. Nisi tamen debitor retentionem in illa re habuerit, vel per exceptionem poterat defendi, d. §. adeo autem, ibi, plane. Vel nisi creditor debitoris condemnati bona, propria autoritate distraxerit, quia non excusatur, l. sexta. §. penult. ff. de

- 10 ff. de re iudic. Item excusatur à pœna furti, si quis non inuito, sed volente domino rem eius contrectauerit, l. qui vas, §. qui ex voluntate, ff. de fur. ad hoc enim vt dicatur furtum requiritur quod contrectetur res aliena inuito domino, & propterea Iacob. de Aren. tradit cautelam furi; vt scilicet dominus dicat quod illam accepit de eius voluntate, quæ excusatio parum in practica prodesset cum hoc de consuetudine non seruetur, vt dicit Ang. in l. inter omnes, §. recte, nu. 5. ff. de fur. relatus per Augu. ad Angel. de malefic. in verb. comparent, & produxerunt instrumentum pacis, post nu. 1. 2. & contrarium tenuit Bart. in dicto §. recte, nu. 1. cuius doctrina est communiter approbata, Curt. Iunior. in l. 1. nu. 5. C. de furtis, nisi concurrent alie confessiones (dicit ibi Bart.) & verisimilitudines vt puta quia esset eius amicus vel consanguineus, vel solitus talia donare, vel quod res esset modici valoris, vel huiusmodi, tunc enim posset excusari, quod iudicis arbitrio relinquitur, & ita est communis opinio. Felin. in cap. nulli, nu. 5. de presumptione. Bossi in tit. de furtis, post nu. 58. Quid autem si quis seruum alicuius sollicitasset vt res aliquas domino auferret, & ad se perferret, seruus autem id domino indicauerit, & dominus vt sollicitatorem in ipso delicto dedrederet, permiserit seruo rem ad eum perferre, an habet locum pœna furti? quod sic ita dicit tex. in §. sed & si credat, Instit. de oblig. ex delicto. Cordat tex. in l. 20. C. de furtis. Præterea excusatur si quis sciens, & non prohibete domino rem eius subriperit, l. penul. ff. de fur. Nisi tamen sciens prohibere non potuit, vel verecundia motus prohibere noluit, d. l. penul. Item excusatur quis à pœna furti, si non furandi animo rem alienam abstulerit vel contrectauerit, l. verum, §. si. ff. de fur. l. 41. §. si. ff. ad leg. Aquil. §. placuit, in fine, Instit. de oblig. ex delicto. & §. in summa, eod. tit. facit tex. in l. in furti, §. recte Pedius, ff. de fur. & pone exemplum in eo, qui per infantiam rem alienam aufert, d. §. in summa. Item in eo qui per lasciuia pecus alienum sugauit, §. interdum quoque, Instit. d. tit. Item in eo, qui asinum alienum in equas suas gignendi causa immittit d. l. si quis vxori, §. si quis asinum, ff. de fur. Item eo, qui ancillam alienam libidinis causa rapuit, l. verum est, ff. eod. Nisi tamen ancillam non meretricem quis rapuerit, tunc enim furti actione tenetur, vt ibi. Præterea excusatur si quis putauit se domino volente, vel non inuito rem eius contractare, §. placuit. Instit. d. tit. d. l. inter omnes, §. recte dictum est, & l. qui re sibi, ff. de fur. Item etiam si putauit rem à domino pro delicto habitam d. l. falsus creditor, §. qui alienum, ibi, sed & si non sit, §. si quis sponte, & §. si iactum; ff. de fur. Vel si quis, putauit rem suam esse, §. ita tamen, Instit. vi bonor. rap. & pone exemplum
- 14 in l. si quis ex bonis, ff. de furtis. Præterea furtum in alea lutum factum non punitur, l. 1. in princ. ff. de aleat. dummodo factum sit eodem tempore quo luditur & in eadem domo, vt ibi dicit tex. Quinimo adhuc pœna cessat si alius

- alius quam iutor furtum commiserit, d. l. 1. §. item notandum. Porro si conditione vel vindicatione furti agatur admittitur dominus d. l. 1. §. quod autem. Item excusatur si propter necessitatem quis furatus sit, eo enim tempore extremæ necessitatis licitum est furari, & est cõmunis opinio, Marian. in c. si quis propter, post nu. 12. de fur. Cagnol. in l. quæ propter necessitatem, nu. 2. ff. de reg. iur. quæ refert Benincasius de pauper. fol. 105. nu. 2.
- 15 Item excusatur si fur rem non celauerit, l. qui vas, §. qui ex voluntate, in fine, ff. de fur. vel contractatio secuta non sit, d. l. si quis vxori, §. neque verbo, l. 1. §. sola, l. vulgaris, §. qui furti, l. si quid fur, in princ. & §. 1. ff. cod. concor. l. 3. §. si rem, in fine, ff. de acquir. possess. tex. in l. 53. §. fin. ff. de verb. sig. Item si furem deprehensum dominus deduxit ad præfectum vigillum vel præsidem & ab eo condemnatione facta, rem ablatam recepit, l. interdum, §. qui furem, ff. de fur. vel si reus delato iureiurando, iurauerit furtum se non fecisse, quod dic vt notat. in d. l. si quis vxori, §. si quis iurauerit vel si reus mortuus sit l. si cum quis, §. quandiu, l. si seruus, §. ex his igitur, ff. cod.
- 16 Item posset ad excusationem allegari furtum esse domesticum & proinde non puniendum l. respiciendum, §. furta, ff. de pæn. quod de consuetudine non seruatur nisi in leuibus, & propterea fuit laqueo suspensus quidam famulus, cui dominus pecuniam tradiderat, vt alteri mutaret, & ipse illam in vsus suos conuerterat. pro Quo famulo fuerat adlocatus, Io. de Imola, prout ipse id recenset in l. si tibi dederim, ff. de donat. & in l. casus, ff. de solut. relatus per Igneum in l. 1. in prin. nu. 97. & seq. ff. ad Syllan. vbi etiam refert Rothmagi ita pluries fuisse iudicatum, sequitur Ias. in l. eius qui, §. quas vero, nu. 7. ff. si cert. pet. & vide Chassan. super consuetud. Burgun. fol. 48. nu. 37. vbi quædam ancilla quæ fuerat domino sub furata certam quantitatem auri & argenti, fuit laqueo suspensa, & vide Boer. decis. 316. post nu. 7. vbi refert, quod quidam famulus pro furto fuit trãsmisus ad triremes perpetuo vide etiam Afflict. super r. par. constit. Reg. quid fuerit iudicatum in quadam alia ancilla in Rub. 63. nu. 12. Dicit etiam Papo lib. 2. tit. 5. Arresto. 2. quod quidam mulcterus qui domino suo furatus fuerat notabile
- 17 quantitate pecuniarum, fuit laqueo suspensus. Item excusatur si fur hostium seruus sit effectus, quod dic vt habetur in l. si cum quis, §. fin. ff. de fur. vel si de furto transactum sit, l. post. decisionem, C. de transac. sed hoc ad minuendam tantum penam sufficeret in casu in quo ex officio procedi possit. Præterea excusatur si fur, seruus eius cui furtum fecit factus sit l. si alienus, ff. de noxal. actio. l. à Titio, ff. de fur. hoc enim casu pænã furci euittatur, quamuis is qui furtum passus, est rursus seruum alienauerit d. l. si alienus, ibi, nec si postea alienauero, concor. d. ver. & vt maxime tex. in l. quod dicitur, ff. de fur. Item quamuis pro parte tantum dominium sit nactus, d. l. falsus creditor, §. penul. ff. cod. quia à pænã liberatur, nisi post litem conte-

statam dominium furis, is qui furtum passus est, sit natus, tunc enim p̄na nō
 extinguitur d. l. si alienus ibi quod si, ff. de noxal. actio. Pariq; modo liberaf
 à p̄na furti seruus si vsum fructum tantum, dominus rei in seruo fuerit na-
 18 ctus. sed an excusetur si res furata esset modici valoris nam de re minime
 non videtur curandum, vt est tex. in l. scio, ff. de in integr. resti. & est cōmu-
 nis regula, vt dicit Gomes, in §. p̄nales, post nu. 4. In lti. de actio. quod non
 est admittendum, nam actio furti datur etiam de re minima, vt pro gallina
 vel pro anserē, imo etiam pro ouo, vt dicit glo. in §. gallinarum, Insti. de re-
 diuisi. in verb. qui Lucrādi. Tiraquel. in tract. de iudic. in rebus minim. exig.
 fol. 50. col. 2. ver. 10. & hęc opinio (quā omnes sequuntur) est frequentif-
 19 simo omniū calculo recepta, Couar. lib. 1. resolut. c. 3. nu. 12. Vltimo à p̄-
 na furti excusat si semel furti nomine actum sit, obstat. n. exceptio rei iudi-
 cata, vulgatis iuribus, & hoc quamuis alia actioe antea sit actum, l. si is cui,
 l. si quis egerit, ff. de fur. l. 1. C. cod. l. 1. ff. vt bon. rap. Nisi tñ conditione
 vel vendicatione furtiua actum sit, hoc. n. casu nihilo minus furti agi potest,
 l. ancillæ, C. de fur. Non enim habet locū furti p̄na si semel actum sit. Nisi
 alius antea egerit, res enim inter alios actæ alijs p̄iudicare non possunt.
 Nisi tñ vnus ex duobus commodatarijs vel quibus res simul locata fuit, fur-
 ti egerit, quo casu alij postea agenti obstat exceptio, l. 5. §. fin. cum l. seq. ff.
 commod. Secundo nisi cum alia antea sit actum l. qui re, §. fin. l. vulgaris, §.
 pen. ff. de fur. tunc. n. cum alio nihilominus agi potest, nisi tñ cum domino
 serui furis sit actum hoc. n. casu seruus manumissus exceptione defenditur,
 l. si seruus nauem, in fin. ff. de fur. Tertio limita, nisi alterius nomine actum
 sit antea, l. si quis perferendum, in fine, l. si quis ex bonis, ff. eod. Quarto, nisi
 de alia re antea sit actum, l. interdum, §. fin. ff. eod. l. 7. §. 1. ff. de cōdict. furt.
 l. ancillæ, C. de fur. Quinto limita, nisi ex alia causa agatur, & ex alia cōtre-
 20 statione, d. l. inter omnes, §. fin. & d. l. interdum, in princ. ff. de fur. Tu scis
 tex. in l. 1. in princ. & in §. fin. cum l. seq. & l. 3. ff. si famil. furt. fecis. dicat.
 quod si plures serui vnus domini furtum commiserint, dominus tantū p̄-
 stando, quantum si vnus liber furtum fecisse liberantur omnes & sic à p̄na
 furti excusari videntur quod verum est, si ciuilit̄ actum sit. Cæterum si
 criminaliter agatur non excusarentur & est communis opinio, Riminal. in
 l. si familia, nu. 6. ff. de iurisd. omni. iud. Boss. in tit. si famil. fur. fecis. dica.
 num. 2. p̄sertim si imponenda esset p̄na corporalis & hoc tenent omnes
 communiter, teste Angel. in Rub. ff. si famil. fur. fecis. dica.

DE DEFENSIONIBVS REORVM.

CAP. QVARTVM.

SVMMARIVM.

I A p̄na iniur. qui excusentur, numero 1.

PVNI-

PVNITVR & aliquem iniurians quâuis is qui iniuriam facit in persona eius cui facit, erret l. eum, §. si iniuria, l. 3. §. itaque, ff. de iniur. Vel quamuis mandatu, alterius fecerit, l. non solum, §. si mandatu, & §. Proculus, ff. eod. tit. Item quamuis magistratus subdito iniuriam faciat, l. nec magistratibus, ff. eod. Item quamuis hæres patroni liberto iniuriam fecerit d. l. non solum, §. quamquam, vbi distinguitur. Item quamuis seruus iniuriâ fecerit, l. r. C. eodem, l. sed si vnus, §. cû seruus, ff. eod. Item amplia quamuis seruus ei, qui in eo vsufructum habet iniuriam fecerit d. l. sed si vnus, §. si seruus, vel quamuis seruus seruo iniuriam fecerit, l. eum qui, §. r. Item amplia quâuis quis ab alio prouocatus dicat tu mentiris, & hoc etiam si dicat illi verû, & est communis opinio Boer. conf. 4. nu. 27. & seq. & ita in facti contingētia fuit decisum, per Sac. consil. teste Capic. decis. 58. est tamen mitius puniendus. Item amplia procedere quâuis iniurians dicat se pœnitere, & quod dixit, fecit calore iracundię, adhuc enim mitius puniri debet, & ita in facti eōringentia fuit decisum per Cur. Tholos. Aufer. decis. 409. quę refert Mantua qui idem consuluit conf. 77. lib. 2. Plane ab hac pœna excusã si non iniurię faciendę animo factum vel dictum sit, l. 5. C. de iniur. l. si quis seruũ, l. penult. ff. eodem, & hoc si probatum fuerit, cæterum in dubio non præsumitur, omnis enim iniurię præsumitur, facta animo iniuriandi, nisi contrariũ probetur, & ita concludunt Doctores communiter omnes. Socci. conf. 146. post nu. 6. vers. circa tertiam, lib. 1. quam etiam dicit esse cõmunem opinionem, Paris. conf. 149. nu. 19. lib. 4. Item excusatur si quis per iocum dixit aut fecit, l. 3. §. quare si quis, ff. eodem, vel si corrigendi, & emendandi animo fecerit, l. item, §. adijcitur, ff. eodem, vel si iure fecerit, l. iniuriarum, §. r. ff. eodem, vel si iure magistratus, & potestatis fecit d. l. iniuriarum, §. quæ iure, concor. l. quod reipublicę, ff. eodem, exemplo d. l. item apud, §. adijcitur, ibi, vnde quærit. Vel si ob id quod decreto magistratus, non obtemperauerit ductus sit d. l. iniuriarum, §. si quis quodd, vel si defendendi domini sui causa fecerit d. l. sed si vnus, §. si iussu, in fin. ff. eod. vel si pater adulterum cum filia sua deprehensum contumelia affecerit, l. vigesima secunda, §. sed qui occidere, ff. ad leg. Iul. de adult. Præterea excusatur si quis nocentem infamauit, l. eum qui nocentem, ff. eodem, peccata, enim nocentium nota esse, & oportere & expedire dicit ibi, rex. & ideo si quis dixerit alicui quod est latro, homicida assassinus &c. qui in veritate est, nullam pœnam meretur, ita Bar. in d. l. eum qui nocentem, in princ. & est communis opinio, vt dicit Alex. in l. 3. in princ. nu. 6. ff. de libe. & posthum. quem refert Villalob. in sua collect. commu. opin. in littera A. nu. 29. Apostill. ad Angel. in d. l. eum qui nocentem, sub nu. 1. Placza lib. delict. cap. 1. post nu. 3. quod iniurians probare tenetur, alias secus, & est communis opin. Boer. in d. conf. 4. numc. 36. 46. & 48. Et hoc de iure ciuili. Cæterum de iure canonico non

Excusatur, & est communis opinio Docto. teste Alexan. de Neuo, consil. 82.
 nu. 5. in fine. Item excusatur si hominem liberum per errorem vel casum, pro
 seruo suo cæciderit, l. 3. §. fin. l. 4. ff. de iniur. Vel si seruum alienum pro li-
 bero homine, vel seruo alterius per errorem cæciderit d. l. item apud §. inter-
 dum. Itē excusatur si seruus alicuius leuiter percussus sit, vel leuiter ei ma-
 ledictum, d. l. item §. præter ait, si quid ibi, itaque prætor, rex. in §. seruis au-
 tem, Insti. de iniur. Vel si nihil contra bonos mores sit factum, d. l. item §. ait
 prætor, §. sed quod adijcitur, §. meminisse, & §. adijcitur. Vel si incertæ per-
 sonæ sit factum, d. §. item, §. cui non sine, concor. l. 6. ff. eodem. Vel si ei apud
 quem in alia lusum est iniuria sit facta, l. 1. in princ. ff. de aleat. Vel si volen-
 ti iniuria sit facta, l. 9. ibi, nullam. n. ff. de aqua plu. arcen. quo casu nullam vi-
 detur iniuriam accipere. Nisi filio familias vel seruo. fiat iniuria, quia ni-
 hilominus patri vel dominio competit actio, l. 1. §. vsque adeo, ff. de iniur. &
 l. si quis seruum, eod. tit. Item excusatur si furiosus vel impubes iniuriam fe-
 cerit, l. 3. ff. eod. Vel si dominus seruo fecerit d. l. item §. si cõmunem, & hoc
 quamuis alius in seruo partem habuerit, vel vsumfructum, vt ibi. Item excu-
 sat si parens liberis iniuriã fecerit, l. 7. §. sed & si quis, ff. eod. l. 2. ff. de obseq.
 à libe. vel seruus domino, l. sed si vnus, §. cum seruus, de iniur. eodem. Vel si
 iniuriam passus etiam statim ad animum nõ reuocauerit, sed eam dissimu-
 lauerit, l. non solum, §. 1. ff. eod. & concord. §. fin. Insti. eod. Vel si iniuriarũ
 actio intra annum in iudicium deducta non sit l. 5. C. eod. d. l. sed si vnus, §.
 si cum ante, in fin. tanto enim anni spacio præferibitur? dicit glo. in l. si non
 conuicij. C. eod. quam dicit esse communiter approbatam Ruin. conf. 2. r.
 nu. 5. lib. 4. & est communis opinio Placza lib. 1. delict. cap. 6. circa fin. & est
 continuus iste annus vt est communis opinio, Cuman. conf. 74. post nu. 5.
 Cur. Jun. in l. 1. in princ. & nu. 20. ff. quod quisq; iur. Item excusatur si se-
 mel actum sit, obstat enim exceptio rei iudicatæ, & hoc quamuis alia actio-
 ne sit actum, l. qui seruum, ff. de actio. & oblig. l. quod senatusconsultum, ff.
 de iniur. Quod intellige, nisi alius antea egerit, l. 1. §. fin. ff. eod. quo casu di-
 cta exceptio non obstat, l. cum qui nocentem, §. si nupta, in fin. ff. eodem.
 Nisi cum filius familias iniuriam passus egisset, postea pater eius, agat huic
 enim exceptio proposita obstat, quamuis alius sit, l. sed si vnus, §. si filius
 familias, ff. eod. secundo intellige, nisi ex alia iniuria sit actũ, tunc enim pro-
 posita exceptio non iuaret, nisi vtraq; iniuria simul sit facta, l. prætor edi-
 xit, §. si mihi ff. eod. Tertio intellige, nisi cum pater antea filij nomine egis-
 set, nunc suo nomine agat vel e contra, l. pater, ff. eod. Præterea excusatur si
 patronus liberti iniuriam fecerit, l. non solum, §. quãquam, ff. eod. l. 2. ff. de
 obseq. à liber. Nisi alius per liberum iniuria à patrono affectum, iniuria af-
 ficiatur, huic enim actio deneganda non est, d. §. quãquam, ibi, ergo autem.
 Item nisi atrox iniuria à patrono liberto sit facta l. prætor edixit, §. præterea
 ff. de

ff. de iniur. l. 10. §. pater ait, in fin. ff. de in ius voc. l. 6. C. de iniur. Ultimo excusatur si iniuria remissa sit, l. non solum, §. 1. ibi proinde, l. sed si vnus, §. si cum ante, ff. de iniur. Nisi tamen alius quam actor iniuriam remisit, tunc enim ipso iure non excusatur. Nisi cum filio iniuria facta esset pater eam remisit, d. l. sed si vnus, §. filio familias, & ibi Bar. nu. 2. Potest enim pater facere remissionem pro iniuria facta filio, & est communis cōclusio, Boer. decis. 120. nu. 1. & seq. Placza lib. 1. delict. cap. 6. post nu. 21. & ita in facti contingentia iudicauit curia Tholosan. teste Aufer. decis. 261. Et hoc intelligas, nisi pater, vilis sit persona & abiecta filius vero, honesta, vel emancipatus, d. §. filio familias, ibi, interdum tamen.

D E D E F E N S I O N I B V S R E O R V M.

C A P. Q V I N T V M.

S V M M A R I V M.

- 1 PÆNA legis Iuliz locum habet, quamuis seruus commiserit. Item quamuis minor ætate, &c.
- 2 Item quamuis Iudæus qui cum Christiana &c. & quid si cum meretrice Christiana.
- 3 Pæna legis Iuliz non habet locum inter seruos.
- 4 Vel si mulier in eodem matrimonio perseuerauerit vel vim passa sit.
- 5 Item si quinquennium præterierit.
- 6 Sodomiz pæna an habeat locum si effectus non est &c.
- 7 Concubinatus pæna de iure communi & canonico &c.
- 8 Pæna legis Iuliz an habeat locum, si semel accusatio &c.
- 9 Absoluto adultero, & adultera absoluta est.
- 10 Sed non econtra.

1 P V N I V N T V R pæna etiam stupratores, & adulteri pæna mortis naturalis, vt infra dicam in secun. par. quamuis seruus adulterum vel stuprū commiserit, l. seruos, C. de accusa. l. 26. §. fin. C. ad leg. Iul. de adult. Item quamuis minor annis adulterium vel stuprum cōmiserit, l. si minor, ff. eod. l. 37. §. fin. ff. de minor. l. si adulterium cum incestu, §. fratres, & ff. ad leg. Iul. de adult. Item quamuis adulterium cōmiserit, qui in honore ministerique publico sit, d. l. si adulterium cum incestu, §. fin. Item quamuis inter accusatorem & reum conuentum fuerit, ne accusetur, l. 10. C. ad leg. Iul. de adult. l. 18. C. de transact. Item quamuis Iudæus sit qui adulterium cōmiserit vel stuprum vt in casu Iason. consil. 22. lib. 1. Non enim debent esse melioris conditionis Iudæi quam Christiani. Plane si fornicatus fuerit Iudæus

cum aliqua meretrice Christiana non tenetur pœna mortis, sed alia mitiore, & est communis opinio Boer. decis. 316. num. 5. Mantua centuria prima, nu. 30. arbitrio iudicis citra mortem, & dicit Oldrad. consil. suo ultimo, quod in facti contingencia vidit iudicatum, quod cuidam Iudæo qui cognouerat quandam mulierem Christianam, fuerunt ei virilia amputata, & illa se vidisse ante Palatium, quem refert domin. Clar. in §. fornicatio, numc. 16. vbi ipse refert quendam Iudæum fuisse per decennium transmissum ad regias triremes, qui mulierem Christiana cognouerat. Limita autem supradictam pœnam legis Iulij de adulterijs non habere locum, si inter seruos & cum ancilla stuprum vel adulterium sit commissum, inter liberas enim personas tantum adulterium stuprumue passas lex Iulia locum habet, l. inter liberas, ff. de adult. l. & si libidinē, l. quæ adulterium, C. eod. l. si stuprum, ff. de iniur. Item limita, si cum meretrice aut alia muliere ignominiosa, stuprum sit commissum, l. eaque si adulterium, C. de adult. Cæterum si mulier nupta sit, licet ignominiosa accusatio competit, l. si vxor, §. sed & in ea, ff. eod. Item limita non habere locum, si mulier adultera in eodem matrimonio perseuerauerit, l. miles, §. volenti, l. constante, ff. eod. l. 11. C. eo. hoc enim casu lex Iulia non habet locum, nisi maritus de Jænocinio sit accusatus & conuictus, vñ in d. l. constante, cui concord. tex. in l. si quis adulterium, §. si quis, ff. de adulte. Item nisi non in eo matrimonio in quo nunc est, sed in alio adulterium sit commissum, l. nuptam, ff. eod. Item si per vim stuprum vel adulterium sit factum, l. si vxor, §. si quis plane, l. vim passam, ff. eod. Item limita hanc pœnam non habere locum, si quinquennium à diē commissi criminis præterierit, l. adulter, C. eod. l. 28. §. præter quinquennij, eod. & hoc non solum si quis adulterium vel stuprum commiserit, sed quod domum suam causa stupri præbuerit vel ob aliam similem causam, d. l. mariti, §. hoc quinquennium. Nisi tamen per vim stuprum, aut adulterium quis fecisse dicatur. Eum enim qui per vim stuprum intulerit, vel mari vel femine, sine præfinitione huius temporis accusari posse, dubium non est dicit tex. in d. l. mariti, §. fin. Item nisi adulterium cum incestu admissum dicatur, quia non excluditur præscriptione quinquennij huius l. vim passam, §. præscriptione, ff. eod. Præterea limita stupri pœna cum puero commissi non habere locum si effectus non sit executus. Et ideo si quis actum non consumasset, quia scilicet in ipsas partes pudendas membrum non imposuisset, sed tantum extra eas se polluisset, nõ debet puniri pœna mortis, sed alia extraordinaria, secus autem si membrum imposuisset, licet intus semen non emisisset, & ita se vidisse quod fuit determinatum per magnos Doctores, refert Afflic. super 3. par. constitu. Reg. Rub. 42. in princ. & post nu. 15. & ita in facti contingencia fuisse iudicatum per senatum illius loci refer domin. Clar. in §. sodomia, nu. 8. vbi

fuit

- 7 fuit tantummodo virgis cæsus, quidam Ioseph Caualia, sed an concubina-
 tus mereatur pœnam, dicas q̄ non de iure ciuili, & ita videmus seruari de
 consueiudine, sed bene de iure canonico, per quod laicus tenens concubi-
 nam punitur arbitrio iudicis, & clericus priuatur beneficio, & tenetur ad
 restitutionem fructuum præceptorum, & est communis opinio, vt dicit
 Bellon. conf. 56. nu. 3. prout illum refert Villalob. in sua collecta commu.
 opin. in littera C. nu. 85. & videas Gram. vot. 4. quæ requiruntur ad hoc
 vt dicatur concubinitas, quæ si non concurrunt tenetur ad pœnam stupri
 8 tenens mulierem. Vltimo limita pœnam legis Iulix non habere locum, si
 accusatio semel in iudicio deducta fuerit, & reus absolutus vel accusatio
 fuerit deserta, de his enim criminibus de quibus quis semel fuit absolutus,
 non potest accusatio replicari vulgatis iuribus. Quod intellige, nisi extra-
 neo accusante absoluta sit mulier, tunc enim permittitur marito accusatio-
 nem restaurare, si idoneas causas, &c. l. 4. §. fin. ff. de adul. Item nisi ij,
 qui de adulterio accusati fuerunt, & absoluti postea matrimonium contra-
 xerint, vel turpiter conuersati fuerint, vt in Authen. vt nulli iudic. §. si
 quis autem de adulterio, facit tex. in l. qui adulterij, C. de adult. Tertio
 nisi in prima accusatione vterque insimul, & adulter & adultera fuerit ac-
 9 cusatis, l. si maritus, §. fin. ff. eod. Vnum tamen scias in hac materia quod
 si adulter fuerit absolutus, mulier per eum vincet, l. denunciaste, §. expe-
 ctabit igitur, concor. l. 2. ff. de adult. & hoc quamuis mulier ab alio accu-
 setur non ab eod. l. adulter, §. nupta, ff. eod. titu. Item quamuis per collu-
 sionem fuerit absolutus adult. vt in d. §. nupta, ibi, proinde, si tamen mu-
 lier tunc temporis erat nupta secus autem si non nupta, tunc enim excep-
 tio rei iudic. illi non datur, ita dicit tex. in l. adulter, §. 1. & §. fin. ff. de
 10 adult. Quin e contra si adulter fuerit condemnatus, num & ipso mulier sit
 condemnata? Respon. quod non, sed mulier aget causam suam, fortassis &
 obtinere vel gratia, vel iniustitia vel lege auxilio poterit. Quid enim si adul-
 ter inimicitijs oppressus est, vel falsis argumentis, testibusque suborna-
 tis, apud præsidem grauatus, qui aut noluisset, aut non potuit prouoca-
 re mulier vero iudicem religiosum sortita, pudicitiam suam de-
 fendat? vt dicit tex. in l. denunciaste, §. fin. ff. ad leg. Iul.
 de adult. Plane hæ omnes limitationes videntur in ir-
 ritum incidisse, exceptis tribus, de quibus no-
 tatur in l. ita nobis, C. eod. quod satis du-
 rum videtur & præsertim in ea mulie-
 re, quæ vim stuprum vel adulte-
 rium passa est, quæ (vt dixi)
 à pœna excusatur,
 cogita.

INSIGNE CRIMINALE CONSILIVM

INNOCENTII VITALIS IURISCONSULTI

præclarissimi, ac in almo Neapolitano Gymna-
sio professoris celeberrimi.

DE profundis clamaui ad te Domine : Domine exaudi vocem meam .
Qui sicut Euathenus Atheniensis primã causam contra Pythagoram
in iudicio defendendam propriam suscipio, rogo Eccellẽtias vestras
vt exemplo Alex. Maced. Regis mihi aures præstent, qui cum in causis ca-
pitalibus ius diceret orãte accusatore altera manu aurem solebat occlude-
re, vt ipsa reo omnis expers calumniæ conseruaretur . Viso processu & in-
quisitione formata videor non esse absolendus . Quod suadetur ex his quæ
sequuntur.

S V M M A R I V M.

- 1 **F**AMA an faciat indicium nume. 1. & nume. 21.
- 2 An fuga nume. 2. & nu. 22.
- 3 An contumacia, nume. 3. & nume. 23.
- 4 An præsentia in delicto, nume. 4. & nume. 24.
- 5 An non solitus accedere in loco delicti &c. nu. 5. & nu. 25.
- 6 An infamis & leuis persona &c. nu. 6. & nume. 26.
- 7 An non prohibens delictum committi &c. nume. 7. & nu. 27.
- 8 Si delicta non puniuntur, datur materia delinquendi, nu. 8.
- 9 Constare debet de delicto ad hoc vt procedi possit, nu. 9.
- 10 In ore duorum vel trium stat omne verbum, num. 10.

ET primo quia de hoc est publica vox & fama, quæ videtur facere ple-
nam fidem, l. 3 §. eiusdem, ff. de testibus. fama enim publica licet falsa,
facit ius, & pro veritate habetur, §. sed cum aliquis, Insti. de testa. l. Bar-
barius, ff. de offic. præto. maxime cum fuerim de proximo in loco criminis,
vnde licet delictum non esset plene probatum, sufficit tamen publica vox &
fama in loco, ita Hippolit. in conf. 3. nu. 7. & conf. 31. num. 4. idem in l. de
minore, §. si plurium, ff. de quæst. mouetur per ea quæ notantur in l. si tutor,
C. de perico. tuto. & in l. 1. in fin. vbi Bar. ff. de recep. arbi. Non enim falsum
est quod ab vniuersis dicitur, vt in primo Ethi. Bal. in l. quicumque, nu. 2. C.
de seru. fugit. Vox enim populij vox Dei est inquit prouerb. Ex voce publi-
ca, & fama in loco sententia præsumitur. Alex. conf. 36. incip. Dixit lib. 2.
col. Late Deci. in l. si cum vel in vtero, nu. 2. C. de testam. milit. vel statim
deberet facere indicium ad torturam, dicto §. si plurium, per Gram. conf.

17. nu. 10. & conf. 57. nu. 10. maxime cum alijs vt per Afflict. in con. titu. Reg. Si damna, nu. 47. Et probare ad minus semiplene. cap. veniens, vbi notatur extra de testam. vbi etiam Deci. nu. 12. habetur per glo. in d. l. 3. eiusdem, ff. de testib. & in cap. 1. ver. ferrea, extra de appell. habetur per Salic. in l. fin. in 4. Apostil. ff. de quæstio. Quæ enim in ciuilibus faciunt semiplenam probationem, in criminalibus faciunt indicium ad torturam, vt per Hipp. consil. 60. nu. 8. & conf. 65. nu. 37. & conf. 101. nu. 35. habetur per Alex. in l. fin. 14. Apostil. ff. de quæstio. per Gram. conf. 21. nu. 13. Sunt etiam testes qui dicunt hoc se audiuisse ab occiso, qui in mortis articulo non præsumitur mentiri, ita Bal. in conf. 25. incip. casu lib. super quo facit l. 1. in glo. fin. C. de falsa cau. habetur late per Gram. in decis. 42. nu. 7. & seq. & decis. 56. nu. 12. & seq. idem conf. 1. nu. 74. & 75. quod consilium habetur impressum in præalleg. decis. late. Hippol. in sua practica, in §. restat, in princ. & in Rub. de fideiuss. nu. 43. ex quo inducitur indicium ad torturam, vt per Roman. & Ang. in l. si quis in graui, §. si quis moriens, ff. ad Syllan.

Et secundum hanc opinionem quod scilicet fama publica faciat indicium ad torturam, sicut etiam opinio Ioan. Andr. ad Specu. in tit. de noto. crimi. §. fama, in verb. veniens, circa fin. relati, per Pari. de Syndic. fol. 446. cap. 11. nu. 2. per Marsil. in alleg. §. plurium, nu. 30. & conf. 72. nu. 16. vbi dicitur quod ita de consuetudine seruatur, prout etiam se vidisse per Assessores aliquando seruari, refert Gandi. de malefic. in tit. de quæst. nu. 39. relatus per Aug. ad Angel. de malefic. in verb. fama publica, post nu. 41. per Carauit. super rit. 41. mag. cur. nu. 8. per Brun. de indic. fol. 41. nu. 32. Quod non est admittendum, sine alijs adminiculis, vt dixi supra in cap. 11.

- 2 Secundo suadetur Tart. ex fuga in continenti secuta quæ etiam facit indicium ad torturam, vt per Docto. in l. Cornelia, §. fin. ff. ad Sylla. per Angel. in tract. malefic. in verb. fama publica, in 6. car. Felin. in cap. nullus, extra de præsump. nu. 6. per Hippol. in rub. de proba. nu. 121. per Ias. in rep. admonendi, nu. 169. & habetur per Carer. late in sua practica in repet. l. obseruare, nu. 112. maxime quando quis aufugit infra paucos dies post commissum delictum ante accusationem, vt in casu nostro pretenditur nam præsumitur in fraudem commissa cap. consuluit, extra de offic. deleg. & in cap. Reg. post commissum vbi latissime moderni. Dec. consil. 234. nu. 3. in effectu Hippol. in d. rub. nu. 256. idem in sua practica, in §. diligenter, nu. 4. & 45. & in singul. suo 115. & 497. latissime Ias. in loc. præalleg. Resultat enim ex fuga semiplena probatio, vt per Gram. decis. 11. nu. 13. seu indicium sufficiens ad torturam, vt per Ias. in d. l. admonendi, nu. 88. Nullum enim peccatum est adeo paruum quod maius non fiat propter contemptum, §. hic confide, in Auth. vt omnes obedia Fugiendo enim videor mandatum prætoris contemnere, argu. l. de ætate, §. qui tacuit, ff. de interrog. actio. omnis enim qui

qui non obedierit Principi, morte mori debet, &c. extra de maior. & obed. l. ex quo non comparando peccat in duobus in non parendo, & non comparando, vt per Abb. in c. 1. extra de iudi. vbi etiam Dec. Conscientia enim læsa facit hominem timidum, & fugitiuum, quia qui male agit odit lucem, vt habetur Ioan. cap. 3. & in c. consuluit, extra de offic. deleg. c. perniciofa, 18. q. 2. & facit tex. in §. 1. Instit. de oblig. quæ ex delict. facit etiam ipsum suspectum, §. si vero quidam, in Auth. de exhib. lib. & vt pro confesso dānetur l. si apparitor, C. de coh. lib. 1. l. si in liberum, ff. de bon. liber. & c. de cernimus, 3. q. 9. Eo enim ipso quod quis non vult cōparere censetur de causa diffidere, vt in d. c. nullus, extra de præsump. per Gram. decis. 103. nu. 4. per Afflic. in decis. 13. Cætera ponit idem Afflic. in consti. Reg. vniuersos, nu. 8.

Adde quòd fuga tribus modis opponitur contra delinquentem primo vt crimen. Et pone exemplum in milite à bello aufugiente & signa deferente. Quo casu fuga probata potest ex ipsa condemnari, & ita omnes tenere refert Brun. de indic. fol. 26. nu. 7. Secundo opponitur fuga tanquam indicium vt in casu Domini præceptoris, & tunc an faciat indicium dixi supra in d. c. 14. Plane scias hoc casu quod quando ille qui aufugit postea citatus sponte comparet, tunc illa fuga nullum facit indicium, neque etiam leue, vt singulariter voluit Bart. in l. quid sit fugitiuus, §. 1. ff. de edili. edic. quem omnes sequuntur Ioan. de Amic. conf. 7. nu. 19. & est communis opinio, idē Ioan. de Amicis, conf. 85. nu. 8. Tertio modo opponitur fuga delinquenti vt habeatur pro confesso. Et pone exemplum in reo carcerato, à carceribus aufugiente, quo casu videtur fateri delictum de quo imputatur adeo quod facit plenam probationem (& sic potest ex ea damnari) & ita cōmuniter tenet, Rip. in l. admonendi, nu. 170. ff. de iureiur. Duen. in reg. 399. limit. 2. alleg. Cat. Sac. in d. l. admonendi, nu. 81. talis enim habetur pro confesso, & conuictio, l. in eos, ff. de custo. reor. secundum commun. senten. Doct. vt dicit Boer. decis. 215. nu. 9. Nisi tamen carceratus fuisset illegitime detentus, quo casu non punitur nec habetur pro confesso. Et hæc est communis Theorica Docto. Rolan. conf. 7. nu. 47. lib. 1. quia potest licite aufugere, & ita communiter receptum esse, dicit Couar. lib. 1. resolut. cap. 2. nu. 11. relatus per Duen. reg. 393. in 4. limi. vel nisi non aufugisset à carceribus publicis, sed priuatis, Boer. in d. decis. 215. nu. 13. relatus per Viui. lib. 1. cōmu. opin. in verb. fugiens à carcere, vel nisi vincula carceratus non rupisset, sed quia inuenerit portam apertam, carceratus aufugit, negligentia custodis, tunc enim non debet capite puniri Angel. in l. 1. ff. de effrac. Vbi nisi carceratus statim ad ipsos carceres reuertatur, quia tunc tãquam fugitiuus non est damnandus idem Boer. quo sup. nu. 18. & 19. Sed grauius torquendus Gram. vot. 37. Tartag. Tertio quia pretenditur me esse contumacem & banditum, quæ faciunt hominem haberi pro confesso vt in consti. Reg. præ-

nant,

nam habetur per Bar. in l. penul. ff. de quæstio. per Hipp. late conf. 49. nu. 9. per ceteros in l. 2. §. diuus, ff. de iur. fisc. per Dec. l. si is, qui, nu. 18. C. qui testa. face. poss. Quia tolerantia cum taciturnitate inducit consensum, §. sed & Instit. quib. mod. ius patr. potesta. solui. & l. qui patitur, ff. mandat. Appellatur etiam contumacia ficta probatio, vt per Nell. in tract. bannit. in 1. parte primi tēporis 1. q. vlt. col. per Ang. in tract. malefic. in ver. qui iudex, versiculo quærit, & per Hippol. in l. 1. nu. 129. C. de rap. virgin. Item dicitur contumacia fictum delictum, vt per Bal. in l. si filio, la 2. ff. solut. matr. Hipp. in sua pract. §. postquam, nu. 51. & seq. & in l. de vno quoque, nu. 10. ff. de rē iudi. facit tex. in l. omne delictū, §. contumaciam, ff. de re milit. Item interpretatur quod vtilius est aduersario & deterius contumaci, l. quandiu, l'ultimo, vbi Bar. ff. de acqui. hæred. nu. 5. mouetur per tex. in d. §. qui tacuit. Item contumax præsumitur in dolo, l. minor, la 1. in princ. vbi Bar. ff. de minor. Ias. in l. 2. nu. 3. & seq. ff. de in lit. iuran. Et in peccato mortali Abb. in c. 1. de iudic. 1. nu. 10. Hippol. in d. l. de vno, nu. 86. Et infidelis cap. si quis, 81. distin. late Ias. in l. sancimus, nu. 30. C. de iud. Nec præsumitur habere iustam causam Bal. in d. l. sancimus, per illum tex. latissime per Maran. de hac materia, in 6. quæst. princ. in 2. membro, de contu. per tot. per Ias. in l. 1. §. fin. per totum, ff. si quis ius dicen. Item in contumacia persistētibus seueros nos esse conuenit, c. quanto, 2. q. 4. Item accusatus vel inquisitus qui ex quo non comparuit fuit bannitus si postea comparet & vult purgare contumaciam, poterit sine indicijs torqueri, propter præcedentē contumaciam, ita Bal. in l. 1. nu. 13. C. de hæred. insti. vbi etiam Nicol. Mattarell. Brun. in tract. de indit. col. 35. Hippol. consil. 117. nu. 50. in d. 6. diligenter, nu. 136. idem in singu. 117. & in l. penul. in fi. ff. de quæst. Aleiat. de præsumpt. regu. 3. cap. 22. Blan. in d. l. si. nu. 293. Carer. late in d. repet. l. obseruare, nu. 6. & 113. latissime Gram. in decis. 11. nu. 15. & decis. 34. nu. 50. aliquid per eundem consil. 32. nu. 8. maxime leuiter, quia leuis tortura non dicitur tortura, ita Bal. in l. 2. nu. 4. C. quor. appel. Hipp. in l. repeti, nu. 5. ff. de quæst. in l. furem, nu. 17. ff. de siccar. Gram. in decis. 11. nu. 15. & 34. nu. 56. Veronenfis in l. 1. §. sciendum, nu. 50. ff. de adil. edic. An autem sola contumacia sine alijs inditijs faciat indicium ad torturam, vide ea quæ congressit Marchē. in d. c. 11. & quæ faciunt indicium ad torturam videas omnino quæ ibidem ante eum cum laui. Tartag.

Quarto ex quo patet dicitur me esse studentem potentem, ergo non possum aufugere, cum propter præsentia meam licet nihil fecerim delinquentes cū essent studentes, sunt effecti audaciores & aduersarij timidiores. ita Innoc. in cap. continniam, de cleric. percuss. aliquid per Dec. in cap. quia quæsitum, extra de offic. de leg. per Bal. in l. nō ideo, nu. 3. C. de accus. Hipp. late in §. constante, nu. 58. in l. si in rixa nu. 45. ff. de sicar. & in l. 1. nu. 181.

Q

& seq.

& seq. C. de rap. virg. iuxta illud vrget præsentia Turni, quod qualitercūq; sit deo teneri de auxilio, vt per Bal. in Marg. in ver. Favor veronensis, Carer. in d. præct. §. homicidium, el secundo, nu. 9. vt in l. 1. §. potuisse, ff. ad Syll. per Afflic. in constit. Reg. quicumq; & per Carer. in loc. præalleg. nu. 13. vbi etiam ponit de præuadente. Idem si habuissem ensem, licet non extraxerim, vt per Hippol. conf. 39. nu. 48. & in conf. 43. nu. 44. per Iaf. in §. ex maleficijs, nu. 79. & seq. Insti. de actio. Aret. in §. recuper. nu. 6. vbi glo. Insti. de interdict. Terror enim armorum sufficit dicunt, prædict. late in reper. Feli. in ver. spem in duobus locis, in habentibus enim symbolum, facilis est transitus, l. sed cum patrono, ff. de bon. possil. in rem, §. sed & quecūque, ff. de rei vendic. Pares enim cum paribus, veteri prouerbio facile cōgregantur, dicit Cicero, Eo magis quia prætenditur me illuc misisse enfes, vnde animus maleuolus præsumitur vt per Doct. in l. 1. ff. de iur. publi. Blan; in d. l. fin. nu. 79. & seq. Aimon. conf. 314. nu. 3. licet ita per ciuitatem portari possint, vt per Afflic. in consti. Reg. intentionis, nu. 10. per Socci. fall. 48. in 3. limit. & per Alex. ad Bar. in l. 2. ff. de vi publ. easq; diuisisse percussoribus, vnde deberet, sequi pæna mortis, l. 3. §. item is, ff. de siccar. Latissime Carer. in dicto §. homicidium, lo secundo nu. 80. quod non potuit esse nisi communicato consilio, vnde deo teneri simili pæna licet non vulnerassem, vel aliquid non fecissem, vt per Bar. & Hippol. late in d. l. si in rixa, per cæteros in d. l. item mela, §. si plures, ff. ad leg. Aquil. Carer. in d. §. homicidiū, nu. 44. 49. 54. nam agentes & consentientes pari pæna puniuntur, l. iubemus, la secoda §. Economus, C. de sacrosan. eccle. l. si quemquam, C. de episco. & cleri. l. quisquis, C. ad leg. Iul. maiest. & c. quanto, de sent. excommu. & si vnus tenet, & alter occidat, tenes dicitur præstare causam homicidio, d. l. item mela; §. si alius teneat, Carer. in d. §. homicidium, lo secodo, nu. 7. & in §. homicidium, lo primo, nu. 87. Et Bonifac. in rub. de insultu idem si aliquem quis admauefit ne ipse succurrat, cap. si quis viduam, vbi noe. 5. distin. c. de cætero, extra de homicid. & sic eadem pæna, vt l. nihil ff. de sicca. & habetur per Soccin. in consil. 188. visa bulla.

Adde quod illud dictum Innocentij in alleg. cap. continentiam, sequuntur communiter vbique Legistæ & Canonistæ, teste Alex. conf. 238. nu. 4. lib. 6. licet Ioan. de Amicis conf. 53. & Riminal. conf. 13. dicant quod assistens homicidio non debeat puniri, nisi appareat quod id fecerit, ex proposito cuius contrarium in facti contingentia fuit seruatum per Sacrum Regium consilium, vt per Gram. vot. 21. qui fuit extraordinariè punitus. Beneuerum est quod semper quod apparet quod aliquis assistisset animo rixantes diuidendi, non esset aliquo modo puniendus, secuto homicidio, & pone exemplum in casu Mantuæ consil. 281. lib. 1. Tartag.

5 Quinto prætenditur me non esse solitum illuc accedere, & statim quod accesse

cessilis fuit incepta, & sui visus cum armis, vnde debet præsumi omne malum, per Capol. conf. 32. & 39. per Alex. conf. 15. primo vol. per Nouell. §. secundo, nu. 10. Et fugere cum alijs inquisitis quæ sunt mala indicia, arg. l. fin. C. si mancip. Ita fuer. vend. tangit Bar. in d. l. fin. ff. de quæstio. & Hipp. in d. §. constante nu. 17. & 51. Et quod eram solitus legere, & ex abrupto tunc destitit, & non fui visus redire domum, & omnia bona mea fuerunt transportata ex domo, quæ postea semper stetit clausa nec fui visus deambulare per hanc ciuitatem prout eram solitus, & insurrexit fama quòd me absentaueram, Insolita enim sunt suspecta, & inde præsumitur præsumptio fraudis, cap. quam graui, extra de crimi. sal. not. in l. si quis sub conditione, in glo. 1. ff. de condi. insti. in l. cum allegas, C. de vsur. in cap. significauit, in verb. interdixit, de censib. per Ias. in l. 1. §. 1. nu. 4. ff. si quis ius dicen. & c. per Bal. in cap. tertio loco, de probat. Hippol. late in l. de minore, nu. 13. ff. de quæst. Gerar. sing. 77. per Hipp. in rub. de proba. nu. 6. per Dec. in conf. 189. nu. 13. & conf. 199. nu. 8. per Blan. in d. l. fin. nu. 70. ex multis enim indicijs resultat plena probatio quando aliter veritas haberi non potest, vt per Bal. in l. excipiuntur, ff. ad Sylla. Hippol. conf. 3. nu. 4. & conf. 7. nu. 35. etiam ad condemnandum impuberes, Hipp. in d. l. repeti, nu. 2. 2. probatio enim quæ fit per præsumptiones dicitur liquidissima & euidens, l. licet, vbi Bar. & cæteri, ff. de l. g. 1. cap. afferte, extra de præsump. per Hippol. in rub. de probat. nu. 16. per Dec. & cæteros in l. 1. ff. si cer. pet. Ias. in l. non hoc, nu. 15. C. vnde legit. Hippol. in d. §. expedita, nu. 81. & in d. rub. nu. 202. & 313.

6 Sexto nam propter assertam contumaciam prætenditur me fuisse bannitum & bannitus est infamis saltem de facto, l. fin. in fin. C. de requir. reis, & constit. Reg. cordi, habetur per Iser. in constit. Reg. clementiæ, in fin. & in constit. Reg. Grandis, in princ. per Salic. in l. ea quidem, C. de accusa. per Maran. in 6. q. princ. in secundo capit. de contum. nu. 30. Capic. in decis. 131. nu. 7. Vnde concurrente personæ leuitate sine dubio potest deueniri ad tormentam, vt per eundem Iser. in constit. Reg. Si damna, in ver. leuium personarum, vbi etiam per afflic. nu. 3. per Gram. in decis. 28. nu. 17. per Modernos in cap. Reg. Tormenta, nu. 16. & facit aliud cap. Reg. incipi. Tormentis, Homicida etiam dicitur infamis vt per Bal. in l. decuriones, nu. 3. C. ex quib. can. infra. irrog. Habet per Ioan. de Anan, in cap. superfodiens, in 3. col. extra de homic. & hoc etiam si occidit bannitum, vt per Hippol. conf. 9. nu. 38. idem in l. 1. nu. 73. ff. de siccar. licet aliter non puniatur nisi ex odio parti. ulari hoc fecerit, vt per Hipp. conf. 11. nu. 4. & per Apen. in l. penul. colum. pen. C. de deserto, lib. 12. Arnon. soliloq. 40. idem in Caut. quinta, & sing. 71. Gerar. sing. 14. in princ. & circa medium. Felin. in cap. quæ in ecclesiæ arum, num. 12. extra de constit. idem in c. superfodiens, num. 2. de homicid. & in reperto. eius in verb. bannitus, vbi late.

Dicitur etiã homicida leuis persona, adeo quòd in facti graui non potest recipi in testem, ita Bal. in authen. si testis, nu. 6. C. de testa. Gram. conf. 61. nu. 2. latifs. Hippol. in l. 1. nu. 57. 12. limita, ff. de siccar. & in sing. 119. sicut & contuma. vt per Maran. vbi sup. maxime cum in casu nostro fuerint turbata diuina ministeria, vnde q̄ licet nobilis sit amittit nobilitatē, & efficitur infamis, c. Adam, 40. distin. c. 1. de purga. canon. & habetur per Afflic. in cõsist. Reg. multæ leges in fine. Imò & carcerati pro delictis capitalibus censentur infames sicuti etiã relegati, L. cognitionum, §. 1. ff. de var. & extraord. cogn. habetur per Socci. in l. si fuerit, in princ. ff. de reb. dubijs, sunt enim multi qui ambulat in vestimentis ouium, intrinsecus autē sunt Lupi rapaces, vt not. in l. illicitas, §. illicitas, in ver. concutiendas, ff. de offi. praesid. eo magis quia comparui post septimū mensem, quo casu crescendo contumacia debet crescere delictum, l. relegati, ff. de pæn. l. 3. C. de pat. pote. c. at si, & cap. cum non ab homine, de iudic. & habetur per Afflic. in const. Reg. A spiritatē, nu. 8. Item in contumacia persistentibus nos seueros esse conuenit, d. c. quanto, 2. q. 4. quod modificatur per l. qui diutius, ff. de pæn. habet per Raphael. in l. 1. C. de precib. Imper. per Sylu. lib. 1. nu. 114. aliquid per Afflic. in decis. 283. in princ. Gram. decis. 11. in princ. & per eundē conf. 39.

7 in prin. contra quos insurgit Alciat. parerg. 11. cap. 10. Septimo ex quo potui prohibere saltem ne delinqueret, & non prohibui, vnde non careo scrupulo societatis occulte & tanquam particeps criminis debeo teneri, cap. negligere, 2. q. 7. c. error, 83. distin. l. qui ergo, §. si quid alieno, & ibi not. ff. de his qui notan. infra. facit, l. culpa caret, ff. de regi. iur. per Gandi. Car. 18. nu. 24. & per Gram. consil. 22. nu. 60. imo censor occidisse, l. 2. ff. de noxalib. & habetur etiã apud Ciceron. lib. 1. offic. qui alterum non defendit si potest, tam in vitio, est quàm si patriam aut parētes deserat, idem habetur per Alex. in cons. 119. viso processu, nu. 4. lib. 7. & per Hippol. in §. quoniam, nu. 79. Quod enim factum est scientē iudice, dicitur factum cum eius conscientia, vt per Bal. in l. omniū, C. de testam. per Afflic. in const. si quis imposterum, nu. 54. Non solum enim committitur committendo, sed etiã omittendo, l. sancimus, vbi etiã Ang. & Pau. de Cast. de iudic. l. mancipia, vbi per glo. & Docto. C. de seru. fugit. fatifs. Jas. in l. si mora, nu. 23. vsq; ad 26. ff. solu. matr. aliquid per glo. in l. 2. ff. ad Sylla. & in l. vtrum, ff. de parric. licet, argumentum nõ procedat de delicto in committendo ad delictum in omittendo vt per Arnon. in sua topic. cap. 15. Bar. in l. quod Nerua, nu. 29. ff. deposit. Nec sufficit abstinere à malo nisi fiat quod bonū est c. de forma, 22. q. 5. c. 1. de for. fid. cap. non satis, 86. distin. & qui non est me cum contra me est, l. Celicolarum, C. de iudic. & debet fieri quod factum prodest seu releuat, arg. l. hæc stipulatio, §. diuus, ff. vt leg. nomi. cauea. teneor etiã face-re quod tibi prodest, & mihi non nocet, l. in creditore, ff. de euct. & l. 2. vbi latifs.

latiss. Docto. ff. sol. matr. Homo enim debet prodesse homini, l. seruus ea lege, ff. de ser. expor. l. 1. §. penult. ff. de peric. & commo. rei vendic. quia natura internos quandam cognatione constituit, l. vt vtm, cum similib. ff. de iusti. & iur. maxime precedente tanta amicitia cum occiso, vt dicam infra pro parte affirmatiua, suadet etiam ex dicta const. Reg. quicunq; vbi puniuntur non adiuuantes mulierem clamantem succurrite, succurrite, ad quod facit, l. 1. §. potuisset, ff. ad Sylla. Octauo si absolueret delicta remaneret impunita, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. l. si longius, §. 1. ff. de iudic. l. si operis, C. de pæn. l. si à reo, §. fin. ff. de fideiuss. Bar. in l. 1. §. exercitus, ff. de infamib. Etiam si legitimæ probationes deficiant, cū omni enim diligentia debent inueniri, & inuenta puniri, l. congruit, ff. de offic. præsid. Quādo enim enormia delicta non puniuntur, publica lætitia turbatur, l. nemo, bi etiam Bal. in 3. not. C. de episc. aud. Interest enim reipublicæ vt ipsa malis hominibus purgetur d. l. congruit. Et sanguis interfectorum quotidie clamat vindictam in cælis, vt leg. cap. 6. Apocalip. & habetur per Gram. conf. 4. & per Apen. in l. nemo secunda col. de re milit. C. Quādo etiam creatura interficit creaturam omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem Domine, domine seruus tuus vult esse tibi similis, & Dominus respōdit ipse interfecit, & interficietur, vt per Philosoph. in tit. de reg. Principi, cap. de Reg. iustit. vt habetur per Afflict. decis. 391. nu. 7. Non hoc homicidium quod ante omnia factum constare debet vt possit procedi, l. 1. §. item illud, ff. ad Sylla. l. inde Nerat. in fin. ff. ad legem Aquil. Alex. conf. 53. viso Themate 2. vol. Aimon. conf. 260. in princ. melius idem in conf. 244. in princ. Ias. in l. error, nu. 14. C. de iur. & facti ignor. Hippol. in l. 1. nu. 3. ff. de quæst. late Aret. in §. quadrupli, nu. 3. Instit. de actio. per Maran. car. 45. nu. 17. Socci, conf. 157. nu. 12. 2. vol. Item quia prætenditur factum ante Cappellam crucifixi, vbi est deuotio vltra alia cōcurrit etiam sacrilegium, l. si quis hoc genus, C. de episcop. & cleric. & l. sacrilegij, ff. ad leg. Iul. pecul. facit l. si adulterium cum incestu, ff. de adulterijs, & c. cum causam, extra de probationib. latissime Afflict. in cōstitutione Regni multæ ll. Item interruptio prædicatoris, qui erat in magna veneratione. Item in tempore quadragesimæ, armorumque portatio accerrimi banni, vnde succedit regula, cap. cum causam, extra de probat. & in enormioribus licet transgredi iura vt habetur per Innoc. in cap. 1. de constitut. per Gram. in decis. 36. nume. 6. per Bal. in l. quid ergo, §. pænna grauior, ff. de his qui notan. infam. per Hippol. in d. §. diligenter, nume. 159. & in l. 1. nume. 23. & in l. vnus, §. cogniturum, ff. de quæstio. idem in l. 1. nu. 61. ff. de siccar. Item propter enormitatem delicti proceditur ordine iuris non seruato Paris de Syndic. in car. 51. 2. col. per Bar. in l. non solum, §. si mandato, ff. de iniur. Imò tunc ex processu informatiuo posset inferri tortura, Afflict. decisio. 391. idem sentit Gram.

Gram. conf. 40. nu. 3. & sequen. & conf. 64. licet non possit repeti, vt per Gram. in dicto conf. 64. nu. 9. & in vot. 3. nu. 24. Si enim aliquis daret alampam officiali propter enormitatem punitur vltimo supplicio Bal. in cap. 1. §. iniuria, in princ. de pace iuramen. firman. Maran. in suo Specul. car. 1. §. nu. 45. & 47. Gram. decis. 36. nu. 4. Iason, in l. qui iurisdic. nu. 3. ff. de iurisd. omn. iudic. Videmus enim quod clericus committens enorme crimen potest sine degradatione puniri, vt per Io. And. in dicto cap. cum non ab homine, & per Geminianum in cap. 1. de homicid. in sexto, omnia prædicta in homicidio commisso in ecclesia, considerat Hippol. in conf. 9. nu. 16. & sequen. etiam contra clericum quod est fortius, qui etiam si commiserit assassinium poterit puniri per iudicem laicum, vt per Capicium, decis. 155. & 122. & per Arnonum in sing. 2. 2. per Gram. in 1. & 2. vot. Vbi enim maius vertitur periculum, ibi cautius est agendum, l. 1. §. sed si quis, ff. de Carboniano edic. & vbi plus exceditur ibi maior esse debet pæna, l. capitulum, §. solent, ff. de panis. alterare, igitur ratione loci, vt in l. aut facta, §. locus, ff. de panis, per Marantam conf. 325. & per Blancum in dicta l. fin. nu. 200. Item alteratur delictum ratione qualitatis vt si manifeste fuerit commissum, vt in casu nostro, l. aut facta, §. qualitate, vbi etiam Bartolus, ff. de pæn. Alex. conf. 31. nu. 4. 7. vol. Imol. in l. si multi, nu. 2. ff. de publ. aliquid per Socci. in l. si quis id, ff. de iurisd. omn. iudic. Auges etiam quia prætenditur me fuisse authorem, & caporalem huius rixæ. ergo præbui causam propinquam homicidio licet per socios fuisset commissum, l. quoniam multa facinora, C. de vi publica, l. 4. §. Item his, ff. de sicca. latissime Carer. in d. 10 §. homicidium, lo primo nu. 75. Decimo & vltimo ad quid egemus alijs probationibus cum res videatur notoria, ex quo sunt quatuor testes de visu duo de vrgentibus, & alij quam plurimi de remotis, in ore, enim duorum vel trium stat omne verbum cap. cum esses, extra de testib. cap. in omne, & c. licet, extra cod. sicut enim in contractibus duo sufficiunt, sic in delictis, vt per Dec. in l. iuris ignorantia, in secunda lectur. colum. vlt. C. qui admitt. pulchre Hippol. in casu isto, in conf. 31. in princ. Lanfran. in c. quoniam eontra, in ver. testium, nu. 36. de probat. valet enim argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, l. omnem, ff. de iudi. authen. qua in prouincia, C. vbi de crimin. c. fin. de foro compet. §. & hæc, in Auth. vt omnes obediant. Item de ciuilibus ad criminalia, l. absentem, ff. de pæn. per Alexan. in l. diuortio, num. 11. vbi etiam Socci. nu. 15. ff. fo. ur. matrim. per Sylu. nup. lib. 1. car. 44. per Aimon. conf. 88. in princ. per Gram. decis. 36. nu. 1. Aret. in §. 1. penul. not. b. Institu. quod cum eo facit l. 3. §. hoc interdictum vbi etiam Alber. per illum tex. de lib. hom. latissime per Gerar. in loc. à ciuilibus. Duo enim testes omni exceptione maiores quando plene deponunt de delicto, non admittunt probationem negatiuam, vt per Bald. in l. fin.

in l. fin. nu. 5. C. de probat. eo magis, quia prædicitur me corrupisse vnum ex examinatis contra me, quo casu vnus tantum induceret probationem, ita Ias. in l. 1. ff. de condit. ob turp. cau. Felin. in cap. fin. de testib. cogen. Soccin. conf. 253. prima colu. Afflict. in cap. 1. si de inuestit. lis oriat. Hippol. late in consil. 112. Gram. consil. 1. in fin. Cum ergo tot testes sint non requiritur alia probatio, ex quo res, non potest plusquam probari, l. 1. in fin. de dot. præleg. Immo magis probant duo affirmatiuam, quam infiniti negatiuam, l. diem proferre, §. si plures, vbi not. ff. de arbit. habetur per Bar. in l. 1. in fin. ff. de vent. inspicien. & in l. hæres palam, in princ. ff. de testam. per Ias. in rub. de iureiur. & per Hippol. late in consil. 17. num. 16. Plus dicunt Doctores in l. actor, C. de probat. negatiuam esse impossibilem, Dec. late conf. 65. nu. 6. Item quia asseritur me extra iudicialiter confessum, quod videtur inditium sufficiens ad torturam, l. ictus fustium. vbi notat, ff. de his qui notan. infam. & l. cap. 5. ff. de adult. latissime Veronen. in l. quæro, §. seruum, nu. 11. ff. de ædilit. edic. & in repert. Felin. in verb. extra iudicialis. Et ex his igitur clare apparet Fisci intentionem esse probatam propterea conuictus dici possum cū talis his dicatur qui non potest negare crimen, l. qui sententiam, C. de pæn. & ita tenent Doctores. Et qui commissi maleficia & delicta nulla potest tergiuerfatione cælare, cap. cum olim, extra de verb. signific. habetur per Iser. in const. Reg. Iustitiarij, regulariter enim nullus ad pœnam capitalem condemnatur nisi confessus vel conuictus fuerit per testes concordés, non autem singulares, vt per Bal. in d. l. qui sententiam, & l. 1. C. de excep. rei iudic. per Gram. decif. 36. nu. 61.

Hæc sunt quæ pro parte Fisci induci possunt, quibus tamen & similibus non obstantibus contrariam sententiam esse veriore indubitati iuris est, Nec dubium est iudicantes pro eorum benignitate, doctrina & integritate ita iudicaturos, & hoc per infra scripta.

S V M M A R I V M.

- 11 **S** P O N T E cõmparens non præsumitur delictum commississe.
Præstans cautionem de non excundo palatium, si exeat & c. an incidat in pœnam.
- 12 Ex pluribus inquisitis an vno absoluto, cæteri &c.
Fauoribile extendi debet ad aliam similem personam.
Variatio Iudicis appellatur iniquitas.
- 13 Si non constat qualiter quis interuenerit in rixa præsumitur casualiter.
Facta non præsumuntur nisi probentur.
Rixa quid sit.
- 14 Amicitia cum occiso prodest.

- Amicus alter frater reputatur.
 Ex amicitia præsumitur homicidium casuale.
 Bona fama, conditio &c. an proſit in delictis.
 Qualitas præcedentis vitæ ostendit conſciëntiam.
 Indicia & præſumptiones tolluntur per bonam famam.
 15 Bonam phifionomia, & bonum nomen proſunt.
 Item natio bona.
 16 Longa carceratio ad quid prodeſt Carcer æquiparatur morti, & eſt
 mala manſio.
 Cauſa carceratorum dicitur pia.
 17 Excellentia in arte prodeſt.
 In iure diſciplinatus, ſine examine debet promoueri &c.
 18 Inſultatus an liceat inſultantem occidere.
 19 In dubio proniores ad abſoluendum eſſe debemus.
 20 In criminalibus cui magis eſt credendum affirmâtibus, an negantibus.

11 **P**RIMO nam ſponte comparui vt conſtat ex actis, igitur delictum non
 commiſi, quis enim eſt tam fatuus qui in cauſa capitali, ſi eſt nocens &
 verus reus delicti velit ſe priuare libertate exponendo propriâ vitam ſicuti
 agnum & vitulum ad vltimum terribilium, & conſtituere ſe in carcerem,
 argu. tex. l. ſi ita, ibi, quod nemo ſanus probabit, ff. de euict. vbi non eſt ſpes
 fugæ vel auxiliij, putans cælere veritatem quæ finaliter mori non poteſt, l.
 penul. ibi veritati locum ſemper fore, ff. de probatio. niſi ſciat ſe innocentē,
 ita notabiliter dixit Veronen. in conſ. 31. 4. colu. ita etiam Hippo. in d. §. di-
 ligenter, nu. 104. in conſ. 117. nu. 49. Gram. conſ. 29. nu. 32. Corneus con-
 ſilio 58. viſa inquisitione 2. vol. Car. in d. l. obſeruare, nu. 158. videtur bonus
 tex. in l. non omnes, ver. ſed ſi fuerit vltra, & l. qui cum vno, §. qui filium, ff.
 de re milit. l. edicto, de iure fiſci, Authen. notuo, C. de pan. iudic. qui male iu-
 dic. & in cap. nullus, vbi etiam Abb. in primo notabili extra de præſcrip. Et
 ſi pater portaret filium morte dignum iudici filius non debet ea pæna puni-
 ri, l. milites agrum, §. deſertorem, ff. de re militari, & d. §. qui filium. Ita per
 illum tex. dixit Salic. in l. propter inſidias, C. qui accuſ. laſ. in l. 1. C. de his
 quib. vt indig. Alex. in l. vtrū, in Apoſtill. ad Bar. ff. de parricid. Hippo. in l. 1.
 §. in auditum, nu. 8. ff. de ſiccar. idem in l. 1. §. ad quæſtionē, nu. 16. ff. de quæ-
 ſtio. Veronen. in cautel. 1. Idem in conſ. 46. incip. Titius, & in conſ. 55. Ca-
 rer. in d. §. homicidium, nu. 136. & in §. circa, lo 2. nu. 75. Sylua nupt. lib. 1.
 nu. 19. Idem econtra ſi filius deſerret patrem dicunt Ang. in l. ſi adulteriū,
 §. liberto, ff. de adulterijs, Alciar. de præſump. primo libro. prima regu. in 4.
 præſumpt. vbi pulcre & Hippo. in locis præalleg. & hoc ea ratione ne alter
 videat alterum ad ſupplicium deduxiſſe, d. §. deſertorem. Multo magis dicen-
 dum

dum est quando ipsemet me defero ne videar tā crudelis quod me ipsam ad supplicium ducam, quia prima charitas incipit à me ipso, l. si quis, la secunda, C. de seruit. & aqua, §. 1. in Auth. de trien. & semis. & cap. petitiō, de iureiuran. Qui enim obtemperauerit, venia dignus est l. penul. vbi glo. fin. de custo. reor. & l. liberorum, ff. de his qui notan. infra. Item venientibus venia dāda est, c. quanto, 2. q. 4. Item præstans cautionem de non excedendo palatium si exeat & redit non incidit in p̄nam, vt per Salic. in l. ad cōmentariensem, ff. de custod. reor. & clarius Cauensis in prag. inoleuit. nu. 11. Magna est virtus obedientiæ, l. desertorem, §. in bello, ff. de re milit. & facit quod vulgo dicitur melius est obedire, quam sacrificare, cap. qui culpaf, 23. q. 1. late per Ias. in l. 1. in fin. ff. si quis ius dicenti non obtemperauer. & apud Virgil.

Parcere subiectis, & debellare superbos,

Et facit l. quisquis, C. ad leg. Iul. maiest. l. cum qui, ff. de iureiuran. & l. 1. C. de his qui se defer. lib. 10. Secundo suadet quod de eodem delicto fuit inquisitus deinde captus & carceratus quidam Iacobus Todiscus qui fuerat captus latitando contra quem eram testes de visu quod ipse dederat vulnus mortale in caput. Item testes qui audiuerunt à mortuo, & ab alijs & fama publica, fecerat friuolas defensiones, & aliæ non paucæ præsumptiones cōtra ipsum, & tamen fuit absolutus, se posito quodam clerico nomine Aloisyo Squarcia inquisito de eodē delicto, & his proximis diebus fuit absolutus in Archiepiscopatu, à maiori absoluendus sum ego contra quem minus constat, arguitur enim à maiori. Authen. multo magis, de sacrosan. eccl. Instit. de seruit. in princ. & l. 1. §. Antoninus, ff. de quæstio. quia si de quo minus in esse videtur, ergo & de quo magis, §. quod si partim. Instit. de rer. diuisio, vbi est eadem ratio idē ius statui debet, §. pari, Insti. quib. mod. ius patr. pote. soluit. l. illud, ff. ad leg. Aquil. Nec debemus ad imparia iudicare, §. sed hæc Insti. de exhered. liberor. §. ceterum, de lega. agnet. success. valet enim argumentum à pari, l. si focer, in princ. ff. solut. matri. l. si de ea, §. fin. ff. de acquir. poss. Par enim in parem non habet prærogatiuam c. innotuit, de elect. l. nam, ff. de arbit. alias resuleret absurdum, §. in pecudum, Instit. de ser. diui. in princ. clem. 2. de magi. & c. in Genesi, extra de elect. & mihi esset iniuria, argu. §. 1. Instit. per quas person. nob. acquir. Item æquipollentium, id est iudicium, l. si mater, C. de instit. §. pupillus, Instit. de inuicil. stipul. Item alias esset iniuria, l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & Instit. de iniur. in princ. daretur exceptio personarum cōtra, c. nouit, de iudic. & §. si. Instit. de his qui sunt sui, ibi, cuiq; hominum æqualitas est seruanda, argu. §. si plures, Instit. de hæred. insti. & l. vt liberis, C. de collat. maxime in iudicio, c. 1. de sent. & re iudi. in §. Item cum hoc sit fauoribile extendi debet ad aliam personam, similem argu. tex. l. cum quidam, ff. de libe. & posthu. c. odia, de regu. iur. in c. impicitur quod prodest & est fauoribile, l. 3. §. 1. ff. de iur. fisc.

l. emancipatum, in fin. ff. de sent. similibus idē est iudicium, Instit. quod cū eo, in prin. §. item tenet, Insti. mandat. l. inter, §. sacram, ff. de verb. obliga. l. quod nerua, ff. deposit. late in reper. Felin. in ver. argumentum à simili etiā in criminalibus, c. 1. §. porro, & seq. vbi Bal. & ceteri, quæ fuit prima causa benefic. amitten. Item dixit idē Bal. in l. si quis non dicam, C. de episc. & cleric. quod connexorū ead. debet esse sententia, l. plerunq; ff. de ædili. edic. c. quanto, de iudic. in habentibus etiam Symbolum facilis est transitus, l. vbi ita, ff. de donat. cau. mor. §. 1. Insti. quibus mod. tollitur, obliga. vt supra dixi, & vnum facinus respiciens duos pluresue debet æqualiter determinari, l. nā hoc iure, ff. de vulgar. vni dico oībus dico in prohem. ff. in princ. vbi Bal. & Cagnol. nu. 107. l. ex facto, vbi Ias. nu. 14. ff. de vulgar. nec eadem causa debet diuerso iure censerī, l. eum qui, ff. de vsucap. ob gratiam enim eis nō fuit indultum igitur debet trahi ad exēplum alterius, bonus tex. in §. quod Principi, Instit. de iure natural. l. 1. ff. de consti. Princip. alias esset melioris conditionis stultus peccator, quam Innocens sapiens, l. non solū, ff. de noxalib. l. seruius, ff. quod vi aut clam, cap. cum qui, de præben. in sexto, & plus haberet luxuria quam castitas, §. fin. in Authen. de restit. & ea quæ parit. Immo si afinus videret apprehendi per comparem intumesceret, vt not. in l. 1. §. veteres, ff. de acquir. possess. & in l. hæres qui seruum, ff. de acquir. hæred. valet etiam argum. ab exemplo, alterius, Insti. de leg. agnat. tutel. in princ. & Institu. de excusat. tutor. in princ. qualiter ergo & quo colore dēfenderet iudex suas contrarias sententias iisdem subsistentibus, l. nulla, C. de iudi. l. omnes, C. arbit. tutel. secundum hoc denegare auxilium iusta petenti contra, §. fin. Insti. de his qui sunt sui, l. 2. ff. eod. licuti videmus in simili quando plures deliquerunt inter quos reperitur clericus eius causa etiam laici debent iudicari, ea ratione inter alias ne forte diuersæ seu cōtrariæ sententia in ead. causa darentur, vt per Hipp. in singul. 180. incip. plura, latissime, in conf. 85. nu. 39. & seq. & conf. 67. nu. 62. & inferius latius dicam, essent enim duo contraria in eodem subiecto, l. hæc verba, l. vlti ff. de verbor. signifi. §. ex contrario, ff. de acquir. possess. Variatio etiam iudicis appellatū iniquitas, l. si quis, in verb. iniquitatis, C. de reb. cred. l. fin. de mod. multæ. facit bonus tex. quasi ad omnia prædicta in l. denunciasse, in fin. ff. de adult. & in l. quoniam liberi, C. de testib. debet iudex habere equitatem ante oculos. l. quod si Ephesi, in fin. ff. de eo quod certo loco, etiam contra strictam rationem, l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. §. item vobis, ver. nihil. Instit. per quas persona, & separare equum ab iniquo l. 1. ff. de iusti. & iur. Quando autem esset diuersa ratio inter delinquentes secus esset ita procedit quod dixit Salic. in l. 1. 6. col. C. de rap. virg. & post eum late Carer. in d. §. homicidium, lo secundo, nu. 59. Tertio suadet quia non constat qualiter interuenim in rixa, ergo præsumendum est casualiter & ignoranter Felin.

in c. sicut dignum, 3. col. extra de homicid. alleg. Bal. in l. 1. in lectura antiqua, ff. de ser. corrup. melius idem Bal. in l. 1. §. serui, ff. ad Sylla. & in cap. 1. de benefi. fra. aliquid per Gram. conf. 32. nu. 2. & seq. Anchar. conf. 217. Nos Bartholomæus Carer. in d. §. homicidium, lo secundo, nu. 55. & Hipp. in l. 1. nu. 87. C. de raptu virg. Idem in l. fin. nu. 8. ff. de sicca. & in d. §. constante, nu. 61. probatur enim eo ipso quod contrarium non probatur. l. 2. C. qui test. fac. poss. & in l. super seruis, C. qui milit. lib. 12. Gram. decis. 25. in fin. quæ satis ad propositum per Hippol. in rub. de proba. nu. 326. quæ est siquida iuris probatio, ita Bal. in c. fin. extra de proba. latissime Hippol. in d. rub. nu. 327. præsumitur enim ignorantia l. verius, ff. de proba. c. præsumit, de reg. iur. quod enim interuenerim facti est, & facta non præsumuntur nisi probentur, l. quicunq; in fin. ff. de public. licet allegetur tex. qui hoc non probat in l. in bello, §. facta, ff. de capti. probatur etiam ignorantia delato iuramento, vt per Gram. decis. 25. nu. 5. facit c. si verò, lo secundo, de senten. excommu. Item cum ista casualiter interuenerint non debent considerari, & consequenter nec puniri, l. cum autem, §. capitales, ver. si quis casu fecerit, ff. de ædilit. edic. l. quæsitum, §. fin. & l. si ita legatum, vbi Bar. ff. de leg. 3. l. ex facto, §. rerum, ff. de hæred. institu. aliquid per Dec. conf. 523. nu. 3. aliquid per Io. de Amicis, conf. 53. in princ. pulchre per Abb. in conf. 62. in controuersia, 4. col. vol. Gram. decis. 35. col. pen. & fin. Hipp. in d. §. constante, nu. 48. & in l. fin. nu. 84. C. de siccar. Idem in conf. 67. nu. 47. & seq. & conf. 103. in princ. casualia non nocent agenti, §. item si putator, Instit. de leg. Aquil. l. 1. C. de siccar. nec poteram diuinare illos venturum illuc ea hora cū ille sit locus scolarium non autem siccariorum, l. si putator, ff. ad legem Aquil. f. 1. C. de metal. Anan. conf. 53. in princ. tunc etiã quod ille locus non erat idoneus. Item quia debet fieri coniectura ad excludendum delictum, l. merito, ff. pro foc. late Dec. in l. non hoc, nu. 7. C. vnde cogna. & intra dicam. Imo ad maiorem cautelam satis luculenter probatū est me casualiter interuenisse, vnde mens & propositum distinguunt maleficia, l. 1. §. diuus, ff. de siccar. l. qui iniuriæ, ff. de fur. & c. cum voluntate, de senten. excommu. Ex his enim apparet quod delictum non fuit communicato consilio perpetratum nedum ex nostris probationibus, sed ex quo nõ fuit probatum contrarium per Fiscum. Ita pulchre Gram. decis. 25. nu. 3. & in fin. debet enim clare & indistincte probari ex proposito factam adunationem, vt latissime per Car. in dict. §. homicidium, nu. 70. maxime cum aduersarij venissent armati baculis, & ensibus, atq; plumbatis, & erant nu. 8. licet quatuor tatum fuisset ingressi ecclesiam, & inceperunt verberare scolares vt ex actis constat vnde rixa dici debet vt per Hippol. in singu. 217. ter vel quater, & in d. §. constante, nu. 4. quo casu vnus non tenet de vulnere alterius, sed iclus vnus cuiusq; collectorum inspici oportet, d. l. si in rixa, & habetur per Hippo. in

d. §. si constante, nu. 46. & conf. 25. in fin. Gram. consil. 56. nu. 17. Caret. in d. §. homicidium, nu. 75. Arnon. in comentar. 25. pulcre Paul. conf. 335. vifa 2. colum. vbi etiam afferit, focios non teneri de auxilio. Rixa enim dicitur quando incidenter cōgregati sunt, & incidenter deuentum est ad rixam ita Ang. & Hipp. in d. l. si in rixa, in princ. Idem Hipp. in l. nihil, nu. 20. eod. tit. in qua rixa ego non habui aliquod participium vt in actis & dato quod esset probatum colloquium cum occisoribus, tamen cum potuisset esset bonum & malum, in dubio prælumeretur bonum, cap. ablit, 11. q. 3. l. merito, ff. pro loc. Alex. conf. 126. 4. vol. Aciat. lib. 3. de præsum. limit. 1. nu. 3. aliquid per Gram. conf. 25. in fin. ita Bal. conf. 220. 3. vol. Dec. conf. 182. nu. 2. Aimon. conf. 205. nu. 9. quicquid dicat Bal. in l. 1. nu. 10. vbi etiam Ias. nu. 23. & seq. C. de ser. fugi. quia dictum eorum procedit tribus concurrētibus, capitalis inimicia, secreta locutio, & quod ex incontinenti lequatur homicidium, vt per Felin. in d. c. afferte, per Blanc. in l. fin. ff. de quæst. nu. 232. Nouell. in §. 1. nu. 10. tum etiam quia inquisiti fuerunt plures, & dubium est quis fuit interfector, quo casu quando certum est plures fuisse & non constat de interfectore, habet locum, l. absentem, ff. de pæn. vt omnes absoluantur, vt per Hippol. conf. 24. nu. 8. & seq. & conf. 39. nu. 46. conf. 43. nu. 44. conf. 50. nu. 52. & conf. 110. nu. 21. nec etiam constat quis fuit principalis quod ante omnia constare debet vnde debet cessare punitio legalis, vt per Hippol. in d. conf. 24. nu. 23. & conf. 39. nu. 55. conf. 43. in fin. conf. 50. nu. 19. conf. 69. nu. 5. conf. 81. nu. 30. & in d. conf. 110. nu. 23. & seq. idem Hippol. in l. nihil, nu. 21. ff. de siccar. Et inquisitio ficalis in hac causa debet esse nullius roboris ex quo vt videri poterit, in ea dicitur alterum alteri auxilium præstitisse, & inquisiti erant quinque cum dictio alter veritetur in duobus tantum, ita notabiliter dixit Bal. in l. ancillæ, nu. 3. C. de fur. vbi asserit se in facto obtinuisse, Florian. in l. mæuius, §. arbiter, ff. cōmu. diuid. Alex. in l. si duo patroni, nu. 6. ff. de iureiur. Paul. conf. 18. Carer. in d. §. homicidium, nume. 73. & Hipp. in d. §. constante, nume. 44.

14 Quarto debent cessare omnes suspiciones atque inditia, quia satis probatum est me strictissima amicitia cum occiso semper functum fuisse, quæ a miicitia licet non probetur, semper præsumitur in dubio, Bal. in l. si quis testibus, in fin. C. de testib. Gram. conf. 42. nu. 11. Imo si probatum esset semel me fuisse amicum magnū semper præsumeretur, ita Paul. in l. Lucius, nu. 6. ff. de lega. 2. magna enim amicitia id operatur quod coniunctio sanguinis, c. 2. de testa. in 6. Abb. in c. requisiti, nu. 4. extra cod. Ias. in l. si res obligata, nu. 7. ff. de leg. 1. omnino Ripa, in l. admonendi, nu. 277. ff. de iureiur. in terminis tenuit Arno. quod valeat arg. in sua Topic. car. 53. & amicitia æqui pollet affinitati, l. cum allegas, C. de castren. pecul. milit. lib. 11. facit l. late, §. amicos, ff. de verb. sign. grandis enim amicitia coniunctus vti frater reputa

tur Afflict. in const. Reg. dilaciones in 13. notab. amicus noster post ponendus fratri. Tiraquel. de retrac. nu. 24. sicuti etiam possum occidere insultantem me vel consanguineos meos, ita insultantem magnum amicum, Gram. latifs. conf. 56. nu. 2. 2. & 26. & per Bal. in d.l. vt vim, nu. 6. & per Hipp. in locis de quibus infra. Imò non possum cogi aduocare contra magnum amicum, glo. in l. 1. §. ait prator, ff. de postul. dicit etiam Soccin. conf. 39. in fin. 3. vol. quod donatio facta amico magna amicitia coniuncto non reuocatur beneficio, l. si vnquam, C. de reuocan. donat. Amicus enim vt ait Seneca est alter ego, idem dicit Aret. in §. ante penul. nu. 47. in fin. Instit. de excep. Dicit etiam Aristotiles veros amicos esse vnã animam in pluribus corporibus, vt per Bal. in d.l. vt vim, nu. 6. & habetur per Soccin. in l. cum auus, ff. de condi. & demonst. nu. 14. Hipp. latissime in conf. 5. nu. 20. & Cato vticensis, amicitia esse fideliorum omni propinquitate teste Plutar. in eius vita ita apud Valer. Maxim. lib. 7. cap. 7. Amicitie vinculum appellatur potens & praxualidum neq; vlla ex parte sanguinis viribus inferius, & tamen affectio sanguinis facit cessare omnem suspicionem, l. non solum, §. 1. ff. de ritu nup. l. penul. §. si vero pater, C. de adopt. facit l. 1. §. quamuis, vbi Bald. ff. de pupil. Hippol. late in d. conf. 5. num. 20. & alibi nemo carnem suam odio habet c. non extimemus, 13. q. 2. Soggi. conf. 58. super nu. 7. 3. vol. Imò hoc suadetur à fortiori nam consanguinitas prouenit ex sorte nascendi, sed amicitiam affectio, & solidum iudicium contrahit dicit Aret. in loc. praxalleg. & dicit Alber. in l. sed & hæ, ff. de procur. quod magna amicitia est maioris ponderis quam fraternitas, idē sentit Cic. in primo officiorum & latissime Alciat. de præsumpt. lib. 28. vbi pulchra de magna amicitia, plura Hippol. in rub. de fideiuss. nu. 234. & seq. & in d. l. 1. rap. virg. Syl. lib. 3. nu. 10. Hippol. singul. 251. amicitia magna, & in conf. 84. nu. 14. per Ias. in l. exigendi, nu. 4. C. de proc. Alciat. vbi supra latissime quod eadem sit di spolitio consanguineorum & magnorum amicorum: Ex amicitia etiam & qualitate occidendi præsumitur homicidium casuale, & animus non occidendi vt per glo. in l. 1. C. de siccar. quæ reputatur notab. vt ibi per Bal. & ceteros per Ias. in l. 1. nu. 22. ff. de legib. per Port. in §. apum, num. 13. Instit. de rer. diui. per Arnon. in cautel. 7. & Epitom. 65. per Hippo. conf. 51. & per Carer. in d. §. circa il. nu. 7. pulere Gram. conf. 68. in princ. sicuti etiam animus non occidendi probaretur per iuramentum & pulere per Ias. in d. §. sed iste, nu. 90. Instit. de actio. vide omnino Arnon. sing. 41. ex quibus inferitur quod testes deponentes me interuenisse contra occisum, non deponunt verisimile, & est species falsitatis, vt per Bal. in l. 1. in 3. col. C. de ser. fugit. per Afflict. decif. 363. in fi. per Gram. decif. 28. in princ. latissime conf. 42. nu. 14. & conf. 63. in princ. & in vot. 14. nu. 8. cum plurib. seq. & in vot. 23. nu. 2. per Hipp. in d. §. expedita, nu. 25. per Carer. in d. l. obseruare,

nu. 107. per Aim. conf. 115. nu. 12. nec etiã vt dixi est verisimile q̄ vellẽ diuinare eos nõ existentes scolares venturos hora lectionis in ecclesia S. Dominici. Dauus. n. sum non adipus dicit Terc. Nec etiã videtur verisimile q̄ ex proposito interuenerim in præsentia tot hoĩum, q̄ tunc ibi erant, vnde videf cessare fraus & dolus argu. eorũ quã ponit Bar. in l. 2. C. de cur. publ. lib. 12. & in l. qui fiscales, C. de nau. lib. 11. late Hippol. conf. 28. nu. 24. qui enim male facit odit lucẽ, l. si. ff. de rit. nup. l. 3. §. si quis palam, ff. de iur. fisc. ex his etiã præsumptionibus inducitur probatio innocentia, vt per Vero. in conf. 1. & 31. Hipp. in d. s. vltra, nu. 18. de percutiente amicum pulcre Aret. conf. 146. nu. 10. visa cõsultatione, Dec. conf. 9. vbi ad saturitatem qñ ex modo percussione quis censetur habere animum occidendi, & quando postea sciui summopere condolui prout etiam nunc doleo vt satis probatũ, & certe cum hæc calamus scribit, cordis oculus lachrimas q̄ est bonum signum innocentia, vt per Bal. in l. 1. §. impuberes, ff. ad Sylla. Quibus stantibus suissem satis, cognitus & nominatus ab occiso, ex quo habuisset magnã causam se condolendi de me propter tã magnam amicitia, non ita de alijs qui erant sibi inimici capitales, grauior enim est iniuria quã fit à coniuncto quã quã fit ab extraneo, l. cũ oportet, in princ. ibi grauius, C. de bon. que libe. vbi etiã Bal. per Alciat. in tract. de presump. lib. 123. presump. nu. 6. habet per Hipp. sing. 533. in ver. grauior, per Sil. lib. 2. nu. 17. licet pater possit remittere iniuriam factam filio, hoc tamen limitatur si fuerit illata à cõiuncta persona, qui tunc illam non poterit remittere, vt per Ang. in tract. malefic. in verb. comparent, in termino, nu. 5. Roman. sing. 92. Hippol. in l. diuus, nu. 2. ff. de ficc. Alex. ad Bar. in l. fed & si, §. filius familias, ff. de iniur. Maran. car. 47. nu. 61. per Boer. decis. 120. per Ias. in l. contra, §. penul. ff. de pact. & tamen occisus de me non fecit mentionem aliquo modo. Imo exculpauit occisores vnde pro his est testimonium innocentia, vt per Bal. in l. 1. nu. 32. C. comu. deleg. vbi etiam Ias. nu. 10. & seq. per Arno. Cautel. 3. & per Ias. in l. dedit, in fin. ff. qui satisf. cog. ex aduerso accessi ad locum vt dicunt etiam testes fisci, nec etiã antea fuimus adiuncti, vnde etiam non debeo teneri de auxilio vt latissime per Hippol. conf. 122. in fin. quem vide, nec etiã cum illis recessi vt probatum est vnde quis sani capitis non clamaret me absoluendum.

15 Quinto ex quo probatum est me hoĩem bonẽ famã, conditionis, conuersationis & vitã, perfectum Christianum &c. vnde sine dubio tollitur presumpcio delicti, vt per Bal. in l. fin. ff. de hæred. insti. l. 1. C. de locat. nu. 3. & 4. per Anchar. in c. canonũ, col. 18. extra de conf. latissime Barbat. in conf. 23. 1. vol. decis. Delphi. 310. Ioan. de Anan. conf. 60. in fin. Cardin. conf. 95. Aimon. conf. 244. nu. 6. & conf. 99. nu. 1. Ioan. de Amicis, conf. 7. vlt. col. late Hippol. in d. s. diligenter, nu. 195. & seq. pulchre id. in conf. 103. nu. 27. cum seq. conf. 120. nu. 36. & 37. conf. 128. nu. 32. & seq. conf. 130. nu. 28.

& 49. & conf. 135. nu. 12. 13. & seq. Carer. late in d. l. obseruare, nu. 158. & si contra reum adesset inditium sufficiens ad torturam probata bona fama non poterit torqueri, ita Bal. in l. fin. nu. 8. C. de proba. aliquid per Bar. in l. desertorem, §. si ad diem, ff. de re milit. Apostil. ad Abb. in c. tertio loco, nu. 6. extra de proba. Alex. in d. l. fin. 4. Apostill. in fin. de quæst. Id. Alexan. conf. 90. viso themate penul. colu. vol. 3. Dec. conf. 189. latatus sum, Arnon. cautel. 59. incip. dedimus Ias. in l. 1. in fin. C. comun. deleg. Hippolit. conf. 117. nu. 4. Afflict. in constit. in quæstionibus, nu. 21. & seq. latissime Gram. decif. 28. nu. 17. & seq. & decif. 60. nu. 12. & conf. 1. nu. 63. & conf. 35. nu. 46. & seq. Idem conf. 37. nu. 12. & seq. & nu. 24. Idem Gram. conf. 38. nu. 17. 27. & seq. Idem conf. 65. nu. 6. & in vor. 3. nu. 26. Qualitas enim precedentis vitæ ostendit conscientiam, vt per Bal. in c. ne innitaris, extra de constit. & elidit tale inditium, l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit. c. cum iuuentute, extra de præsump. Alex. in d. l. fin. 2. Apostill. de quæst. Hippol. in d. §. si plurium, nu. 116. & in d. §. diligenter, nu. 196. vnde si res furata reperitur pænes aliquem licet hoc faciat inditium ad torturam nisi ostendat à quo habuerit, tamen si est persona bonæ conditionis & famæ secus, ita Bal. in l. fin. in fin. ff. de hæred. instit. vbi etiam Imo. latissime Hippol. singu. 192. aduertat, & in d. §. diligenter, nu. 96. idem latissime in cõsil. 74. nu. 25. & seq. & in conf. 72. nu. 20. & plurib. seq. bona etiam fama est iusta causa minuendi penam ita Alex. conf. 121. nu. 5. 7. volu. Carer. in d. §. circa, lo secundo, nu. 73. De bono enim non potest præsumi nisi bonū, bene & prudenter viuendi, ita Bal. in d. l. 1. C. loc. facit, l. Titio fundus, cū glo. penul. ff. de condit. & demonst. habetur per Ias. in repet. l. admonendi, nu. 182. & si quis tenetur satisficere probata bona fama statur suæ iuratoriæ cautioni, vt notatur in l. 1. in ver. qualitate, ff. de rip. munien. vbi glo. Inditia enim & præsump. delicti tolluntur (vt dixi) per bonam famam & laudabilem conuersationem vt per Brun. in loc. præalleg. citantem Bart. in l. fin. C. famil. hæreicis habetur etiam per Car. in d. l. obseruare, nu. 112. bona enim fama est thesaurus hominis inestimabilis & iocundus, sicut lilium dans suauitatem odoris, ita notabiliter dixit Bal. in l. 1. nu. 21. & 22. C. de contesl. & quando bona fama non esset probata, præsumitur eo ipso quod non est probatum contrarium, vt in constitu. Reg. ad peruersorum, & ibi per modernos in fin. Gram. conf. 30. nu. 9. reliqua de fama vide per Apen. in l. neque, in 3. col. C. de dignit. lib. 12. & in reper. Fran. Aret. in verb. fama, vbi pulchra per Blan. in d. l. fin. nu. 111. 112. & seq. ex aspectu enim potest considerari mea innocentia, quia bona fisionomia prodest vt in l. 1. in verb. innocentia, ff. de custod. reor. per Bal. in d. l. obseruare, nu. 8. C. quor. appell. per Hispanos, in §. sic ita, nu. 18. Instit. de actionib. per Cagnol. in Rub. ff. nu. 59. pulchre Nouell. in §. 1. nu. 42. Blan. num. 406. per

Veronens. in l. quod si nolit, §. qui mancipia, num. 19. ff. de adilit. edic. per Hipp. in l. 1. nu. 39. ff. de quaestio. & in d. §. expedita, nu. 52. per Carer. in d. l. obseruare, nu. 143. Item ex bono nomine quod etiam confert, vt notat, in l. facta, §. si in danda, in ver. conditio & ibi, etiam ceteri, ff. ad Trebell. per Felin. in prohem. decretal. in ver. Gregorius, & per Hippo. in locis præalleg. nomina enim sunt omne venturi, vt per Hispan. in d. §. sic itaque, nu. 17. in fin. procuranda enim sunt pulchra nomina, & si venderetur magno pretio deberent emi, vt per Io. Andr. in c. grauis, de præben. in cap. cum secundum Apostolū, eod. tit. per Ias. in rub. solut. matr. nu. 16. idem in l. lex, ff. de iusti. & iur. per Hispan. in præalleg. loco, nu. 18. vide per Euera, in loco ab ethimologia car. 2. per Siluam, lib. 4. num. 126. Afflict. in constit. in consutilem, nu. 6. per modernissimos in l. 2. §. appellata, ff. si cert. per, facit quod habetur, in l. fin. in fin. ff. ad municipal. quod nomen est consequens rei, §. est & aliud instit. de donat. §. 1. de tutel. quando enim essent plures torquendi in dubio debet inchoari ab eo qui habet turpe nomen vt per Girar. singu. 75. incip. magnum per Blan. nu. 405. per Brun. in tract. de indit. in 3. car. Hippo. in l. 1. nu. 39. ff. de quaestio. & late Hispan. in d. §. sic itaque, nu. 17. latissime Cagno. in prohe. ff. nu. 18c. §. discipulus, Dec. in d. §. appellata, vlt. lect. nu. 5. Item ex cognomine: Natio enim bona prouocat, mala deterret, l. quod si nolit, §. qui mancipia, si de adilit. edic. l. cum munus, in ver. dolum, ff. de alimen. vbi glo. §. fin. in ver. ex fratribus, in auth. de refer. & in l. quisquis, C. ad leg. Iul. maiest. Hispan. Instit. de actio, in princ. nu. 38. per Cagnol. in prohe. ff. nu. 22. per Afflict. in consti. diuinæ 4. notabil. Gram. consil. 13. nu. 6. in causa, Apostill. in prima constit. Reg. car. 2. col. 3. Sil. lib. 2. nu. 92. & 115. Gram. satis pulchre decis. 28. nu. 2. Considerate ergo discretissimi iudices quod cum talia multiplicata sint non sine diuino ministerio mihi tributa sunt, vnde censentur seriose enumerata, facit quod not. in clemen. 1. in verb. Diocesanis, extra de iure patr. & Philip. Franc. c. duobus, de rescrip. in 6. Fortu. in l. 1. nu. 9. ff. de iusti. & iur. Hispan. in §. sed iste, nu. 27. Insti. de actionib. Ias. in l. si constanter, ver. quarto limita, ff. solut. matr. Cagnol. in l. si quis maior, nu. 46. C. de transac. aliquid per Dec. in l. si emancipati, nu. 3. C. de collat. Item de hoc primo delicto sum inquisitus, vnde non debet facere ver. vna Hirundo, dicit Aristotil. 3. Et hic quem refert Socci. cont. 262. in causa, nu. 7. 2. vol. Aret. instit. si quadrupes in princ. nu. 2. Nec fuit auditum aliquo tempore quod male fecerim, quo resu etiam si vere ego occidisset, iudex posset mihi indulgere. Ita dixit notabiliter Gram. decis. 23. 2. col. late tetigit Ias. in §. ex maleficijs, num. 12. Instit. de actio. facit l. 3. C. de episco. audien. & heapitalium, §. crassatores, ff. de pæn. consueta enim debent præsumi, l. quod si nolit, §. quis assidus, ff. de adilit. edic. insolita non, si quando, C. de testa. l. si. C. de consuetu. lib. 11.

1. ea quæ raro vbi Dec. ff. de reg. iuris, habet per Docto. in l. certi conditio, in §. si nummos, ff. si cert. pet. & semper sum solitus ponere pacem vbi erant rixæ, & discordiæ, adest etiã remissio sine exculpatio occisi, quæ tolleret inditium ad torturam vt dixi supra, & habetur per Bar. & ceteros in l. 2. ff. ad Silla. per Iaf. in l. si mora, nu. 23. ff. solu. matri. per Gerar. sin. §. 5. incipiente nota bene vbi pulchre per Gandin. in tit. de transac. car. 40. nu. 16. per Gram. conf. §. 3. nu. 7. & conf. 65. in princ. Arnon. cautel. §. 9. & in Comen. 20. qui occisus, erat vilis, rixosus, per Gram. vot. 24. nu. 14. maliciosus, qui omne malû præsumitur cogitare vt not. in auth. vt qui allegata, §. 1. in verb. adinueniat, & solitus male facere, l. seruos, C. de vi publica, & d. l. 3. C. de episc. audien. per Hipp. in l. 1. nu. 47. ff. de siccar. pulchre Gram. decis. 16. de quo sæpius ipsum reprehenderam, peccata venialia propter reiterationem eram mortalia, c. vnum, §. criminis, in verb. criminale 25. dist. Imò puniendus pœna pecuniaria, per reiterationem punietur corporaliter, vt per Docto. in l. 1. C. super exact. lib. 10. per Doct. in Auth. Cassa. nu. 16. C. de sacrosan. eccle. pulchre Arnon. in singu. 364. & habetur per Carer. in d. §. homicidium, nu. 34. Gram. decis. 16. nu. 16. & seq. erat etiã solitus conuersari cum homicidiarijs quodd est inditiû malæ operationis, argu. l. si plures, §. quamuis, ff. de administ. tuto. pulchre Gram. conf. 15. nu. 14. Blan. in dicta l. nu. 253. Aret. in trac. malefic. in verb. fama in 12. car. Immo occidere talem peccatorem fuisse sacrificium, vt Exodi cap. 22. per Gram. conf. 4. in fin. malos enim occidere non est homicidium cõmittere, cãp. qui malos, & cap. miles, 23. distin. 1. late Hippol. in conf. 11. per totum, interest enim reipubllicæ tales seditiosos mori. l. 3. & l. congruit, ff. de offic. præsidis.

16 Sexto nam steti in carceribus per quatuor menses, & adhuc sto vnde concesso quod in aliquo deliquissem, satis sum punitus ex magna carceratione, Gram. conf. 16. in fin. & conf. 37. nu. 17. Maran. in fin. sui Specu. nu. 44. & notat. in l. si diutinò, in fin. ff. de pœn. per Gram. decis. 16. in fin. & decis. 38. etiã in fin. Carcer enim est mala mansio, & tormetum, l. si homines, in princip. ff. de posit. & l. item apud, §. quæstionis, ff. de iniurijs, not. in clemet. prima, in ver. Tormen. de hæretic. Item equiperat morti quando est perpetua ita Bal. in cap. 1. §. denique, quæ fuit prima causa, Hipp. in l. 1. nu. 28. ff. de quæstio. & in sua practica, §. attingam, nu. 30. Item habet in se pœnam, l. tertia, ff. de custod. reor. l. 2. & fin. C. eod. l. nemo, C. de exact. tribu. lib. 11. Item nos iniuria afficit, l. pen. iuncta glo. C. de cessio. bonor. Item carcer est species torturæ, vt per Bal. in l. si clericum, nu. 7. C. de episc. audien. in l. 1. nu. 2. C. qui ad liber. Gram. conf. 60. num. 4. & 6. plus dicitur quod mortuus in carcere dicitur mortuus in cruciatus late Hippol. in d. §. attingã, nu. 28. Item appellatur miseria vt per Bal. in l. nemo, C. de episc. aud. c. n. appellatur etiã sepultura viuorum iuxta vulgare dictum, & ius ci-

uile expresse subſtulit hanc pœnam perpetui carceris, reputado illam incredibilem, l. incredibile, C. de pœnis. Idem ergo debet eſſe in parte temporis, l. quæ de tota, ff. de rei vendicat. & §. nihil, Inſtitu. de fideicom. hæredit. eſt etiam carcer ſpecies ſeruitutis, l. 2. ff. de libe. homin. exhib. habetur per Bar. in l. frater à fratre, nu. 57. ff. de condit. indebit. Item eſt priuatio libertatis, §. libertas, & §. ſeruitus, Inſtit. de iure perſonar. quæ eſt res inæſtimabilis, §. fin. Inſtit. de his qui ſunt ſui. Hinc eſt quòd cauſa carceratorum appellatur pia, vt per Bar. in tract. de carcer. in fin. & carcerati dicuntur miſerabiles perſonæ, vt per Docto. in l. 2. §. hoc iudicium, ff. de damno infect. & latius dicam infra augentur prædic. in perſona debili & delicata, & ſemper educata in delitijs atque inſolita ſimilia pati, l. ſed & ſi, la ſeconda, §. & ſi pœnas, & l. ſi longius, in fin. ff. de iudic. & per Por. in §. fin. Inſtit. de iur. perſonar. Item in magnis itineribus actuariorum & ceterorum innumerabilium, quæ huic cauſe fuerunt neceſſarij, niſi enim abſoluatur additur afflicto, afflictio contra l. diuus, ff. de offic. præſi. & l. iure ſuccurſu, ff. de iure dot. cap. promiſſo, 7. q. 1. & grauatus non releuaretur in aliquo, l. cum, ff. de. & §. 1. Inſtit. de hæred. & §. 1. Inſtit. de hæred. qualit. & diſter. & vnum malum non adueniret mihi ſolū, §. 1. in verb. illicito in Auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. Item duplici pœna puniret, quòd eſt ſatis abſurdum & contra tex. l. 3. in fin. ff. naut. Caup. ſtabul. l. nauis, §. cum autem, ff. ad leg. Rhodiam, de iactu, cap. cum percuſſio, 7. quaſt. 1. & per Gram. conſilio 63. nu. 5.

- 17 Septimo dato quod deliquiſſem, debet haberi ratio ex quo probatum eſt, & ſi inſiciatur in promptu probare offero me eſſe in iure valde diſciplinatum propter quòd debet iura transgredi, l. ſed & reprobari, §. 1. ff. de excuſatio. tutor. vt etiam Bar. & ceteri per illum tex. laſ. in l. iubemus, nu. 15. C. de iudic. Marant. in fin. ſui Specul. nu. 44. Hispan. late in §. fuerat, Inſtitu. de act. ionib. propter hanc etiam rationem Imola forenſis, ſuit aſſumptus Bononix ad lectionem de mane, licet forenſes vigore ſtatuti ad illam prohibeatur admitti, ita Hippol. in l. vnus, §. cogniturum, nu. 71. ff. de quaſt. & Alex. in l. centurio, num. 10. ff. de vulgar. & pupil. modo quando apparet inditia contra aliquem vtilem reipublicæ vt in legendo & exponendo iura ciuilia, quæ cauſa publica eſt, l. prima, C. de profeſſ. qui in verb. Conſtanti-nopolit. libro 11. & in l. prima, vbi Docto. ff. ſolut. matrim. tunc non torquetur vt per Paridem in tract. Sindic. car. 39. 2. col. per Gram. conſ. 29. & omnes in l. ſi vero, §. de viro, in 10. fallen. ff. ſolut. matr. Hippol. in l. editum, nu. 11. ff. de quaſt. in l. qui falſam, nu. 8. ff. de fal. & in §. expedita, nu. 42. Carer. in d. l. obſeruare, nu. 180. Docto. enim non torquentur, l. medicos, C. de profeſſor. & medic. libro 11. habetur per Bar. in l. prima, C. de aduoc. diuer. iudic. Arnon. Epit. 66. Hippol. in dicta l. editum, num. 5. late Ripa, in l. centurio, num. 14. ff. de vulgar. vbi plus dicit quòd nõ poteſt

ligari cum comitatione de torquendo, nec alio genere tormentorum vexari vt ibi: late per eum, vbi etiam Alexan. nu. 9. per Ias. in l. prima, num. 7. C. de iuris & facti ignoran. in l. ad egregias, ff. de iurisd. nu. 10. in l. miles, nume. 9. & sequen. ff. de re iudic. Fulgo. consil. 173. Imò consuetudo quòd torqueantur non valet, vt per Roman. consil. 488. Gram. vot. 1. nu. 12. si quis enim reipublicæ prodesse possit liberandus est à pœna tex. est singularis in l. ad bestias, ff. de pœnis, de quo latissime Grammatic. consil. 63. nume. 6. & seq. late etiam Barbat. in cap. nili, nume. 1. de offic. deleg. per Paul. Grillan. in tract. quæst. in 6. q. num. 10. Bal. consil. 34. casus, primo volu. Afflicti. in prohem. constit. Reg. in 9. quæst. nu. 13. per Felin. in cap. quærenti, de offic. deleg. & Ias. in l. num. 11. ff. de leg. & Hippol. in dicto §. oportune, num. 6. & in d. §. diligenter, nu. 69. latissime Carer. in d. §. circa, lo secundo vbi asserit per illam legem multos euasisse pœnam mortis, facit §. sed quòd Principi, ibi, ob meritum indulsit vbi Aret. nu. 6. Instit. de iure natural. quicquid dicat Alciat. parer. 2. cap. 28. virtuosus enim plurimum deferendum est, l. vt virtutum, C. de statuis, & imagi. Clemen. cupientes, in princ. de pœnis, l. prima, ff. de iustit. & iur. & cap. ecclesiasticis, 12. q. 1. ablit tamen abrogantia. Nec laus cum sit utilis permittitur in ore proprio, l. si in aliquem, ff. de offic. proconsul. ita per illum tex. dicit Aret. in §. 1. Instit. in prohem. vbi pulcre loquitur Afflicti. in prima Reg. Constit. nu. 7. idem dico in iure professore licentiatò & in legente publice, & in eo, qui de proximo doctorandus est, quia Doctor debet iudicari, l. penul. de testam. milit. litem lege, ff. de lega. 3. latissime Aret. in §. penul. Instit. de testamen. milit. pulcre Alexan. in l. mulier, §. non dubium, ff. ad Trebel. Hipp. in d. l. prima, nu. 7. C. de raptu virgin. & in singul. 106. qui de proximo, latissime idem in consil. 94. num. 9. cum plurib. sequen. Aret. in §. item qui reipublic. Instit. de excusat. tutor. per Ias. & ceteros, in d. l. ad egregias, ff. de iurisd. idem Ias. in l. quamuis, C. de inoffic. testamen. & in Authen. si qua mulier, nu. 23. C. de sacrosan. eccle. latissime idem in l. admonendi, in prima lectura, nu. 52. ff. de iureiuran. & per Anchar. in prohe. 6. vnde sine examine debeo promoueri ad doctoratum, ita Dec. in cap. constitutis, extra de appell. & ibidem etiam Abb. latissime, qualitas enim personæ minuit pœnam licet illam mereret, l. pedius, ff. de incen. & constit. Reg. qualitas personæ, l. eiusdem, §. penult. ff. de sicarijs, l. si quis viduâ, vbi etiam Hippol. in fin. ff. de quæstionib. Ias. in §. curare, Instit. de actionibus, nu. 30. Roman. sing. 174. aliquid per Afflicti. decis. 287. per Gram. decis. 23. num. 7. & per totum, ceteri in l. fin. C. de summa trinit. sicuti & qualitas occisi alterat & alleuiat pœnam, vt per Afflicti. in d. constit. qualitas & per Hippol. consil. 115. numero 10. Doctores enim habent infinita priuilegia, de quibus aliqua per Bar. in l. prima, C. de dignit. libro decimo,

Aret. in §. item Romæ, nu. 2. Insti. de excusatio. tutor. per Hippol. in dicto §. expedita, num. 10. latissimo Abb. Dec. & cæteri in c. proposuit, extra de probationib. & in varijs iuris partibus, vnde debent aliqua vltra alios habere, vt in rub. ff. si certum petatur, vbi materia mutui hac ratione præcedit. De persona enim graui & sic disciplinata, assueta cotidie studere & legere cuius arma sunt vigilix & libri, nõ est præsumendum quod voluerit se huic rixæ intromittere, in periculo vitæ ab inimicis, & curia, in Authen. vt defu. seu fune. in princ. vbi enim est in verisimile errare, l. cum de indobito, vbi not. in verb. diligens, ff. de probationib. oderunt enim peccare boni virtutis amore, vt in d. l. 1. ff. de iustit. & iure, maxime non præcedente aliqua causa, quæ ante omnia sciri debet vt per Bal. in l. 1. ff. de orig. iur. & infra dicam hæc etiã est causa scolarium, per quos deuenitur ad Doctores, & officiales reipublicæ vt in prohem. Instit. §. fin. per Docto. in l. 1. in fin. ff. solut. matr. & facit l. oratio, ff. de sponsal. quorum doctrina totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo, & Imperatori, ipsis ministris vita subiectorum informatur, Authen. habita, C. ne filius pro patre, & ibidem tex. subdit quis enim eorum non misereatur qui sepe à vilissimis (quod grauius ferendũ est) hominibus graues iniurias proferunt, & qui amore scientiæ facti sunt exules, de diuitibus pauperes, &c. ab omni igitur iniuria defendi sunt, subdit ibi tex. veniebant enim ipsi Siccarij ad offendendũ prout offenderunt Scholares venientes ad lectionem, non autem personam meam, vnde impediatur publica vtilitas. Item quia scolares cõsentur assecurati, sub protectione Regis, dicta Authen. habita vnde qui eos offendit censetur quodammodo committere crimen læsæ Maiestatis, argumen. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Iul. maiesta. per studium etiam Decus Regni extenditur, subiectorum procurator vtilitas & gloria constituentis propagata diffunditur const. Reg. inter virtutum, donauerunt enim ad studium quod est quodammodo domus scolarium, quæ debet esse vnicique tutissimum refugium, l. plerique, ff. de in ius vocan. offendere etiam scolares est sacrilegium, dicit Bal. in dicta authen. habita numero 13. in fin. vnde videtur intrepide concludendum, me esse absoluendum, etiam si me interposuisssem in rixa.

- 10 Octauo dato & non concessio quod interuenisssem in rixa adhuc debeo abire impune, quia vt dixi illi Siccarij illicite veniebant ad offendendum scolares ergo licite potuit eis resisti vt per Afflict. in const. Regni Terminum, nu. 15. 24. & 30. & communiter cæteri, in dicta l. vt vim, vim vi repellere licet, l. 3. & §. vim vi, ff. de vi & vi armata, l. 1. C. vnde vi, ignoscendum est ei qui prouocatus deliquit, l. cum qui maior, §. si libertus, ff. de oper. liber. difficillimum est iustam iram temperare, l. si adulterium, §. Imperatores, ff. de adulterijs, quod fit lege permittente pœnam non meretur, l. Græccus, C. ad legem Iul. de adulterijs, l. sancimus, C. de administ. tutor. la prima,

Ad defensionem licet occidere aggressorem, I. is qui aggressorem, C. de sicarijs, clemen. vnica, de homici. late per Hippol. conf. 25. per totum, conf. 74. nu. 47. & seq. in conf. 81. vbi epilogat quasi omnia quæ iuuat offendentem pro defensione & satis pulcre loquitur, imò si negasset se occidisse dein de conuinceretur adhuc posset vti positione negata, & dicere se interfecit se ad defensionem vt per Bar. in l. cum de indebito, ff. de probationib. Hippol. sing. tu scis Iaf. in l. 1. C. de fur. Dec. in l. nemo ex his, ff. de reg. iur. pe^s Apen. late in l. professio, C. de muner. patrimonial. libro decimo, Aflict. in prædicta Constitu. terminum, nu. 45. per Blan. in dicta l. fin. nu. 268. h. 1. betur etiam per Aret. in §. 1. nu. 28: Instit. de exceptionib. Plus dicunt alij quid quod si quis assereret se interfecisse ad sui defensionem, & hoc non potest probare, tamen non debet puniri pœna mortis, vt per Arnon. Epit. 85. per Alex. in l. non solum, §. sciendum, nu. 4. ff. de noui operis nunciatione, Abb. in cap. auditis, in fin. vbi etiam Felin. de præscrip. per Boer. decif. 164. per Socc. in repet. l. primæ, nu. 10. in fin. ff. de vulgar. per Marant. in 6. par. 2. partis, nu. 27. per Syl. libro 1. car. 20. in 21. septiem, pulchre Cæpic. decif. 155. nu. 11. Aduersus enim periculû naturalis ratio permittit se defendere, l. scientiam, §. qui cum aliter, ff. ad legem Aquil. & quod quis minabitur excipiat, l. prima, & secunda, C. quando lice. vnicuique sine iudi. se vendic. l. tertia, C. de episco. audien. defensio enim competit, etiam animalibus brutis, l. prima, §. cum arietes, ff. si quadrup. pauper. fecif. dica. quæ à Principe tolli non potest, §. sed naturalia, Instit. de iure natu. gent. & ciui. §. minus ergo, Instit. de hæred. quæ ab intesta. latissime Hippol. in l. vnus, §. cogniturum, nu. 38. ff. de quæst. quod quid ob tutelam si corporis fecerit iure fecisse existimandum est d. l. vt vim, & si aggressor est mortuus ab aggresso se defendente, vt detur magis occisus à se ipso, ita Abb. in c. clerici, nu. 2. de vita & honestate clericorum, Hippol. in l. prima, nu. 35. ff. de sicarijs, & in dicto §. quoniam, nu. 72. & 82. Gram. conf. 29. nu. 10. & seq. tenidem in conf. 78. nu. 13. conf. 73. nu. 45. & seq. cõf. 114. per totum aliquid per Afflict. decif. 296. præsumitur enim percussum, percuter: ad defensionem, vt per Hippol. conf. 25. nu. 54. Gram. conf. 39. Quod autem dictum est si occiderit ad defensionem quodd facit impune modificatur si aggressus erat de angulatus & in discrimine vitæ constitutus adeo quod cum suo honore non potuisset euadere, vt per Afflict. in constitu. pacis, nu. 72. & seq. & nu. 76. Roman. singul. 28. accusatus, quicquid innuat Iafin §. item si quis post nu. 29. Instit. de actionibus, quodd succedit eo ipso quodd terror armorum sibi inferitur, vt per Aret. in dicto §. primo, nu. 3. in fin. de leg. aquil. ozer. in §. ius autem, nu. 13. Instit. de iure natural. per Afflict. in d. constitut. pacis, nu. 76. per Hippol. in dicta l. prima, nu. 37. & in dicta l. is qui aggressorem, nu. 11. & in conf. 31. nu. 52. & seq. & conf. 92. nu. 14. pulcre

Alexan. in tot. materia consil. 109. visis primo volu. & is non debet expectare se percuti per Arnon. problem. 87. in dialog. 33. & per Ias. in dicta l. vt vim, nu. 9. vbi pulcre inuenies per Aret. in §. primo, nu. 2. Instit. de leg. Aquil. per Grammat. decil. 5. nu. 18. & sequen. & consil. 18. & sequen. & cōf. 56. numero 11. & per totum melius enim est ab initio occurrere quem post exitum vendi, Carer. l. prima, & secunda, C. vt licea. vnicuique, l. fin. C. in quib. causis, late idem Hippol. in dicto §. diligēter, nu. 87. & in consil. 21. nu. 23. 37. 58. & consil. 50. nu. 17. maxime quia concurrunt quæ ponit glo. in d. l. prima, C. vnde vi, Aret. in §. ius autem, Institu. de iure natural. Afflicti. in dicta constitu. Pacis, nu. 72. & 73. late Hippol. conf. 29. per totum & de tota hac materia, vide eundem Hippol. in consil. 137. etiam per totum. Item licet non fuisset probatum moderamen cum cæteris requisitis, præsumitur illud interuenisse nisi fiscus probet contrarium, quod dicit satis notandum, Alciat. libro 3. præsump. 39. Bald. in l. is qui agros, C. de siccarijs, Alexan. consil. 141. 3. volu. Aliquid per Bar. in l. & si quæcunque, ff. legem Aquil. per Grammat. consil. 18. nu. 4. Occidens enim insultantem pro eius defensione non committit peccatum, Ioan. de Lignano in tract. de bello, quem refert & sequitur Abb. in dicto cap. clerici, nu. 2. latissime per Claudium in d. l. vt vim, per Marian. Soccin. in cap. audientia, in 31. colūm. de homic. per Hippol. consil. 25. nu. 49. & consil. 73. nu. 47. & latius infra dicam. primi enim motus non sunt in potestate nostra, vt in cap. ira, 11. q. 3. & in cap. significasti per glo. & Abb. extra de homicidio, per Afflicti. in constitu. si quis aliquem, nu. 13. per Cæteros in l. eaque calore, ff. de regulis iuris, pulcra etiam habentur per Ciceron. in hac materia in oratione pro Milone, & quod venissent ad offendendū satis constat ex actis, & quando non apparet robustiores præsumuntur aggressores, ita Ricar. & Flor. in dicto §. cum arietes, Felin. in cap. capitulum sanctæ, 2. colū. extra de rescriptis, Alciat. in l. prima, §. si quis simpliciter, 7. col. ff. de verbor. obligatio. idem libro 3. de præsump. præsump. 39. nu. 10. per Gran. consil. 18. in fin. & consil. 29. nu. 18. & consil. 62. nu. 5. & in vot. 22. nu. 14. & in vot. 24. nu. 4. aliquid per Aret. remissive in §. fin. Instit. de iniur. latissime Hippol. in rub. de probatio. nu. 415. & in consil. 42. nu. 13. & tamen vt notorium est aduersarij erant robustiores quod etiam suadet, quia venerunt ad studium, quod (vt dixi) & quasi domus scolarium, vnde præsumuntur etiam aggressores, vt per Hipp. consil. 108. num. 5. aliquid per Ioan. de Amicis, consil. 23. quando etiam sumus dubij de aggressore & authore, Scolares non præsumitur ex quo præsumitur Scolarem esse innocentem, dicta Authen. habita, ibi, corporales iniurias. Item hora lectionis, erant personæ rixosæ malæ conditionis & vitæ vnde de his non erat sperandum, nisi malum & consequenter prouocasse censentur, vt per Cardin. clem. prima,

33. q. de homic. per Alciat. libro 3. præsump. 39. num. 9. Gram. conf. 62. nume. 3. & in vot. 22. nume. 10. & vot. 24. nume. 4. & 5. aliquid per Arq. consil. 34. visis. Credo equidem excellentias vestras, situnc fuissent scolares constituti in tali termino simile eius, quod nobis falso ascribitur fuisse, vnde non debent reprobare cuius contrarium non erant facturis, l. fin. C. de solu. in arena, C. in offic. testam. l. cum in eo. C. de pact. quod enim tibi non vis alteri ne feceris, cap. primo, 1. distin. l. 1. ff. quod quisq; iuris. Si enim aliquis mouetur ad delinquendum ex causa debet minor pena imponi, sicuti imponitur maior, quando sine causa, Gram. consil. 63. nu. 8. & 9. & decis. 23. nu. 8. & 9. & licet prætendatur nos tenuisse arma vnde præsumitur malus animus, vt in §. mercator, de pace tenendo per Gram. vot. 21. nu. 7. & in vot. 24. nu. 6. tamen ex qualitate personæ præsumendum est ad defensionem & pro salute nostra, l. penult. ff. de vi public. & per Iser. in consti. intentionis, in princ. tamen, vt exactis apparet ego nullum genus armorum habui, potest etiam hoc dici à fortiori ex notab. doctrina Fulgos. in l. quid sit fugitiuus, §. 1. ff. de ædilit. edic. vbi dicit quod si amicus dicit mihi venias mecum rogo, quia volo esse in quodam negotio meo, ego assumo enssem, & vado secum, ipse autem vadit obuiam inimico suo me ignorante & retrahente & cum occidit sum absoluendus, refert & sequitur Bonifacius in tractatu malefic. in rub. de insultu, col. 1. 8. nu. 39. Carer. latissime in d. §. homicidium, lo secundo, nu. 52. Hippol. in l. si quis obrepserit, nu. 8. ff. de fal. Idem in l. 1. nu. 12. C. de sicarijs, & in l. nihil, nu. 27. ff. eod. & in d. l. 1. nu. 81. C. de rap. virg. & in d. §. constante, nu. 47. Arnon. in caute, §. 1. vbi idem si præstitit a fnta ex quo alio non probato debet allegare ignorantiam quæ probatur iuramento & consequenter absoluitur, Bal. allegatur in l. qui cunque, penult. col. 1. C. de seruis fugit. & Bar. in l. omnes, C. de agric. & censit. lib. 1. quanto magis in casu nostro vbi non iui cum illis me retraxi nec modo aliquo me immiscui, teste Deo qui solus scit, & est scrutator cordis, l. 2. ff. de interrog. actio, c. erubescant, 32. dist. prout etia atis clare probatū est. #

19 Nono non potest incitari quin omnibus consideratis causa saltem reddatur dubia ergo debeo absolui, quia in dubio pronio debemus esse ad absoluendum, l. arianus, ff. de action. & obligatio. l. fauoribiores, ff. de reg. iuris, cap. in panis, eod. titu. in sexto, Grammat. in decisio. 28. & 26. pulcre Bal. in l. prima, an seruus ex suo fac. Idem Grammat. consil. 67. in fin. Alex. consilio 15. colum. prima, volu. primo, latissime Hippolit. in dicta l. prima, numero 98. & sequen. C. de sicarijs, quando enim ex probationibus inquisiti causa efficitur dubia iudex debet inclinare in benigniorem partem, l. benignius, ff. de legibus, l. proxima, ff. de his qui in testamento delemur, cap. finit, de re iudicata, Dec. consilio 414. secunda colūna, Bald. consil. 328. secundo volumine, vbi plus dicit quod maiorem honorem consequitur

sequitur iudex absoluendo quam condemnando idem dicit Paul. de Castro
 conf. 229. visa inquisitione Gram. decif. 56. nu. 19. & Dec. consil. 175. in
 causa falsitatis, in fin. & semper in dubijs accipimus id quod est utilius reo,
 l. si præses, ff. de pæn. potior est causa liberandi quam obligandi, l. tale, in
 princ. ff. de pact. cap. eos vero, 10. distin. indicia in dubio debent esse abso-
 lutoria, §. fin. Instit. de perpet. & temporal. Maior iustitia requiritur in actor-
 e quam in reo Baldus in l. finali, C. de edict. diui Hadriano tollendo, Dec.
 conf. 102. pro tenui penult. colu. & conf. 221. in causa in fin. & stante pari-
 tate iudicandum est pro reo, vt per Baldum in l. qui accusare, C. de edendo,
 §. retinende, in fin. Instit. de interdicit. & cap. fin. extra de transactionibus,
 & late per Hippolitum in consilio secundo, numero 17. & sequen. late Ger-
 rar. sing. 11. circa medium, quando enim inducitur aliqua exceptio vel pro-
 batio, quæ saltem dubiam redit intentionem Fisci, tunc absolutio sequi de-
 bet, vt per Felin. in cap. significasti, il secondo, penult. colum. extra de ho-
 micid. per Ias. in l. non hoc, C. vnde legit. & per Bar. in dicta l. non solum,
 §. sed, ff. de noui operis nunciatione, Abb. in cap. in præsentia, tertia colum.
 vbi etiam Felin. numero 13. extra de probatio. & in repertor. eiusdem Fel-
 lin. in ver. probatio actoris, Sylua libro 1. car. 19. vbi asserit hunc modum
 sufficientem ad liberandum à pænâ capitali, & quod totus mundus sequitur
 hanc decisionem, licet enim probationes nõ sint pares tamen fauorabili-
 ores sunt probationes rei cap. clerici; 81. distin. late in reper. Felin. in ver.
 probationes rei pulcre Dec. consil. 94. nu. 4. eo magis pro carceratis, l. si
 pars, ff. de inofic. testamen. quorum causa dixi dicitur pã, & carcerati di-
 cuntur miserabiles personæ, vt late Hippol. in §. nunc videndum, nu. 11. &
 sequen. & in §. attingam, numero 75. & 76. In dubio quod minimum est at-
 tenditur, l. semper in obscuris, ff. de reg. iur. l. hummis, ff. de leg. 3. & in cri-
 minalibus licet actor habeat præsumptiones pro se, non tamen eidem de-
 fertur iuramentum in supplementum probationis sicuti in ciuilibus, licet Ius
 ciuilitè moueatur, sed habet locum regula accusatore non probante, cap.
 sint de regu. iuris, in sexto, in cap. tam ex literis, extra de testibus, Dec. cõ-
 silio 452. & latissime Hippol. in dicto §. expedita, nu. 74. alia similia vide
 per Decium conf. 234. in effectu, nu. 5. Debet iudex inquirere pro innocen-
 tia rei l. si non defendantur, ff. de penis. Item attenditur quod prodest non
 quod no et, l. tertia, §. primo, ff. de iure fisci. Item in dubio quis præsumi-
 tur absens, l. secunda, vbi Doctor. C. de stat. & imaginib. Bart. in l. Theo-
 pompus, ff. de dote prælegat. in fine, cap. teneor, de re iudicata, in fine. Hæ
 in dubio sit interpretatio ad excludendum delictum, l. merito, ff. pro socio,
 pulcre Bar. in l. non solum, §. sed vi probari, ff. de noui operis nunciatione
 per Gram. in decif. 18. nu. 5. & præsumitur pro eo quod delictum excusato
 Gram. decif. 56. nu. 17. maxime cum hic inquisiti sint plures, vnde possent

vnus puniri pro delicto alterius, cōtra tex. in cap. non debet, & in cap. dam-
 num, de reg. iuris, p̄na enim debet tenere suos auctores, l. sancimus, C. de
 p̄nis, in dubio etiam p̄sumitur ignorantia, l. verius, ff. de probationibus,
 cap. si vero, el secundo, extra de sententia excommunicationis, p̄sumitur
 quem alienū à dolo & culpa, l. dolum, C. de dolo, l. si creditor, C. de pignor.
 actio. l. exceptione, vbi glo. & Bar. de fideiussoribus, Ias. in l. licet, §. si ser-
 uus, ff. de acquirenda possessione. Item in eam partem per quam p̄nē cui-
 tatur, l. proxime, ff. de his quæ in testamento delentur, & vbi maius verti-
 tur periculum ibi cautius agendum primo, §. sed & si quis, ff. de carbonia.
 edic. cap. vt periculum, de electio. in sexto. In dubio etiam quis p̄sumitur
 bonus dicto §. à barbaris, cap. mandata, extra de p̄sump. late Alciat. lib.
 2. de p̄sump. cap. 8. Item in dubio in benigniorem partem, l. proxime, ff.
 de his qui in testamen. delentur, l. inter pares, & l. semper in dubio, ff. de reg.
 iuris. Item in dubio quis p̄sumitur tamquam mediator se interposuisse,
 gratia mediandi & diuidendi, vt per Aimon. consil. 9. nu. 20. accusatus per
 Gram. decis. 25. Ang. in l. 1. §. occisorum, ff. ad Syllan. Item imperator
 appellat se diligentem non in p̄nam, sed in liberationem, §. primo in Au-
 then. de temp. sol. dot. Imò verba impropriantur vt quis bonus p̄sumatur
 & à delicto excusetur, cap. ne quis, 22. q. 2. de hac materia late Hippol. in
 rubr. de fideiuss. nu. 58. & seq. per Ias. in l. fructus, ff. solut. matrim. & ac-
 cusatore non probante is qui conuenitur absoluitur, l. qui accusare, C. de
 edend. cap. inter, de fide instrum. Item in dubio est iudicandum contra Fi-
 scum, l. non puto, ff. de iure fisci, cap. ex literis, extra de probatio. in crim-
 inalibus etiam probationes nõ debent esse dubiæ, sed luce meridiana clario-
 res, l. fin. C. de de probation. cap. sciant cuncti, 2. q. 8. & habetur per Hipp.
 in dicta l. 1. nu. 78. C. de siccar. licet quod p̄nam euitandam leuiores suffi-
 ciant Dec. cons. 650. nu. 5. & sanctius est nocentem absolui quàm Innocen-
 tium condemnare, l. absentem, ff. de p̄nis, cap. si episcopus, 11. quæst. 3.

20 Decimo & vltimo non eundo per mendicata suffragia, vt vtar verbis tex.
 in l. singuli, C. de accusatio. satis clare apparet sublatã omnem dubitatio-
 nem & consequenter me esse absoluendum cum liquidissime probatum sit,
 me casualiter interuenisse non me immiscuisse in aliquo recessisse, & nõ ha-
 buisse arma per decem testes de visu, optime negatiuã coarctatam stringen-
 tes, vt in actis latius, habetur per Dec. cons. 94. in fin. Quibus, licet nega-
 tiue deponentibus, magis credendum est quam pari numero asserētibus as-
 firmatiuam, tum quia omnes sunt nobiles optimæ cōditionis, aduersarij au-
 tem infamata vitæ, vt in repulsa, latius, tum quia sumus in criminalibus fa-
 uore absolutionis, ita Alex. ad Bart. in l. hæredes palam, in princ. ff. de te-
 stamen. vbi etiam Aret. idem etiam Aret. in l. 1. §. eadem, ff. de verborum
 obligatio. Alsi ct. in constit. si quis in posterum, 9. not. Dec. in cap. quando,

nu. 18. extra de probatio. latissime Hippol. sing. 541. absolutio fauorabilior, idem in consil. 252. & 132. Aimon. conf. 195. nu. 9. Boer. decis. 100. ubi asserit magis credi duobus in negatiua ad defendendum quam mille ad vindictam, latissime Alciat. de præsumptio. 44. numero 8. & licet aliqui deponant per verbum credo qui regulariter non probant, vt per Afflic. in decis. 381. ceteri communiter in l. prima, ff. si certum petatur, & si dicant pro certo. Alexan. conf. 109. visis, 1. volu. tamen ad defensionem Innocentia optime probant, vt per Ias. in l. non solum, §. sciendum, numero 8. ff. de noui oper. nunciat. Bal. in l. prima, §. si quis, ff. ad Syllan. aliquid per Hippol. in dicto §. plurium, numero 65. per Gram. consil. 29. numero 37. & consil. 69. numero 8. & per Ias. in rubr. de iureiur. & in d. l. vt vim, nu. 6. ff. de iustitia, & iure, Apostill. ad Dec. in l. nemo ex his in verb. homicidium, ff. de regu. iur. idem Dec. in l. prima, numero 13. ff. si certum petat. in secunda lectura, & consil. 479. nu. 8. & consil. 459. in 2. colum. idem Hippol. consil. 24. numero 33. Arnon. in singul. 34. Afflic. in constit. Regni pecuniarijs, num. 65. & late moderni in prag. reg. quinta die, in fin. in claris non est opus coniecturis, l. continuus, §. cum ita, ff. de verbor. obligation. l. ille aut ille, §. prima, ff. de leg. tertio, Veritati omnia cedunt cap. veritate, 8. distin. cap. fraternitatis, de frigi. & malefic. & veritas omnia vincit, vt in d. cap. veritate, cap. consuetudo, eadem distin. 3. & cap. sicut, ubi Bal. extra de probation. Veritas etiam est mater iustitiæ, vt per Bal. in l. Libertini, ff. de statu homin. veritas est probatio probata quæ non indiget discussione nec aliquid potest allegari in contrarium, ita Cyn. in l. nã ita, ff. de adop. veritas appellatur ipse Deus c. vt nostrum de appellationib. Imò debemus pati quodlibet scandalum quam veritatem occultare cap. qui scandalizauerit, de reg. iuris, in decret. Latissime de hac materia Dec. in cap. 1. nu. 6. de appellatio. Afflic. decis. 253. Syl. libro 5. nu. 112. cum sequen. Apostill. ad Bal. in l. scire, ff. de legib. latissime Hippol. conf. 73. per totam primam colu. Imò quando testes rei sunt æquales testibus Fisci, iudicandū est pro reo, ita Alexan. in conf. 136. in causa 2. volu. idem in consilio 121. nu. 11. 7. vol. Bal. in l. prima, C. de confess. Hippol. in l. vnus, §. in ea, nu. 7. ff. de questio. & in conf. fin. nu. 43. plus dico si testes Fisci essent digniores, adhuc standum est deponentibus in fauorem rei, ita Abb. in cap. ad nostram, de probatio. nor. in cap. ad nostram, extra de testib. & in cap. clerici, 81. distin. Gerar. singu. 11. Corsetus in singul. suis, ver. testi, incipien duo testes, eo magis quia testes nostri deponunt verisimiliora. Afflic. decisio. 363. in fin. Corf. in singu. suis ver. testis incip. statur, & singul. seq. Et numero & dignitate præcedunt. Imò si testes nostri essent familiares & domesticij adhuc ad probandam innocentiam admitteretur ita Ioan. de Anano. consilio 59. Alex. consilio 24. 2. volu. Specul. in titu. de inquisit. §. primo,

ver. sed nunquid, Ias. in rub. ff. de iureiuran. Gram. decis. 34. nu. 14. Hipp. in l. 1. §. ad questionem, nu. 12. ff. de quæstio. Dec. in l. si is, nu. 24. C. qui testamen. face. poss. plus dico quod in tali casu frater pro fratre admitteretur, ita Aret. In tit. de gradib. in princ. nu. 2. vbi etiam Por. nu. 1. Ias. in l. sed & si quis, nu. 5. ff. si quis cautio. Gram. cons. 12. nu. 8. Arnon. sing. 25. & 40. licet hoc non sit in testibus nostris, qui (vt dixi) & numero, & dignitate atque integritate præcedunt. Imò si in aliquo variassent nihil esset cum deponat de facto antiquo, & extractu temporis possunt variare quodammodo, l. 3. §. duz, ff. de carbon. edic. Gram. decis. 60. num. 9. Item cons. 23. nu. 3. & cons. 47. num. 13. & sequen. nam memoria hominum est labilis, l. peregre, ff. de acquir. possess. & l. si arbiter, ff. de probationib. ita Gandin. in tit. de fal. 8. colu. ver. quæstio est, & si non profunt singulæ rationes vnitæ iuuant, & prodesse debent, l. instrumenta, & sequen. C. de probatio. l. spadonem, §. qui iura, ff. de excusat. tutor. Gram. cons. 17. in fin. Ex aduerso Fiscus non fundauit suam intentionem igif vt dixi sum absoluendus, l. vnus §. in ea, ff. de quæstionib. cap. vnico, vt Ecclesia, beneficiat. nolui vt quòd vouerim Monachium ante delictum, vt notorium est & in dubio staretur iuramento meo, quo casu censeret monachus & non possit cognoscere contra me curia secularis, vt per Ias. in l. cum quidam, ff. de iurid. omn. iudic. num. 11. Arnon. sing. 29. Gerar. sing. 51. Hipp. in sing. 534. & in l. statuliber, ff. de quæstio. Nec beneficio alterius Clerici antea inquisiti de eodem delicto, & sic debet iudicari in curia ecclesiastica, vt per Bar. in l. præcipimus, §. eodem, C. de appellat. Soccin. in l. cum senatus, ff. de rebus dub. Aret. in tract. malefic. ver. che hai adulterato la mia donna, in 6. car. in prima Addit. Arnon. foliloq. 87. Hippol. sing. 180. incip. plura, & Capic. decis. 122. quod procedit in causa indiuidua, secus in diuidua, tunc enim laicus retinetur & clericus remittitur Capic. decisio. 173. Boer. decis. 300. Et ex his finem impono, quia etiam pauca multa sunt apud doctissimos viros, vt notatur in Authen. de consanguin. & vterin. §. primo, in verb. opinari. Hæc sunt quæ inter tot strepitus, sic carceratus potui adducere scio quidem meliora deficere quæ suppleat excellentium iudicantium religio, cui enixè innocentiæ meam commendo & tenendo hæc indubitabilem opinionem, Sanctam & rationabilem, non obstant supra incontrarium, adducta.

S V M M A R I V M.

- 21 **R**ESOLVTIO ad primum iudicium, numero 21.
 22 **R**esolutio ad secundum, nume. 22.
 23 **R**esolutio ad tertium, nume. 23.
 24 **R**esolutio ad quartum, nume. 24.
 25 **R**esolutio ad quintum, nume. 25.

- 26 Resolutio ad sextum, numc. 26.
 27 Resolutio ad septimum, numc. 27.
 28 Resolutio ad octauum, numc. 28.
 29 Resolutio ad nonum, numc. 29.
 30 Resolutio ad decimum, numc. 30.

21 **E**T primo non obstat publica vox & fama, quia ad eam inducendam requiruntur duo testes saltem, vt in dicto §. eiusdem, habetur per Nouell. in sua practica, §. 1. nu. 7. & sequen. per Dec. in cap. veniens, nu. 16. extra de testibus, in cap. 1. nu. 59. de appellationib. per Bar. & Hipp. in dicto §. plurimum, nu. 40. per ceteros communiter, in dicta l. fin. C. familiae herciscunt. Sed in casu nostro est tantum vnus qui famam non inducit, vt idē Hippol. in dicto §. plurimum, nu. 44. Ceteri autem deponunt contra alios praeterea habuit ortum à maleuolis, quo casu est nulla, cap. qualiter & quando, il secundo, vbi Doctor. extra de accusatio. Moderni in cap. Regni, si iuste, nu. 72. Bar. Alexan. & Hippol. in dicto §. si plurimum, num. 38. aliquid per Afflict. decis. 337. nu. 2. & 3. Imò debet constare ex processu quòd habuit ortum à fide dignis, vt per Dec. in cons. 37. num. 9. & 10. qui pulcherrime loquitur, & in dicto cap. veniens, nu. 17. & in cap. 1. nu. 20. de appellatio. Carer. in dicta l. obseruare, nu. 111. Maran. in sexta parte, nu. 19. car. 45. Gram. cons. 42. nu. 9. & idem vot. 34. nu. 14. Item testis debet deponere de causa de qua orta est fama & quod causa sit probabilis, Gram. vot. 34. per Soccin. in fallen. 187. in ver. fama, Felin. in suo repertor. in verb. testis, & Ias. in l. ait praetor, nu. 21. de iurēiuran. Carer. vbi supra. Deponentes etiā de fama debent dicere maiorem populi partem ita tenore, vt per Bart. & Hippol. in dicto §. plurimum, nu. 41. idem Hippol. in consil. 8. num. 22. in casu autem nostro omnia praefata cessant, & dicunt non recordari à quibus audiuerunt, seu omittunt, vnde nihil faciunt, quia etiam non recordantur, vt per Decium in dicto cap. 1. nu. 2. vbi pulcre extra de appellationibus, per Bartolum, & Hippol. in dicto §. plurimum, nu. 43. Idem Hippol. in rub. de probationibus, nu. 352. & consil. 15. nu. 12. consil. 20. nu. 41. & sequen. melius, consilio 31. nu. 37. & sequen. & consilio 72. nu. 19. melius in consilio 76. nu. 20. cum pluribus sequentibus; Dec. consilio 133. nu. 4. in fin. & consilio 429. num. 18. & 19. fama enim posset esse falsa, vt in l. fin. ff. de haeredibus instituen. Conclusiue ergo requiritur ad probationē fame quod nominati dicant à quibus audiuerunt. Item tenentur reddere rationem in eorum dictis. Item causam vnde originem traxit fama. Item quod fama insurrexit ante inquisitionem formatam, & quod audiuerunt à maiori parte populi & alia, vnde fatetur Gram. quod toto tempore vitæ suæ nō vidit processum, vbi esset probata fama publica per tot requisita, vt latissime & pulcre per

cte per eundem conf. 42. nu. 8. & tot sequen. colu. & in vor. 34. nu. 14. Blan. in dicta l. fin. nu. 312. est enim res fragilis & perniciofa trāsmissa ab his qui desiderant de hoc fama esse, ita Bar. in tract. de tortu. terigit Bal. in l. ea qui dem nu. 78. C. de accusationib. per Parid. in tract. indicium, car. 110. 4. col. Hipp. in dicto §. diligenter, nu. 18. & vbi supra. Et discordans à vero Afflict. decis. 178. nu. 10. & semper solet crescere, teste. Virgilio.

Fama malum, quo non aliud velocius ullum.

Mobilitate viget, viresque acquirit eundo.

Item satis clare fuit probata fama negatiue quæ tollis contrariam vt per Ias. in l. is pone, nu. 78. ff. de acquir. hered. quo casu dicitur magis affirmatiue, vt in d. l. arbiter, de probatio: per Bar. in d. §. plurimum, nu. 25. vbi etiā Hippol. nu. 45. eo magis quod testes deponentes in causa nostra sunt magis digniores, igitur his standum est dicit Bart. ibidem, nu. 26. & Hippol. 46. Dec. in cap. 1. num. 20. extra de appell. & si esset probata bona & mala fama in delicto statur bonæ in fauorem rei, vt per Bal. in l. diuisi tertio, ff. de testam. milit. & in l. in pecuniarijs, nu. 10. ff. de serijs, & Hipp. vbi supra nu. 91. & in conf. 15. num. 10. & quando vno tempore est probata fama delicti, alio innocentia vltima præualeat, vt per Hippol. in d. §. plurimum, nu. 47. vbi etiam Bar. per Ias. in l. pacta nouissima, C. de pact. in 9. ampliatione, & per Arnon. dialog. 86. Item fama quando est varia, vt quia vnus dicit vnum aliud, nihil facit quia est variabilis, vt per Brun. in d. tract. 18. col. & Carer. in d. l. obseruare, nu. 111. & fama non facit indicium ad torturam, vt latissime per Brun. vbi supra in 10. colu. per Aret. in §. item tria, Instit. de excusa. tutor. Gram. conf. 32. nu. 7. & conf. 42. nu. 15. per Flor. in l. testium, §. eiusdem, nu. 3. de testib. ff. per Paridem in verb. fama, nu. 17. per Nouell. in sua practica, §. consulendum, nu. 7. per Blan. in d. l. fin. nu. 113. per Bar. & Hippol. in d. §. plurimum, in Hippol. conf. 15. nu. 12. late Ias. in d. l. admonendi, nu. 251. Apostol. ad Abb. in c. tertio loco, nu. 6. de probatio. Carer. vbi supra. In criminalibus enim non facit indicium, vel semiplenam probationem vt per Dec. in d. cap. veniens, nu. 13. de testib. etiam si fama esset iuncta cum fuga non induceretur inditium ad torturam, ita Hippol. in d. §. expedita, nu. 77. & in d. §. diligenter, nu. 18. nisi etiam concurrat vilitas personæ, ita Her. in constit. Si damna in princ. Afflict. in constit. Reg. in quætionibus, nu. 12. Moderni in cap. Reg. tormenti, nu. 7. Gram. decis. 28. nu. 17. & seq. & conf. 15. nu. 51. Hippol. in d. §. diligenter, nu. 196. Carer. in d. l. obseruare, nu. 13. & mortuo nunquam de hoc sui inculpatus, vel aliter nominatus, nec aliquis deponit sicuti etiam non est verisimile, cum postea examinatus non dixerit vt in eius depositione, & si fuisset auditum quod nunquam fuit, non fuit in mortis articulo, sed hora delicti, & quando alias hoc dixisset tempore mortis assertio sua leuatur seu

flu vilem præsumptionem tantum induceret, vt per Moderni in cap. Reg. frequens, nu. 75. & 77. Dec. conf. 363. Blan. in d.l. fin. nu. 395. Afflict. in constit. Terminum nu. 46. per Gram. conf. 42. nu. 7. & conf. 70. no. 3. Hippol. in d. §. diligenter, nu. 17. Iaf. in l. de die, vlt. colu. ff. qui fatisd. cog. Gerar. sing. §. 5. incip. nota bene, glo. Bal. Salic. & Ang. in l. 2. C. de calum. Iaf. in l. 1. ff. de eo per quem fact. erit, in princ. quod iudicium est minus semiplena probatione, l. cum probatio, ff. de proba. Blan. in d.l. fin. nu. 51. nisi in casu de quo per Gerar. in sing. 8. Paris de sindic. in §. officialis, vbi etiam dicit q. facit leuem præsumptionem, & respondet, dicto Ang. in dict. §. si quis moriens. Idem faciunt Moderni in cap. Reg. frequens, nu. 77. & seq. Hippol. in d. §. diligenter, num. 114. nam non omnis moriens est Sanctus Ioan. Baptista, ita quod non metiatur dicunt præfati, & habetur per Grammat. in decisio. 56. numero 13. per Hippol. in d. §. restat, numero 12. vnde licet exculpato morientis admittatur ad absoluendum, vt dixi supra, & facit l. Paulus, §. primo, ff. de bon. liber. tamen non admittitur ad condemnandū, vt per Alciat. libro tertio præsump. 44. numero 5. nec occisus seu moriens dicitur testis, sed principalis, & inimicus eius contra quem deponit, cap. cum P. extra de accusa. Grammat. in dicto consil. 7. numero 3. cætera loquuntur in causis ciuilibus, vel in fama vehementi, & in alijs diuersis causis, vt in d. cap. veniens in glo. prima, extra de testibus, per Bar. in dicto §. plurium, numero 10. vbi Hippol. nume. 29. & in d. §. diligenter, num. 19.

Adde quod licet omnes Doctores concordent quod fama possit probari per duos testes, tamen debent reddere sufficientē causam scientiæ alias non probant, & in hoc omnes etiam concordare, refert Corneus in cons. 233. littera D. libro 2. & hanc etiam esse communem opinionem refert, Siman. de hæreti. cap. 63. nu. 16. Et quod audiuerunt à maiori parte populi, alias non probant, & ita omnes Doctores concludere videntur, Marfil. in dicto §. plurimum, nu. 46. Et propterea Bar. ibidem nu. 22. dixit, quod non sufficit quod testes deponentes de fama dicant quod audiuerint illud publice dici in loco publico, sed tantum à paucis, vel etiam ab vno tantum, sed opus est quod dicant quod illud audiuerunt à maiori parti populi. Et ita cõmuniter teneri affirmat Imol. in l. hæreses palam, nu. 1. ff. de testamen. & sæpius hoc pro satis claro se vidisse reputari in iudicijs, refert Cardi. Alex. in cap. cum in tua circa fin. de sponsalibus, Dec. in cap. primo, nu. 53. de appella. Crauetta. conf. 47. nu. 5. Quam etiam conclusionem dixit esse etiam communem Alex. consil. 123. nume. 3. libro 7. Dec. consil. 37. post num. ver. Tertius testis. (cuius contrarium tenuit Bal. in cap. literas, nu. 2. de præsump. quod scilicet testis qui dicit se audiuisse, aliquid publice probat famā, & ira secundum eum est aptior expositio, & secundum communem intellectum loquentium, & hanc opinionem in practica seruari & contra Bar. esse

communem obseruantiam refert Cassador. decis. 3. maxime nu. 7. de probatio. Et hanc opinionem contra Bar. esse comunem in hoc articulo, & in iudicando sequendam, refert Calcan. conf. 8. nu. 1. Et dicit Alex. conf. 102. numero 17. libro 7. videri quod magis communiter damnetur illa opinio Bar.) Item requiritur quod dicant se audiuisse id publice dici & si fuerint in interrogati, nominare à quibus audiuerunt alias non probant, & ita vbiq; sequuntur communiter Doctor. Alexan. consil. 109. post numc. 4. ver. sextus testis, lib. 1. & ita seruari in practica, refert Aret. in cap. cum oporteat, post num. 58. ver. Communiter tamen. Et q; sciant, huiusmodi testes, quid sit fama & ideo si interrogentur quid sit fama, & respondeant se nescire, nihil probant, & est communis opinio, Marfil. in d. plurimum, numero 104. & seq. Tart.

- 21 Nec obstat secundum, nam post prætesum delictum steti in ciuitate Neapolis publice cōuersans non fui citatus licet postea recesserim ex causa probabili, quæ fuerat præordinata, & præparata ante prætesum delictum, vt in actis ad quod tempus debet fieri relatio nam ad primordium tituli posterior formatur euentus, l. 1. C. de imp. lucra discreti. lib. 12. per Doctor. in rub. de edendo, actus enim secundarius regulatur à primitiuo Bal. in l. etiam, C. de iure dot. circa fin. & si dolose fecissem nunc non comparuissem, velatur ergo ipsa fuga seu absentia per spontaneam comparitionem, vt per Ias. in dicta l. admonendi, numero 89. Grammat. consil. 82. nu. 19. Exitus enim acta probat. l. quedam, ff. de reb. dubijs, in princ. l. iure nostro, in fin. ff. de testa. tutel. & l. rem non nouam, C. de iudic. in fin. ex præfenti præsumitur præteritum, l. si qui adulterij, C. de adult. finis enim principiu demonstrat, l. reprehendenda, C. de instit. l. si non sortem, §. penul. ff. de condit. & quando quis aufugisset post delictum quando est suspicio seu timor de inquisitione, fuga non facit aliquod inditium vt per Dec. consil. 234. in effectu, numero 3. Mathesil. singul. 146. Hippol. singul. 497. Bar. in l. 1. ff. de bonis eorum, Ias. in d. repetit. l. admonendi, nu. 169. per Blanc. in l. fin. de quætionibus, vbi latissime, & nu. 283. per Carer. in d. l. obseruare, nu. 212. & sequen. vbi late. Idem quando errat terror inimicorum, qui venerunt domum vs. ue, vt per Afflict. decis. 289. per Hippol. in sing. 115. idem Afflict. constit. Reg. priuilegia in fin. quando enim fuga potest velari aliqua verisimilia causa aboleretur, ita Brunus in tract. in 2. car. Moder. in cap. Regni si iuste nu. 75. & in cap. post commissum, numero 10. Ias. in dicta repet. l. admonendi, numc. 169. Quælibet enim causa licet iniusta dummodo colorata excusat à pena, vel doio, vt in glo. penul. vbi Angel. in l. ex consensu, §. fin. ff. de appellationibus notat. in l. igitur, ff. de libe. causa, Grammat. decis. 5. numero 26. Quod intelligo secundum Hispan. in §. ex maleficijs, num. 25. cum pluribus sequentibus, Instit. de actionibus, motus enim ex causa licet

probat Iulianus, ff. de edilitio edict. habetur per Afflictum, in constitutio. Reg. elementinæ, numero 8. cum iniquum sit habere personam, & pœnam petere, l. apud Celsum, §. Labeo, ff. de dolo mali exemptione, & capitol. vt debiti, extra de appellationib. iuste autem causæ timoris ponuntur per Baldum in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de noui operis nunciacione, nec dicitur factum quod non durat factum, l. item, §. quod si actor, ff. quod quisque vniuersitatis; l. alia. C. his quibus vt indigni. Item quia citatio non fuit facta in loco solæ habitationis, sed in loco originis, & tamen quis debet citari in loco domicilij, l. quarta, §. prætor, vbi etiam Alber. ff. de damno infecto, quia prætextitur me fuisse citatum in Ciuitate Caug. domi, quo non solebam nec intendebam ire. Nec ibi habitauit per spatium tresdecim annorum quibus semper residentiam atque incolatum constitui in Ciuitate Neapolis vt in actis, facit l. vt perfectus, vbi Doctor. C. de annali exceptione, Bart. Alexan. & ceteri in l. quarta, §. prætor ait, ff. de damno infecto, Grammaticus consilio 11. numero 3. & in decisione 87. per Aretinum in §. finali, Inlicu. de pen. temeroligant. numero 11. Bart. in tractatu de citatione, numero 3. concordat textus in l. prima, C. de municipal. libro decimo, per Abb. in prohemio de etalium, numero 18. & sequen. vbi asserit quod scholaris per decem annos sortitur domicilium; & Afflict. decis. 34. sum etiam alia ratione Ciuis, quia doctor censetur ciuis illius ciuitatis vbi legit, per Boerium, decisione 260. aliquid per Alciatum disp. 2. cap. 21. Et quamuis ibidem neminem reliquissem tamen adhuc ibidem debebam citari; vt per Hser. in constitutio. citationis. Nec fui etiam recte perquisitus per loca publica vbi solebam conuersari secundum cautelam, Aret. in §. fere; numero 3. In situ. de rerum diuisio. Si ergo citatio præfata modo facta est inualida, igitur omnia acta postea secuta, & consequenter contumacia erunt nulla, vt supra dixi, & not. in l. quarta, ibi etiam Alciat. in verb. eundem, & l. sexta, C. de accusationibus habetur per Bar. in l. cum fratre, C. de his quibus vt indignis, numero 8. per Grammaticum consilio primo, numero 8. & consilio 37. numero 5. pulere per Hippolitum in l. questionis, numero 26. ff. de questionibus. Imò si citatur absens ex iusta & probabili causa, vt studiorum non debet censerì contumax, vt per Grammaticum consilio 1. numero 23. & si allegatur absentia vt veniat ad notitiam citati debet dari terminus, infra quem compareat, secundum locorum distantiam sic intelligitur citationem debere venire ad notitiam citati dicta l. ex consensu, ff. de appellationibus, §. final. in glo. penultima, sui etiam citatus in loco non tuto, quo casu non tenebar comparere, & contumacia inde secuta est nulla, vt per Afflictum decisione 289. numero 19. & sequen. propter periculum enim, quis relinquatur ius suum in defensum, l. illud, in princ. ff. de petitione hæreditatis, & talis bannitus ex

citatione in domo quæ non peruenit ad aures citati dicitur bannitus ritæ.
 Sed non iuste, ita Iser. in d. constit. clementiæ ex quo qui ignorat non con-
 tendit, nec offendit, l. si ignorans, ff. locat. ignorantia talis probatur iura-
 mento vt supra dixi, ex quo dependet ab animo, cap. nulli, in fin. de electio.
 in sexto, §. sed iste, vbi in glo. magna, & ibidem Ias. numero 88. & sequen.
 Inst. de actionib. quælibet enim causa vt dixi licet iniusta, colorata tamen
 excusat à dolo, contumacia, & eius pæna; vt in l. plagij; & sequenti, C. de
 plagijs, in l. non potest dolo, ff. de reg. iuris; Afflict. decisione 91. in fine,
 numero 3. & decisione 360. numero 6. Grammaticus consil. 54. in prin.
 & in vot. 10. idem in vot. 23. cum pluribus sequentibus, & in vot. 19. nume-
 ro 16. Ias. in l. qui accusare, numero 4. C. de edendo, & in l. si quis maior,
 numero 3. C. de transactionib. Dec. in l. quod te, numero 1. ff. si certum pe-
 ratur. Nec dolus præsumitur nisi probetur, l. quæres, §. quid dolo, ff. de pro-
 bationib. Causæ enim prædictæ debent excusare à pena contumaciæ, vt in l.
 4. in fine, ff. si quis ius dicenti non obtemperat, Hippol. in patra, num. 20.
 ff. de questionib. per iuramentum. etiam quis excusetur à contumacia cap.
 vnico, vbi glo. fin. 42q. 5. & talis contumax excitatione in domo solitæ ha-
 bitationis habetur pro confesso sic vt per Iser. in dicta constit. penam, con-
 tumax enim in respondendo positionibus non habetur pro confesso in crimi-
 nalibus Paul. de Castro, in l. 2. §. qui obseruare, C. de iuramento calum-
 niæ, Capic. decisione 60. plerumq; enim hoc solet fieri, non quod quis dis-
 fidat de iure suo, sed quia lites execrat, vt per Ias. in l. filij, primo notab. ff.
 de lega. primo. Immo quando aliquis est banditus de iure communi, quod
 est plus, si postea comparet & negat se fecisse delictum, quod videbatur ta-
 cite confessus ex contumacia, audiendus erit, vt per Alex. in l. 3. ff. de iudicijs,
 per Ias. in l. si qui, C. de testamen. & contumaces possunt torqueri per con-
 tumaciam quando sunt viles & diffamatae personæ contra quos sufficit indi-
 cium, vt per Capicium decisione 128. nume. 11. alias secus vt ibidem ha-
 berur, & per Afflictum decisione 391. Item quando citatio non est facta
 domi, vt per Carer. in dicta l. obseruare, numero 70. 40. 100. & 13. & sic
 in contumace vero, & non in ficto, vt in citato domi, vt pulcre Grammat.
 consilio 45. numero 27. Quanta autem sit pæna contumaciæ de iure Reg.
 habetur per scrib. in dicta constit. pænam, per Afflictum in constit. con-
 tumace, primo notabil. & tangunt Moderni super ritum magna curia 219.
 licet fictus contumax non mulctetur, vnde non teneor purgare contuma-
 ciam soluendo pænam Maran. in suo Specul. car. 244.

24 Nec obstat quartum quia studentes sunt effecti audatiores, & aduersarij
 timidiores, quia potius debet præsumi contrarium stante prædicta amicitia
 cum occiso, & cum aduersarijs nulla, vel illud procederet quando præsen-
 tia mea fuisset animo me immiscendi si oporteret, secus si casualiter, &

ex accidenti, vt fuit casus noster, vt satis probatum est, ita dixit Hippolit. in dicto §. constante, numero 60. Grammat. consilio 32. debet enim constare quod ad hoc fuit facta coadunatio, & colloquium principaliter habuimus ad hoc vt dicatur communicato consilio l. secunda, §. si quis homines, ff. vi bonorum raptorum, Grammatici: decisione 25. numero 3. & 8. late Hippolit. singulari 400. incip. Sæpius Iudices, latissime Carer. in dicto §. homicidium, numero 70. non enim sufficit dicere, sed est necesse probare, vt in l. prima, ff. si quadrupes, l. minor, C. de præd. minor, l. secunda, ff. de ferijs. In dubio tamen censeor interuenisse casualiter, vt per Carerium in dicto §. homicidium, lo secundo, numero 54. & ad hoc vt teneat de auxilio debeo interuenire vt homicidium habilius committeretur alias si simpliciter astassem. secus esset, vt in cap. felicitis, de pænis, in sexto, Carer. in dicto §. homicidium, lo secundo, numero 67. nec præsumendum est me illuc, misisse enses atque diuisse scolaribus, cum contrarium sufficenti numero testium sit probatum vt in actis. Item cum facti sit non est præsumendum. l. quicumque, ff. de publican. & sic probatur eo ipso quod intentio Fisci non est fundata, vt dixi supra & facit, tex. in l. secunda, C. qui testat. & dato quod præstassem arma, quo casu quis dicitur præstare auxilium, vt per Doct. in l. cuiuscunque, ff. ad legem Iuliam maiestat. tamen procederet quando fecissem scienter de qua scientia constare debet, vt per Bal. in l. quicumque, C. de feri. fugit. per Bart. in l. omnes, la secunda, vbi etiam bona Apostolica, ad eum, C. de agricolis & censitis, libro vndecimo, vnde non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse, l. non hoc, C. vnde legitimi, l. neque natales, C. de probationibus, etiam malus animus præsumeretur quando non portarentur, vt notatur in capit. primo, §. si rusticus, in verbo, mercator, de pace tenenda, per Iason. in §. ex maleficijs, numero 81. Institut. de actionibus, & agentes & consentientes pari pæna puniuntur, l. item mela, §. si alius, ff. ad legem Aquiliam, quando scienter, dolose, & communicatio consilio delictum committitur, vt per Hippolit. consilio 25. numero 8. Nec obstat quintum quod non eram solitus illuc accedere nam causa quare accesseram, fueram visus exire & cætera, Satis fuit probata iustissima causa argumentum, l. omnes, C. de ferijs, l. prima, ff. de officio consul. Quod sit lege permittente pænam non meretur, dicta l. Graccus, & l. sancimus; C. de administratione tutorum, & licet non fuisset visus per testes Fisci, ex hoc tamen non probatur fuga, vt per Hippolitum consilio vigesima, numero 16. 17. & sequen. licet testis sit præsens potuit esse quod non viderit; vt in capitulo secundo, in verbo, interroga, extra de testibus, & Grammaticus consilio decimonono, numero secundo, per Iason. in l. tertia, §. Neratius, ff. de acquirenda

possessione, Baldus in l. testium, numero octauo, C. de testibus, Bartolus in tractatu de testibus, numero decimoseptimo, licet presentia includat intelligentiam, Capicius decisione 196. quando enim esset indicium contra aliquem ad torturam vnum quodque quod vrgeret in contrarium illud eliberet, Grammaticus consilio quadragesimoquarto, numero decimotertio, & consilio 53. numero 5. & 17. & in voto 23. numero 12. & in vot. 34. numero 20. sui etiam visus per alios examinatos ex parte nostra, solet enim videre vnus quod multi non vident, nec etiam est inconueniens quod domus fuerit elausa, nam semper quod in ea dominus non est, solet claudi proet ego solebam facere, vel hac indicia tolluntur per alia, vt per Grammaticum consilio 21. numero 30. & fortiora in contrarium de quibus supra, vnum enim inditium tollitur per aliud efficacius & fortius, l. diuus, ff. de restitutio. in integr. cap. accedens, de crimine falsis, Hippol. in dicto 9. diligenter, numero 193. & sequen. Grammaticus in voto 30. & 54. & in consilio 13. numero septimo, & consilio 22. numero 11. & vot. tertio, numero 12. Carer. in d. l. obseruare, numero 155. multis etiam modis tollitur præsumptio de quibus Apen. in l. Principes, C. de princip. agen. libro duodecimo, inter præsumptiones illa est potior, quæ vero proximior est, vt per Brunum in vltima carta, & quando essent pares inuicem confunderentur, quia nulla victoria sit a parti, l. non solum, §. de vno, ff. de ritu nuptiarum, l. generaliter, ff. de iudicioribus, l. sed & milites, ff. excusat. tutorum, l. ille, §. tempestiuam, ff. ad Treballianum, & Brun. in foço præallegato, & præsumptio affirmatiua tollitur per negatiuam, vt per Bald. in dicta l. filium, ff. de adoptionib. vbi plus dicit quod quando veritas apparet in contrarium omnia indicia & præsumptiones cessant. Quando enim aliquis comparuit probata innocentia tolluntur indicia, & præsumptiones coniunguntur non ad condemnandum, vt per Ias. in repet. dicta l. admonendi, numero 265. & 267. Sed ad inquirendum, vt per Moder. in dicto cap. regni, vulgaris, numero 36. aliquid per Grammaticum consilio 1. numero 5. & sequenti, indicium tamen non inducunt plures præsumptiones diuersi generis quando quælibet de per se non est sufficiens, ita Bart. & Bal. in l. secunda, ff. de excusatione tutor. Blan. numero 366. & sequenti, Ias. in l. gallus, §. ille casus numc. 8. vbi etiam Soccin. ff. de libe. & posthum. idem Ias. in dicta l. admonendi, numero 293. & sequenti, de iureiurando, Dec. in consilio 189. numero 12. & 15. vbi in criminalibus plures, & diuersæ præsumptiones non coniunguntur Aretin. in §. item tria, Instit. de excusatione tutorum, vel verum in ciuilibus vt modo dixi fecus in criminalibus, vt per Hippolitum in dicto 9. diligenter, numero 13. in consilio 20. numero 48. & consil. 88. in fin. vel procederet in iudicijs & præsump.

- præsumptionibus indubitatis, vt per Grammaticum in decisione 42. numero 4. & damnatus ex inditijs etiam indubitatis, non patitur veram pœnam delicti, ita Grammaticus in dicta decisione 42. numero 14. & seq. per Syl. libro 1. numero 114. Iaf. in l. prima, numero 30. C. de serui fugiti. sed pecuniaria vel alia, per quam corpus non affligatur, ita Grammaticus in decisione 96. numero 5. Capicius in decisio. 126. sicuti quando imponenda venit pœna mortis ex aliqua causa minoratur, non intelligitur esse corporalis, sed pecuniaria, vt per Arnon. in soliloq. 15. Gram. consil. 39. in fin. & in vot. 5. numero 3. & probatio quæ fit per præsumptiones est euidens quando aliter veritas haberi non potest, ita Hippol. in d. l. 1. C. de siccar. quod succedit ex natura facti quando testes non poterant occurrere, vt cum tractatur de probando ea quæ aguntur in consilio canonicorum, quia non potest per alios probari quam per illos canonicos, vt per Hippol. sing. 73.
- 26 Nec obstat sextum quod bannitus sit infamis & consequenter leuis, quia leuitas & infamia dicunt aliqui, debere considerari respectu vitæ præcedentis non autem respectu eiusdem delicti vt in contrarijs, debet enim esse persona malæ conditionis & famæ, & quod debeat constare ex processu, non aliter, Afflict. in constitu. si damna, nu. 38. Carer. in d. l. obseruare, num. 111. licet etiam posset dici quod quando sit bannitus per contumaciam non sit infamis, vt per Bal. in cap. consider. in 1. colum. vbi etiam ceteri, extra de elect. licet Arnon. in coment. 79. dubitet si hoc procedat in Regno, stante constit. pœnam eorum, vel posset dici quod cõtrarium procedit, nisi quis citatus sit domi, & nesciebat, ita Iser. in d. const. grandis, in bannito autem de iure communi ponit Bart. in l. ictus sustium, ff. de his qui not. infam. Imò non censeor bannitus, cum non recte & sollempniter sim bannitus Alex. in l. 4. §. condemnatus, ff. de re iudic. Gram. decis. nu. 10. vel dato quod præstitissem opem, & sic deberem puniri vt homicida, tamen non sum homicida, ita quod quando quis repellitur propter homicidium non repellitur præstans opem, vt per Bart. in l. is qui opem, numero 2. ff. de fur. & ex longo tempore venia potius danda est, l. si quis diutino, ff. de pœn. habetur per Afflict. decis. 287. per Gram. decis. 11. circa finem, per Hipp. sing. 244. & homicida est leuis, procederet forte in condemnato, vt per Bald. in l. quid sit, §. quod aiunt, ff. de ædilit. edict. vel quando non iuste occidisset, alias secus, l. si quis fumo, §. primo, ff. ad leg. Aquiliam.
- 27 Nec obstat septimum nam feci quicquid potui, vnde sum excusatus, l. si vehenda, §. idem iuris in eo, ff. ad legem Rhodi. de iact. facit, l. impossibile, ff. de regu. iur. Afflict. decis. 295. quia impossibili posito in esse, nullum sequitur contingens, vt dicta l. filium, alias pro me esset scriptum pro bonis operibus lapidamus te, vel illud in foro poli vnde teneor adiuuare, in terponendo me verbis, secus de iure ciuili, l. matum, §. sed licet, vbi Bald.

ff. de eo quod metus causa, Bar. in l. prima, §. potuisset, ff. ad Sylla. Blannu. 304. & seq. ceteri in §. iuris præcepta, Instit. de iustit. & iure, & Cato, Rumores fuge ne incipias nouus author haberi. Imò si quis vult tibi tollere tunicum, tu debes dimittere ei pallium, cap. 1. 14. quæst. 1. vel intelligitur quando potest hoc commode fieri alias non dicitur posse fieri, l. nepos, in fin. ff. de verb. signific. c. faciat, 22. q. 2. & argumentum non valet de delicto in committendo ad delictum in omittendo, l. licet, §. fin. vbi Bart. ff. de pecul. Bar. in l. quod Nerua, nu. 29. ff. depo. Sylua, nup. lib. 1. car. 45. & Arnon. in sua Topic. cap. 15. maius enim est delictum in committendo quam in omittendo, l. si mora, ff. solu. matr. l. licet, §. filius, vbi Bar. ff. de pecul. nec obstat. constitutio Reg. quicunque, quia specialis est vt ibi per Afflict.

28 Nec obstat octauum quod delicta remanent impunita, quia deterius esset, si punirentur innocentes, vt in d. l. absentem, pænâ debet tenere suos auctores, non alios, l. si quis, ff. de sicca. l. sancimus, C. de pænis, c. quæsiuit, extra de his quæ sunt à maior. & debet faueri punitio, non tamen vt eo modo fiat iniustitia, c. ex tenore, extra de foro compet. c. nuper, extra de donat. inter vir. & vxor. dictum enim generale restringitur ne quis indebite pænâ patiatur, l. fin. §. incomputa, & ibi Iaf. C. de iur. delib. idem in l. non dubium, C. de leg. 9. colu. De duobus enim malis minus est eligendi, l. si procurator, & l. apud, §. marcellus, ff. de doli excep. l. quoties nihil, ff. de reg. iur. c. 2. 13. dist. & permittitur vnum inconueniens ne maius sequatur d. l. ita vulneratus, in fin. ff. ad leg. Aquil. Imò quando apparet accusatus innocens potest accusare suum accusatorem. Nec obstat decis. Gram. 28. quia ex his tollitur seu loquitur in casu satis diuerso in armis sexu, & similibus, vnde non infertur, l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possess. l. Papinianus exuli, ff. de minorib. subueniendum est ei qui offendit gladio prouocantem ipsum verbis iniuriosis; vt per Hippol. consil. 80. nume. 60. Arnon. foliloq. 23. nec semper peccatum sequitur punitio, alias cum septies inde peccet iustus breui Regna tollerentur iuxta illud.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat.

Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.

29 Nec obstat nouum, quia non deliqui vel dato quod deliquissem fuit ad defensionem, vt per Hipp. conf. 73. nu. 47. cum seq. idem in l. si is qui, nu. 3. C. de siccar. & in l. 2. nu. 32. ff. eod. & in d. §. quoniam, nu. 95. Et licet sit enorme delictum, tamen adhuc sunt necessaria inditia, & probationes, l. si quis alicui vbi Doctor. communiter, C. ad leg. Iul. maiest. quæ hic nõ sunt, quo casu etiam leges non possunt transgredi cum ante omnia veritas sciri debeat, sicuti etiam non licet transgredi iura inconsulto superiore, l. diuus, Ia secunda, ff. de falsis. ita dixit Iaf. per illum tex. in §. ex maleficijs, nu. 15. & seq. Instit. de actionib. & per Gram. vot. 31. licet hoc parum sit, quia nõ
proce

procederet in maioribus magistratibus, vt per Hippol. in d. 5. diligenter
 nu. 170. seu quando facile ad superiorem recurri non posset, vt per D. in
 Rub. qui admitti vltim. Iectur. nume. 23. Item licet transgredi iura in quibus
 reudo, non sic in puniendo, Gram. vot. 34. nu. 23. vt per eundem Hippol.
 in d. 5. diligenter, nu. 175. & in l. vnus, §. cogniturum, ff. de quæst. vet li-
 cēt transgredi iurā in enormioribus & in causis arduis, in quibus incurritur
 status reipublicæ, ita Salic. in a.uth. hodie, C. de iudic. Gram. vot. 30. nu. 15.
 30. Nec obstat vltim. quod sint testes de visu, quia sunt singulares varij & dis-
 cordantes, infames, & non integri, quo casu tantum probant mille singula-
 res quantum vnus vt per Bal. in l. iurisiur. C. de testi. nu. 4. per Arnon. in
 sing. 19. nec deponunt verisimile propter. Quod tollitur inditium d. l. 1. §. 6.
 oportet, C. de quæst. facit c. cum dilectus, & c. bonæ, de elect. late Hippol.
 sing. 114. Imò quando testes nostri maiores numero & dignitate non præ-
 derent, sed essent pares & discordarent, prævaleret pars nostra tanquam be-
 nignior, l. proxime, ff. de his quæ in test. delentur, Ias. in l. fructus, nu. 9. ff.
 soluto matrim. debet etiam stari testibus deponentibus me non potuisse in-
 teruenire quin ipsi vidisset, ita Soc. Fal. 508. in ver. testis, in 1. fallent. & duo
 testes sufficiunt quando plene deponunt de visu, sunt fide digni, & omni ex-
 ceptione maiores, vt per Afflict. const. si quis in posterum, nu. 73. quod in
 dubio præsumendum est cap. præsentia, extra de testi. Afflict. in const. Re-
 gni corruptela. nu. 5. & dicunt omni exceptione maiores quando eis aliquis
 defectus non potest apponi cap. 1. vbi not. de confess. §. item verbor. Instit.
 de inutil. stipul. per Arnon. in coment. 34. per Ias. in d. l. admonendi, nu. 92.
 quod ex tempore reciperet variationem, vt per Gerar. sing. 70. seu dicuntur
 omni exceptione maiores, integerrimæ fides homines, vt per Alciat.
 lib. 4. de verb. signifi. sicuti testis vnus de visu omni exceptione maior non
 facit inditium, nisi alijs concurrentibus, ita Blan. in dl. fin. nu. 317. & 324.
 quod non est in testibus Fisci qui non deponunt plene, sunt socij criminis &
 pleni cuiuscunque defectus per Gram. consil. 26. nume. 23. & seq. pulchre
 Afflict. in constitu. mores vbi infinito modo repulsantur. Imò licet essent in-
 fames de facto tantum non probarent, Bar. in l. casius, ff. de senator. eo-
 dem modo vnus plene deponens de visu facit inditium si est in vulnerabilis,
 & omni exceptione maior, vt per Capic. decis. 126. & latius per Gram. con-
 sil. 1. in princ. contra quos testes adhuc daretur repulsa licet sint omni ex-
 ceptione maiores, vt per Afflict. consti. si quis in posterum, nu. 29. & magis
 creditur affirmantibus quam negantibus in ciuilibus, in criminalibus secus
 fauore absolutionis, quia tunc magis creditur duobus negantibus quam duo-
 bus affirmantibus, ita Hippol. singu. 141. per Ias. in d. l. vt vim, & in rub.
 de iureiur. & latius supra dixi. Nec fuit probatum aliquem fuisse corruptū
 non est verum, & dato quod fuisset tamen non faceret plenam fidem, vt
 per

per Boer. decis. 56. Nec faciunt fidem etiam quoad inditia aliquid deponētes de visu qui non sunt repetiti cap. in nomine, extra de testib. l. si quando, C. eod. Aret. in tract. malefic. in ver. fama, 9. car. ver. qualiter, Bar. in d. l. fin. de quæstio. Gram. decis. 6. nu. 7. Hippol. in l. 1. num. 4. ff. de quæstio. licet faciat, argumen. vt per Gram. decis. 34. nu. 33. quia pars, debet citari ad videndum iuramenta testium alias non faceret fidem, l. iudicem vbi Doctores, C. de fide instru. per Hippol. in d. l. 1. num. 4. ff. de quæstio. per Afflic. decis. 399. & in constit. si damna, nu. 28. & 29. & hoc etiam coram Principe, vt per Gram. decis. 103. nu. 233. etiam si essent examinati super indicijs, vt per Hippol. consil. 130. nu. 29. & postquam est pronuntiatum me fideiussoribus relaxandum testes non possunt amplius repeti. Imò idem si esset conclusum in causa, vt per Capic. decis. 35. in fin. per Gram. decis. 28. num. 5. & 6. sicuti etiam videtur hodie prouisum in Reg. per Illustris. pro regem in quadam prag. quæ incipit, quia vbi maius vertitur periculum, registrata in car. 33. circa medium vbi statuitur testes posse repeti infra tēpus datum reo ad defensionem & postea per tres dies nisi testes sint absentes, quia tunc dabitur tempus legale vt veniant. Paria enim sunt conclusum esse in causa, & latam esse sententiam, vt per Afflic. decis. 396. nu. 12. per Abb. in cap. 1. de excep. per Alexan. in l. 3. §. si seruus, ff. de acquir. possess. per Dec. in l. edita, num. 33. C. de edendo. Ias. Institu. de actionib. in princ. nume. 108. & sequen. sicuti etiam de nouo non possunt recipi vt per Ias. in d. l. admonendi, numero 59. & hoc ad offensam vt per Hippol. in sua pract. §. sequens, numero 6. & seq. idem in l. 1. num. 4. & 39. ff. de quæstio. idem in singu. 90. & per Arnon. in comen. 142. sicuti etiam paria sunt renunciare omni probationi, & concludere in causa, vt per Abb. in cap. pastoralis, 1. colum. de causa possess. & habetur per Afflic. in constitu. hac lege, nume. 3. & si non sunt repetiti possunt dari sine nominibus & cognominibus, ita Afflic. in constit. si damna, nu. 29. aliquid per Capic. decis. 74. & omnes examinati contra me sunt Lusores qui repelluntur, vt per Dec. consil. 163. Grammat. decis. 11. in princ. & decis. 40. numero 7. Blasphematores, infames reprehensibiles, mihi inimici capitales, quod si necesse erit in promptu probare offero quod quodocunq; admitteretur cum sit probatio promptualis, l. si à quo vbi Bar. ff. vt in possess. lega. ita Grammaticus decis. 11. in princ. & decis. 34. nume. 10. & 48. & decis. 86. num. 2. & seq. possunt etiam obijci testibus crimina in genere, & sufficerent cap. presentium, extra de testib. Item sunt pauperrimi qui non possunt esse testes, nisi tantum habeant in bonis quantum est valor causæ super qua deponunt, vt est glo. notabil. in §. si vero absunt, in verb. substantiam, in authen. de hereditibus & falcidijs, habetur per Dec. in authen. praterea, nu. 16. C. vnde vir. per Ias. in l. fideiussor, num. 3. C. qui satisfda. cogan. Hippol. in lex libero,

bero, num. 7. ff. de quæstio. & in l. 1. §. 1. num. 9. & in §. si quis ultra num.
 13. Grammat. consil. 17. nu. 12. sic ergo repulsati nullam probationem in-
 ducunt; cap. super, & cap. testimonium, extra de testib. §. quia, & §. quar-
 ta, in Authen. eod. per Grammat. decis. 11. nu. 3. decis. 28. nume. 7. facit
 l. 1. §. præterea, vb. Hipp. ff. de quæstio. quia non curandum quid os ma-
 lorum loquatur ex quo natura eorum est male loqui cap. magnæ, extra
 de vot. item omnes testes de visu deponentes sunt socij occisi vnde præsu-
 muntur vulnerantium inimici, ita Bar. in l. sciendum, ff. delega. idem in l.
 data opera, C. qui accusat, ex quo iniuria quæ præterditur illata alicui cæ-
 setur etiam illata socio, vt not. in l. item, §. tenetur, ff. de iniur. per Arnon.
 sing. 97. per Gram. decis. 25. & sic dato quod interuenissem non faciunt fi-
 dem, tum etiam, quia late fuerunt repulsati in eorum repetitione ex capite
 falsitatis, conditionis & inimicitie capitalis licet alias sufficeret quod quis
 dederit causam inimicitie, vt per Ias. in l. sororem, num. 6. C. de his quib.
 vt indig. & in l. hereditas. Nec obstat dictum impuberis, quia in affrun-
 tatione me non cognouit, & liceat recognouisset adhuc nullum deberet re-
 putari, vt in Authen. de testib. §. 1. in verb. legum latrones, facit l. infans,
 ff. de ficcar. late Blan. nu. 34. & seq. facit bonus tex. in §. præterea, Institu-
 quib. non est permiff. facere testamen. sicuti etiam experientia docet, in si-
 milibus casibus solent pueri aufugere & tremiscere vnde eius depositio nõ
 est verifimilis. Item quia solent de facili dicere mendata, l. ex libero, §. 1.
 ff. de quæstio. qui enim non debet examinari, examinatus non faciet indi-
 tium, Gram. consil. 42. nume. 4. & seq. & socius in criminis non deponit
 etiam de visu nec est etiam repetitus. Imò in casu quando potest interroga-
 ri de consocijs non facit indicium ad torturam, nisi alia indicia concurrant,
 quando deponerent de visu & esset omni exceptione maior, ita Hippol. in
 sing. 209. per Capic. decis. 126. latius per Blan. numero 271. & seq. vsque
 383. Hippol. in l. 1. §. diuus, ff. de quæstio. Gram. consil. 21. nu. 9. & seq.
 Paris de Syndic. in verb. tortura, ver. an stetur dicto torti, Arnon. foliloq.
 60. & 64. & hoc etiam si essem malæ conditionis & famæ, vt per Grammat.
 decis. 28. num. 17. & quando aliquid probat debet deponere verifimile, vt
 Gram. consil. 4. Item quod deponat in tortura & non aliter, vt per Carer.
 in d. l. obseruare, nu. 122. Item in fuga est singularis vnde nihil facit, quia
 in remotis à maleficio duc testes requiruntur vt not. in l. fin. C. famil. her-
 ciscun. per Bar. & ceteros in l. fin. ff. de quæstionib. Grammat. consil. 21.
 nu. 14. & cons. 57. num. 21. & in vot. 22. in princ. Blan. in l. fin. nume. 46.
 Item testes de auditu nihil faciunt vt supra dixi, & not. in l. prima, ff. de of-
 fic. quest. & in l. in summa, §. item Labeo, ff. de aqua pluuiæ arcen. late
 Dec. in l. 1. numero 90. tertia lectura, ff. si certum peratur, debent enim
 testes dicere à quibus audierunt sicuti quando deponunt de fama, vt per

Alexan. consil. 100. super princ. primo volumini Hippol. cons. 20. nu. 11. idem in testibus de auditu auditus, vt in c. testes, 3. q. 9. & l. testium, C. de testibus, & negatiua potest etiam probari per coniecturas, vt per Hippol. in d. l. prima, num. 85. C. de siccar. vt puta probando amicitiam, & qualitatem inquisiti, contraria autem procedunt in negatiua simplici, qua est in probabilis, vt per Dec. in l. in omnibus, nu. 9. ff. de reg. iur. in cap. quando, nu. 8. extra de proba. & in consil. 134. in fin. & in reper. Felin. in verb. testes affirmantes aliquid. Nec est verisimile vnde nihil facit, Gram. cons. 16. nu. 2. latissime per Ias. in l. magistratus, nu. 6. ff. de iurisd. omn. iudic. pulchre Arnon. Cautel. 19. & sing. 94. Blan. in d. l. fin. nu. 35. & seq. & nu. 207. & seq. licet sub dubio relinquat Afflict. in constit. in quaestionibus, nu. 13. & seq. Gerar. singu. 67. incip. scire debes determinat idem in casu fortiori & quod cōfessio extraiudicialis non sufficiat ad torturam vltimo loco ponit Alciat. in l. fugitiuus, ff. de verbor. signifi. Et ex his desesse vires inquietus animus & trepidans calamus meus aliquantulum conqueiescant licet in causa propria aduocatum querere deberemus vt per Syl. lib. 6. num. 11. & propterea non sum reprehendendus, si sui satis prolixus, quamuis Aduocato nimis verbofo possit imponi silentium & priuari officio aduocandi, vt l. ex ea, ff. de postul. & per Roman. sing. 739. & per Ias. in l. Gallus, §. 1. num. 4. & seq. ff. de liber. & postuam. per Abb. in rub. decretal. num. 4. vbi bona Apostilla, nam in multiloquio non deest peccatum, vt in cap. & si Christus, in fin. extra de iureiuran. & facit quod not. in cap. tales, 23. distin. clarius, Instit. quod cum eo. in princip. in ver. disputatio.

L A V S , D E O .
F I N I S .

201,233

Imprimatur.

Brutus Farnetus Vic. Gen. Neap.

F. Petrus Robertus Theologus vidit.

